

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jus Canonicum Practice Explicatum, Seu Decisiones Casuum

Ad Singulos Decretalium Gregorii Papæ IX. Titulos, & ad consuetum
Referendi modum accommodatæ. Opus Novum

Complectens alteram Decretalium medietatem, videlicet nonaginta duos
Titulos, à Titulo XX. libri III. de Feudis usque ad finem

Pichler, Vitus

Ingolstadii, 1734

Liber V.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62204](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62204)

LIBER V.
DECRETALIU GREGORII
PAPÆ IX.

TITULUS I.

De Accusationibus, Inquisitionibus, & Denuntiationibus.

DECISIO CXLV.

De Ancilla conservæ suæ flagitium heræ: & de Hera
maritum denuntiante ratione adulteri.

SPECIES FACTI.

R Adegundis ancilla occultè de-
prehendit conservam suam
turpiter agentem cum alio
domestico, & statim accurrit imme-
diatè ad heram, idque illi denuncia-
(R. P. Pichler Decis. T. 2.)

vit, ac simul addidit, herum claram
habere suspectam familiaritatem
cum vicina muliere. Audito hoc
ultimo hera mox ad Magistratum Ci-
vicum convolare destinavit accusa-
tura
* A

tura maritum de adulterio; quia verò amicus ipsi dissuasit accusationem, edò quòd per hanc sibi imponeret obligationem probandi crimen, suavitque, ut potiùs judicialiter maritum denuntiaret suggerendo indicia, quàm ab ancillæ tum aliunde cognoverat; tunc enim ipsa ab ulteriori probatione esset libera, Magistratui

verò incumberet inquisitio. Ex quo factotres consurgunt quæstiones. 1. An Radegundis licitè scelus suæ conservæ denuntiaverit heræ? 2. An heræ potuisset accusare maritum super adulterio? 3. An post denuntiationem potuerit vel debuerit Magistratus specialem instituire inquisitionem super maritum?

QUÆSTIO I.

An Radegundis conservæ suæ scelus licitè denuntiaverit heræ, & quidem sine prævia monitione?

Videtur peccasse 1. contra legem charitatis, quæ obligat, ut proximi emendationem proeuremus faciliiori modo, quo possumus, ita ut proximus non detur in ruborem: sed Radegundis conservam suam potuisset emendare faciliiori modo & sine ipsius pudore, si nimirum præviè monuisset: ergo 2. contra legem Evangelicam, & Christi præceptum, qui *Matth. 18.* iussit, ut fratrem (vel sororem) peccantem priùs corripiamus privatim nemine conscio, & moneamus, ac, si nos non audierit, adhuc unum vel duos adhibeamus, & altera vice sic admoneamus, ac postmodum, si nec istos audierit, primùm denuntiemus. 3. Contra iustitiam, quæ prohibet scelus proximi occultum manifestare, ubi necesse non est, ne diffametur reus: sed nondum fuit necesse scelus conservæ occultum manifestare heræ,

cum spes emendationis ex privata monitione secururæ non deluerit. 4. Ordinariè apud hujusmodi homines intervenit aliqua passio, nempe vel odium erga conservam vel consensum placendi heris: ergo etiam Radegundis non bonò zelò, sed ex passione præsumenda est heræ hoc delictum denunciassè. 5. Radegundis, si heram suam deprehendisset in simili flagitio, eam illicitè statim denunciasset marito. *Laym. l. 3. tit. 3. p. 2. c. 4. n. 13. in fin.* & saltem peccasset contra charitatem denuntiando statim & immediatè marito, sed debuisset dominam privatim monere, dein alios criminis observatores & hortatores adhibere cum comminatione, nisi desistere velit, denuntiationis heræ faciendæ vel iudicij, ut hoc malum tollatur.

Nihilominus tamen cum Cajeta-
no 2.

no 2. 2. q. 73. art. & Molina de 7. 83
 7. tr. 4. disp. 29. Radegundem licite
 fecit conservare ad heram immedia-
 re delulisse censeo; partim quia pa-
 ter & mater familias habet jus puni-
 endi suorum domesticorum crimi-
 na ad conservandam disciplinam &
 quidem ex denuntiatione unius fi-
 delis, partim quia talis delatio & de-
 nuntiatione ad heram vel heram fit
 sine gravi infamia domesticorum,
 partim quia ordinariè melius & effi-
 caciùs emendantur delicta domesti-
 corum ab heris, quàm ab æqualibus
 per privatam monitionem, qui in-
 super varia incommoda, aversionem,
 persecutionem &c. sustinere de-
 bent à privatim monitis.

3 Nec obstant in contrarium allata.
 Non *primum*, quia negatur, faciliore
 modo & sine aliqua delinquentis
 confusione, quam apud solam he-
 ram incurrit, cujus est punire deli-
 cta domesticorum & emendare, ma-
 lum potuisse tolli, vel tam securè &
 efficaciter. Non *secundum*, quia præ-
 ceptum Christi de correptione cha-
 ritativa sæpe non stringit, ubi nempe
 vel major est spes emendationis ob-
 tinendæ vel mali tollendi ex denun-
 tiatione immediatè facta Superiori,
 quàm ex privata monitione, vel ti-
 metur offensa, persecutio, odium,
 aut aliud incommodum ex privata
 monitione. Non *tertium*, quia sine
 lesione sicut Charitatis, ita & Justi-

tia, occultum proximi crimen ma-
 nifestatur illi, qui potestatem corri-
 gendi habet, & speratur efficacius
 malo remedium allaturus; Imò hoc
 modo magis consultitur delinquenti,
 ejusque bonum & emendatio pro-
 movetur: ergo potius fit juxta Cha-
 ritatis legem, nec læditur jus ullum
 delinquentis. Non *quartum*, quia
 præsumi delictum non debet, &
 Radegundis ex passione denunciâsse;
 quamvis id sæpius soleat contingere,
 & sic peccetur per accidens ratione
 inordinatæ passionis, id tamen de
 nullo in particulari præsumendum
 est, sed potius credendum, quòd
 bono zelò & ad tollenda delicta fiat,
 quod per se licitum est. Non *quin-
 tum*, quia paritas regulariter non est,
 nam longè major infamia in conju-
 gem, de adulterio suspectam, &
 longè majora incommoda in conju-
 ges redundatura prævideri possunt,
 ex denuntiatione marito immediatè
 facta, quàm ex denuntiatione do-
 mestici apud heram vel heram facta:
 & ideo tam facilè non excusatur de-
 nuntians ab observatione legis & de-
 nuntiationis Evangelicæ, vi cujus
 debent præcedere duæ monitiones
 privatæ & charitativæ. Si tamen has
 nihil profecturas, vel grave ex illis
 incommodum privatim monenti im-
 minere haud ex vano crederetur,
 non video, cur non possit denun-
 tiatio immediatè fieri marito, vel
 etiam Judici.

QUÆSTIO II.

An Hera potuisset accusare maritum de
Adulterio?

4 **N**egat disertè l. 1. C. ad L. Jul. de
Adult. & firmit ratio, quia adul-
terium mariti non est tam grave,
quàm uxoris; nam uxor majorem
debet reverentiam ac honorem ma-
rito tanquam capiti, quàm maritus
uxori, ac insuper ex adulterio uxo-
ris sequitur incertitudo prolis, an sit
ab adultero vel à marito, adeoque
periculum supponendi partus alieni:
ergo, licèt marito competat pote-
stas criminaliter accusandi uxorem
super adulterio, rectè tamen id ne-
gatur uxori.

5 Sed omnino tenendum, idem jus
in ordine ad criminaliter accusandum
de adulterio maritum competere
uxori, ac marito ad accusandam uxo-
rem. Sumitur ex *can. 22. caus. 32. q. 5.*
nec vir & uxor quoad adulterium
judicandi sunt *ad imperia*, h. e. inæ-
qualiter, *can. 4. caus. cit. q. 1.* & ibi
Glossa. Ratio est, quia de Jure Cano-
nico adulterium in utroque conjugè
damnatum est, quidquid statuat Jus
Civile. Neque opponas, quod, quan-

do Jus Civile & Canonicum discre-
pant inter se, quodlibet observandum
sit in suo Foro, Civile in sæculari,
Canonicum in Ecclesiastico. Nam
contra est, quòd hodie post *Consti-
tutionem Caroli V. Pœnalem. art. 120.*
Ordinatio Juris Canonici recepta sit
etiam in Imperio Romano, adeoque
recessum à Jure Civili antiquo, con-
sequenter Jus Canonicum in utro-
que Foro observandum. Unde pa-
tet, quid respondendum ad l. 1. cit.
in contrarium allegatam, uti & ad
subnexam rationem, quamvis enim
illæ duæ causæ potuerint dispositio-
nem Juris Civilis antiqui facere ra-
tionabilem, non minùs tamen ratio-
nabilis, & in æquitate naturali magis
fundata est dispositio Juris Canoni-
ci, atque Constitutionis Carolinæ,
Juris Civilis Recentioris, ne nimi-
rum conjuges judicentur ad imparia
ob delicta quoad substantiam non
imparia, atque ut virorum vaga sub-
inde libido magis compefcatur, ma-
gisque succurratur debiliori sexui
injuriã passo.

QUÆ.

QUÆSTIO III.

An post denuntiationem judicialem ab uxore factam potuerit vel debuerit Magistratus instituire Inquisitionem specialem super adulterio Mariti?

Dixeris, non potuisse, à fortiori non debuisse. 1. quia Inquisitionem specialem debet præcedere infamia publica persone inquirendæ, c. 19. c. 21. §. tertia c. 24. h. t. c. 2. eod. in 6. c. 31. de Simon. & ibi DD. cum Julio Claro §. fin. q. 6. n. 1. Farinac. Prax. Crim. q. 9. n. 1. Scaccia l. 1. de Judic. c. 59. n. 3. §. 84. Ratio est, quia Judex, utpote persona publica, procedere debet ex notitia publica, ac insuper per inquisitionem specialem in certam personam, hæc redditur valde suspecta de gravi crimine, nec parùm læditur ejus fama & existimatio: Sed maritus iste non fuit publicè diffamatus de adulterio, cum Facti species nihil insinuet de hoc. Neque 2. sufficit ad inquisitionem specialem, licet duo vel tres jurato affirmant, aliquem commisisse crimen se videntibus, nisi infamia ille jam laboret, c. 21. §. tertia cit. quia crimen adhuc est occultum, ac proin persona per publicam inquisitionem non prodenda. Nec 3. sufficit quævis diffamatio, sed debet esse talis, ut originem habeat à personis fide dignis, & ad aures Judicis sapius pervenerit. c. 24. cit. quia aliàs, nemo esset securus à speciali inquisitione, & sequentibus indè ia-

commòdis; eò quòd dentur malevoli homines, qui facillè de aliis male loquuntur, & dictum unius facillè sequatur multitudo. c. 12. de Purgat. Canon. Sed talis diffamatio mariti nondum præcessit. Et hinc 4. si fuisset instituta Inquisitio specialis, nullam prorsus utilitatem vel effectum habuisset, imò totus Processus subsecutus, etsi adulterium fuisset probatum, vel maritus illud judicialiter confessus, fuisset sine viribus, & inquisitus condemnari ac puniri non potuisset. c. 21. c. 24. cit. sed quòd nulliter ac inutiliter fit, fieri nullatenus debet, aut prudenter potest. 5. Nec sufficit dicere, diffamationem publicam suppleri per indicia valde verisimilia, & consideratis circumstantiis gravia, quibus multùm gravatur & suspecta redditur persona determinata: sed hæc non apparent talia indicia, quia nihil aliud specificatur in factò, quàm assertum ancillæ, cui planè non multùm tribuendum. 6. Nec sufficit denuntiatio Judicialis & Criminalis facta ab uxore, quæ & ipsa fœmina est, & in causis criminalibus ob debile judicium vel passionem impotentem accusare Judicialiter, consequenter & denuntiare criminaliter (cum ad eundem tendant

tendant finem) non permittitur in Jure. l. 1. l. 8. ff. qui accusare. l. 12. C. de his, qui accusare. Imò, licet denuntiaret criminaliter vir probus & fide dignus, si tamen privatus sit, & publicè non constitutus ad denunciandum, postet quidem Judex inquirere super infamia denunciati, non tamen immediatè super crimine. Abb. in c. 14. h. t. n. 4. not. ult. Farinac. q. 9. c. 1. n. 17. Denique 7. non potest institui inquisitio specialis, nisi prius constet de corpore delicti, seu delictum esse commissum. l. 1. §. 24. l. 5. §. 2. ff. de S. C. Silan. Sed hic nondum constituit de corpore delicti, seu adulterium esse commissum, sed per inquisitionem debuisset primùm innotescere.

7 Quamvis autem hæc minimè sint spernenda, & haud dubiè in eandem me pertraherent sententiam, nisi scirem, ab uxore denunciante tam multa & gravia indicia adulterii à suo viro commissi eaque admodum propinquè, imò proximè conjuncta cum flagitio, v. g. quòd frequenter diu noctique adierit foeminam vicinam, solus cum sola in loco secreto moratus sit, eamque osculatus & amplexus, coram Magistratu proposita, testèsque desuper nominatos & suggestos fuisse; quia tamen res ita se habet, existimo, Magistratum potuisse & debuisse specialem inquisitionem instituire de marito, & adulterio, cujus reus ab uxore agebatur & criminaliter denunciabatur. Unde ad tuendam meam sententiam sic ar-

gumentor: Inquisitio specialis potest, & regulariter debet, institui ad præviam denuntiationem, si denuntians suggerat indicia & probationes, vel nominet testes: sed hæc uxor denunciavit maritum & ejus adulterium, simulque suggellit indicia commissi ab eodem adulterii, si non certa, saltem verisimilia, quæ juxta communem sufficiunt, & insuper nominavit testes: ergo. *Min.* constat ex facto. *Ma.* probatur: denuntiatio criminalis cum suggestione indiciorum, vel nominatione testium, etiam à privato facta, aperit viam Inquisitioni Judicis, ut loquuntur, & inharaxiomatis tradunt Criminalistæ ex l. 7. l. 14. C. b. t. estque loco accusationis, cui sicut Judex deferre debet, & processum criminalem formare non minus ac instituta actioni in Processu Civili deferre debet, ita tenetur deferre tali denuntiationi; nam in Processu Inquisitorio pro accusatore est denunciator. l. cit. vel fama. c. 24. h. t. ibi: quasi denunciante fama, aut deprente clamore, cui æquivalent gravia indicia. *Confirmatur:* Judex etiam seclusa denuntiatione potest & tenetur ex officio suo, ita ut alias ob male gestum officium incurrat poenam Syndicatus & amissionem jurisdictionis, inquisitionem specialem instituire, non solum ubi præcessit diffamatio certæ personæ. c. 19. 21. 24. h. t. sed etiam ubi apparent manifestè indicia saltem verisimilia. *Constit.* Carolina Pœnal. art. 6. c. 12. de Purgat. Canon. Communis cum Jul. Claro

Claro, Farinac. Pirhing. eò quòd indicia hujusmodi plerumque sint fortiora, & plus probent quàm ipsa diffamatio (& hinc Processus Inquisitorius hodie est longè frequentior quàm accusatorius, factusque est remedium ordinarium, qui olim erat tantaxat extraordinarium) ergo à fortiori potest & tenetur Inquisitionem specialem instituerè, si cum suggestis indicis, vel nominatis testibus, concurrat denuntiatio Judicialis & Criminalis. Ratio autem est, ne maneat impunita gravia delicta, quæ debent puniri Jus Naturale & Justitia Vindicativa, Leges humanæ tam Ecclesiasticæ quàm Civiles, & ipsa Reipublicæ salus exigant.

Atque ex his vel per se corrumpunt vel facillè eluduntur objecta. Prima quidem *quatuor* de diffamatione inquisiti, vel potius inquirendi, ex eo, quòd diffamationem suppleant indicia verisimilia, & legitima denuntiatio cum suggestione indiciorum, vel nominatione testium. Adde, quòd teste Claro & Farinac. solennitas diffamationis hodie recesserit ab aula; cum Judices in praxi (nisi adsint speciosa indicia gravia de certa persona, vel denuntiatio legitima) soleant incipere ab inquisitione generali, ubi nulla requiritur etiam in Jure diffamatio, ac inde deveniant ordinariè ad indicia quæ sufficiunt ad specialiter inquirendum. In *Quinto* negatur *Min.* quamvis enim in specie facti specificetur solius ancillæ assertum, tamen indicantur etiam indicia ali-

unde cognita, quæ in specie expressimus supra, & uxor coram Magistratu exposuit, ac insuper testes nominavit. In *Sexto* supponitur falsò, quòd uxor nequeat criminaliter accusare Maritum de adulterio: falsitatem *quest. preced.* Ostendimus. Si denuntiet vir probus & fide dignus, ac nulla suggerit indicia verisimilia, nec testes nominat, non quidem immediatè potest Judex inquirere super crimine, bene tamen, si suggerat indicia, vel nominet testes, uti ostensum est. In *Septimo* rursus malè supponitur, quòd instituenda fuisset inquisitio specialis in solam personam, cum tamen intenta fuerit, & instituenda Inquisitio specialis tam in personam quàm in delictum, cum neque de hoc satis ac physicè constiterit, imò nec post inquisitionem constare evidenter & physicè possit, sed solùm ex conjecturis & præsumptionibus violentis, quæ sufficiunt (& ex Processu Inquisitorio elucescere debent) in delictis carnis, & adulteris juxta omnes, cum ejusmodi delicta non relinquunt vestigium post se, nec consistant in facto permanente, uti homicidium, vulneratio, incendium, furtum, falsificatio monetæ &c. sed consistant in facto transeunte, & vestigium post se non relinquentem; cujusmodi delicta prius constare per conjecturas sufficit, & per indicia, antequam fiat inquisitio; nec enim ad hujusmodi delicta, dum committuntur, adhiberi solent testes, vel instrumenta, vel

coram

coram aliis videntibus committi; ad-
eoque alio modo de ipsis constare
non potest, nisi per conjecturas, &
mediante Inquisitione speciali per
presumptiones violentas. Proin in

his non est necesse prius instituire
processum de corpore delicti, & po-
stea primum de Authore vel causa
illius, sed potest simul & semel in-
quiri in corpus & reum delicti.

TITULUS II.

De Calumniatoribus.

DECISIO CXLVI.

De Accusante, & deficiente in probatione delicti,
quem accusatus, ne progrediendo in lite sibi graviter
noceat, occidit.

SPECIES FACTI.

Melander accusavit Chryso-
gonum super crimine pecularis,
inductus partim quibusdam indiciis
delicti, quæ tamen ad Inquisitionera
specialem non poterant sufficere,
partim oculis odiõ, quod tamen
ultimum penitus latebat exterius.
Durante Processu deprehensum est,
crimen Chrysogono in pactum non
plenè probari. Timens autem Chry-
sogonus, quamvis innocentem se
sciret, ne Melander per artes & frau-
des aut conductos falsos testes (in
quæ media vitæ illicita primum esse

vel credebatur vel cognoverat) crimen
sibi objectum plenè probaret, statuit
ipsum occidere, ac paulò post per
insidias gladiõ transfodit, ut evitaret
periculum suæ prostitutionis, & gra-
vium damnorum tam in honore
quàm in fortunis suis. Idecirco quaerit-
rur 1. An Melander, si supervixisset,
tanquam calumniator, saltem
presumptus, fuisset puniendus? 2.
An Chrysogonus licet occiderit Me-
landrum, qui nitebatur contra ipsum
calumniari?

QUÆ.

QUÆSTIO I.

An Melander, si supervixisset, tanquam calumniator
fuisset puniendus.

Dixeris, non potuisse I. quia nec
fuit calumniator verus, nec
presumptus; non verus, quia, licet
stimulante odio accusaverit, simul
tamen habuit alias rationes & indicia
delicti, imò odium & dolus verus,
si intervenerit, probari nequit, con-
sequenter nec puniri: non presump-
tus; licet enim defecerit in proba-
tione, processit tamen ex errore pro-
babili propter indicia verisimilia, quæ
habuit de delicto, adeoque ex justa
causa: sed taliter procedens non est
puniendus ut calumniator presump-
tus, per l. 1. §. sed non utique ff. ad S.
C. Turpill. l. 3. C. h. t. nam justa causa
excusat, sicut ab omni poena utrius-
que Juris, ita & à suspicione ca-
lumniæ; cum ex justa causa agens
non censeatur procedere ex dolo &
mala intentione, ut notat Farinac.
Prax. Crim. p. 1. l. 1. tit. 2. g. 16. n. 34.
Ite, ergo Melander non fuisset puni-
endus ut calumniator. 2. Denun-
tians, etiam privatus tantum, etsi
deficiat in probatione, si tamen aliqua
indicia suggesserit, non punitur ut
calumniator, etiam ut presumptus
tantum; ergo nec accusant, si indu-
catur quibusdam indicis ad accusan-
dum, cum denuntiatio criminalis, &
cui substituta est, accusatio pari passu
ambulent.

(R. P. Pichler Decif. T. 2.)

Verum, cum Melander huc-
usque ne quidem semiplenè proba-
verit impactum Chryfògono crimen
peculatus, & nulla apparuerit via id
melius probandi seclusa fraude, ut
calumniator presumptus saltem con-
demnari & puniri debuisset juxta
communem doctrinam; siquidem
calumniator presumptus in Jure cen-
setur esse accusator, qui in proba-
tione deficit *can. 2. §. 3. caus. 2. q. 3.*
c. 2. h. t. §. ibi gl. nam qui in Judici-
um vocat alterum, paratas habere
debet probationes, proin, si deficiat
in probatione intentati criminis, ani-
mò calumniandi litem movisse cen-
setur ac presumitur. Abb. in *c. cit. n.*
5. Vivian. ibid. pr. Vallenfis *h. t. n. 1.*
Pirhing *n. 1.* nisi nimirum ostende-
rit, se dolo caruisse; id quod osten-
dere censeatur, si v. g. attulisset in-
dicia de se sufficientia ad inquisitio-
nem specialem, vel semiplenè pro-
basset crimen, v. g. per unum testem
omni exceptione majorem, vel duos
testes produxisset quidem, quos cre-
debat esse habiles postea tamen reje-
ctos tanquam inidoneos &c. Quod-
si autem prævia cognitione condem-
natus fuisset tanquam calumniator,
etiam presumptus tantum, poenas
calumniatorum incurrisset, scilicet
infamiam Juris post sententiam.

*B

2. Pœ-

2. Poenam talionis seu similem illi, quam probato crimine accusatus subire debuisset; quæ tamen per consuetudinem abrogata est, ita ut pœna sit arbitraria. 3. Obligatio solvendi expensas litis, & omnia damna, quæ accusato ex improba accusatione obvenerunt, ei refarciendi, *can. 2. can. 3. Sc. 2. cit. l. fin. C. h. t. l. fin. C. de Accusat. l. 3. ff. ad S. C. Turpil. l. 1. § 4. ff. de his, qui not. infam. l. fin. C. de Fructib. § litium expens. Confit. Caroli V. Criminal. art. 12.* nam in ordine ad pœnas non distinguunt Jura inter calumniatorem verum & præsumptum.

3. Opposita non urgent. Non primum, quia, licet convinci & condemnari propter occultum odium, quo stimulante accusavit, tanquam verus calumniator ratione doli aperti non potuisset, tamen, quia deficit in probatione, & arbitrio Judicis nec semiplenè objectum crimen probavit, nec tam verosimilia adduxit indicia, quæ sufficissent ad inquisitionem specialem, condemnari secundum Jura potuisset tanquam calumniator præsumptus & puniri ratione doli præsumpti. Non secundum; Vel enim denunciator bona fide

suggestit indicia vera, & quæ probare potuit (sive dein fuerint talia, quæ Judicem movere potuissent ad specialem inquisitionem, sive non, de quo judicare debet Jdex); vel mala fide suggestit indicia falsa, & quæ postmodum probare non potuit? si prius, liber est à pœna calumniatoris præsumpti, quia denuntians non se obligat ad probandum crimen, sicut accusans (per hoc enim inter alia differt denuntiatio Criminalis ab Accusatione) sed solum ad verificanda indicia suggesta, qualiacunque fuerint: si posterior, tunc pariter præsumitur calumniator esse, & hoc ipso, quod non probet & non verificet suggesta indicia, denuntiasse dolo & mala fide, adeoque ut calumniator præsumptus regulariter puniendus venit, sed arbitrariè. Text. & DD. *in c. 2. h. t. can. 3. cit. § l. 3. l. fin. C. eod.* Hoc autem procedit de denunciatore privato; nam publicus, seu Fiscalis, ad denunciandum publicè deputatus, *Ambr. Kläger*, non ita punitur, quia ob necessitatem officii denuntiat; nisi obque omni probabilitate ac temere aliquem denuntiasse deprehendatur, per l. 6. ff. de custod. & exhib. reor. Engel tit. de accusat. n. ult.

— 33) o (33 —

33

QUE

QUÆSTIO II.

An Chryſogonus licitè occiderit Melandrum, qui contra ſe calumniari nitebatur?

Id probabile eſſe conſent plures, uti
 l. Bannes q. 64. art. 7. dub. 4. Petrus
 Navarra l. 2. c. 3. n. 361. item Azor
 p. 3. l. 2. c. 1. q. 16. Sotus de Juſtit. l.
 5. q. 1. art. 9. & alii nonnulli, ex his
 cauſis. 1. Fama & vita pari paſſu
 ambulant, l. 8. §. 3. ff. quod mel. cauſ.
 ſed, qui me aggreſſit & molitur
 mihi auferre vitam, eum licitè occi-
 do, Clem. un. de homicid. & ferè omnes
 DD. cum S. Thoma: ergo & eum,
 qui molitur per calumniam auferre
 famam & honorem, à fortiori. 2. Si
 ex calumnia, qua me alter intendit
 aggredi, & jam ad id paratum eſſe
 ſcio, mihi ingens imminet damnum
 in bonis fortunæ, uti imminuiſſet
 Chryſogono, ſi Melandro tempus
 exequendi malum propoſitum reli-
 quiſſet: ſiquidem licitum eſt defen-
 ſione occiſiva conſervare bona for-
 tunæ magni momenti l. 3. §. 9. ff. de
 vi & vi armat. l. 1. c. unde vi §. c. 6. de
 Seni. Excomm. in 6. ſicut propter ea
 conſervanda vel recuperanda licitum
 quoque eſt ipſum Bellum offenſi-
 vum, in quo plurimos occiſi inevi-
 tabile eſt. 3. Parum vel nihil intere-
 ſt, an quis me invadat, vel invadere
 paratus ſit, gladiò propriò ad me
 occidendum, vel alienò: ſed Me-
 lander invadere paratus erat Chry-
 ſogonum gladiò alienò, ſcilicet Ju-

dicis; à quo, ſi calumnia non
 fuiſſet per occaſionem impedita,
 Chryſogono manifeſtum periculum
 mortis, vel ſaltem honoris & bono-
 rum fortunæ, imò certa jactura im-
 minuiſſet. 4. Si Melander Chryſo-
 gonum impactâ alapâ impetere, &
 ſic ejus honorem publicè lædere in-
 tentâſſet, iſte potuiſſet ſe defendere
 armis, etiam occidendo, ſi hono-
 rem alter conſervare non potuiſſet.
 Covarruv. Conink, Bonac. Wieſt-
 ner, Leurenus ad tit. de homicid. q.
 242. & alii: ergo etiam, quando lin-
 guâ vel falſis teſtibus nitebatur ejus
 honorem graviter lædere; quia pa-
 rum intereſt, quo ſtrumento quis
 alterum nitatur offendere, ſi ſem-
 per æquè efficaciter damnum infer-
 tur.

Verùm hæc ſententia non ſolum
 falſa, ſed hodie etiam ſpecialiter pro-
 hibita eſſe mihi videtur, ut adeò ſit
 practicè improbabiliſ. Probatum
 eſt ex propoſitionibus damnatis; nam
 Alexander VII. damnavit hanc pro-
 poſitionem, licitum eſt Religioſo vel
 Clerico calumniatorem, gravia crimina
 de ſe vel Religione ſpargere munitatem,
 occidere, quando alius modus defen-
 dendis ſe non ſufficit, uti ſuppeterere non vi-
 detur, ſi calumniator ſit paratus vel ipſi

Religioso vel ejus Religioni publice & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur. Item hanc, Licet interficere falsum accusatorem (notetur hoc, quia specialiter huc pertinet) falsos testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certò imminet sententia, si alià vià non potest innocens damnum evadere. Innocentius XI. autem proseripit istam, fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre. Prob. 2. ex ratione; si enim liceret occidere falsum accusatorem, vel calumniari molientem in-velextra Judicium &c. plurima ac ingentia incommoda & pericula imminerent bono & quieti Reipublicæ, cum homines facillè sibi persuaderent, se accusari per calumnias, adversarium machinari dolos, falsas criminationes, & per ejus malitiam sibi damnum in honore, vel etiam bonis fortunæ inferre paratum esse, se autem aliter damnum evitare non posse, quàm per mortem calumniatoris, & sic nimirum multiplicarentur cædes, sæpe innocentium, perturbaretur quies publica, darentur Judices in propria causa, temeraria judicia, & injustæ executiones, sed jus defensionis non datur, quando defensio cederet in perniciem vel grave damnum Reipublicæ. 3. Quia sæpe non est certum, nec satis constat, an revera alter sit paratus, & efficaciter velit aut possit calumniando graviter nocere in fama, vel etiam in bonis fortunæ, uti planè non videtur in nostro casu certum

fuisse Chryfògono: potius id suspicatus, tantum est & timuit: ergo usus defensionis occisivæ non est licitus, cum nemo possit occidi, nisi certò sit nocens. 4. Et si constaret satis de prava intentione, ac insuper de executione mali propositi futura, tamen certum non est, alio modo non posse reparari damnum in honore vel bonis fortunæ forsitan illatum, v. g. per prosecutionem litis, per diligentem inquisitionem in testes, vel in circumstantias indolentium &c. quibus innitebatur calumnia imò ordinariè suppetit modus aliquis reparandi, & detecta veritate malum omne evadendi, licet forsitan per accidens subinde recuperari non possent ablata bona honoris aut famæ, & media recuperandi per accidens non sint profutura: nam Bonum Commune præferendum est bono privato, & illud exigit, ut etiam in casu, quo per accidens remedia per se & ordinariè alias sufficientia effectu carere contingit, non liceat ob bonum privatum adhibere medium bono publico noxium, ut est occisio invasoris. P. Illung. Theol. Moral. tr. 4. d. 3. n. 69.

Atque ex his eruitur responsio ad rationes dubitandi: Ad 1. licet vita & fama pari passu ambulant quoad æstimabilitatem, non tamen æquiparari debent quoad conservationem, siquidem vita semel amissa nullo modo reparabilis est naturaliter, bene tamen, saltem ordinariè, fama

fama & honor, uti & bona fortunæ, per alia media licita. Ad 2. Etsi licitum sit conservare bona fortunæ magni momenti & recuperare per occisionem invaloris in iis circumstantiis, in quibus per se & ordinariè non suppetit revera alius modus conservandi vel recuperandi, licitum tamen non est, ubi per se & ordinariè suppetit alius modus, ut si solùm per calumniam alterius & consecutivè infertur damnum in iisdem bonis; quæ reparato honore & fama, quæ aliis modis ordinariè reparari possunt, consecutivè recuperantur etiam & bona fortunæ. Ad 3. Imprimis Chryfógono non fuit certum, an Melander machinetur dolos, & calumniari paratus sit, dein, etsi hoc ipsi certum fuisset, tamen adhuc potuit superesse aliud remedium evadendi mortem, vel damnum in bonis fortunæ, detectâ scilicet calumniâ & reparato honore, quod ordinariè

& per se potest suppetere, saltem Chryfógono certum non fuit, an non sit suppetiturum, quod per accidens contigisset: non autem debet in casu incertitudinis licita esse defensio occisiva, utpote tali casu valde noxia bono publico. Ad. 4. C. Antec. si alio modo honor conservari non potuisset v. g. per fugam, vel per vulnerationem non lethalem, per alapam reciprocè inflictam, humili prostrationem, manuum tentionem &c. verbò, si observâset moderamen inculpatae tutelæ, & fuga ipsi vel impossibilis, vel graviter probrosa fuisset: Attunc N. Conf. Sparit. quia honor læsus per linguam vel falsos testes adhuc alio modo conservabilis, vel saltem reparabilis est; ac in supersepe, uti specialiter in hoc casu, lædendum esse necdum certò constabat: occidere autem nec Judici licitum est, si non satis sit certum de delicto.

TITULUS III.

De Simonia, & ne aliquid pro spiritualibus exigatur vel promittatur.

DECISIO CXLVII.

De impetrante beneficium Parochiale per pensionem 500. florenorum Ordinario collatori solutam, ac postmodum valde anxio, & sibi consulente de remedio.

SPECIES FACTI.

Duo eximia doctrinae & probitatis Sacerdotes, Henricus & Wolfgangus, sollicitarunt sibi beneficia parochialia conferri, planè digni aliis competitoribus præferri: sed à quolibet seorsim ante collationem exigebantur quingenti floreni sub prætextu privilegii à Sede Apostolica concessi. Tergiversabatur uterque invid, sed, quia sine hac pensione actum se agere videbant, demum consenserunt & persolutà dictà summâ in parochialibus beneficiis iustitiam sunt, quibus etiam summa cum laude præfuerunt per unum & alterum annum, interim tamen internos conscientiae stimulos passi, & multum anxii, utrùm non Simoniacè fuerint promoti. Ambo itaque, ut hac tortura se liberarent, remedium quaesierunt, Wolgan-

gus quidem apud Episcopum, quia Episcopum in casu Simoniae occulte pro foro interno absolventi à censuris, & dispensandi ad retinendum beneficium Simoniacè obtentum, facultate præditum esse cognitum habebat juxta probabilem Lessii l. 2. de J. & J. c. 35. dubit. 25. n. 140. Henriquez c. 56. de Excom. l. 13. Palao de Simon. disp. 3. pu. ult. n. 4. P. Kriener l. 5. tit. de Simon. n. 594. cum Panor. mit. in c. postulastis de cleric. excom. ministr. & Suar. to. 5. in 3. part. d. 13. sect. n. 34. & quorundam aliorum sententiam, atque dispensationem absque ullo ferè onere impetravit. Henricus autem, seu ignorans hujus sententiae probabilitatem seu eidem diffidens, sicut alii Auctores nolunt eam approbare, Romam recurrit ad S. Pœnitentiam, quæ quidem abso-

lutionem à censuris, & dispensationem ab irregularitate quomodo libet contracta, Confessario Henrici commisit pro foro interno in iuncta ei pro modo culpæ poenitentia saluari, sed adjecta conditione ac onere, ut intra annum sub pœna relabendi eo ipso in eadem censuras, Ecclesiam Parochialem libere cum effectu dimittat, nec non fructus ex ea perceptos, prout de jure, restituat. Interea nescio quâ viâ innotuit Henrico, Indultum Papale prætersum ignorari Romæ, ipse tamen omnia dissimulavit; id quod eò tutius & consultius fecit, quod ipse post obtentam dispensationem à S. Poenitentia intra annum dimiserit beneficium parochiale, ut iustus erat, quamvis ante dimissionem actualem per amicum sibi providerit de alia parochia, quam etiam obtinuit, at exterius per viam permutationis, eò quod coram officio Ecclesiastico crimen suum occultum, & necessitatem resignandi, aperire horruerit: quæ de causa in supplici libello pro obtinenda nova parochia non expressit permutationem, sed sic scripsit, *dimitto & destituo possessam parochiam liberrime; quia tamen parochus (is erat, cum quo exterius permutare censebatur) aliò abire cogitat, vogo demississime, ut me ad illius parochiam benignissime admittere placeat non mutative, sed intuitu meritorum meorum: quæ verba, intuitu meritorum, postea etiam inserta erant litteris collationis, Quod autem fructuum re-*

stitutionem, quæ pariter in iuncta fuit Henrico, attinet, illam necdum fecit, licet jam tertius interea à dispensatione executioni data fluat annus, non quidem ex perversa intentione non restituendi, sed partim ne periculo manifestandi criminis commissi se exponeret, partim quia pecuniis ad alia negotia necessariis, ut putabat, applicandis indigebat; firmiter tamen statuens non solum capitale, sed etiam annuos census instar alterius debitoris solvere suo tempore Ecclesiæ, ne huic ex dilatione lucrum cesseret. Proposita hunc in modum rei serie Henricus sequentia ex me quaesivit. 1. An opus absolute habuerit absolutione à censuris, & dispensatione ab irregularitate, ac ad beneficium retinendum? 2. An supposita necessitate satis impleverit primam conditionem à S. Poenitentia in iunctam, vi cuius debebat libere beneficium dimittere? 3. An alteram conditionem, vi cuius intra annum fuit obligatus restituere fructus perceptos, satis impleverit? 4. An, si unam vel alteram conditionem non satis implevisset, parochiam, quam postea obtinuit & actu possidet, teneatur dimittere? 5. An si in nova supplica, per quam obtinuit Romæ habilitatem ad aliud beneficium, non debite exposuisset modum dimissionis antiqui & provisionis de moderno beneficio, sit securus in conscientia istud retinendo? 6. An casu, quo res fieret notoria, ac ad forum

externum deduceretur, pro hoc foro profit sibi apud Judicem Ecclesiasticum absolutio &c. pro foro inter-

no prius obtenta? Quod autem plures movit quaestiones, eo brevius expedire juvat.

QUÆSTIO I.

An Henricus absolutè opus habuerit absolutione à censuris, & dispensatione in irregularitate atque ad retinendum beneficium primum?

1. Opus habuisse non solum ipse Henricus agnovisse videtur, dum Romæ absolutionem & dispensationem petiit & obtinuit, verum etiam res ipsa satis clarè cadit sub oculos, nempe commissam ab Henrico fuisse Simoniam, dum pro beneficio solvit summam pecuniariam sat magnam, per quam sibi viam aperuit ad obtinendam parochiam, alàs non obtenturus, consequenter, quia Simonia hæc fuit realis, & per executionem ab utraque parte scilicet per dationem pecuniæ & collationem beneficii, completa, post se traxit pœnas in Simoniacè promotos statutas, nempe excommunicationem lata sententiæ, & si in ea exerceatur actus Ordinum, irregularitatem, nec non inhabilitatem ad retinendum beneficium Simoniacè obtentum, cum collatio fuerit nulla. *Extrav. cum detestabile. 2. h.t.c. penult. de elect.*
2. Nihilominus tamen, si Henricus (de quo tamen valde dubito, & ipse suo facto, dum absolutionem &c.

petiit, uti & ejus collega Wolfgangus, contrarium ostendit) si, inquam, verè credidisset, collatorem qui pensionem 500. florenorum exegit, Indulto Papali præditum fuisse ad pensiones à promovendis ex justa causa exigendas vel accipiendas, adeoque bona fide dedisset summam 500 florenorum, qua potuit simul & semel redimere pensiones forsan alias quotannis solvendas, tunc censuram, quod nulla fuisset necessitas petendi absolutionem, & dispensationem, quamvis collatio tamen fuerit nulla & irrita, si collator caruit Indulto Papali pensionem à promovendis accipiendi. Pars prior, quod absolutione & dispensatione opus non fuisset, constat inde, quod Henricus bona fide solvens pensionem non peccaverit, consequenter nullam censuram, vel irregularitatem incurrit, nec obligationem contraxerit dimittendi beneficium parochiale bona fide, licet nulliter, acquisitum, ante sententiam Judicis (nunquam autem, si res ad forum contentiosum non fuerit

fuert deducta, pronuntiandam) nec fructus perceptos restituendi, utpote debitos bonæ fidei possessori. Ratio est, quia hæc omnia sunt à Jure statuta & ordinata in poenam Simoniacorum: poena autem locum non habet, ubi delictum non est, cum poena definiatur esse *justa delicti coercitio*, per l. 26. ff. § l. 22. C. de poenis, item c. 23. de R. J. in 6. ibi. *sine culpa, nisi subijt causa, non est aliquis puniendus*. Quod autem non fuisset obligatio dimittendi Beneficium nulliter acquisitum ante sententiam aliquam Judicis, nempe declaratoriam, sumitur ex c. 19. de hæret. in 6. & communi Doctorum, afferentium poenam privativam juris quæsitæ non incurri ante omnem sententiam: sed Henricus acquisivit jus possidendi Beneficium: ergo. Pars posterior, quod beneficium non obstante bona fide fuisset nulliter acquisitum, contra Navar. & Ugo sin. defenditur à plerisque cum S. Thoma ex c. 27. c. 33. junct. gl. b. t. § c. penult. de Elect. quia nullitas collationis (& inhabilitas ad idem beneficium) non est in tali casu statuta in poenam provisæ, sed in detestationem abominandæ Simonie, ac in poenam promovendis Simoniacè, vel promovere volentis. Ex qua bona fide etiam hoc commodi recommendasset in Henricum, ut intra triennium præscripsisset primum Beneficium ipsum, & fructus

omnes, etiam formaliter exstantes, ita ut nec in foro externo, si contigisset ad istud causam devolvi, molestari potuisset super beneficio vel fructibus propter Regulam Cancellariæ de triennali possessore, per ea, quæ præter & cum aliis tradit P. Melchior Friderich in Tract. de Simonia n. 208. § 213.

Ad actionem dubitandi nemo respondere cum fundamento potest, nisi ipse Henricus, qui solus nescire potest, an verè & saltem ex fundamento probabili crediderit, collatorem Indulto Papali ad exigendam pensionem fuisse munitum, & sic ex probabili errore eam solverit, quo pacto Simoniam & peccatum formale evasisset, consequenter nec poenam ullam contraxisset, nec obligationem dimittendi Beneficium aut fructus illos ante omnem sententiam Judicis. Sin verò non crediderit syncerè Indulto Papali munitum esse, mala fide processit, & sic ob Simoniam formalem absolutione, & dispensatione indiguit, ac obligatus fuit injunctas sibi conditiones implere, uti per sua facta ipsemet videtur agnovisse, nisi forsan ex tenerritudine conscientie pro majori tantum securitate præsterit ea, de quibus meminit species facti, & ipse dubitat, an ritè omnia impleverit.

QUÆSTIO II.

An Henricus primam conditionem sibi à S. Pœnitentiariâ injunctam, ut liberè intra annum cum effectu dimittat parochiam, satis impleverit?

⁴ **A**ngitur Henricus maximè & unicè propter particulam *liberè* à S. Pœnitentiariâ adjectam; siquidem Parochiale Beneficium dimisit quidem intra annum, sed tali dimissione, quæ exterius habebat speciem permutationis cum alio Beneficio, quam utique facere non poterat, utpote jure reali propter nullitatem provisionis destitutus: propter hoc putat, se non *liberè* dimisisse, cum non absolutè dimiserit, sed prius sibi novam parochiam dictò modò procuraverit, neque defectum suum, propter quem permutare non potuit, coram Officio Episcopali manifestaverit.

⁵ Hoc tamen non obstante existimo, Henricum suæ obligationi satisfecisse, partim quia tò *liberè* in hac materia opponitur necessitati externæ & compulsivæ per sententiam Judicis, ut aded censeatur liberè Beneficium dimittere, qui non compulsus à Judice dimittit, licèt in foro interno jam antecederet fuerit obligatus dimittere propter nullitatem provisionis, vel etiam propter jussionem S. Pœnitentiariæ, hanc obligationem declarantis potius quàm primitus imponentis. In exemplo: si quis obtineat secundum Beneficium in-

compatibile cum primo, liberè censeatur dimittere Beneficium primum, si dimittat ante sententiam Judicis compulsoriam, licèt jam antecederet fuerit obligatus dimittere in conscientia ex dispositione Juris, eò quòd vacet ipso jure primum obtentò pacificè secundò Beneficìo incompatible, c. 28. § Extrav. Execrabilis Jo. XXII. de Præbend. Trid. s. 7. c. 4. de ref. Et licèt Papa censeat secundum Beneficium expressè ac specialiter dimittere primum jubeat. Partim quia Henricus in suo memoriali vel supplica pro novo Beneficio Parochiali nullum præterdit jus, quod aliàs habent permutare volentes ad novum Beneficium saltem conditionatè, si permutatio admittatur; nam in supplica posuit, *se non permutare, sed liberrime dimittere suum Beneficium, & aliud sibi conferri rogavit benignissimè atque intuitu meritorum suorum*, non vi permutationis (ut ut apparenter ac in specie fuerit permutatio) & hæc ultima verba etiam in collatione nova fuerunt repetita. Atqui purè, absolutè, & sine prætenso jure ad aliud resignans Beneficium *liberè* dimittit, quatenus nimirum libera dimissio opponitur juri ad præsens vel aliud Bene-

Beneficium de novo conferendum, & quatenus excludit obligationem collatori impositam aliud sibi Beneficium conferendi; seu quatenus opponitur permutationi. Atque ex his tollitur satis Henrici Scrupulus; cum tō liberè positum in Rescripto S. Pœnitentiariæ non opponatur alteri promotioni, de qua sibi providè consulit dimittens Beneficium, quia

implevit, quod facere iussus est, dimittendo tum ante sententiam compulsoiorem, tum dimittendo sine prætenso jure ad alium Beneficium. Prodere autem coram Officio Episcopali suum delictum, & resectum nullatenus fuit obligatus Henricus, quia tam ardua obligatio ex nullo jure sufficienter probatur.

QUÆSTIO III.

An Henricus alteram conditionem, vi cuius restituere fructus perceptos iussus est, satis impleverit?

Dubitat Henricus ex hac unica causa, quod intra annum ab obta absolutioe ac dispensatione non fecerit restitutionem, imò necdum fecerit, cum tamen putet, intra annum faciendam restitutionem sibi injunctam esse, & quidem sub pœna reincidentiae in pristinas censuras, quod ipsum facit valde anxium. Sed hoc iterum non obstante

Respondeo & dico, Henricum huic conditioni per firmum propositum restituendi fructus, quamprimum potuerit, & Ecclesiam servandam indemnem, vel potius lucrò non privandam, ut explicat species facti, suæ obligationi ita satisfecisse, ut saltem formaliter (& probabiliter etiam materialiter) non peccaverit, consequenter periculum reincidendi in

pristinas censuras, habeat nullum. Suadetur s. quia probabilius non fuit mens S. Pœnitentiariæ, ut intra annum faciat restitutionem fructuum, partim quia verba *intra annum* fuerunt posita ante verba, *Ecclesiam parochialem liberè dimittat*, & deinde absolute & sine expressione temporis subjungitur; *nec non fructus ex ea perceptos, prout de jure, restituat*: partim quia clausula, *prout de jure*, satis indicat, non aliter injunctam esse restitutionem fructuum, quam jubeat ipsum Jus: sed Jus Sacrum nullibi determinat tempus, nec uspiam dicit, fructus ex Beneficio Simoniaco perceptos infra annum necessariò restituendos esse: partim quia non censetur injunxisse aut injungere S. Pœnitentiaria, quod sæpe moraliter non est possibile, quia, si

C 2

Bene-

Beneficiatus Simoniacus patrimonialia jam habeat bona, impossibile ipsi est infra annum, infra quem vivere debuit & debet ex fructibus Beneficii, cum aliis careat bonis, eosdem fructus restituere, consequenter indulgenda est ipsi mora, donec tam bene habens evaserit, ut restitutionem facere possit. Hæc meo iudicio satis probant, non fuisse injunctam Henrico restitutionem fructuum infra annum, consequenter ipsum non violasse præceptum Pœnitentiariæ, ac proin nec materialiter peccasse, aut peccare differendo restitutionem, præsertim cum differat sine damno, vel lucro cessante, ipse Ecclesie, cui fructus sunt restituendi. Suadetur 2. Esi transmitteretur, præceptam fuisse restitutionem infra annum faciendam, tamen dilatio illius in his circumstantiis non fuit culpabilis & formaliter peccaminosa, partim quia contigit ex rationabili causa, scilicet ob periculum manifestandæ Simonie commissæ, quod utique non tenebatur subire Henricus, item ob aliqualem impotentiam; partim quia Henricus fecit firmum propositum restituendi, quando sine periculo restitutionis & commodius poterit, & quidem cum interesse seu usuris vel censibus instar alterius debitoris: quæ utique abundanter sufficiunt ad hoc, ut Henricus potuerit sibi formare dictamen prudens, se non statim ad restitutionem obligari, sed eam licitè ultra annum differri posse.

Ubi autem culpa, & quidem gravis, non est, locum non habet poena gravissima, nimirum reincidentia in censuras.

Atque ex his patet responsio ad rationem dubitandi. Ego autem adhuc observo (licet super hoc non interrogatus) Henricum vi jussionis S. Pœnitentiariæ non obligari restituere 1. fructus provenientes ex speciali functione parochiali, ut sunt reditus stolæ, uti vocant. Quia ex una parte in alterius gratiam laboranti debetur stipendium, quale sunt reditus stolæ; ex altera verò Henricus per sententiam non est jussus restituere reditus stolæ, qui non videntur venire nomine fructuum beneficalium in materia odiosa. 2. Fructus post absolutionem & dispensationem perceptos usque ad actualem dissolutionem parochiæ intra annum, ut jussus erat, factæ; eò quod retentio beneficii, consequenter & fructuum perceptio per hoc tempus ipsi fuerit indulta, & annus ad dimittendum ab ipsa S. Pœnitentiaria concessus. 3. Juxta quosdam etiam fructus beneficales ad sustentationem congruam necessarios: sed horum sententia non videtur mihi satis probabilis; cum fructus superfluos restituendi obligatio jam aliunde detur in beneficiatis, adeoque, si hæc sententia esset vera, Simoniaco nulla poena, aut nova obligatio imponeretur, quod nullatenus admitti posse videtur.

Q.Æ.

QUÆSTIO IV.

An Henricus, si unam vel alteram conditionem non satis implevisset, teneatur parochiam, quam postea obtinuit, & actu possidet, dimittere?

Hæc questio ex resolutione præcedentium cessaret. Sed quia Henricus, etiam facta hypothese non satis impletæ conditionis, rescire cupit, quid sibi faciendum,

Respondeo breviter, eum etiam in hoc hypothese non esse obligatum dimittere. Ratio est 1. quia Henricus modernam parochiam non obtinuit Simoniacè, licet dictas conditiones non implevisset, & sic obtinuit validè, ac per consequens validè retinet, imò & licitè, quia dimissionem novæ parochiæ obtinendæ aut restitutionem fructuum ex ea percipiendorum ipsi non injunxit S. Pœnitentiaria, sed solum dimissionem primæ parochiæ per Simoniacè obtentæ, nec ad aliud beneficium obtinendum reddidit ipsum inhabilem. 2. Quia Henricus, licet propter non impletas debite conditiones reincidisset in censuras (quod tamen verum non esse, satis jam ostensum est) per hoc tamen non fuit obligatus dimittere novam parochiam legitimè & non Simoniacè obtentam; partim quia S. Pœnitentiaria solum præcepit dimissionem parochiæ per Simoniacè obtentæ, partim quia hanc unicam pœnam,

scilicet reincidentiam, statuit in pœnam negligentæ in implendis conditionibus, non aliam pœnam, uti est inhabilitas ad aliud beneficium, vel obligatio dimittendi aliud beneficium non Simoniacè obtentum; partim quia Henricus novam parochiam acquisivit post absolutionem à censuris, & antequam in illas reincidisset: ergo, licet censura, præsertim excommunicatio, reddat inhabilem ad obtinendum validè beneficium. c. 7. de Cleric. excom. ministr. tamen Henricus validè obtinuit alteram parochiam, quia tunc non erat in censura. Adde, quòd laborans censurâ occultâ, qualis fuisset hæc, probabiliter licitè accepit beneficium, uti docui in *Candidato tit. de Elect. n. 27. 28.* Item quòd à censuris istis pro foro interno absolvere possint non solum Episcopi, Trid. s. 24. c. 6. de ref. sed etiam Religiosi Mendicantes, uti Jesuitæ, Franciscani, Dominicani, Carmelitæ, Augustiniani Eremitæ, & Reformati &c. ut fusè probat Hyacinthus Donati to. 1. p. 1. tr. 13. q. 17. Et to. 2. tr. 11. q. 17. 18. Gobat in *Theol. Experim. tr. 7. casu 8. n. 373.* Ex his aliquem pro majori securitate posset adire Henricus & absolutionem petere,

tere, si forè in censuras reincidisset, parochiam verò retinere. Accedit, quòd Episcopus etiam pro foro externo cum eo, qui obtentum per Simoniam beneficium sponte dimisit

ante sententiam Judicis condemnatoriam (uti fecit Henricus) dispensare valeat. per can. 1. caus. 1. p. 5. & ego tradidi in dicto Candidato h. 1. n. 67.

QUÆSTIO V.

An Henricus, si in nova Supplicâ, per quam Romæ obtinuit habilitatem ad aliud Beneficium, non debite exposuisset modum dimissionis antiqui, & provisionis de moderno Beneficio, sit securus in conscientia istud retinendo?

Respondeo, securus esse, imò nec obligatum fuisse rehabilitatem ad alia beneficia, ab illo distincta, quod Simoniacè impetravit, petere. Ratio, quia inhabilitas Simoniaci ad alia beneficia non est statuta à Jure Communi, sed solum à S. Pio V. in Bulla cum primum 5. quæ teste Navar. h. t. Consil. 92. Palao de Simonia pu. 25. n. 7. Pirhing. ad h. t. n. 170. & aliis patum, quoad hoc vel usu non est recepta, vel saltem non obligare incipit ante omnem Judicis sententiam, vel condemnatoriam

vel declaratoriam; adeoque, cum res ad forum externum & contentiosum non videatur esse deducta, consequenter nulla sententia ferri possit à Judice, securus erit Henricus. Dein nec fuit necessarium in supplicâ exprimere modum dimittendi primam parochiam & obtinendi secundam, quo usus est Henricus, quia nullum vitium irrepsit, nec aliquid actum contra SS. Canones, vel missionem S. Pœnitentiariæ, ut ad quæstionem 2. dictum & doctum est.

QUÆSTIO VI.

An casu, quo res fieret notoria, & ad forum externum deduceretur, pro hoc foro profit Henrico absolutio prius pro foro interno obtenta?

Quamvis Laymanus l. 1. Theol. Mor. tr. 5. p. 1. c. 7. n. 7. Pigna-

telli to. 2. consult. 59. n. 62. La Croix l. 7. de cens. n. 162. Reiffenstuel l. 5. tit.

tit. 39. n. 247. & alii ab his citati doceant, posse Judicem (non teneri) absolutum à censura pro foro interno tractare ut absolutum etiam in foro externo & contentioso, si is absolutionem per testimonium v. g. Confessarii, cui demandata est absolutio, satis probet. In præsentiamen casu, si res deferretur Romam, & à Dataria examinaretur causa pro foro externo, & ibi Henricus declararetur tanquam Simonie reus, commissæ in consecutione prioris parochie, non posset Judex inferior, licet aliàs competens, etiam Episcopus, attendere absolutionem præ-

cisè pro foro interno obtentam, nec posset Henricum pro foro externo tractare ut absolutum. Ratio, quia per hoc, quòd tribunal Pontificium semel se immiscuerit huic causæ, & manum apposuerit, inferioris Judicis, etiam Episcopi, ligatæ sunt manus ita, ut, licet vellet, non tamen posset renitente Pontificis tanquam Superioris Curiæ efficaciter tractare Henricum ut absolutum eique pro foro externo pœnas remittere: sicut, quomodo Superior ad se avocat causam ab inferiori Judice, cessat hujus potestas, & ligatur.

TITULUS IV.

Ne Prælati Vices suas vel Ecclesias sub annuo censu concedant.

DECISIO CXLVIII.

De Capitulo pensionem annuam exigente à suo Vicario sub titulo *absentia*.

SPECIES FACTI.

Capitulum Ecclesiæ cujusdam collegiatæ præter alias etiam sibi pleno jure incorporatam habet parochiam B. à cujus administratore, vicario suo, à multis jam annis sub

titulo *absentia*, ut vocant, exegit & accepit annuam pensionem 200. florenorum. Non ita pridem per obitum vacare contigit dictam parochiam, vel Vicariatum, & Kilianus prævia

pravia presentatione à Capitulo facta monitus est, ab ipso deinceps non 200. sed 300. florenos pro annua pensione solvendos esse, cum parochia sit pinquis, & ipsi nihilominus abundantes ad congruam suam reditus remaneant. Kilianus, ne spe & presentatione sua excideret,

tunc quidem promisit annuos 300. solvere, ac postmodum institutionem ab Ordinario obtinuit; nunc vero hinc inde conuenitur ratione augmenti à se postulari, & se cupit ab hoc augmento, imò à tota pensione liberare, eò quòd ista exactio ipsi videatur iniqua & Simoniaci. Sit ergo

QUÆSTIO.

An Capitulum, cui incorporata est Ecclesia parochialis, à Vicario suo licite ac iuste exigat pensionem annuam, quin augeat?

Kilianus contra sic insurgit. 1. Non possunt Prælati & collegia Ecclesiastica vices suas seu administrationem & regimen Ecclesiæ, exercitium jurisdictionis spiritualis, ac potestatem, curæ animarum exercendam pro pensione & censu annuo, præsertim pecuniario, aliis citra Simoniam & grave peccatum concedere. Rubric. *S. t. t. Ne Prælati vices suas* &c. sed hoc facit istud Capitulum, quòd vices suas, siue administrationem & regimen Ecclesiæ parochialis B. vi incorporationis ad se pertinentis, atque exercitium jurisdictionis spiritualis concedit alijs, nempe suis Vicariis pro annuo censu & pensione pecuniaria, ut patet ex facti specie: ergo. 2. Ejusmodi administratio & regimen sacrum vendi sine Simonia nequit: ergo neque locari pro pensione tem-

porali & pecuniaria; quia in utroque casu temporale, interueniente pacto vel contractu, exigitur & accipitur pro re & actibus spiritualibus; atque concessio administrationis parochiæ pro censu & pensione pecuniaria vel est locatio, perpetua nempe & ad dies vitæ, vel est simillima locationi, & sic eidem quoad turpitudinem Simonia æquivalet re ipsa, licet forsitan aliud ipsi assignatur nomen. Nec 3. iuvat dicere, quòd solùm exigatur hæc pensio pecuniaria pro concessis Vicario fructibus, qui pretio temporali æstimabiles sunt, & sicut vendi, ita alteri pro pecunia cedi vel locari possunt; contra enim est, quòd hac ratione quilibet collator beneficii vel Patronus licite exigeret summam pecuniarum dicendo, se solum exigere pro fructibus promovendo concedendis & ob-

venturis, quod nemo Catholicus admiserit & rectè sentiens; per hoc enim latissima aperiretur via Simoniacæ pravitati, & passim impudè grassarentur Simoniacæ. Siquidem 4. Capitulum non pro solis fructibus, ut à jure spirituali separatis, exigit pensionem pecuniariam, sed pro jure percipiendi fructus temporales, & quidem annexo officio spirituali ac administrationi curæ animarum & functionibus spiritualibus; cum in potestate inferioris, quàm Summi Pontificis, non sit jus percipiendi fructus temporales à jure & obligatione præstandi functiones spirituales separare, uti Canonistæ & Beneficialistæ uno quasi ore tradunt: ergo exigit pro ipso quasi Beneficio pecunias; nam beneficium definitur esse jus perpetuum percipiendi fructus temporales ex bonis Ecclesiæ ratione spiritualis officii, Barbof. *J. E. U. l. 3. c. 4. n. 8. Leuren. For. Benef. p. 1. q. 1.* & alii communiter *ex can. 2. d. 70. § c. 16. h. t.* ergo Simoniacè exigit. 5. Non est in potestate alicujus Collegii Ecclesiastici, etiam Cathedralis, pensionem Beneficis & Beneficiatis imponere, sed solius Papæ, & ex certis causis Episcopi, c. 21. *de Præb. c. 2. eod. in 6.* imò nec est in potestate Episcopi in proprium commodum pensionem statuere, per c. 32. *de V. S. § Clem. 2. de Reb. Eccl. alien.* Sed Capitulum exigit pensionem in proprium commodum & utilitatem, contra expressam prohibitionem *Clem. un. de suppl. neg.* (R. P. Pichler Decis. T. 2.)

lig. Hæc affert Kilianus, quibus probat absolutè nihil pensionis exigere posse Capitulum à suis Vicariis. Quòd autem semel introductam augere nequeat, sic impugnat, &

Arguit 6. Beneficia Ecclesiastica debent sine diminutione conferri, h. e. sine fructuum subtractione, & sine novo onere, quod prius non erat impositum beneficiis: ergo nec huic vicariatus perpetuo, nec Beneficiatis Antecessoribus. *Rubr. § tit. Ut Eccles. Benef. sine diminut.* ergo & Kiliano debuerat conferri Vicariatus sine novo onere, & imminutione reddituum. 7. Beneficia debent conferri purè & simpliciter, sine omni pacto & obligatione: aliàs committitur Simonia, si non Juris Divini, saltem Ecclesiastici P. Schmalzgrueber *tit. de Simon. n. 242.* Dominus directus non habet jus majorem canonem pro libitu suo exigendi ab emphyteuta, licèt prædium notabiliter sit melioratum, Molina *de J. § J. p. 2. disp. 462.* sicut nec locator pensionem, per l. *fin. C. de Aluvion. l. 25. §. 6. ff. Locati.* Id quod etiam procedit in emphyteusi alterata, veranleiteten Freysstift, Bavaris propriâ. *Land. Recht tit. 21. art. 5.* Sed utique Vicarius respectu Capituli, tanquam parochi principalis, & quasi Domini directi, non debet esse deterioris conditionis, quòd emphyteuta respectu sui Domini directi Laicalis: Ergo 9. æquitati non convenit, ut Vicario, qui debet portare onus & æstum diei, tot labores, imò omnes, saepe

*D

saepe

sape cum periculo vitæ, quos requirit cura animarum, aliquid detrahatur de suis redditibus à Capitulo, quod nihil omnino præstat. 10. Imò periculosum hoc est, & noxium animarum Curæ; nam ex ejusmodi subtractione reddituum facillè inducitur languor & negligentia in functionibus spiritualibus apud Vicarios non sine præjudicio & pernicie animarum, uti triste habemus exemplum in vicina diocesi: ergo.

3 Sed vehementer timeo, imò prævideo, Kilianum frustraneo fatigari conatu, cum & Jura Canonica, & receptam praxim habeat pro adversariis. *Sacra Jura* quidem, quia hæc Vicariis non plus de redditibus parochialibus tribuunt, quàm talem portionem, quæ sufficiat ad congruam illorum sustentationem; nam vi incorporationis pleno jure factæ fructus Beneficii d' rectè pertinent ad Prælatum & Monasterium, vel Capitulum, cui Beneficium incorporatum est, c. 1. eod. in 6. *Clem. 1. de Jur. patron. c. 30. § 33. de Præbend.* cum ea tamen obligatione, ut Vicariis congruam assignent portionem ad honestam sustentationem, arbitrio Episcopi determinandam, *Trid. S. 7. c. 7. de ref.* est enim de essentia incorporationis quoad temporalia factæ (qualis etiam est incorporatio pleno jure, h. e. quoad temporalia simul & spiritualia, debite facta) ut redditus Ecclesiæ parochialis ad Ecclesiam, cui facta est unio, transferantur omnes, nisi aliqui statim initio unionis Vicariis fuerint assignati,

quo casu Prælatus vel Capitulum, cui facta est unio, debet esse contentum sua portione, assignatam verò Vicariis propria auctoritate nullatenus mutare aut imminuere potest sine Episcopi consensu, c. 10. *de Præbend. Clem. un. de suppl. neglig.* Cum igitur fructus Ecclesiæ incorporate pertineant ad Prælatum, vel Collegium, cui est incorporata, & Vicario solum debeatur inde congrua sustentatio de Jure, in potestate Prælati & Capituli est ex dictis fructibus certam illi portionem, si id initio incorporationis factum non est, assignare pro congrua, & tractare cum ipso atque contrahere de fructibus Vicario relinquendis omnibus pro certa annuatim quantitate pecuniaria solvenda sub nomine *absentia*, vel alio quocunque titulo, vel etiam certam fructuum portionem sufficientem pro congrua ipsi assignare, & pro circumstantiis variis mutare. Quia tamen determinatio quantitatis vel fructuum vel pecuniæ ad congruam Vicarii necessitatis fieri de Jure non potest sine auctoritate, consensu, & arbitrio Episcopi c. 1. 10. *Clem. 1. de Jur. patr. Trid. S. 7. c. 7. cit.* censeo, Capitulum quidem potuisse auctarium pensionis petere, at non sine consensu, auctoritate, & arbitrio Episcopi, prævia cognitione arbitrantis, an Vicario remaneat tamen adhuc sustentatio congrua, pro qualitate loci & aliarum circumstantiarum, quam portionem censeo esse debere liberalem potius & amplam, quàm vix sufficientem. *Confirmatur: tale*

tale pactum vel contractus nihil est aliud in re ipsa, quam locatio fructuum: sed fructus Ecclesiarum, cum rei spiritualis rationem non habeant, sine Simonia locari possunt. Et quamvis c. fin. de censib. & Extrav. Ambitio. & inter Comm. de Sim. solum ad triennium, consuetudo vero ad novennium permittat talem locationem, si fiat sine solennitate, Rector tamen Ecclesie principalis, sicut Beneficiatus, fructus suos & ad se pertinentes (non ad Ecclesiam) sine solennitate potest e-locare etiam ad tempus longius, vel in perpetuum, & ad dies vite. Consuetudo autem & Praxis hanc doctrinam confirmat, cum passim videamus, titulo absentie à Vicariis exigi certam pecunie pensionem annuam, & non raro augeri.

4. Argumenta contraria sic potest dissolvere Capitulum. Ad 1. negat *Min.* vel ejus suppositum, quod Capitulum vices suas & administrationem Vicario committat pro pensione annua, sed solum locat ipsi fructus ad se de Jure pertinentes pro pensione annua pecuniaria, & sic temporale exigit pro temporali, quod Simoniacum non est. Ad 2. negat rursus suppositum, quod ipsa administratio & regimen Ecclesie, jurisdictio spiritualis, & cura animarum Vicario pro annuo censu elocentur, sed solum elocantur, & ipsi relinquuntur fructus & redditus temporales pro pensione pecuniaria. Ad 3. negat *paritatem* cum collatore Beneficii, & merito patrono, cui parochia non incorporata, quia hi prorsus nul-

lum habent jus vel dispositionem circa redditus Ecclesie vel Beneficii, *Clem. 1. de Jure Patron. cit. &c.* Capitulum vero per incorporationem habet jus acquisitum ad dictos redditus, modo Vicario juxta arbitrium Episcopi præbeat congruam. Ad 4. negat *Antec.* nam jus percipiendi fructus ob functiones parochiales, non per se, sed per Vicarium exercendas virtute incorporationis est penes Capitulum, quod jus non tribuit pro pensione pecuniaria Vicario, sed ei relinquit præcisè fructus tanquam salarium ad congruam sustentationem, vel per viam locationis, obligatione ipsi imposita, ut pro fructibus, qui congruam excedunt, sibi præstet pensionem annuam: si insistas, jus percipiendi fructus competere Vicario, ait, hoc jus gratis ipsi concedi à Capitulo, cum potuisset ipsum eos ad se trahere, ac pro congrua statuere Vicario pensionem pecuniariam, vel alio modo providere: & hoc jus Vicarii solum ex locatione fructuum, adeoque ex titulo verè temporali ortum habet. Ergo nec vendit, nec locat Vicario jus percipiendi fructus spirituali officio annexum, sed solum intuitu functionum parochialium fructus ipsi relinquit tanquam stipendium sustentationis, quod vel in certa fructuum portione, vel in pecunia, potest consistere: in hoc casu consistit in fructibus omnibus ipsi permittis, sed sub onere pensionis pro illis sibi quasi locatis solvendæ. Ad 5. distinguit *Ma.* Non est in potestate Collegii Ecclesiastici &c.

imponere Beneficiato pensionem, ex beneficio proprio Beneficiati solvendam. *C. Ma.* ex beneficio sibi incorporato, subdistinguit, titulò jurisdictionis & independenter ab Episcopo, cuius est invigilare, ut Vicario maneat congrua. *C. Ma.* titulò contractùs, & locationis fructuum directe ad se pertinentium, & dependenter à consensu Episcopi. *N. Ma.* Sub hac ratione in proprium utique commodum ex re sua alteri locata capiendum pensionem imponere, & pro circumstantiis etiam augere nullibi prohibetur, sicut licitum est cuilibet parrocho vel alteri Beneficiato redditus suos, vel partes, ad tempus, vel ad dies vitæ, alteri etiam laico locare pro pensione pecuniaria.

Ad 6. eodem modo respondet, sicut ad 5. nam illa diminutio prohibetur solum collatoribus, & patronis illis, quibus per incorporationem nullum jus competit in Beneficio & ad fructus. Ad 7. dat idem responsum; nullibi enim prohibitum est de fructibus directe ad se pertinentibus pacisci, eosque sub conditione certæ pensionis alteri relinquere: neque hoc modo pactum fit de dando temporali pro spirituali, adeoque Simoniacum non est, nec ab Ecclesia prohibitum. Ad 8. distinguit *Ma.* Dominus directus non potest augere canonem respectu emphyteutæ, cum quo & ejus hæredibus jam semel convenit, & contractum fecit de certo canone quotannis pendendo. *C. Ma.* cum alio emphyteuta qui priori non succedit jure hæreditario, vel quando emphyteutis iterum

rediit ad Dominum directum, & alteri nullum adhuc jus obtinenti de novo conceditur (wann das Gut auf einen ledigen Anfall kombt) *N. Ma.* Quando moritur Vicarius, vel discedit aliusque substituendus est Vicarius, nullum adhuc jus in Beneficio, vel ex contractu obtinens, potest Capitulum, quod instar Domini directi relinquit novo Vicario utilitatem & fructus, potest inquam de novo ratione fructuum ad se pertinentium cum ipso contrahere vel pacisci, servatis tamen de Jure servandis, & adhibito consensu Episcopi. Ad 9. negat, æquitati repugnare, si non obstante majori pensione pacta Vicario maneat adhuc congrua & competens juxta arbitrium Episcopi. sustentatio. Verum est, quod subinde advertit rem profructus indignam, imò inquam esse, si Vicariis tam modica relinquatur portio pro congrua, ut vix & ne vix quidem honestè & competenter statui vivere valeant; non enim decet, ut animarum pastores, animam suam pro ovibus dare obligati, vivant tam miserè instar portorum & opificum, non sine anxia sollicitudine de victu, vestitu, & aliis in rem domesticam necessariis perpetuò habenda. Ad 10. ait, si competens relinquatur Vicariis sustentatio (plus enim ipsis non debetur) malitiæ ipsorum imputandum est & sollicitudine, si curam animarum languidè, negligentè, & cum præjudicio aut jactura administrarent suarum ovium, non Parochis principalibus; qui titulò incorporationis residuum fructuum justè exigunt. Stimulare negligentès Episcoporum cura erit.

TITU.

TITULUS V.

De Magistris, & ne aliquid exigatur pro
Licentia docendi.

DECISIO CXLIX.

De Professore SS. Canonum Doctores creante ex
utroque Jure.

SPECIES FACIL.

In celebri quadam Universitate ad
Cathedram Juris Ecclesiastici ali-
quod abhinc annis admotus est
Clericus Regularis, SS. Theologiae
& SS. Canonum Doctor, qui ani-
madvertens, SS. Canonum Professo-
ris prerogativas & jura in primæva
dictæ cathedræ concessione ipsi con-
cessa sensim imminuta fuisse, recur-
rit ad Principem territorialem, Uni-
versitatis Fundatorem & Dominum,
humiliter supplicans, quatenus
prerogativas & jura Canonistæ ab
antiquo competentia clementissimè
restaurare dignaretur. Quod &
plenissimè obtinuit, cum verò inter
ea fuerit jus inaugurandi Doctores

ex utroque Jure, mox, cum ordo
ipsum tangeret, ad hanc functionem
se accinxit, & successivè per plures
actus solennes solenniter creavit
Doctores ex utroque Jure, Civili
æquè atque Canonico, publicèque
renuntiavit, nemine quidem apertè
quidquam contrà movente: non ta-
men defuit unus & alter, qui oc-
cultè mussitabant, sub-obscurè et-
iam insinuantes, dubium moveri
posse contra valorem inauguratio-
nis, tanquam factæ ab eo, qui Do-
ctorali laurea ex Jure Civili nec ipse
erat insignitus. Contra hos in si-
lento mussitantes deciditur non du-
bium, sed

✠) o (✠

D 3

QUÆ

QUÆSTIO.

An Gradus Academicus, in specie Supremus seu Doctoralis, valide conferatur à membro Universitatis, vel Facultatis, talem gradum nunquam adeptus?

Musitantes illi videri volebant dicere 1. Nemo dat, quod non habet, ut communi & recepto in Scholis axiomate, & quasi principio fundamentali, circumfertur: sed hic Professor SS. Canonum non habuit Doctoratum ex Jure Civili: ergo alijs dare & communicare non potuit. 2. Quilibet debet manere intra sphaeram suæ activitatis, quam si egreditur, frustra & inefficax est conatus. Sic ipsi Principes, Superiorem in linea suæ jurisdictionis non agnoscentes, quibus juxta plerosque omnes competit facultas creandi Doctores, manent in sua sphaera & in suo foro, ita ut Imperator quidem vel per se ipsum, vel per Comites Palatinos, ut vocant, ac per deputatos, creare Doctores possit ex Jurisprudencia Civili & Arte Medica, iisque honores litterarios cum annexis privilegijs, sicut alios honores & privilegia, decernere & conferre, ac vicissim Papa ex Theologia & Jure Canonico. Sed Professor Canonum promovens aliquem in Doctorem Juris Civili egreditur sphaeram activitatis suæ: ergo.

2. Verùm hæc argumenta, utpote à non Juristis concepta, non sũnt deprompta ea sphaera genuinæ erudi-

tionis, & solidæ Juris scripti & non scripti peritiæ, consequenter frustra ac inefficaciter, & simul incaute in dubium revocare inaugurationis valorem occulto molimine (nam in apertum producere nemo ausus est motu vel Principis territorialis, Universitatis Domini, vel explosionis) machinantur. Pro certo igitur tenendum, Gradum Doctoratus ex Jure etiam Civili à Canonista, qui membrum est Facultatis Juridicæ, valide collatum esse, & deinceps conferri, licet ipse Doctor ex Jure Civili creatus nunquam sit. Demonstratur 1. Canonista, qui membrum est Facultatis Juridicæ, creat Doctores ex utroque Jure, prævia examine super habilitate per dictam Facultatem instituto approbato, & quidem creat nomine, auctoritate, & consensu Facultatis: Sed Facultas seu Collegium Juridicum indubitatò habet potestatem creandi Doctores ex utroque Jure, & quod nomine & auctoritate memorati Collegii facit membrum illius, ipsum Collegium facere censetur. arg. c. 42. v. vel saltem de Elect. c. qui facit per alium. de R. J. in 6. l. 1. de procurat. l. 19. ff. ad Municip. ergo Canonista potestatem habet creandi, & valide creat

creat Doctores ex utroque Jure. Et *Ma. & Min.* in hoc syllogismo est indubitata & certa tum per se, tum ex allegatis Juribus; conclusio autem est *in forma*. 2. In Moralibus non est necesse, ut agens formaliter contineat perfectionem effectus, seu ut easdem qualitates habeat, quas alteri tribuit, aliàs nec Summi Principes validè decernerent & conferrent per se vel per alios alicui litterarios & Doctorales honores, quod tamen ne quidem impudentissimus in dubium vocare ausus fuerit, an scilicet id possint: aliàs Confessarius peccator non posset facere justos seu gratiam sanctificantem & justitiam conferre verè poenitentibus & sua peccata confessis, quod negare contra Fidem foret: aliàs nullus Magistratus posset legitimare spurios, quia ipse nunquam legitimatus: aliàs nullus verè Parochus posset authenticare Matrimonium, quia nullus verè fuit Matrimonio unquam copulatus: aliàs nullus Canonicus non-Episcopus suo suffragio facere posset Episcopum &c. &c. Cur ergo necesse sit, ut creans Doctorem Juris Civilis sit & ipse Doctor Juris Civilis? 3. Consuetudo verè omnium Universitatum Catholicarum in Germania habet, ut Gradus *Licentie*, seu *Licentiatùs*, etiam ex Jure Civili & Medicina, Cancellarius vel Pro-Cancellarius conferat, licet ipse nec ex Jure Civili nec ex Medicina gradum *Licentiatùs* unquam adeptus sit, &

ferè tantum ex Theologia *Licentiatùs* & Doctor sit, nemoque vel verbulò nullitatè contrà, & hos gradus Litterarios tanquam dubios de valore vel occultè tantum fugillat aut impugnat: unde ergo inevitabile factum derivatum venit in gradum Doctoratùs, ut necesse sit eum conferri ab illo, qui simili gradu insignitus est? *Confirmatur*: in præcipuis Europæ Universitatibus supremos gradus Litterarios, nimirum Doctorales, conferunt ferè soli Clerici, qui plerumque non sunt Doctores Juris Civilis, nunquam autem Artis Medicæ, & tamen nemini incidit horum graduum valorem revocare in dubium: sic in Bononiensi Universitate dictos gradus omnes confert Ecclesiæ Majoris Archidiaconus, & in Parisina Cancellarius, teste Lénau. *de Privileg. Doctor p. 1. n. 4.* in Salmanticensi idem Cancellarius Universitatis, qui simul Canonicus & Scholasticus est in Ecclesia Cathedrali, teste Gonzalez ad *c. 4. h. t. n. 5.* & Mendol. *1. Jur. Academ. n. 171.* Ratio est, quia talis Clericus renuntians solemniter Doctores, & Doctoralia insignia conferendo declarans tales, ac quasi investiens (quo modo conferri dicitur Doctoratus) non ipse approbat illos, sed ut approbatos Doctorum Facultatis prævio examine & judicio renuntiat Doctores conferens iis insignia, Faber *in l. 2. C. vet. Jur. enucl.* Lénau. *n. 4. cit.* Demum 4. Potestas conferendi Gradus Litterarios descendit à Supre-

à Supremis Principibus Superiorem non recognoscentibus, qui eam communicant, quibus volunt, maxime autem Academiis ipsorum auctoritate erectis (qualis etiam est Universitas, de qua loquimur, quæ tum Pontificia tum Cæsarea auctoritate cum communicatione privilegiorum celeberrimis & antiquissimis Universitatibus competentium erecta est) exercendam variè, & per eos, quos Universitas ad id destinat; nullatenus autem requisiverunt Supremi Principes, ut ille destinatus eodem fulgeat gradu, quem confert: ergo necesse non est, ut conferens habeat gradum, quem confert. Sic potestatem creandi DD. SS. Theologiæ cum privilegio Pontificio & Cæsareo obtinent duo Rectores Societatis Jesu Romæ, nempe Rector Collegii Romani, & Rector Collegii Germanici ad S. Apollinarem, licet ipsi nullum plerumque gradum in Litteris habeant.

3 In contrarium allata prorsus infirma sunt. *Primum* quidem; quia in moralibus illud axioma nullatenus procedit, cum ex innumeris exemplis pateat produci effectus, cujus qualitates, proprietates, & naturam non habet causa. Dein posset etiam distingui *Ma.* nemo dat, quod non habet vel formaliter, vel eminenter, vel virtualiter (sicut in physicis) transeat *Ma.* quod non habet formaliter, habet tamen vel eminenter, vel virtualiter *N. Ma.* Professor SS. Canonum in hac Universitate, ut

nihil dicam, quod habeat gradum perfectiorem, scilicet Doctoratum ex Theologia & SS. Canonibus, habet gradum Doctoralem Juris Civilis *virtualiter*, h. e. virtutem & potestatem creandi Doctores etiam ex Jure Civili tanquam membrum Facultatis Juridicæ, cujus nomine, auctoritate, consensu creat, & à prædicto Collegio approbatus, ubi & ipse fert suffragium, renuntiat Doctores, ac insignibus Doctoralibus ornat, & quasi investituram concedit, quam potestatem Facultas Summis Principibus, Papa & Cæsare, obtinuit ultimò, qui possunt & solent eandem potestatem concedere etiam illis, qui simili gradu Litterario non sunt insignes, ut evidenter ex dictis, & ab experientia constat. *Secundum;* quia pariter elucet ex dictis, Canonistam creando Doctores etiam ex Jure Civili (preteritum accessorie & concomitanter cum gradu ex Jure Canonico) nullatenus excedere spheram activitatis suæ, cum hanc activitatem mediè à Principibus, & immediè à Facultate Juridica, cujus membrum est, & cujus nomine, auctoritate & consensu promovet & inaugurat Doctores Juris utriusque acceperit & habeat. Quod Imperator non solet, aut etiam non possit gradum Doctoralem ex SS. Theologia & SS. Canonibus conferre per se vel alios, transmitti, quia hæc scientiæ ex fine suo spirituales sunt, consequenter eos moderari & profectum in iis examinare pro-

probaréque doctrinam Ecclesiasticæ est potestatis ; *transmitto* inquam, quia ubi Collegium & Facultas Juridica constat ex meris Professoribus Laicis, tamen creant Doctores Juris utriusque consequenter & Canonici, idque vi potestatis à Cæsare acceptæ, ubi Academia non est erecta, simul auctoritate Pontificis. Pontifex autem, quamvis non soleat

Gratus conferre per se, vel per deputatos, præcisè ex Jure Civili vel Medicinæ, necdum tamen probatum est id eum non posse. Sed quidquid sit de his, omnem scrupulum adimit, quod Universitas, de qua sermo, utriusque Summi Principis, Papæ & Cæsaris, auctoritate sit introducta, cum privilegiorum ab utroque facta communicatione.

TITULUS VI.

De Judæis, Sarracenis, & eorum Servis.

DECISIO CL.

De Receptione Judæorum in Provinciam.

SPECIES FACTI.

[Uitpoldus S. R. I. Comes, animadvertens, suos vicinos ejusdem secum Nobilitatis, nimirum immediatè Imperatori & Imperio subiectos, multum emolumenti ex receptis & toleratis in suo territorio Judæis capere, ac paratas ab iis pecunias in obvio necessitatis casu habere posse, deliberavit & ipse, an non sibi expediat Judæos in suam dittonem, in qua jam pluribus sæculis non exsisterant, imò, ut fama est, ex eadem propter gravissima scelera expulsi, introducere, ratus, id sibi

(R. P. Pichler Decif. T. 2.)

non minùs licere, quàm vicinæ Nobilitati : quia tamen conscientia reclamabat, & ipse cæteroque Christiano homine dignam ducebat vitam, non simul & semel executioni dedit suum propositum, nec resolvit omnimodam introductionem, sed duobus ex ditioribus Judæis, Samueli & Davidi, liberam in suo territorio negotiationem concessit, nondum civitate donatis. Hi autem, pro more hujus gentis, statim hinc indè negotiari, contractus celebrare, & lucrum quovis modo captare

* E

coepe-

coeperunt. Qua de re multi ex Subditis, quibus Judæorum perfidia, fraudes, injustitia erant vel ex fama vel ex propria experientia notæ, murmurârunt publicè, nescio quæ mala, patriæ imminetia ex receptio-

ne Judæorum, præfagientes. Quapropter Luitpoldus rem altius considerari & expendi voluit à suis, à quibus, ut securius procederent, jurisconsultis propofita est.

QUÆSTIO I.

An Luitpoldo licitum fit Judæos in suam ditionem introducere?

UR ipsi non licèat, inquires, cum omni Jure, & Naturali, & Divino, & Civili, & Canonico id ei permiffum fit, ac insuper aliorum timoratorum Principum & Nobilium Immediatorum exempla licitum esse declarent? *1. Quidem Jure Naturali*, quia istud permittit ex justa causa & honesto fine fieri aliquid intrinsecè non malum: sed Judæos recipere in territorium intrinsecè malum non est; aliàs nec tolerari possent jam recepti, quod nemo dixerit, ac insuper justa datur causa & honestus finis recipiendi, siquidem Judæi eorumque ritus perpetuum dant testimonium non modò scripturæ Veteris Testamenti, ne Athei vel Pagani & Gentiles (uti olim fecerant) eam primùm à Christianis esse confictam iisdem objicere valeant, utpote clara testimonia perhibentem de persona, gestis & miraculis Christi seu Messia in veteri Legge promissi, ac insuper ritus Judæorum tanquam figuræ confirmant. ve-

ritatem Religionis Catholice & Evangelicam, tanquam figuratum. *2. Jure Divino*, quia Deus singulari providentia vult potius existere inter Christianos, & ubique per mundum dispergi sine Rege & templo Judæos, quàm eliminari, ut insinuat S. Augustinus contra Pausum c. 23. tum propter dictas causas, tum ut constanter ante oculos habeamus exemplum Divinæ vindictæ, detestandam Judæorum, qui olim fuit populus electus, perfidiam in promissum in Lege Messiam, commissam ulciscerentis, dum eos ubique premi, contemni, ludibrio haberi videmus. Quem Dei scopum & voluntatem S. Paulus quoque Rom. 11. v. 25. 26. insinuat, dum scribit, Judæos ante finem mundi, postquam ex gentilibus Electorum numerus fuerit completus, convertendos esse ad Christum: & David in Psalmo 58. v. 12. haud obscure prædixit. *3. Jure Civili*, quia in l. 6. C. de Pagan. l. 12. l. 14. & Jure t. t. C. de Judæis. tolerantur, de-

fenduntur tam in personis quàm in
 rebus suis contra vim & vexationes
 iniquas. Accedit Bulla Aurea Ca-
 roli IV. tit. 9. *V. auch Juden haben*,
 in qua expressè datur Electoribus po-
 testas recipiendi in sua territoria Ju-
 dæos. 4. *Jure Canonico*, quod c. 9. c.
 13. *Et fere t. h. t.* defendit pariter Ju-
 dæos, & supponit eos habitare inter
 Christianos. Idem confirmatur 5.
 ex praxi ferè omnium provinciarum
 Catholicarum, exemplo timorato-
 rum Principum, & ipsius etiam Sum-
 mi Pontificis, Judæos in suis territo-
 riis habentium, ac perpetuò toleran-
 tium, uti factum tener, & ubique
 notum est. Nec obstat 6. quòd Ju-
 dæi blasphemant Christum, Christiani-
 nosque Vatiniandò odiò protequan-
 tur, eos iniquis usuris, fraudibus &c.
 emungant &c. quia his malis occur-
 ri potest per leges, & pœnz graves,
 quibus subjiciantur legum transgres-
 sores, & absterreantur, ne Christiani-
 nis noceant, vel aliquid exterius machi-
 nentur contra Christum, vel lo-
 quantur &c. odium enim internum,
 & occultas blasphemias, quas etiam
 non omitterent non recepti, non
 tolerati, impedire in potestate huma-
 na non est, ideo nec obligatorium.

2. Verùm hæc argumenta probant
 quidem satis, Judæos in Thesi, abso-
 lutè, & speculativè loquendo, recipi
 posse in provinciam, ubi nondum
 sunt, ac tolerari debere, ubi sunt jam
 recepti, si modestè se gerant, leges
 sibi possint servent, & conditiones,
 sub quibus recepti vel tolerati sunt,

uti tenet communis DD. apud & cum
 Pignatelli to 5. *consult. 14.* contra
 Lymnæum & Wurmserum, quibus
 favere videtur Gail. l. 2. *observ. 5. n.*
ult. cum Jásone in hypothesi tamen,
 & in particulari casu, ac practicè lo-
 quendo licitè ac sine peccato recipi
 posse in locum vel territorium, ubi
 non sunt, vel justis de causis jam
 aliquando expulsi, vix imò ne vix
 quidem satis probant. Unde censeo,
 à Luitpoldo probabiliùs non posse in
 suum territorium licitè recipi Judæ-
 os, idque ipsi omni modo dissua-
 dendum esse: id quod plerique DD.
 innuunt, dum notant, ipsos non
 facile recipiendos esse (nisi nempe
 gravis suppetat causa præponderans
 gravissimis incommodis ex eorum
 receptione metuendis) scilicet pro-
 pter has causas. 1. Propter innatum
 quasi, & implacabile odium erga
 Christum & Christianam Religionem,
 illi enim quotidie solet perversa hæc
 gens maledicere, & horrendas in
 eum blasphemias saltem in occulto
 evomere, ut compertum habetur;
 huic verò detrahere & nocumentum
 inferre, ubicunque potest, præsertim
 persequitur, & diros inter cruciatus
 mactare clam subtractos Christiano-
 rum infantes pueros, ut tristia sæpius
 docuerunt exempla. 2. Propter
 fraudes & usurarios contractus, usu-
 ras excessivas, multiplicis generis in-
 justitias, furum, à quibus levissimò
 pretiò coëmunt res furtò ablatas,
 incitamenta saltem tacita &c. quibus
 modis Christianos injustè defraudant

dant, emungunt, & multos ad incitas redigunt non sine ingenti Reipublicæ præjudicio, & perpetuo variarum deceptionum & inde secutorum damnorum periculo: unde enim Judæis, qui plerumque brevi tempore fiunt pecuniosi & divites, hi thesauri affluunt (cùm agros non colant, prædia non habeant, opificia ferè non exerceant &c.) nisi ea usuraria pravitate, fraudulentis circumventionibus, negotiatione perpetua & rarò sat justa? 3. Propter impietatem, invidiam, & alia gravissima scelera contra Jus Naturale ac Divinum ab ipsis committi solita, quæ videre est apud Pignatelli *lo. cit. Majorum to. 3. diæ. Canticul. colleg. 1.* & Speidelium in *Speculo Politico-Juridico v. Juden.* Inter quæ non solum recententur perjury Judæorum & superstitiones diversissimæ, sed etiam ritus ac ceremoniæ, quas exercent in Synagogis & extra, Christo & Christianæ Religioni injuriolæ, item subdolæ machinationes, ut Christianos incautos pervertant, vel omnino seducant, aut malis exemplis in similia pertrahant scelera & mores. 4. Propter paritatem & similitudinem, quam habent cum Saracenis & Paganis, quos recipere Christianis non licet, imò nec tolerare, ut habet communis ferè omnium, propter diætas causas, nimirum propter gravissima horum infidelium crimina contra Jus Naturale & Divinum, quæ inter non minimum est ipsa Infidelitas (uti & Judaismus) ac inde superstiosæ Religionis exercitium proflu-

ens & propter gravium Religionis ac Fidelium damnorum certum periculum. Unde & *l. 1. c. de Pagan.* horum infidelium templa claudi ac dejici jubentur. Nec sufficit dicere, Sarracenos & Paganos nullam afferre utilitatem Christianæ Religionis, bene tamen Judæos, qui ob Vetus Testamentum, quod mordicus tuerentur, Religioni Christianæ perpetuum dant testimonium; quia hæc utilitas satis obtinetur, si tolerentur in locis, ubi jam sunt, & hinc de novo sine utilitate, cum gravi tamen damno & periculo Reipublicæ Christianæ, recipiuntur, quod non licet, què parum ac Paganos recipere. 5. Propter paritatem cum Hæreticis, quos propter similes causas, & Reipublicæ perturbationem, ac perversionem verè fidelium periculum omnes Principes Catholici (si per vires & salvis pactis possint) jubentur jam receptos ex sinibus suis expellere *c. 13. §. 3. de Hæreticis.*

Opposita, uti jam insinuatum est, evincunt quidem, Judæos in thesi & absolute ac speculative loquendo recipi à Christianis in sua territoria posse, & practice loquendo etiam jam receptos tolerari, non tamen in qualibet hypothese, ubi nempe tam gravis causa, quæ dictis gravissimis incommodis præponderat, non suppetit, uti in praxi non facile suppetit, de novo recipi practice licitum esse. In specie ad singularem, & quidem Ad 1. Jus Naturale permittit quidem in thesi ob justam causam & honestum finem Ju-

dzos absolute recipere, & eos to-
 lerare dispersos inter Christianos, ut
 nimirum inde habeatur perpetuum
 testimonium promissi per Prophetas
 Messia, & figurarum Christi ven-
 turi, ac per consequens Religionis
 Christianæ; sed ista causa in hypo-
 thesi præsentis cessat, cum constet
 sit multos, & nimis multos, jam
 hinc inde dispersos ferè ubique Ju-
 dzos habitare inter Christianos.
 Ad 2. Jus Divinum pariter plus non
 censetur permittere, quàm ut hinc
 inde dispersi inter Christianos repe-
 riantur Judæi propter dictam causam,
 non tamen permittere credendum
 est, ut, ubi dicta causa & finis jam
 habetur aliunde, de novo in locis,
 ubi non sunt, concedatur ipsi do-
 micilium & jus civitatis, & sic mul-
 tiplicarentur cum certo damno vel
 saltem gravi periculo Christianorum
 & reipublicæ. De hac hypothese
 & casu rectè intelligitur prohibitio
 Divina *Exod. 23. in f.* ubi Deus re-
 motos jubet esse infideles, dicens:
*non habitent in terrâ tua, ne fortè peccare
 te faciant - quod tibi certè erit in scan-
 dalum.* Huc etiam applicari possunt
 verba Pauli 2. *Cor. 6. v. 14. nolite ju-
 gum ducere cum infidelibus.* Alibi au-
 tem dicit: *hæreticum hominem* (cur
 non & Judæum, cum eadem ferè
 sint causæ, vel etiam majores?) *de-
 vitâ, quia perversus est.* Item, *quæ
 Societas Christi cum Belial?* Ad 3. & 4.
 Jus tam Civile quàm Canonicum fe-
 rè loquitur tantùm de tolerantia Ju-
 dzorum jam receptorum, non de

receptione nova, ubi utilitas, quæ
 habetur ex Judæis, jam satis obtine-
 tur ex jam alibi receptis, quos pro-
 pterea rectè supponit jam existere.
 Nec sufficit temporalis utilitas ad no-
 vam receptionem, quam fortè affe-
 runt Domino territoriali, ex tribu-
 tis, quæ pendunt Judæi, vel ex pa-
 ratis pecuniis, quas eidem in neces-
 sitate occurrente offerunt (at non
 sine ingentibus usuris, quas variè
 palliant) si interim subditi gravissi-
 ma damna, uti contingere solet, at-
 que pericula tam in rebus fortunæ
 quàm in bonis animæ, adeoque
 temporalia & spiritualia damna ac
 pericula certa subeant ex receptione
 Judæorum. Ad 5. Imprimis oppo-
 no aliorum Principum pulcherrima
 exempla, qui Judæos in suis provin-
 ciis jam civitate donatos ob eorum
 perversitatem, malitiam, fraudes,
 nocumenta reipublicæ illata rursus
 laudabilissimè expulerunt, nec am-
 pliùs receperunt, ut factum in Hi-
 spania, Gallia, Belgio, Bavaria, &
 aliis in locis. Dein hoc ipso, quod
 ab aliis Principibus (& nobilibus in
 Germania, immediatè Regalia ob-
 tinentibus à Cæsare, vel ab eodem
 ad id privilegiò munitis aut consue-
 tudine, his enim, non aliis permis-
 sam est absolute Judæos recipere. *Re-
 formation guter Pollicey zu Augs-
 pürg. rubr. von Juden und ihren
 Wuchern.*) etiam à Summo Pon-
 tifice recepti jam sint & tolerantur,
 hæc exempla sufficiunt ad speratam
 ex Judæis utilitatem obtinendam;

E 3 non

non opus est, nec expedit, Imò dicta causa cessante saltem ordinariè & in hac hypothefi non licet recipere. Ad 6. Experientia docuit sæpè, & docet, nec leges & statutas pœnas factis refranare posse petulantiam ac malitiam Judæorum, quia per fraudes & occultas injustitias Christianis noceant gravissimè aliàsque imple-

tates & nequitias saltem clam exerceant in damnum Religionis, Republicæ, ac Fidelium, quorum fortunis & sanguine palli pecuniis emungunt, deplumant, exenterant, nunquam ferentes, semper tamen metentes, Christoque & Sanctis aledicant &c.

TITULUS VII.

De Hæreticis.

DECISIO CLI.

De Catholico in terris Lutheranorum, & de Lutheranorum in terris Catholicorum commorante.

SPECIES FACTI.

Duo juniores opifices, Handwerks-Gesellen, artis suæ ambo egregiè periti, & ferè similis temperamenti, magnam inter se familiaritatem, imò & amicitiam Augustæ Vindelicorum facere cœperunt, videlicet Thomas Catholicus, & Elias Lutheranus. Hi statuerunt, prouthorum hominum mos, & vix non aliqua est necessitas, ut se magis perficiant, exteris lustrare provincias, in iis artis suæ vel specimina daturi, vel majorem perfectionem

in ea consecuturi. Initiò se contulerunt in regiones, ubi viget Protestantium Religio, tum in alias, ubi Catholicorum, uterque tamen noluit apparere, qui esset, in provinciis à Religione sua alienis. Hinc Thomas in partibus Protestantium comedit carnes diebus Veneris & Sabbatinis, adivit illorum templa, abscondit Rosarium, nec aliud Catholici indicium præbuit, metuens varia incommoda & pericula, si profiteretur se Catholicum. Econtra Elias

in partibus Catholicorum dissimulavit se esse Lutheranum, Rosarium gestavit in sacco, & subinde ostendit, formavit Crucem more Catholicorum, frequentavit templa, & singulariter conciones, quas libenter audivit. Ex quibus, uti & ex vita Catholicorum, ac Fidei morumque præceptis, multum coepit officii erga Religionem Catholicam, utpote paulatim sibi probabiliorem

factam, quam sit sua Secta, in eam tamen, quia nondum erat de ejus falsitate convictus, persistit. Neuter tamen suscepit alienæ Religionis Sacramentum, vel alium actum alienæ Religionis professionem exercuit. Quæritur jam 1. An Thomas licitè egerit ita occultando Religionem Catholicam? 2. An Elias peccaverit persistendo in sua Secta peccatò infidelitatis?

QUÆSTIO I.

An Thomas licitè egerit ita occultandò suam Religionem Catholicam?

Damnabis Thomam gravis peccati. 1. Quia ex præcepto Divino tenentur Fideles ad externam Fidei professionem; qui enim erubuerit me confiteri coram hominibus, erubescam & ego confiteri coram Patre meo. Et, qui negaverit me coram hominibus, negabo & ego coram patre meo, ait Christus Matth. 10. Sed Thomas erubuit, vel ex metu incommodorum, fors non adeò gravium, omisit hanc externam Fidei Professionem. Imò 2. videtur virtualiter fidem suam negasse, & Lutheranam esse professus cum nullum suæ Religionis actum, multos tamen Lutheranæ Sectæ exercuit adeundo cum ipsis templa, comedendo carnes diebus veniis &c. quod utique graviter repugnat legi Divinæ & Naturali. Ac

insuper 3. conjecit se in manifestum periculum defectionis, quod utique est illicitum.

Mitius tamen habent Thomam, & (suppositò saltem, quòd licitè, ex justa causa, v. g. ad se magis perficiendum in arte sua, accesserit ad loca Hæreticorum, & probabiliter non levia incommoda vel pericula, si se proderet, incursum se crediderit, nullumque ex hac dissimulatione scandalum, aut Religionis contemptus fuerit pertimescendus) à peccato excusant Azor, Sanch. Conink, Becan, & Layman. *l. 2. tr. 1. c. 11. n. 5.* In simili favet Tanner. *to. 3. d. 1. q. 7. dub. 5. n. 110.* & Bannez. *2. 2. q. 3. art. 2. dub. 2.* partim quia Thomas nullum exercuit actum, qui esset professio falsæ Fidei aut contumatio

statio hæresis, uti supponitur, par-
tim quia abstinere à carnibus die Ve-
neris &c. publicè gestare Rosarium
&c. sunt quidem signa Catholicæ Re-
ligionis, at seculis scandalo & Re-
ligionis contemptu ubique similia
ponere indicia nec à Jure Naturali &
Divino, nec ab Ecclesiastico præcep-
tum est, & hinc ob justam causam,
v. g. timorem molestæ vexationis,
incurrendi odii, subtractionis me-
diorum ad se sustentandum & perfici-
endum &c. dissimulare vel occul-
tare non erit peccatum; nec Ecclesia
præcipit abstinentiam à carne in hu-
jusmodi casu & necessitate. Tho-
mas ergo nec Fidem suam negavit,
aut alienam professus est, nec con-
tra obligationem fidem suam exte-
rius profitendi egit, & sic non pec-
cavit.

Ad oppositum 1. dico obligatio-

nem exteriùs profitendi Fidem tunc
dari, quando ex omissione illius
professionis colligitur vel negatio
veræ Fidei, vel professio falsæ Fidei,
& de hoc casu intelligenda sunt
verba Christi; non verò, quando
quis solùm occultat indicia veræ Fi-
dei, ubi non urget ullum præceptum
manifestandi; neque comedere car-
nes die vetito est signum determina-
tum hæretici, vel negatæ Fidei Ca-
tholicæ, sed est per se indifferens,
& ex multis causis non stringit præ-
ceptum Ecclesiæ prohibentis. Ad
2. Negatur *assertum*. ratio negandi
patet ex dictis. Ad 3. Rursum neg. *asser-*
tum, quod non probatur, vel pro-
bari non potest. Sine dubio, si
Thomas per hunc modum agendi se
conjecisset in morale periculum de-
fectionis, à peccato excusari non
posset. Sed id præsumi non debet.

QUÆSTIO II.

*An Elias persistendo in sua Secta, quam minimis probabilem
esse agnovit, de ejus tamen falsitate necdum erat convictus, pec-
caverit peccato infidelitatis?*

1. **A**ffirmat Bannesius 2, 2. q. 10. a. 1.
dub. 3. *concl.* 3. & 4. cum Ledes-
ma apud Palao p. 1. tr. 4. d. 1. pu. 12.
n. 11. item pro casu & articulo mor-
tis (non extra hunc) P. Th. Sanchez! 2.
in *Decal. c.* 1. n. 6. Rationes afferunt
istas. 1. In medio ad salutem neces-
sario, uti est professio Fidei Catholi-
cæ, oportet nos ingredi viam secu-

riorem, ne nos exponamus errandi
periculo in re gravissima & tanto pe-
re necessaria ad salutem: Sed hoc
ipso, quod Eliæ Fides Catholica ap-
paruerit esse probabilior, quàm sit
sua Secta, apparuit ipsi fides Catholi-
ca esse via securior ad salutem perve-
niendi, quàm sit sua Secta, quàm
agnovit esse tantùm probabilem, &
re-

respectivè minùs probabilem. 2. Nec sufficit dicere, quòd in aliis actio- nibus licitum sit sequi opinionem probabilem relicta probabiliore; id enim non universaliter procedit, atque in specie non procedit, quando est sermo de opinione probabili facti, non juris: sic, licèt à longè vel in dumeto aliquid se movens conspicatus probabiliter judices feram esse, probabiliùs tamen vel æquè probabiliter credas esse hominem, non tibi est licitum sagittam, vel globum ex sclopeto, in illud se movens emitte, neque tibi practicè probabile est te posse id facere: sed Elias habuit tantum probabilitatem facti, suam sectam esse veram, at simul majorem probabilitatem facti, quòd Religio Catholica sit vera: ergo non potuit licitè in sua secta persistere, nec ipsi probabile esse potuit, quòd non teneatur suam deserere, amplectendo Catholicam Fidem. 3. Innocentius XI. damnavit hanc propositionem ordine quartam: *ab infidelitate excusabitur infidelis non credens, ductus opinione minùs probabili*: ergo opposita, nempe hæc, est vera: ab infidelitate non excusatur infidelis non credens, ductus opinione minùs probabili. 4. Sic arguit Sanchez. In articulo mortis datur specialis obligatio amplectendi securiora, & meliori, quo possumus, modo nobis ac nostræ salutis consulere; quia tunc non ampliùs supererit tempus rem diligentius examinandi, aut erro-

(R. P. Pichler Decis. T. 2.)

rem, si fortè contingat, vel, ut hic, probabiliùs contingeret, emendandi: ergo saltem in articulo mortis, si in eo constitueretur Elias, teneatur suâ sectâ desertâ amplecti Fidem Catholicam, utpote quam agnoscit esse viam securiorem & modum meliorem perveniendi ad salutem.

His tamen non obstantibus verius esse existimo, Eliam hic & nunc non fuisse, nec esse obligatum mutare Religionem, & suâ desertâ profiteri Catholicam, sive in sive extra articulum mortis constitutus sit; quamvis censeam cum Suar. Coninck & aliis communiter, si supervivat, Eliam obligari in veritatem Religionis salvificæ adhuc magis inquirere invocato Dei lumine, quo credibilitatem Fidei Catholicæ evidenter cognoscat, seu ut Fides Catholica ipsi reddatur evidenter credibilis, quæ nunc tantum probabilior apparuit & apparet, & ipse necdum est convictus ita, ut prudenter nequiv erit vel nequeat tergiversari.

Hanc resolutionem tradit expressè Palao lo. cit. n. 13. allegans Vasq. Arag. Victor. Azor, item P. Adamus Burghaber centur. 1. casu 60. qui etiam huc applicat, quæ docet S. Thomas 2. 2. q. 1. art. 4. ad 2. ubi sic ait: *ea, quæ subsunt fidei, dupliciter considerari possunt. Uno modo in speciali (sive secundum propriam materiam) & sic non simul possunt esse visa & credita.*

* F

Alia

Alio modo in generali, scilicet sub communi ratione credibilis, & sic sunt visa (seu evidenter cognita) ab eo, qui eredit. Non enim crederet, nisi videret, ea esse credenda vel propter evidentiam signorum, vel propter aliquid hujusmodi. Ex quibus verbis inferitur, nullum saltem obligari credere sine evidentia credibilitatis, qualem tamen evidentiam hucusque non habuit, nec habet adhuc Elias, dum præcisè judicat, nostram Religionem suâ sectâ esse probabiliorē, & sic intra limites meræ probabilitatis etiamnum hæret. Unde non malè P. Adamus Tannerus *to. 3. d. 1. q. 2. dub. 2. assert. 3.* asserit, S. Doctorem expressè nostram resolutionem tenere, atque communiter S. Thomæ discipulos. Jam eadem resolutio probatur sic. 1. Fides proposita solum sub probabilitate, quod sit credibilis, vel etiam credibilior, non inducit obligationem credendi, sed solum facit ad summum, ut possit quis credere: atqui Eliæ solum hucusque proposita est Fides Catholica sub probabilitate, quid sit credibilior, non sub evidentia credibilitatis, ut sua secta non sit amplius ipsi probabilis, & assensu digna ergo saltem non tenetur Fidem Catholicam amplecti. *Min.* est in hypothesi. *Ma.* suadetur tum ex verbis S. Thomæ, tum ex eo, quod sine sufficienti fundamento asseratur obligatio deferendi suam opinionem adhuc sibi probabilem, antequam per evidentem credibilitatem oppositæ verita-

tis enervetur probabilitas illa, & convincatur ita intellectus, ut prudenter nequeat retinere amplius suam opinionem prius sibi probabilem visam. 2. In dubio melior est conditio possidentis, ut habet receptissima inter Doctos gnomo, procedens non solum in materia Justitiæ, sed etiam in aliis moralibus, desumpta ex c. 67. de R. J. in 6. Sed Elias adhuc dubius est, utra Fides sit vera, Lutherana vel Catholica; nam probabilitas, etiam major, non tollit dubium, cum sapius contingat magis probabilia esse falsa; ac insuper est in possessione Fidei Lutherana, quam tenuit ab infantia, & ab hac possessione non deicitur per majorem probabilitatem: ergo, si velit, potest in eadem permanere prudenter & licite. 3. Si Catholico propter imperitiam suam, & alterius calliditatem, proponeretur hæresis, v. g. non existere Purgatorium, panem per verba Consecrationis in Eucharistia non converti in corpus Christi, sed manere adhuc panem cum Corpore Christi &c. & ita proponeretur, ut ipsi appareret tanquam magis probabilis, quis diceret eum teneri hanc hæresim complecti & deserto dogmate Catholico ei assentiri? ergo nec hæreticus tenetur Fidei veræ sub probabilitate majori sibi propositæ assentiri. 4. Innocentius XI. damnavit hanc propositionem ordine 21. *man. assensus fidei fiat cum notitia solum probabili revelationis; imò cum formidati-*

ne, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus: ergo opposita est vera, nempe hæc: assensus fidei non stat cum notitia solum probabili revelationis &c. Sed Elias nosler solum habet opinionem probabilem revelationis, mysteriorum fidei nostræ Catholicæ; nam probabilioritas non facit notitiam certam, sed relinquit intra limites meræ probabilitatis: ergo fides Catholica in Elia non potest habere locum juxta Pontificem stante mera probabilitate: ergo hac stante non tenetur eam habere vel amplecti.

Ad rationes in contrarium, & quidem. Ad 1. *dist. Ma.* oportet nos viam ingredi securiorem, h. e. de consilio, vel consultum & suadendum est. *C. Ma.* de præcepto, seu obligatorium est. *N. Ma.* Sufficit, etiam in necessariis ad salutem, ingredi viam securam, ac sequi opinionem adhuc verè probabilem, ut multis instantiis comprobant Moralistæ in materia de Probabilismo. Ea, quæ necessaria sunt ad salutem necessitate mediæ, habent & credunt etiam Lutherani, quæ autem sunt necessaria necessitate præcepti non tenentur amplecti, quamdiu de præcepto ipsis non liquidò constat, uti necdum constat Eliæ de præcepto profitendi Fidem Catholicam. Ad 2. *dist. Min.* Sed Elias habet tantum probabilitatem facti, in qua tamen fundatur probabilitas Juris, vel ex qua tamen rectè inferitur probabili-

tas Juris *C. Min.* in qua non fundatur, vel ex qua probabilitas facti non rectè inferitur probabilitas Juris. *N. Min.* In exemplo de jaculante hominem, quem probabiliter putas esse feram, in probabilitate facti non fundatur probabilitas Juris, & ideo admitto, licet talem non agere jaculando: sed non est paritas cum nostro casu, in quo ex probabilitate facti inferitur probabilitas Juris, h. e. nullum Jus prohibere hoc factum, seu retinere sectam, quam Elias in facto judicat adhuc esse verè probabilem. Cape exemplum: est tibi probabile, agrum, quem possides, esse tuum, licet tibi probabilius sit, non esse tuum, sed Sempronii: in hoc casu non teneris agrum relinquere, sed potes securè & bonâ conscientia continuare possessionem agri, quia ex probabilitate facti inferitur probabilitas Juris, v. g. ex beneficio possessionis, te non teneri dimittere agrum. Ad 3. Sensus propositionis damnata est juxta P. Cardenas, P. Illung, & P. la Croix. Infidelis non quidem excusatur non credens, ductus opinione minùs probabili, si omissa diligentiori inquisitione in veritatem persistat & perseveret in infidelitate habituali, excusatur tamen & non peccat per hoc, quòd hic & nunc non eliciat actum fidei, utpote quem stante opinione minùs probabili non potest elicere; poterit tamen post diligentem inquisitionem veritatis, ad quam tenetur, & non nisi culpabiliter omittit. Atque

fic duæ Innoc. XI. damnationes bene conciliantur. Ad 4. *N. Antec.* causa negandi colligitur ex nostris probationibus, quæ videntur æqualiter pugnare etiam in articulo mortis juxta communem Patronorum nostræ sententiæ, exceptò Sanchezio, quare enim in illo non sufficiat tenere viam securam, & obligatio sit ingrediendi securiorem? certè id inde non satis evincitur, quòd deinceps tempus deficiat rem amplius exami-

nandi, uti patet in aliis materiis, in quibus plerumque etiam in articulo mortis licitum est sequi sententiam probabilem relicta probabiliori, uti docent Probabilistæ. Sufficit ergo, si Elias, casu quo prorogaretur vita, proponat melius rem examinare, & errorem, si evidenter seu evidenti credibilitate absoluta & respectiva Fidei Catholicæ cognoverit veritatem, deserere.

TITULUS VIII.

De Schismaticis, & Ordinatis ab eis.

DECISIO CLII.

De Appellatione quorundam Episcoporum Gallie à Constitutione *Unigenitus* Clementis XI. Papæ ad Concilium Generale.

SPECIES FACTI.

Cornelius Jansenius (non ille Gandavensium Episcopus, egregius in S. Scripturæ plura volumina commentationibus, & genuina pietate clarus) sed Iprensis Episcopus, exiguo in oppidulo Hollandiæ Accoy dicto à plebeis parentibus natus, operâ amicorum, præsertim Joannis du Verger, Abbatis Sancirani, ad

Cathedram Theologicam in Universitate Lovaniensi promotus est, Scripturasque interpretatus libros de Gratia, quos *Augustinum* vocavit (quasi nempe S. Augustini doctrinam de gratia & libertate continent) conscripsit, actandem, postquam in favorem Hispanorum contra Gallos edidit librum, *Mars Gallicus*

Itus appellatum, ab Hispania Rege Philippo III. in præmium tulit Ipremsam Insulam Anno 1635. Sed post duos Episcopatus sui annos cum dimidio, intra quos suum Augustinum perficere nitentur, peste sublatus est, de suo libro, quem Amicis edendum commendarat, in Testamento suo sic scribens: *Sentio difficulter aliquid mutari posse: si tamen Romana Sedes aliquid mutari velit, sum obediens filius Ecclesie, in qua semper vixi: usque ad hunc lectum mortis obediens sum. Ista mea suprema voluntas est.* Quin etiam antè in suo Augustino idem professus est his verbis: *quidquid ab ista Petri cathedra; ab isto Universe Ecclesie capite, moderatore, Pontifice prescriptum fuerit, hoc teneo: quidquid improbatum, improbo; damnatum damno; anathematizatum anathematizo.* Jesuitis dicitur fuisse prorsus infensus, eò quòd prensanti aditum ad Societatis tyrocinium negaverint. Sed quidquid sit de hoc, & an ejus submissio, quam verba sonant, erga Romanam Ecclesiam & Pontificem seria fuerit, an ficta, id certum, quòd ejus Testamenti executores sedulâ curâ dicti voluminis editionem posthumam occultissimè procurârunt, exemplis per omne Belgium & Galliam totam dispersis. Cui tamen, utpote Calvinianis erroribus passim & apertè nimium quantum faventi (adedò quidem, ut Hugo Grotius, celeberrimus Scriptor Calvinista, cordatè asseruerit, si Catholici Jansenianas opiniones reci-

perent, duas Ecclesias, Calvinianam scilicet atque Romanam, mox in unam coalituras) mox sese opposuerunt Societatis JESU Theologi, ementito Augustino contradicentes, quos statim lecuti sunt plurimi alii, etiam Sorbonici Doctores, licet quibusdam ex Sorbona Jansenio faventibus; imò & ab Urbano VIII. hic liber proscripserunt & ad tenebras damnatus est, eò quòd Michaëlis Baji errores innovaverit. Quod fulmen tamen quia non erat satis ad executendum è fidelium manibus noxium opus, ideo octoginta quinque Episcopi Gallie (nam ad Conventum Cleri Gallicani Parisiensem res fuit delata) censuerunt, hanc causam, quæ ex majoribus esset, ad supremum tribunal, Christianique Vicarium, ad Romanum Pontificem, esse deferendam, uti & communi zelo ad Innocentium X. Anno 1651. eundem librum, & speciatim quinque ex illo desumptas, in quas quasi in compendium redacta videri poterat tota libri doctrina, propositiones sequentes detulerunt.

Prima sic sonat: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus secundum præsentem, quas habent, vires sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.*

Secunda: *Interiori gratia in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.*

Tertia: *Ad merendum, & demerendum, in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.*

F 3

Quar-

Quarta: Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: Et in hoc erant Heretici, quod vellent, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere.

Quinta: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fuisse.

Atque has 5. propositiones post accuratissimum examen, admissis quoque Jansenii fautoribus ad ejus propugnandam causam, ac post indictas preces in primariis Romæ templis, omnes & singulas tanquam hæreticas damnavit Innocentius X. in speciali Constitutione, quæ incipit, *Cum occasione*. Mirum dictu est, quam in varias partes sese torserint Jansenistæ post hoc fulmen Sedis Apostolicæ; cum enim nollent apertè ab Ecclesia, ejusque Capite, recedere, varia quasiverunt effugia ad eludendam Pontificis sententiam: modò enim dixerunt, dictas propositiones non reperiri in libro Jansenii, modò, eas non esse damnatas in sensu Jansenii, proin adhuc defendi posse juxta mentem Jansenii, addendo, quæstionem facti esse qualem nempe sensum Jansenius per illos intenderit, & in quæstionibus facti Pontificem non esse infallibilem; quamvis infallibilis sit in quæstionibus Juris, cujusmodi est, an istæ propositiones sint meritò damnatæ, & hoc affirmandum, adeoque illas in aliquo sensu hæreticas esse, admitte-

bant &c. Verùm & ista effugia ipsi interclusa sunt ab Alexandro VIII. Innocentii successore, qui in nova Constit. quæ incipit, *Ad Sacram Beati Petri Sedem*, declaravit & definivit, quinque illas propositiones ex libro Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, cuius titulus AUGUSTINUS, excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio intento (nimirum obvio, quem ipsamet propositio- num verba præ se ferunt, uti postea de- claravit Innocentius XII. in speciali decreto 6. Febr. 1694.) damnatas fuisse, ac rursus damnavit inuisitã eadem singulis notã hæreseos. Atque juxta Alexandrinæ Constitutionis tenorem, ad desiderium Gallie Regis Ludovici XIV. ac Episcoporum Gallie, idem Alexander 1663. præscripsit formulam juramenti ab omnibus per omnem Galliam præstandi, qui ad Gradus Litterarios vel Beneficia Ecclesiastica promoveri cuperent; quod & Rex Ludovicus XIV. fortiter ad executionem perduxit. Unde Jansenistæ, ne dictis Gradibus & Beneficiis carere deberent, cum tamen formula juramenti ipsorum hæresi obstaret, excogitarunt novum artificium, quo varios sensus Jansenianis propositionibus affingerent, secundum quos præstare possent juramentum, imò eò delapsi sunt temeritatis, ut dicerent sufficere, si in reverentiam Sedis Apostolicæ servetur obsequiosum silentium, h. e. modò non irreverenter & exterius contradicerent Ecclesiæ, librum Jansenii, atque excer-

ptas in dē propositiones damnanti, licet interius illum & has non condemnarent tanquam hæreticas. Sed sicut illud effugium de ascititis propositionum sensibus ab Innoc. XII. ita & posterus de obsequioso silentio à Clemente XI. per Bullam, quæ incipit, *Vineam Domini Sabaoth*, penitus interclusum est.

Adeò nimirum se torquet stygius serpens, dum calcatur, nempe pestilens Jansenii progenies, maximè primipuli hujus Sectæ Jansenisticae, qui post mortem Jansenii fuerunt 1. *SANCYRANUS*, seu Joannes du Verger Abbas Sigranni, alter Jansenius, & ferè in hoc tantum diversus, quod novos errores in suo libro *Petrus Aurelius* dicto quoad Sacramentorum maximè administrationem docuerit, ob quos à Card. Richelieu jam, Anno 1637. carceri mancipatus est, credente hac ratione Galliam à novo Lutherò vel Calvino purgatam esse. Post mortem tamen Richelii carcere quidem, at mox altero anno, nempe 1643. vitâ exemptus est. 2. *ANTONIUS ARNALDUS* Abbas, quem Jansenista intelligebant sub nomine *Reverendissimi Abbatis*. Patrem & avum habuit Episcopos Andegavenses? nam uterque ante suam ad Insulas electionem fuit in legitimo Matrimonio. Scripsit librum *de Frequenti Communione*, qui, sicut circa administrationem ac usum Sacramenti Pœnitentiæ & Eucharistiæ varia tum exonica tum erronea, ab Alexandro VIII. profertur

pta, complexus est, ita & magnas in Gallia turbas concitavit: cujus & alias duas propositiones Sorbona damnavit, ipsūque Auctorem, cum illas revocare nollet, nomine ac privilegiis Sorbonici Doctoris privavit Anno 1656. simulque 70. Doctores, Arnaldum sequutos, è Collegio Sorbonico ejecit 130. aliorum suffragiis. Postea latuit aliquamdiu apud Moniales Regii Portūs, ubi habuit duas sorores, suaque doctrinā pervertit totum Parthenonem. Tandem Gallia exesse iussus Belgium adiit, atque Bruxellis Quesnellum, de quo statim, invenit, ibique in exigua domo aliquot annis delituit uterque, scribendis libellis innumeris in favorem Jansenianæ doctrinæ, & ad lacerandos sibi adversantes intenti. Sed Anno 1690. à Governatore Belgii iussu Regis Hispaniæ ex Belgio discedere coacti ad Hollandos, prius Delphos, tum Leidam se receperunt, ac demum in ditionem, ac tum in urbem Leodiensem, dein rursus Bruxellas reversi sunt, ubi 1694. Arnaldus 82. annorum senex mortuus est. 3. *PASCHASIUS QUESNELLUS*, Janseniani Ordinis vocatus *Prior*, Anno 1634. natus Parisiis postea adlectus in Congregationem Presbyterorum *Oratorii Jesu* dictam, quam 1611. erexit Petrus Berullus, postmodum Cardinalis, confirmatam à Paulo V. cujus præcipuus finis est cultus Mysteriorum Vitæ Christi, ejusque Sanctissimæ Matris, educatio, ac instructio

structio juvenum Clericorum in Seminariis, atque populi per Conciones ac sacras Missiones. Anno 1675. scripsit dissertationes ac notas in Opera S. Leonis Magni, ubi auctoritatem Romani Pontificis multum imminuit: quare mox anno sequenti à S. Indicis congregatione liber iste prohibitus est. Quia verò Patres Oratorii Berullani, seu Oratorii Jesu, anno 1678. in Comitibus suis prohibuerunt tradi in Scholis suis doctrinam Jansenii, Quesnellus verò sectator Jansenii exitit, non obstante Superiorum suorum & Archiepiscopi Parisini mandato, subscribere renuit, & ideo in latibulum se abdidit, ubi per biennium delituit: dein Parisios regressus, at minimè se tutum ratus, clandestinà fugà in Belgium se proripuit, & ibi Bruxellis Arnaldo junctus in humili domuncula plurimos pestiferos libros, famulos libellos, & similes partus furtivis typis, & amicorum sumptibus, ut diximus, cum socio Arnaldo in lucem protrusit, quorum aliqui Carnificis manu in publico foro combusti sunt. Indè cum Arnaldo postea cedere jussus ad Hollandos, & tum ad Leodienses secessit. Sed post aliquot annos reversus Bruxellas, ne agnosceretur, veste Sacerdotali exuta Laicalem induit, licèt in urbe Catholica degeret, sub qua latuit usque ad annum 1703. quo à Regis Hispani & Archiepiscopi Mechliniensis Ministris captus, ac, an non esset Quesnellus, interrogatus,

respondit, se Dominum Rebeck vocari. Sed haud multò post amicorum operà ex custodia vel carcere elapsus post aliquot latibula tandem Amstelodamum anno 1704. aufugit, ubi & diem supremum 2. Sept. 1719. ætatis suæ octogesimo quinto anno post aliquot dierum aggritudinem clausit, edità tamen quatrindò antè coram duobus Protonotariis Apostolicis (ut ipse vocat, revera enim fuerunt duo curam animarum exercentes Sacerdotes, Joannes van Neele, & Jacobus Krys, ejus partibus addicti, & Amstelodami degentes, Calvinum quidem non profelli, at ejus sequacibus haud multum meliores) sequenti professione, fidei ad submissionis speciem Gallico idiomate verbis composita: Ego infra scriptus Paschasius Quesnellus natus Parisiis, Presbyter Oratorii Gallicæ, lecto decumbens, graviter infirmus, & fortassis brevi supremo Judici reddurus rationem omnium vitæ meæ actionum, declaro, quod sequitur. Credo omnes veritates, quas Jesus Christus docuit Ecclesiam suam, cujus in finem mori volo, & cum qua damno omnes errores, quos illa condemnaverit. Agnosco summum Pontificem primum Jesu Christi Vicarium, & Apostolicam Sedem centrum Unitatis. Declaro, quod nihil unquam intenderim dicere, nihil scribere, nec cogitare contrarium illi, quod sancta Ecclesia Catholica credit aut docet: vel reverentia, quam humillimi Ecclesiæ Filii ejus decisionibus debent. Quod attinet ad meum librum

Reflexio.

Reflexionum Moralium in Novum Testamentum (iste est famosus ille liber Novi Testamenti, à Quesnello conscriptus, & Parisiis Anno 1693. ac 1699. editus, ex quo centum & unam propositiones in famigerata illa Constitutione *Unigenitus Dei filii* Clemens XI. postquam librum jam antè Anno 1708. 13. Junii per Apostolicum Breve prohibuerat, rogatu Episcoporum Gallia & ipsius Regis Ludov. XIV. post accuratissimum & diligentissimum examen condemnavit respectivè tanquam fallas, captiosas, impias, Ecclesie injurias, seditionas, hæreticas &c.) Et de hoc suo libro sic pergit Quesnellus: *declaro, quòd, dum eum componerem, nec minimam unquam cogitationem habuerim aliquid ibi ponendi, quod Ecclesie sensui esset oppositum, vel haberet connexionem cum perniciosis erroribus, aut perveris intentionibus, qui mihi imputati fuerunt tum Romæ, tum in Galliis, quosque toto corde detestor: sed quòd sola intentio, quam habui eum componens, fuerit exhibere Ecclesie modicum quoddam obsequium instruendo fideles: quòd perseverem in ea opinione, quòd nihil docuerim in meo libro Reflexionum Moralium, nec in aliis scriptis meis, quòd non sit summè conforme Ecclesie fidei. Casu quo tamen contra meam intentionem aliquid mihi excidisset, quòd esset illi contrarium, id revoco atque detestor, submitiendo me insuper omnibus illis, quæ definiunt Ecclesia circa scripta mea, meamque personam: quòd renovem meas querelas ac Protestationes,*
(R. P. Pichler Decis. T. 2.)

quas feci contra injustitiam manifestam eorum, qui me condemnarunt, absque eo, quòd me audissent, aut à me in meam defensionem scripta legissent: quòd persistam in Appellatione ad futurum Generale Concilium, quam interposui à Constitutione N. S. P. Papæ, quæ incipit his verbis, UNIGENITUS DEI FILIUS, & ab omnibus gravaminibus, de quibus justitiam mihi fieri ab Ecclesia petii: quòd tandem detester omnem spiritum schismaticis & divisionis. Hi sunt sensus animi mei, quibus immori volo in communionem & unitate Ecclesie Catholice, Apostolice, & Romane. Actum Amstelodami in presentia Protonotariorum Apostolicorum, & testium requisitorum.
28. Nov. Anno 1719.

*Pascius Quesnellus
Presbyter Oratorii.*

Hæc est synopsis exorti & usque ad hæc tempora continuati Jansenismi, quam licet longiorem facti speciem efficiat, vel ideo tamen DD. Auditoribus meis, & aliis forsan lecturis, non ingratam fore existimo, quia multa hinc inde de Secta Janseniana, ejusque præcipuis propugnatoribus, San-Cyrano, Arnaldo, Quesnello audiverint, rei tamen tum seriem tum veritatem & substantiam fortè nunquam ex fundamento. Ad propositum nostrum adverte, Quesnellum eò progressum esse, quòd nullus Jansenii asseclarum ante ipsum progredi est ausus, ut nimirum ab Apostolica Sede ad Universam Ecclesiam

* G

fiam

fiam, & à iudicio Summi Pontificis ad Generale Concilium, exemplò Lutheri, notorii hæresiarchæ, appellaverit, licet profiteatur in speciem submissionem erga Ecclesiam Catholicam Romanam, ejusque definitioni sua scripta submittat, spiritumque divisionis verbotenus detestetur. Quesnellum sic appellentem secuti sunt sat multi in Gallia, tum Religiosi, etiam Moniales, ab Arnaldo potissimum seductæ, tum Clerici Sæculares, at pauci, tum Sorbonici Doctores, tum Canonici, præsertim Rhe-

menses, tum pauci quidam Episcopi, & quidem initio tantum quatuor, quibus brevi accesserunt alii quinque, postea adhuc duo, demum & alii tres: plures autem, quam quatuordecim, licet omnem moverint lapidem, nunquam potuerunt ad se pertrahere. Ad quorum temeritatem & perveraciam, si non hæreticam, saltem hæresi proximam, manifestè ob oculos ponendam hæc unica ex recensita facti specie discutienda venit

QUÆSTIO.

An à summo Pontifice detur Appellatio ad futurum Concilium Generale? seu (quod in idem recidit) An Concilium Generale majoris sit auctoritatis, quam Papa?

Abstrahendo ab illis fundamentis, quibus ad titulum de Officio Judicis Ordinarii in meo Candidato, uti & in Theologia mea Polemica commonstravi, Pontificem esse supra Concilium Generale, non vice versa Concilium Generale supra Pontificem, tam quoad definienda Fidei dogmata, ac infallibilitatem, quam quoad

decreta Morum, ac jurisdictionis potestatem, placet nunc eadumtaxat afferre, quæ immediatè & directè spectant ad Appellationem à Pontifice ad Concilium Oecumenicum seu Generale. Audiamus autem pro more prius Adversarios, & Appellantes.

Rationes dubitandi.

ITaque sic arguere possunt Pontificis auctoritatis Mustyges. 1. Appellatio est remedium ab ipso Jure Naturali concessum omnibus, qui à

Judice premuntur per sententiam, & gravamen ex sententia condemnatoria sustinent; cum habeat rationem defensionis, à Natura omnibus concessa

cessa. Text. & DD. plerique omnes in c. 61. §. porro de appellat. Clem. 2. de sent. & re jud. Ergo licita est appellatio etiam à summo Pontifice, per suam sententiam condemnatoriam aliquos gravante; cum Jus Naturale, quod omnibus & contra omnes illimitatè permittit defensionem, appellationem concedat tanquam remedium defensivum omnibus gravatis.

2. Si appellatur à Papa ad Concilium, non fit appellatio à Judice eodem ad eundem, sed ad superiorem; cum Concilium Papæ unitum sit majus quid, quam solus Papa, & tribunal superius; siquidem Concilium Papæ unitum repræsentat totam Ecclesiam, non verò Papa solus sine Concilio: ergo talis appellatio non caret essentiali requisito, vi cujus appellatio debet fieri ab inferiori ad superiorem: ergo est legitima. Quinimo

3. Licet in appellatione à Papa ad Concilium, Papæ unitum, appellaretur à Papa ad Papam; id tamen non repugnaret naturæ appellationis, ut pote quæ fieri potest ab eodem Judice minus debitè informato ad eundem meliùs informandum, uti vult Auctor Regalis Sacerdotii, Card. Sfondrati, zelotissimus defensor Pontificiæ auctoritatis, lib. 2. §. 8. n.

4. in Resp. 1. atqui Papa ab Episcopis per totum mundum dispersis & in unum congregatis utique meliùs informari potest: ergo rectè ab ipso ad Patres & Episcopos in Concilio

Generali congregandos appellatur. His rationibus suffragatur usus & praxis Fidelium; quare vel maximè urgent adversarii exempla appellationum, & arguunt.

4. Frequenter jam fuit appellatum à summis Pontificibus ad Generalia Concilia: sic enim appellavit contra Innocentium III. Legatus Friderici II. & Ecclesia Anglicana: item contra Bonifacium VIII. Philippus Pulcher, Gallia Rex, consentientibus Episcopis & Universitate Parisiensi, ut habet Auctor libri de Ecclesia Gallicana Immunitatibus cap. 13. sic appellavit Ludovicus IV. Imperator ex Domo Bavarica, & Casenas Ordinis Minorum Generalis, contra Joan. XXII. teste Hervvart in Ludovico defenso f. 248. sic appellavit contra Julium II. Respublica Veneta & Florentina teste Quicciardino lib. 8. §. 10. sic Carolus V. & Cardinalis Columnenfis cum tota sua familia contra Clementem VII. teste eodem l. 17. Ergo idem licebit aliis quoque, præsertim cum graves Doctores & ipsi SS. Canones hujusmodi appellationes approbent; siquidem

5. Universitas Parisiensis An. 1387. docuit etiam in causis Fidei licitè appellari posse à Papa ad Concilium, & Clerus Gallicanus in Conventu Parisiensi Anno 1682. inter alias etiam hanc statuit propositionem: in fidei questionibus præcipuas summi Pontificis esse partes, ejusque decreta ad omnes & singulas Ecclesias pertinere, nec tamen irrefragibile esse judicium, nisi Ecclesia consen-

consensus accesserit. Accedit, quòd tres Cardinales, Petrus de Alliaco, Nicol. Cusanus, & Franc. Zabarella, item Æneas Sylvius, postea Pontifex Pius II. dictus, Gerson, & S. Antoninus Papam subijciant Concilio Generali. Idem fecerunt Patres in Concilio Pisano, Constantiensi, &

Basileensi, imò plurimi in Tridentino.

6. Confirmatur à pari: ab Imperatore datur appellatio ad Comitia & Conventum totius Imperii: ergo & à Papa ad Conventum totius Ecclesie, seu ad Concilium Generale.

Rationes decidendi.

VERùm hæc & similia adeò nihil solidæ habent veritatis, ut potiùs tanquam inania, & profus enervata, sint rejicienda, atque dicendum cum omnibus rectè & piè sentientibus, illicitam, impiam, invalidam esse Appellationem à Papa ad Concilium Generale futurum, certamque non tantùm malæ causæ, sed etiam rebellionis, schismatis, aut etiam hæresis notam. Potissimum verò id intelligo de appellatione in materia dogmatica, seu in rebus Fidei à Pontifice definitis, uti est appellatio Quesnelliana à Constitutione UNIGENITUS Clementis XI. de qua nobis est sermo in hoc casu. Quamvis enim talem appellationem etiam in causis politicis, & sententiis Pontificum particularibus, pariter rejiciam, ac adducendæ rationes invalidam æquè ac illicitam probent, præcipuè tamen id teneo de appellatione in rebus Fidei, & materia dogmatica.

Probatum 1. Explorati & certissimi Juris est apud omnes, de essentia Ap-

pellationis esse, ut fiat ab inferiore ad superiorem. Text. & DD. in c. cum inferior h. t. c. 17. seqq. c. 66. de appellat. item in l. 21. ff. de l. 32. C. eod. l. 4. ff. de recept. Ratio, quia appellatio fit ideo, ut sententia prioris Judicis, seu Judicis à quo, auditis causæ meritis examinetur, reformetur, corrigatur, vel confirmetur à Judice ad quem, seu ab illo, ad quem fuit appellatum: ergo evidens est, in Judice ad quem dari superioritatem debere & jurisdictionem in acta, & judicata à priore Judice. Atqui Concilium Generale nullam profus habet superioritatem aut jurisdictionem in Papam legitimè electum, ritè acceptatum, & non dubium; quia Christus nullibi dedit ullam Concilio Generali superioritatem in Pontificem, sed potiùs Pontifici in Concilium, dum Patres & Episcopi in Concilio œcumenico congregati sunt & manent oves Christi, quas omnes indistinctè Petro ejusque successoribus subjecit dicendo, *pascite oves meas*, Jo. 21. & Papa ab ipso Christo constitutus est

Caput

Caput totius Ecclesie tanquam Corporis Mystici, ut nemo Catholicorum negat: quis autem sanus vel cogitet, oves habere superioritatem in Pastorem, corpus in caput, & non potius e contra Pastorem esse superiorem ovibus, etiam simul congregatis, & caput præesse toti corpori quoad directionem, vim gubernativam, influxum imperium &c.

Prob. 2. Papa in Ecclesia Militante est immediatus & unicus Christi Vicarius, suprema auctoritate præditus, uti definivit tanquam articulum fidei Concilium œcumenicum Nicœnum *an. 39. inter 80. artic. to. 1. Conc. post Acta Nicœni*. Idem fecit Concilium Constantiense *in sess. 8. art. 37. & sess. 45. in Bulla Martini V. & Concil. Lugdun. relatum in c. ubi periculum de Elect. in 6. Florentinum S. ult. in Litteris Unionis, ac Lateranense S. 11. ergo certum quoque, imò manifestum est, à Summo Pontifice ad Concilium Generale non dari appellationem, cum hæc necessariò fiat à minori ad majus tribunal, Summus verò Pontifex habeat idem tribunal cum Christo, quo majus esse non potest, & à quo utique non datur appellatio: quippe secundum Jura Vicarius habet omnino idem tribunal cum suo principali, cujus sustinet vices. *c. non patamus de Conjuet. in 6. c. 1. de Off. Vic. in 6. c. Romana de Appellat. Clem. 2. de Rescript. l. un. C. de sent. pref. prætor. nec unquam auditum est, Regis in aliquo regno vicarium à regni optimatibus, vel universalibus comitiis**

judicatum fuisse. Ut adeò, quicumque subduntur Principali, nimirum Christo, etiam subdantur ejus immediato Vicario, idelicet Summo Pontifici: ergo, sicut Concilium generale subditur Christo, & ab hoc ad Concilium non datur Appellatio, ita & Concilium subditur Pontifici, & ab hoc ad illud non datur appellatio. Quòd si & Concilium, ut à Papa contradistinctum, arrogaret sibi pariter vicariam Christi potestatem, absurdum omnino turpissimum assereret, & contra Scripturas, asserens hoc pacto duos Christi vicarios, & duo Ecclesie capita, adeoque Ecclesiam esse bicipitem & monstrosam.

Prob. 3. Per Appellationem recedit appellans ab obedientia ejus, à quo appellat: atqui nulli Fidelium, seu seorsim seu in Concilio simul congregati spectentur, fas est ab obedientia Summi Pontificis, tanquam Capitis & Pastoris à Christo constituti, recedere, alioquin hoc ipso desineret esse ovis Christi, cum desineret esse sub Pastore, quem Christus suis ovibus constituit.

Prob. 4. Quando appellatur à Summo Pontifice ad Concilium Generale, vel appellatur ad Concilium ut Pontifici unitum, vel ut ab eo sejunctum: neutro modo fieri appellatio legitima potest: non ad Concilium à Papa sejunctum, quia tale Concilium, utpote acephalum, seu sine capite, non representat Ecclesiam, nec ullius est roboris, per expressos textus *in Dist. 17. id quod planè*

G 3

planè certum videtur, atque in SS. Canonibus & Conciliis œcumenicis decifum, eò quòd dicant, tantam Pontifici auctoritatem esse in Concilia, ut sine illa nec indici, nec transferri, nec dissolvi valeant, semperque à Pontifice subscriptionem, approbationem, & confirmationem obtinere conata sint, & quod à Conciliis appelletur ad Papam tanquam ad Superiorem: sic Concil. Nicænum definivit, non debere absque Romani Pontificis auctoritate Concilia celebrari: & can. 18. ait: Apostolica Sedis, nempe Pontificis Romani, dispositioni omnes majores Ecclesiasticas causas, & Episcoporum judicia, antiqua Astolorum, eorundemque successorum, atque Canonum auctoritas reservavit. Pariter ex gestis Concilii Chalcedonensis, ut ait S. Thomas de Pot. q. 10. a. 4. ad 13. habetur, quòd sententia Synodi à Papa confirmetur, atque à Synodo appelletur ad Papam. Lateranense sub Julio II. & Leone X. sess. 10. clarè sic asserit: cum etiam solum Romanum Pontificem pro tempore existentem, tanquam auctoritatem super omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum plenum jus & potestatem habere, ex S. Scripturæ testimoniis, dictis SS. Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum, sanctorumque Canonum decretis, & propriâ etiam eorundem Conciliorum confessione manifestè constet --- consueveruntque antiquorum Conci-

liorum Patres pro eorum, quæ in suis Conciliis gesta fuerunt, corroboratione à Romano Pontifice subscriptionem approbationemque humiliter petere & obtinere. Demum s. 11. addit, Pape auctoritatem Concilio precellere. Ex quibus omnino evidens fit, à Papa ad Concilium, Papæ non unitum, & sine Papa spectatum, appellari non posse. Similia habentur in can. 10. 15. seqq. & sere tota caus. 9. q. 3. Sed nec ad Concilium Papæ conjunctum fieri appellatio legitima potest, uti rursum manifestum est, quia fieret appellatio ad eodem ad eundem; cum tota vis, valor, & auctoritas Conciliorum ultimato fundetur in assensu, approbatione, & consensu Papæ, sine cuius auctoritate prorsus nihil valent. Et quæso! quàm id absurdum foret? Papa, à quo appellaretur ad Concilium cum Papa unitum, deberet dare & constituere Judicem, cum ipsius solius sit convocare Concilia, iisque potestatem largiri, & quidem convocando Concilium, eique assistendo principaliter deberet constituere se ipsum pro Iudice novo, in se ipsum, in sua acta, & (si possibile foret, ut iudicium Concilii contra suam sententiam ac decisionem præviam sequi deberet) contra se ipsum agere, arma, quibus impugnetur & corrigatur, suppeditare, atque contra se suumque iudicium definienda novo suo calculo confirmare; quod omnino absurdissimum foret, omnemque Iustitiæ ordinem, atque

que Ecclesiasticam hierarchiam penitus everteret.

Prob. 5. Appellatio ab ipso Jure reprobata utique illicita est ac invalida. *1. Pastoralis. c. consuluit de Appell. l. 7. §. 1. ff. de Appellat. recipiendis*: sed appellatio à Pontifice ad futurum Concilium est ab ipso Jure reprobata & declarata pro nulla in Jure Canonico, & à Summis Pontificibus, SS. Canonum authoribus. Audiatur Nicolaus I. in can. patet 10. caus. 9. q. 3. ibi: patet profecto, Sedis Apostolica (cujus auctoritate major non est) judicium à nemine fore retractandum: neque cuiquam de ejus licere judicare judicio. Galefius in can. cuncta 17. ead. q. 1. ibi: cuncta per mundum novit Ecclesia, quod sacrosancta Romana Ecclesia suade omnibus (non tantum de singulis) judicandi: neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte appellandum est, ab illo autem nemo est appellare permissus. Sed nec illa praterimus, quod Apostolica Sedes sine ulla Synodo procedente & solvendi, quos Synodus neque damnaverat, & damnandi nulla existente Synodo, quos oportuit, habuit facultatem: hoc nimirum pro suo principatu, quem B. Petrus Apostolus Domini voce & tenuit, & semper tenebit. Audiatur præ reliquis adhuc etiam Pius II. qui Anno 1460. in Conventu Mantuano gravissimam edidit Bullam, in qua sic detonat; execrabilis, & pristinis temporibus inauditus tempestate nostra inolevit ab-
quis, ut à Romano Pontifice, JESU

Christi Vicario, cui dictum est in persona B. Petri, pasce oves meas, quodcunque ligaveris super terram &c. ad futurum Concilium provocare presumant. Quod quantum SS. Canonibus adversetur, quantumque Reipublice Christiana noxium sit, quisquis, non ignarus Jurium, intelligere potest. -- Volentes igitur hoc pestiferum virus à Christi Ecclesia procul pellere -- hujusmodi provocaciones damnamus, & tanquam erroneas ac detestabiles reprobamus, cassantes & penitus annullantes, siquæ hactenus totaliter interpositæ inveniantur, easque tanquam inanes, ac pestiferas, nullius momenti esse decernimus ac declaramus -- Postmodum in similia attentantes statuit excommunicationem sibi reservatam, illasque pœnas irrogat, quas rei Majestatis, & hæreticæ pravitatis fautores incurrere dignoscuntur. Ejus vestigiis insitit Sixtus IV. Anno 1483. qui hujusmodi appellaciones, quacunque occasione interponerentur, non solum irritas & inanes, sed etiam fraudulentas & sacrilegas & hæreticas esse declaravit. Atque hoc Sixti diploma Ludovicus Rex Galliarum (notent sibi hoc appellantes Episcopi Galliæ) adeo veneratus est, ut solenniter promulgari jufferit, teste Rainaldo in *Annal. Eccles. Anno 1483. n. 22.* Idem faciunt moderni Pontifices, qui quotannis appellantes ad futurum Concilium in notissima Bulla Cœna §. 2. diris omnibus devotent.

Neque dicas, Pontificum decisiones in hac quaestione nihil habere robo-

roboris, utpote in causa propria, & ad amplificandam præminentiam propriam emanatas, cum nemo possit esse Judex in propria causa. l. un. C. Ne quis in sua causa. Nam imprimis non tantum Pontifices, sed etiam Concilia Generalia cum Pontificibus ita deciderunt; nam Constantinopolitanum IV. œcumenicum can. 21. aperte asserit, *ne quidem à Concilio Generali posse in Romanum Episcopum sententiam dici.* Et Constantiense consentiens Constitutioni Martini V. profiteretur, *nulli fas esse à supremo Judice, videlicet Apostolica Sede, seu Romano Pontifice appellare, aut ejus iudicium in causis fidei, quæ tanquam majores ad ipsum, & Sedem Apostolicam referenda sunt, declinare.* Pontifices, quando pronuntiant de sua majoritate supra Concilium, à se contradistinctum, non tam in propria causa, quam in causa Christi, cujus sunt Vicarii, pronuntiant. Præterea Pontifices, quibus dedit Christus potestatem terminandi omnes causas, ad fidelium directionem pertinentes, quando eos constituit Pastores super omnes suas oves indistinctè, seu distributivè seu collectivè sumptas, & Caput universæ Ecclesiæ validè ferunt sententiam etiam in propria causa; cum pertineat ad directionem fidelium nosse, quanta sit Pontificum auctoritas, præsertim cum pronuntiare in propria causa non sit illimitatè prohibitum omnibus & in omni causa: sic etiam Jure Humano Summi Principes, Superiorem non agnoscentes,

possunt & solent pronuntiare in causa propriis; imò etiam inferiores Judices, num sua sit jurisdictio. l. 2. f. 6. l. 5. ff. de Judic. l. 2. C. si contra jus vel util. publ. Accedit, quòd, nisi Pontifex possit decidere hanc questionem, non habeat locum appellatio à Pontifice ad Concilium, & vicissim à Concilio ad Papam, sive penes quem detur majoritas & superioritatis, daretur aliqua controversia in Ecclesia magis momenti, à cujus decisione plurimum dependet directio fidelium in rebus Fidei & morum, quæ à nemine ob defectum potestatis decidi possent: quod esset contra Providentiam Christi: suam hoc modo Ecclesiam delictentis in necessariis; imò contra ejus Fidelitatem, dum Petro illimitatè promissit, *quodcumque ligaveris, quodcumque solveris* &c. Siquidem Papa solus non possit illam decidere, cum esset Judex in causa propria, neque Concilium solum, & sine Papa, propter eandem rationem, nec Papa & Concilium simul, quia Papa & Concilium sunt Partes litigantes, Partibus autem litigantibus non convenit ferre sententiam, sed audire & exequi. Adde, quòd per hoc argumentum labefactarentur cardines Fidei Catholicæ, nimirum definitiones Conciliorum Generalium cum Papa unitorum circa Primatum Papæ, Judicem controversiarum, infallibilitatem Conciliorum &c. eò quòd tales definitiones attingant auctoritatem Papæ & Conciliorum.

Prob. 6. Appellationes frivole, & frustra.

frustratoriae, videlicet quae interponuntur praecise liti protrahendae, vel condemnationis evitandae causa, omni Jure, Naturali & Positivo, rejicienda sunt, ut est constans omnium doctorum indoctorumque sensus, & clare decisum in c. 16. de Appell. Simil. 41. ff. de Usur. Atqui appellatio, a definitione vel sententia Summi Pontificis ad futurum Concilium interposita, est frivola & frustratoria, praecise eod tendens, ut lites protrahantur, causae maneat indecisae, & rebelles, temerarique homines evitent condemnationem & fulmen; cum sciant, Concilium Generale se vivis moraliter congregari non posse, vel non nisi post plurimos annos & cum immensis sumptibus, ut patet ab experientia, praesertim exemplo ultimi Concilii Generalis, nempe Tridentini. Proin hujusmodi appellatio est ad Judicem actu non existentem, & vel nunquam existiturum, vel non nisi post mortem appellantium, & nil nisi moram malae causae quaerentium. Imò talis Judex sine voluntate Pontificis, a quo appellatur, est omnino impossibilis, eò quòd ad Pontificem Jure Divino spectet cogere Concilium Generale, eique per se vel per suos legatos assistere, de conditionibus suum assensum praebere &c. Nam alias nullus sunt robors, uti certissimi est Juris. Quidsi ergo Pontifex nolit cogere Concilium, nolit assistere eidem, nolit suo assensu approbare novas decisio-

(R. P. Pichler Decis. T. 2.)

nes, suis contrarias &c.? Nunquid hoc pacto Judex appellatus erit impossibilis? nunquid saltem incertum, an aliquando sit existiturus? atqui incertitudo omnem actum vitiat, impeditque ne ullum producat effectum. l. 17. ff. de in diem addit. l. 15. ff. de V. O.

Accedit, quòd ejusmodi perverfis hominibus, ita temere appellantibus ad Concilium, facile foret à Concilio, post multos annos & immensis expensis etiam congregato, appellare ad aliud Concilium asserendo, hoc non esse legitimum, non rite convocatum, non satis liberum, se non sufficienter esse auditos &c. & sic Episcopi totius Orbis Catholici deberent semper esse parati cum equis & navibus, ut ad Concilia convolent, vel perpetuò relictis suis ovibus manere congregati, ut continuas Appellationes audirent, quòd quid absurdus, Ecclesiae & fidelibus magis noxium sit, non dispicio. Exemplum praebuit Lutherus, qui temerario ausu provocavit ad Concilium Generale, nam primo provocavit à Cajetano Cardinali tanquam Judice suspecto ad Papam, deinde à Papa male informato ad Papam melius informatum, tum à Papa ad Concilium, & ubi vidit coactum Concilium, à Concilio non satis libero ad aliud, & ad Scripturam Sacram, ab hac ad critica & instinctum privatum, h. e. ad se ipsum: quid ineptius? quid iniquius? Ita Protestantes Lutherani appellabant à judicio Papae ad liberum & legitimum in Spiritu S. congrega-

* H

grega-

gregatum Concilium; sed, cum esset congregatum Tridentinum, negarunt, illud esse liberum, legitimum, & in Spiritu S. congregatum &c. sic nempe perversi hujusmodi appellantes ludunt & eludunt Papam, Concilia, decisiones, commovent orbem Christianum frivole, inutiliter, noxiè, imò perniciosissime, id unice quarentes, ut condemnari & puniri

nequeant. Faciunt ferè, sicut ille, qui ad laqueum condemnatus fuerat, prius tamen à Judice gratiam petiit eligendi arborem ad pendendum, quæ placeret: sed nulla placuit. Nunc removenda quoque sunt, quæ initio posuere obstacula maleferiati appellantes, facili negotio removentur. Unde

Respondetur ad Opposita.

AD 1. Quamvis appellatio in thesi, & materialiter spectata, sit defensio, & Juris Naturalis, non tamen in hypothese & in quibusvis circumstantiis ac formaliter spectata, atque hinc sæpe etiam prohibita reperitur in Jure Humano, præcipiente, ut procedatur *appellatione remota*. *e. de Rescr. Trid.* variis in locis: vel prohibente, ne admittatur post lapsa fatalia: imò potest tolli mutuo pacto. Certè Jus Naturale non permittit appellationem frivolum & frustratoriam, qualis est à Papa ad Concilium: nec, ubi gravamen injustum non patitur condemnatus, uti non patitur ullus hominum, si Papa definiat veritates Fidei: nec, ubi Judex à quo est Princeps supremus Superiorem non recognoscens, uti est Papa; cum essentia appellationis & natura sit, ut fiat ab inferiore ad Superiorem Judicem.

Ad 2. Concilium Papæ unitum est quidem majus quid extensivè, h. e.

sunt quidem plures homines, non tamen intensivè, & quoad auctoritatem, infallibilitatem, potestatem; nam in solo Papa residet tota auctoritas Divina, ac potestas Christi vicaria & summa: ferè sicut Deus & creatura simul sunt bonum extensivè majus, h. e. sunt plura bona, non tamen intensivè; cum Deus solus tantum possit, quantum cum creatura. Papa ut Papa non est membrum Ecclesiæ, sed caput Ecclesiæ, à quo ex voluntate & ordinatione Christi totus influxus reliquorum membrorum gubernativus totaliter est. Nec Papa, ut Papa, est filius Ecclesiæ, sed pater, in quo residet tota potestas gubernativa. Papa, ut Papa, seu ut Caput aut Pater Ecclesiæ, non quidem strictè representat totam Ecclesiam, quæ est aliquod totum morale, consistens in capite & membris, virtus tamen agendi non est in hoc toto morali & supernaturali principaliter, quam in solo capite,

pute, sicut tamen contingit in toto physico & naturali; nam sicut in Christo, tanquam in capite principali Ecclesie, est suprema potestas & auctoritas, ita in Papa, Christi Vicario summo & unico, est suprema potestas regendi Ecclesiam, definiendi, lites decidendi, leges ferendi &c. Christi vicaria, ita ut nova potestas, quam prius non habuisset, nisi non accedat ex membris, in Concilio Generali congregatis. In effectu igitur & potestate Papa est quasi tota Ecclesia, & eam quasi representat, nimirum quoad auctoritatem & potestatem definiendi, quæ in Papa est non minus, ac si conjunctus esset cum Concilio: ergo Concilium Papæ unitum non est majus tribunal, quàm Papa solus.

Ad 3. Si res decidenda fundetur potissimum in aliquo facto, possit fortassis contingere, ut Papa melius informetur circa tale factum per Concilium Generale. Interim tamen fieri non potest, ut Deus permittat Pontificem aliquid definire, quod fundetur in aliquo facto, & tamen Pontifex sufficienter saltem non sit informatus circa illud. Unde frivola, inutilis, & temeraria, consequenter illicita ac invalida, atque omnino rejicienda est appellatio à Papa ad Papam, à Concilio melius informandum, cum jam aliunde & independenter à Concilio, quantum satis est, informari possit, & informatus esse censendus sit, supposito, quod aliquid definiat; licet fortassis per Con-

cilium adhuc perfectius informari possit. Hæc igitur prætexta melior informatio per Concilium obtinenda est inanis prætextus, quo subterfugere impii & temerarii appellantes conantur condemnationem vel decisionem Pontificis, ac desperatæ malæ causæ remedium quærere, vel saltem moras. Card. Sfondrati, & alii Catholici, dum per Concilium magis informari Pontificem in facto posse autumant, nullatenus approbant appellationem ad futurum Concilium, eamque ex hoc capite fieri posse censent, sed id volunt, quod possit congregari Concilium ad definitionem faciendam (non post illam à solo Pontifice jam factam) & ad obtinendam plenioram informationem, si factum esset tale, ut sine Concilio non possit haberi sufficiens informatio. Deinde tantum volunt, quod appellantes à Papa ad Concilium cum Papa unitum non appellent; ad majus tribunal (quod verum est) non verò quod legitima sit appellatio ad Concilium Papæ unitum ea de causa, ut Papa per Concilium melius informetur, postquam jam solus aliquid definivit, vel decidit. Minus approbant appellationem à Papa ad Concilium à Papa sejunctum.

Ad 4. Est quidem aliquoties appellatum à Papa ad futurum Concilium, sed nunquam in materia dogmatica & in rebus Fidei à solo Pontifice definitis, si hæreticos manifestos excipias, scilicet Episcopos Pelagia-

nos novendecim, & Lutherum cum affectis, ac, qui ad hos proximè accedit, Quesnellum cum paucis Episcopis Gallia, ac adhærentibus, quorum ultimorum appellatio ex hoc quoque capite detestanda venit, quòd in eadem cum hæreticis notori s navi navigent, causamque communem faciant. Catholici, qui quandoque ad futurum Concilium appellârunt, in causis profanis, vel in lite non universam Ecclesiam, sed vel personas vel provincias particulares concernente, appellârunt, ut liquet ex Historiis. Interim tamen & isti de Facto, illicitè, invalidè, & sine effectu, non de Jure, aut validè, aut curæ effectu id attentârunt. Nunquam enim ad eorum appellationem fuit coactum Concilium Generale, minùs decisio vel sententia Pontificis à Concilio legitimo examinata aut reformata. Manifestè igitur fuerunt appellationes frustratoria, & pro nullis habita.

Ad 5. Si ita docuit Universitas Parisiensis, vel alii DD. ex allegatis, errorem docuere; nam ex nostris rationibus decidendi manifestum omnino & perspicuum est, hanc illorum doctrinam esse improbabilem, & temerariam, quam Sixtus IV. etiam vocat hæreticam. Clerus & Episcopi Ecclesie Gallicanae propositiones in Conventu Parisiensi cusas post decennium iterum revocârunt quoad ea, quæ circa Ecclesiasticam potestatem & Pontificiam auctoritatem decreta censori potuerunt, pro non decretis ha-

bentes, uti sonant eorum litteræ ad Innoc. XII. approbante Rege Ludovico XIV. data, quas vide in Regali Sacerdotio in Monasterio S. Galli edito Anno 1693. in fine libri ultimi Allegati DD. & alii, qui fortassis allegari possunt, loquuntur variè, nec satis dilucidè, vel asserunt contrarium, vel loquuntur de Pontifice notoriè hæretico, aut dubio, cuiusmodi, utpote non Pontifices, utque Superioritatem non habent in Concilia Generalia, sed ab his, etiam sine Papa, judicari & deponi possunt, vel declarari ut illegitimi, ut statuant verum legitimum & certum Ecclesie caput. Aeneas Sylvius, jam antequam ad Pontificatum evehctus est, retractavit suam sententiam. S. Antoninus nihil aliud vult, quàm quòd Pontifex nequeat definire in materia Fidei aliquid contrarium illi, quòd à Concilio generali cum Papa unito jam semel est definitum, quod utique verum est. Theologi & Patres Concilii Pisani, Basileensis, & Constantiensis loquuntur de Pontificibus dubiis tempore schismatis, non de certis & indubitatis. Ex Patribus Tridentini ferè novem partes ex decem voluerunt apertè definire, quòd Papa sit supra Concilium, & tantùm decima pars, ferè ex Gallis constans, pro Regis sui auctoritate plus sollicita, minùs favebat Pontifici; ut colligere est ex Pallav. in *Histor. Triad. l. 21. c. 4. n. 5. seqq.* fortè nec ista decima pars fuit contraria quoad Papam certum, vel de hæresi non suspen-

atum; minus oppositum sensisse credenda est de Pontifice certo, quod nempe subiaceat Concilio Generali. Ut adeò P. Vitus Erberman in *Belgarmino vindicato to. 2. l. 1. de Conciliis c. 7.* à vero non multum abluisse videatur, dum ita dicit: *si questio rellie, ut par est, intelligatur de Pontifice legitimo & indubitato, fortè nec unicum probatum Doctorem è Catholicis reperiri posse, qui Concilio Generali Papatu subijciat.* consequenter qui dicant, quod ab hoc ad illud à Papa sejunctum appellari possit, præsertim in materia dogmatica. Si quidam Galli lubrici defacto teneant oppositum, pro adhaerentibus Quesnello appellanti, nec pro satis Catholicis habendi; nam doctrina Scholæ Theologiæ Parisiensis antehac semper conspirabat cum nostra, ut testis est Josephus Gibalinus Gallus *L. 5. de Jur. Canon. c. 3. §. 15.* eamque suo adhuc tempore defensam fuisse à majori parte etiam Sorbonæ, scripsit Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis Anno 1662. in *Observationibus ad Theses Claramontanas n. 34.*

Ad Confirmationem *N. Ant.* cum Besoldo in *Summa Juris Publici p. 2.*

Reflexio specialis ad Appellationem Quesnellianam, & quorundam Episcoporum Gallie.

ADVERSUS hos appellantes, quod bene sibi notent, specialiter pugnat illustrissimum Ecclesiæ Lumen, D. Aurelius Augustinus, quem

tit. 1. §. 10. num. 44. Reinckingk de Regim. Sæculari l. 1. class. 2. c. 2. num. 161. seqq. & class. 5. c. 9. num. 40. seqq. 55. seqq. Specul. Marant. Beckero, Gail. &c. qui simul aannotant, nec ab Imperatore malè informato ad Imperatorem melius informandum appellari posse, per l. 1. §. 1. ff. à quib. appell. non licet. Dein transmissio Ant. N. Conf. & parit. Nam Papa immediatè suam potestatem habet à Christo, cujus est Vicarius Jure Divino; e contra Imperator habet suam potestatem tantum mediatè à Deo, immediatè autem à populo, qui potuisset Summum Principem in casu Appellationis sibi subijcere, cum in ejus arbitrio fuerit potestatem gubernativam in eum transferre vel sine vel cum certis limitationibus. E contra cum populus fidelis Summo Principi Ecclesiastico, nempe Summo Pontifici, non dederit, imò nec dare potuerit potestatem spiritualem & Ecclesiasticam, cum nec ipse haberet, nec limitare illam potuit, nec hodie dum possunt fideles & Episcopi, ac in tantum sibi vel Comitibus seu Conciliis Generalibus subijcere, ut à Papa ad Concilium, quocunque modo, appellari valeat.

tamen solum ubique crepant, & quo solo velut Magistro, ac serè unico, vel saltem præcipuo Patrono suæ causæ gloriari, quamvis immeritò non,

H 3

non,

non desinunt. Sanctissimus hic Doctor, postquam inaudit, Episcopos Pelagianos, à Sede Apostolica, seu Pontifice Romano Zosimo condemnatos, duce Juliano Eclanensi, potentissimo Pelagianorum fautore, aulos esse à decretoria Zosimi, summi Pontificis, sententia appellasse ad plenarium & Generale Concilium, *Lib. 4. ad Bonifacium Papam contra duas Epistolas Pelagianorum c. 12.* his gravissimis verbis suum & Ecclesie sensum expressit, simulque horum hæreticorum audaciam repressit: *aut verò congregatione Synodi opus erat, ut aperta pernicies damnaretur? quasi nulla hæresis aliquando, nisi Synodi congregatione, damnata sit; cum potius rarissima inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis existerit, multoque sint atque incomparabiliter plures, quæ, ubi existerunt, illic improbari, damnarique meruerunt, atque inde per ceteras terras devitanda innotescere potuerunt. Verum istorum superbia, quæ tantum se extollit adversus Deum, ut non illo velit, sed potius in libero arbitrio gloriari, hanc etiam gloriam captare intelligatur, ut propter illos Orientis & Occidentis Synodus congregetur. Orbem quippe Catholicum, quoniam, Domino eis resistente, pervertere nequeunt, saltem commovere conantur. Cum potius vigilantia & diligentia pastorali post factum illis competens sufficiensque iudicium, ubicunque isti lupi apparuerint, conterendi sint, sive ut sanentur atque mutantur, sive ut ab aliorum salute & integritate*

vitentur. Mutentur in hoc textu verba in libero arbitrio, circa quod fuit hæresis Pelagianorum, in propositiones Baji & Janfenii in libro Quesnelli comprehensas, & à Pontificibus, maxime à Clemente XI. in Constitutione Unigenitus damnatas, à cujus decretoria sententia Quesnellus & pauci Episcopi Gallia duce Noallio Parisiensium Archiepiscopo appellaverunt ad futurum Concilium, & nescio, an non totum applicare possis temerariis horum hominum aulis.

Notent præterea hi appellantes duo: primum est, quod in tota Ecclesia, etiam in Gallia, ubi nescio quid speciale contra Pontificum decreta sibi nonnulli arrogare præsumunt, nullum reperitur exemplum appellationis à Papa ad Concilium in materia dogmatica, à Pontifice desinente jam decisa, minus talis, quæ habuisset effectum, ita ut propterea Concilium esset congregatum, sententia Pontificis ab illo exanimata, nedum reformata fuerit, cum omnes hæcenus interpositæ appellationes non circa fidei decreta, sed solum circa profana contra Pontificem prætensa jura, vel circa causas litigiosas particulares existerint. Imò ex hæreticis non nisi pauci ad desperatum appellationis ausum in materia dogmatica recurrere præsumperunt, & serè Joannes Hus tantum, Lutherus, & Pelagianus, cum quorum, maxime Lutheri, appellatione, totaliter serè coincidunt appellatio Gallicana quoad verba,

phra-

phrases, sententias, causas, & ple-
rasque circumstantias, uti demonstrat
Parallelum Appellationis 4. Episcoporum
Galliæ cum Appellatione tum Lu-
theri tum Pelagianorum, paucis abhinc
annis vulgatum. Et istud propemo-
dum discrimen unicum se prodit in-
ter appellationem Lutheri & appella-
tionem 4. Episcoporum Galliæ,
quod illa contra Leonem X. ante-
quam is fulmen contra Lutherum
expediisset, ac sententiam, quam pa-
rabat, tulisset, interposita sit, & in-
novata post editam Bullam Leonis
X. antequam à reliqua Ecclesia fuerit
acceptata: ista verò interposita fuerit,
postquam Bulla errores Quesnellia-
nos condemnans jam edita, imò re-
cepta jam fuit à reliqua Ecclesia, cum
primum post 3. solidos annos & 6.
menfes protrusa sit: quod discrimen
causam Quesnelliticæ appellationis
longè reddit deteriorem, & sicut à
Lutheri appellatione distinguit, ita
appellationi Pelagianorum reddit
conformiorem. Viderint proinde
temerarii hi appellantes, ad quem
portum sint appulsuri, cum in eadem
cum notoriis Hæreticis navi navi-
gent. Quidnā ergo ipsis meritò ap-
plaudant, & uti jam factum crebrius
est, acclament hæretici: *cum in eadem
suis condemnatione nobiscum, cur idem
Pape jugum non excutitis nobiscum?*

Alterum, quod sibi notent hi ap-
pellantes, est, quod nullatenus ipsis
patrocinetur laxior multorum Gal-
lorum doctrina, improbabiliter
asserentium, Papam non esse infalli-

bilem, nisi Ecclesie consensus accesserit;
siquidem Bulla Clementina *Unigeni-
tus*, antequam suam appellationem
adornârint, jam fuit recepta non
tantum in toto Orbe Christiano, &
ab omnibus Episcopis, quorum
nullus eidem se opposuit, sed etiam
à reliquis Galliæ Episcopis, & hodie-
dum ab incomparabiliter majori &
saniori parte Galliæ, cæterisque hu-
jus regni Episcopis omnibus, qui
sunt in maximo numero, consequen-
ter tam ante, quàm post appella-
tionem jam accessit definitioni Ponti-
ficis consensus Universæ Ecclesie;
cum tam pauci repugnantes nullo
Jure attendi debeant, nec impedire
consensum totius Ecclesie sufficiant,
cum ad constituendum Ecclesie con-
sensum sufficeret acceptatio majoris
Episcoporum & fidelium partis:
ergo, licet transmitteretur, Ponti-
ficem sine Concilio Generali defi-
nientem non esse infallibilem, nihi-
lominus appellatio foret nulla, impia,
& prorsus erronea, cum facta sit &
fiat à sententia Pontificis infallibili,
cum eam, etiam juxta quorundam
Gallorum opinionem reddat irrefor-
mabilem accedens Ecclesie consen-
sus, & talis consensus Ecclesie æqui-
valeat Concilio Generali, totam
Ecclesiam representanti. Dum igitur
appellant à Bulla Pontificis ab Ec-
clesia jam receptâ, non amplius ap-
pellant à Papa solo, sed ut à Capite
conjuncto cum tota Ecclesia, parvo
Galliæ angulo paucisq; Epif. exceptis,
eidem adhærentibus & conspiranti-
bus,

bus, adeoque appellant ab Ecclesia ad Ecclesiam; cum utique Papa cum omnibus ferè Episcopis totius mundi eidem consentientibus non sit inferior Concilio Generali; ex his enim re ipsa constituitur tota Ecclesia, sicut per Concilium eadem repræsentatur: atque sic ab eodem Iudice ad eundem appellant: cujusmodi appellatio non absurda tantum, sed & irrita est juxta omnes rerum intelligentes & probos.

Neque dicant 1. se tantum appellare à Constitutione *UNIGENITUS* tanquam à Papa ad Papam melius informandum in Concilio Generali. 2. talium appellationum exempla jam plura reperiri in Gallia, imò in hoc Regno Acta appellationum hujusmodi stabilita esse tanquam regulam certam ad se opponendum Ecclesiæ Romanæ decretis; nam R. ad 1. Papam etiam absque Concilio Generali posse satis superque informari, & in præsentis negotio abunde fuisse informatum, ita ut amplius informari necesse non sit, imò nec possit in integro Concilio; siquidem informatio maxime petenda & obtinenda est ab Episcopis, utpote ad quos pertinet regere Ecclesiam De teste Apostolo, sive in - sive extra Concilium, præsertim illius nationis, ubi hæresis vel error circa fidem est suscitatus; sed Episcopi Galliæ, ubi errores Quesnelliani nati & disseminati sunt, plerique omnes solis appellantis exceptis, uti & Episcopi reliqui omnes Orbis Catholici universi Ponti-

fici in hac causa consentientes ipsum informarunt, ut nec in pleniori Concilio plura suffragia obtinere posset, imò nec tot, cum non omnes comparerent, consequenter nec in pleno Concilio melius informari Pontifex posset. Adde, quòd plures per annos nulli labori paritum sit in examinandis propositionibus à Pontifice in *Constit. UNIGENITUS* condemnatis. Certè si post tam diligens examen posset adhuc appellari ad Iudicem melius informandum, nulla prorsus sententia unquam esset firma cujuscunque Iudicis, ne dicam Pontificis, morum & fidei decreta constituentis, litésque omnes fierent immortales, cum ineffabili damno Reipublicæ utriusque, Ecclesiasticæ & Politicæ; eò quòd sceleratis & perveris hominibus, ubi condemnati sunt, in promptu foret exceptio, Iudicem non satis fuisse informatum, se proinde appellare ad eundem melius informandum. R. ad 2. Negatur, similia appellationum exempla existare in Gallia; nemo enim ex Catholicis Gallis appellavit unquam in materia dogmatica, uti Quesnellista modò: qui autem in aliis causis appellarunt à Papa ad Concilium, ab inceptis iterum destiterunt, & sese submittere sollicitè instantèrque petierunt absolvi à vinculo excommunicationis, uti Philippus Pulcher, Ludovicus XII. Henricus IV. Galliæ Reges; atque hinc Dominus de Marca Gallus coactus in hæc verba scripsit: *via appellationis non prospicit rebus nostris, ut*

par est. Adhuc falsus est, appellationes à Papa ad Concilium in Gallia velut regulam quandam esse stabilitas, præsertim eas, quæ sunt in materia dogmatica, ut patet ex dictis.

Jam tuo judicio, benigne & indifferens Lector Religionis Catholice assecla sincere, penitus relinquo, an hujusmodi Appellantes habere velis pro Schismaticis, vel pro Hæreticis, vel pro Rebellibus & Excommunicatis, vel præcisè pro pernicio-

sis Reipublicæ Christianæ perturbatoribus, vel pro quibuscunque aliis, modò non excuses à gravissimo peccato, summum Scandalum, & ingentem animorum perniciem invente. Mihi à censuris abstinendum est. Scio tamen, hujusmodi appellationem contra Jus Divinum & Ecclesiasticum, contra Religionis Catholice tranquillitatem, multorum malorum causam, atque ideo gravissimum esse peccatum.

TITULUS IX.

De Apostatis & Reiterantibus Baptisma.

DECISIO CLIII.

De Religioso, diu extra Monasterium vagante, ac demum ad Hæreticos abeunte, & demum deficiente à Fide.

SPECIES FACTI.

VENIT aliquando ad me Religiosus, qui mihi recensuit, quòd ob similitates, quas habuit cum duobus ex sui Monasterii membris se se identem persequentibus, sine licentia à Superioribus petita ac obtenta discesserit à suo monasterio, & jam ultra duos annos, retento tamen semper

(R. P. Pichler Decif. T. 2.)

habitu suæ Religionis, ac paratus, uti dicebat, redire, si cessaturæ vexationis spes affulgeret, moretur extra Monasterium, & quidem non clàm, sed apertè in provincia, sæpius invisens suos tum amicos tum consanguineos, à quibus etiam alimenta perciperet. Sed post aliquod longioris

* I

gioris temporis intervallum penitus disparuit, & in loca Hæreticorum delatus etiam Fidem Catholicam deseruit. De hoc homine quæritur. 1. An, quamdiu retento habitu inter Ca-

tholicos versatus est, pro apostata habendus, ac à Superiore revocandus fuisset ad Monasterium? 2. Quo modo mitiori post apostasiam à Fide juvari posset?

QUÆSTIO I.

An Religiosus, ultra biennium sine licentia Superioris vagans extra Monasterium retento habitu, sit verus Apostata à Religione, & à Superiore retrahendus?

AD primam partem quæstionis respondet Sanch. l. 6. Mor. c. 8. n. 2. cum Cajetan. Ricciulo, Sylv. Azor. Less. Palao &c. non esse habendum pro vero Apostata à Religione, adeoque pœnis Apostatarum (ut est excommunicatio, infamia, irregularitas, privatio privilegiorum Ordinis, atque in plerisque Ordinibus incarcerationio) obnoxio, sed solum pro fugitivo. 1. Quia iste Religiosus egressus, & moratus est extra Monasterium diu quidem, at cum animo redeundi: ergo non omnino tunc excusserat jugum Religionis, nec Institutum perpetuò deseruerat. 2. Quia retinuit habitum: qui enim non abiecit habitum, non est verus apostata, ut docet Navar. ad h. t. consil. 10. Chalderinus cons. 1. de Apostatis Graffis p. 1. decif. lib. 3. c. 26. n. 10.

At ego respondeo, habendum (saltem pro foro externo) pro vero apostata, & pœnis apostatarum obnoxio, saltem nisi sufficienter pro-

baverit, sibi animum redeundi ad Religionem semper fuisse. Suar. to. 4. de Relig. tr. 8. l. 3. c. 1. n. 21. & c. 2. n. 14. Alcan. Tambur. to. 1. de Jure Abb. d. 8. q. 1. n. 13. Gonzal. ad h. t. c. 6. cum Theoph. Gibalino &c. Ratio sumitur à pari, quia pro vero apostata à Fide habetur, si Christianus à Fide in Christum totaliter deficiat, etsi habeat animum redeundi, item Clericus habetur pro vero Apostata ab Ordine, qui in Sacris constitutus dimisso habitu seculariter vivit, cui habeat animum reassumendi habitum & Clericaliter vivendi, si ille, & ille, tanto tempore, nempe per biennium, triennium &c. perseveret in suo delicto; quia uterque merito censetur & præsumitur in eo stabiliter perseverare velle: ergo & Religiosus iste haberi debet pro vero Apostata à Religione, si tanto tempore non redeat, etsi animum redeundi ad Religionem habere se dicat: aliàs Religiosus, qui nomen daret militis, reversurus ad Monasterium post ali-

quot annos, non esset habendus pro vero Apostata, quod nemo facile affirmaverit, qui, ut oportet, discrimen facit inter Apostatam & fugitivum Religiosum. Favet quoque huic opinioni, §. 15. *Inst. de rer. divis. §. l. 3. §. 2. ff. de re militar.* Quod retineat habitum, nihil facit ad rem, si revera excutiat jugum Religionis, & extra illam vagetur tanto tempore, quia jam censei potest vera defectio à suo statu, qui ex natura sua debet esse stabilis; quia, sicut habitus non facit Monachum, c. *porrectum c. ex parte de Regular. §. c. consuluit. cui Clerici vel voventes*, ita retentio & conservatio habitus non facit, vel non conservat Religiosum. Dixi, saltem pro foro externo; si enim verè retineat animum redeundi, pro foro interno fortè rectius habetur pro fugitivo, quàm pro apostata. Palao tr. 16. d. 4. p. 16. n. 4. P. Wex. in *Ariadne* p. 5. tr. 3. c. 5. §. 3. n. 19. quia re ipsa, qui aliquando vult redire, non habet animum penitus excutiendi jugum Religionis, quamvis pro foro externo ex diuturnitate temporis habere præsumatur.

Unde in contrarium adducta non urgent. Ad 1. *dist. conf.* ergo re ipsa non omnino excusserat jugum Religionis, nec Institutum perpetuò deseruerat. C. *Conf.* non præsumitur excussisse saltem pro foro externo ob tam longum tempus dilati reditus. N. *Conf.* Ad. 2. habitus nec facit, nec conservat Religiosum, secundum dicta. Navarro, Chalderino,

Graffis opponuntur reliqui DD. communiter nobiscum sentientes. Imò Navarr. *conf. 1. n. 8. ad b. t. edit. Veneta.* clarè tenet nostram sententiam, nec ad b. t. habet plura consilia, sed unum duntaxat.

Ad alteram partem quæstionis dico, posse omnino & debere talem Religiosum apostatam, vel etiam fugitivum, à Superioribus revocari, retrahi, & retractum secundum Jura ac Statuta Ordinis puniri. Communis ex *can. quidam Monachi caus. 16. q. 1. can. propositum can. eos, qui caus. 20. q. 3. C. fin. de Regular. c. 5. b. t.* Concordant varia Concilia Particularia, ut à Relatense II. Toletanum IV. Trevirensis, Coloniense &c. & Moguntinum IV. quod *can. 78.* sic ordinat: *de Monachis vagabundis, qui jugum excusserunt, & desertis Monasteriis... in seculo versantur, jubemus, ut hì diligenter inquirantur, & ad sua Monasteria revocentur, alias per censuræ Ecclesiasticæ pœnas ad suas Regulas, & sub Prælatorum suorum obedientiam retrudi curabimus.* Ratio, ne hujusmodi homines propriæ salutis detrimentum incurrant cum prostitutione etiam Religionis, c. *fin. h. t.* Possunt autem Superiores non solum verbis & litteris revocare, sed etiam injecta manu tales Religiosos capere ac retractare, in quocunque loco & territorio invenerint; quia Religiosi ratione voti obedientiæ personaliter sunt obligati suis Superioribus, & tanquam res propria devincti; quilibet

bet autem potest rem suam, ubicunque illam repererit, vindicare, l. 17. §. differentia ff. de acquir. possess. & cuiuslibet permisum est personaliter sibi obstructum & fugitivum, v.g. servum, cui æquiparatur Religiosus, capere & retractare &c. ubicunque repererit, l. 1. §. perservum ff. eod. l. 2. l. 3. C. de serv. fugit. l. 1. C. ubi de causa status. l. 1. C. ubi de Curialib.

Oppones. Apostata ita sunt noxii & perniciosi Religioni, ut omnes Religiosi meritò gaudere possint, quòd huiusmodi discipuli separati ab eorum consortio degant in sæculo, ideoq; nec requirendi nec retrahendi sunt, ne perturbent disciplinam domesticam, & bonum commune Monasterii labefactent; nam bonum commune præferendum est bono sin-

gulari apostata. Et hinc S. Bonav. in lib. quest. circa Regul. S. Francisci q. 14. de tali Religioso sic loquitur: si Deo permittente talis se ipsum eiecit, gratia sunt agenda Deo, non quia ille peccavit, sed quia oves suas à pestifera contagione liberavit: utinam abiciatur, qui vos conturbant, scilicet puritatem vestram, pacem, & sanam. Si sermo sit de tantæ malitiæ apostatas, ut perniciosi sint cæteris fratribus, atque ita vivant, ut ob gravia crimina atque incorrigibilitatem à Monasterio, si ibi existerent, ejiciendi essent, fateor, eos non requirendos, non retrahendos esse, atque de hoc casu intelligendum puto S. Bonaventuram: sed talis non est, quo de sermo, noster, vagabundus retento habitu Religiosus.

QUÆSTIO II.

Quo modo mitiori post apostasiam à Fide jurari possit hic Religiosus?

Reviter, duos mihi modos occurrere. Primum suppeditat Monacella in Append. p. 1. fol. 342. n. 3. ubi fert, Apostatas Regulares (nimirum, ut ego intelligo, qui defecerint à Religione tantum, vel etiam à Fide) qui dimisso habitu in terris hæreticorum vagantur, si redire cupiant, ad propriam tamen Religionem, à qua defecerunt, reverti reformident, à Sacra Pœnitentiaria, cui porrigi debent præces, dispensari,

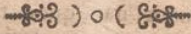
iisque, factò verbò cum Sanctissimo, per Rescriptum indulgeri, ut invento benevolo receptore ad quamcunque aliam Religionem, & aliquando (quamvis rarò) etiam ad non claustralem, transire valeant ex Indulto Generali Innocentii XII. edito 1694. Ut nimirum alliciantur ad reditum in gremium Sanctæ Mariæ Ecclesiæ ac portum salutis inveniant, ut sæpe percipiunt.

Alterum suppeditat Clemens X.

qui ad exemplum Urbani VIII. laudatissimum in Bulla Jubilæi, A. 1675. celebrati singulare Beneficium Regularibus Apostatis concessit his verbis: ut studeamus... pietatis nostræ usque erga Regulares, Professionis suæ desertores, aperire, eosque ad Christi orile, suos videlicet cujuslibet Ordines, extra quos luporum rapacium insidiis, atque periculis expositi miserabiliter vagantur, quantum Divina Benignitas largiri dignabitur, ut ad salutarem vitam normam, quam amplexi fuerant, velut postliminio reversi vota sua Domino reddere studeant, revocare cupientes... auctoritate Apostolica tenore presentium misericorditer indulgemus, ac statuimus, & decernimus, ut Regulares Apostatæ, & Fugitivi, cujuscunque sint Ordinis, tam Mendicantium, quam non mendicantium &c. qui citra montes intra quatuor, ultra Montes vero intra octo menses à publicatione litterarum incipiendo, sua sponte ad suam quisque Religionem redierint, tunc poenarum ipsi propter apostasiam hujusmodi in-

stictarum, vel infligendarum remissionem, atque impunitatem assequantur. Ita tamen, ut debeant à suo quisque respectivè Superiore humiliter petere Absolutionem, & coram eo culpam fateri atque emendationem polliceri: & vice-versa Superior benigne illos teneatur ab hujusmodi poenis absolvere, & paterna charitate complecti. Vid. P. Jobat de Jubilæo c. 6. Appendic. II. qui hanc Bullam recitat, & utilibus quæstionibus illustrat & explicat. Si ergo hujusmodi Jubilæum, in quo dicta clausula ac beneficium pro Regularibus Apostatis continetur, facillima ostenditur ipsis via & complanatur ad redeundum, modò non desint amici, qui miseros de tanta gratia faciant ex Christiana Charitate certiores. Conveniens foret, ut & ipsi Superiores ad eam amplectendam suos filios prodigos paternè invitarent: ad quod fortè ipsos etiam obligat charitas & cura, quam erga suos gerere tenentur.

TITULUS X.

De his, qui filios occiderunt,

DECISIO CLIV.

De Procurantibus abortum, & prolem natam periculoso in loco exponentibus.

SPECIES FACTI.

Turpilus diu Studiosus, postmodum scriba, in domo heri sui illicitam habuit per plures annos consuetudinem cum Helena ancilla domestica. Ter contigit hanc ab illo impragnari, sed ubi deprehenderunt Helenam gestare uterum, utriusque consensu & operâ proles concepta, antequam nasceretur, fuit abacta, & sic abortus procuratis binis vicibus. Tertia vice, seu quia ordinaria ad faciendam abortitionem medicamina non sunt adhibita per oblivionem, seu serò nimis, ita ut foetui nihil amplius nocuerint, proles in lucem prodit, quam mater ausâ non est occidere, sed ad tertium locum, ubi aleretur & educaretur, deposuit, petens tamen à Turpilio tanquam patre expensas in alimenta &c. necessarias: at is sive quia non habuit ob suam luridita-

tem, qua omnia abligurit, sive quia nullius fuit conscientia, constanter negavit, vel obulum dare. Helena manantibus saepe lacrymis rogans, ut misereatur innocuâ & propriae prolis, semper tamen repulsa & rejecta, dixit tandem, se cogi, cum sine expensarum refusione nolint deinceps alimenta proli non suæ præbere, apud quos interea eam collocavit, illam exponere, & casti fortunæ objicere. Approbavit hoc consilium Turpilus, addens, fac, quod tibi viderur. Igitur Helena prolem intempesta nocte in loco solitaria, ne deprehenderetur, quò rariùs venire solebant homines, exposuit, ac deseruit, sed ita infelicitè, ut intrabiduum reperta sit mortua, sive deim fame fuerit enecata, sive noctis frigore, sive alio casu.

QUÆ.

QUÆSTIO.

An Turpilius & Helena parricidii, proprie dicti, sint rei, & quibus pœnis subjaceant?

Dixerit forsan nonnemo, clementie studiosus, & rigorem averfatus, non esse reos, eo quod tam grave delictum imò gravissimum, quale esset parricidium, nemini importandum sit, nisi plenè & argumentis liquidis probetur reus, ac nulli excusationi superfit locus; sed his personis non deest aliqua verisimilis excusatio; imprimis enim de procurato binis vicibus abortu & commisso homicidio convinci nequeunt, quia negabunt, quod proles jam fuerit animata anima rationali: cum ad omne homicidium essentialiter requiratur, ut homo vivens perimatur, consequenter ad parricidium, ut proles jam vitam hominis consecuta à parentibus occidatur. Pariter excusare se poterunt quoad mortem, quæ proli accidit post expositionem, partim quia hæc mors videtur fuisse casualis & præter intentionem, Helenæ & Turpilii, cum ipsi nec violentiam aliquam exercuerit in prolem, nec ea intentione exposuerint, ut periret: partim quia Turpilius solum permittivè se habuit, nec sociam in exponendo operam junxit, sed solum dixit, *fac, quod tibi videtur*, & sic arbitrio Helenæ rem permittit, nec mandando, nec consulendo concur-

rens ad expositionem, præsertim tam periculofam.

Ast verius ego putem, ambos esse reos parricidii, & parricidarum hujusmodi pœnis obnoxios. I. Quidem ratione procurati abortus culpæ, quia species facti recentet, foetus fuisse abactum, ubi deprehenderunt, Helenam gestare uterum: sed tali tempore, quo notatur, intumuisse jam uterum, hinc omni dubio foetus jam est animatus anima rationali, consequenter jam homo; siquidem juxta communem Medicorum sententiam, quam non solum attendunt & sequuntur Juris-Consulti, sed etiam SS. Canones, Canonistæ, atque Theologi, in masculo jam circa quadragesimum, in foemineo autem foetu circa octogesimum diem hæc animatio contingere solet. Menoch. *de arbitrar. casu* 375. n. 3. Gomez lib. 3. var. c. 3. n. 32. Farinac. *Prax. crimin. q.* 122. à n. 130. Barbosa in *Summ. disp.* 5. n. 2. P. Wiestner *ad tit. de homicid. n.* 54. Intra tam paucos verò dies tam exiguus & parvus solet esse foetus, ut nullatenus faciat intumescere ventrem. vix referens in modica massa organizationem humani corporis discernibilem, & non nisi ruditer inchoatam. Non solum verò

verò Hélena procuráffe abortum censenda est, sed etiam Turpilius suadendo, vel mandando, vel medicamento procurando, & sic participem se delicti reddendo per cooperationem (*utriusque consensu* & *operá factum esse ait Species Facti*) adeoque & ipse reus est parricidii. *l. 1. ff. de Lege Pompei. de Parricid. ibi: cuiusve doló maló id factum erit. l. 6. ff. eod. Farin. q. 120. n. 136. Azor p. 2. l. 2. c. 25. q. 2. Berlich. l. 4. concl. 6. n. 38. Brunem. ad d. l. 1. n. 2. & ad d. l. 6. n. un. Harpprecht ad s. 6. Inst. de publ. Judic. n. 11. Pithing. h. t. n. 1. & alii ab his citati.* 2. Ratione expositionis, in loco solitario, & ideo, cum rarò soleant ibi commeari homines, tam periculoso facta; nam Hélena sic exponens, quamvis directè non intenderit mortem prolis, tamen indirectè & æquivalenter videtur intendisse, cum facillè potuerit & debuerit prævidere interitum prolis aut fame, aut frigore, aut animalium morfu, aut alio casu secururum, consequenter rea erit parricidii. per *l. 4. ff. de agros. & alend. liber. l. fin. C. de infantib. expositis. Constit. Criminal. Caroli V. 132. in fin. & can. fin. dist. 87. Brunnem. in l. 4. cit. n. 2. Monacell. p. 2. tit. 13. form. 7. n. 5. P. Schmalzgruebertit de infant. expos. n. 7.* Sed quid de Turpilio sentiendum ratione expositionis? Certè approbavit, & consensit in expositionem, arbitrio Hélenæ relictam, consequenter in omnem modum expositionis ab ea eligendum consensit: ergo partici-

pem se fecit, adeoque reum secuta mortis per *l. 1. § 6. cit. & allegatos DD. Farinac. Azor. Brunnem. Harpp. Pithing.* imò coëgit Helenam exponere, cum proli alimenta noluerit præbere; necare enim videtur non tantum is, qui partum præfocat, sed & is, qui abjicit, & NB. *qui alimonia denegat, & is, qui publicis locis misericordie causa exponit, quam ipse non habet.* inquit *l. 4. cit.* Sed ais, quamvis Turpilius approbaverit & consenserit in expositionem, non tamen approbasse censendus est tam periculosam. At regeritur, quidat operam (adeoque etiam, qui consentit) rei illicitæ, omnia ipsi impuntantur, quæ etiam per accidens & præter intentionem sequuntur, si illa res est illicita propter periculum secururæ mortis alienæ. per *c. 9. Ne Clerici vel Mon. c. 19. de homicid. & per ea, quæ tradit Fagn. in c. 12. eod. n. 12. cum Suar. Molin. &c.* Sitamen nihilominus contendas, Turpilius ratione expositionis non esse reum parricidii, non amplius tibi repugnabo; sufficit, quòd reus sit ratione procurati abortus.

Sed quibus pœnis subjacent Turpilius & Hélena? *¶ 1.* Ratione procurati abortus ambo de Jure Civili subjacent pœnæ capitali. *l. 39. ff. de Pœn. Constit. Criminal. Caroli V. art. 131. 133.* sublatâ nunc pœnâ eulei gravissimâ in parricidas antiquo Jure statutâ. Berlich. *p. 4. concl. 8. n. 1. D. Frölich in Nemisi p. 2. l. 2. tit. 11. Engel h. n. 3.* De Jure Ecclesiastico autem, quam-

quamvis in hoc foro ferè puniri non
soleant relicta iudicaturâ & poenâ
infligendâ Judicibus fori sæcularis,
hujusmodi homines, gravissimas ta-
men in abortum directè vel indirectè
procurantes & cooperantes poenas
decrevit Sixtus V. in *Constit. Ad
effrenatam* 87. nempe excommuni-
cationem, Pontifici reservatam,
irregularitatem, inhabilitatem ad
officia & beneficia Ecclesiastica, in
foro etiam interno ante omnem Ju-
dicis sententiam, etsi delictum sit
occultum, dein, si reus sit Clericus,
& res deferatur ad Judicium, priva-
tionem omnis privilegii Clericalis,
& beneficiorum non solum habito-
rum, sed habendorum quoque, &
acquirendorum incapacitatem, de-
positionem, quin & degradationem,
qua prævia tradendus est Curie Sæ-
culari, ut puniatur secundum Leges
& præxim fori Sæcularis. Hanc ta-
men Bullam nonnihil moderatus est
Gregor. XIV. in *Constit. Sedes Apo-
stolica* 8. sed solum in duobus pun-
ctis, 1. si foetus nondum fuit anima-
tus anima rationali, in totum sustulit
poenas, & rem reduxit ad dispositio-
nem Juris Communis, si verò jam fuit
animatus, 2. absolutionem ab excom-
municatione concessit Episcopo, non
tamen dispensationem in irregulari-
tate, privatione beneficiorum, &
inhabilitate ad illa. Nec suffragatur

Episcopo Tridentinum, quod *sess.*
24. c. 6. *de res. amplissimam* dedit
Episcopis potestatem dispensandi in
irregularitatibus, ex delicto occulto
provenientibus, quia ibi expressè
excipitur proveniens ex homicidio
voluntario, quale utique commi-
tunt procurantes abortum foetu-
animati. *§. 2.* Ratione expositionis
periculosa, si inde mors sequatur
poenam capitis statuit *Constit. Crim.*
Carolina art. 132. in fin. & insinuat.
etiam in *l. 4. cit. ff. de agnosc. §. alend.*
liber. De Jure Canonico autem
irregularitas, sicut ea in quodlibet
homicidium dolosum vel graviter
culpofum est statuta.

Ad patrociniū pro Turpilio &
Hélēna à nonneme interpositum
§. Quoad primum quidem Negatur
Min. omnem enim excusationem
tollit, quòd abortum procuraverint
& foetum abegerint intumescēte
jam utero, quo tempore foetus pro-
cul dubio jam est animatus anima
rationali. Quoad 2. verò Hélēna
est inexcusabilis, quia prævidere po-
tuit ac debuit mortem ex tali expo-
sitione secuturam. An Turpili ex-
cusatio, qui approbavit expositionem,
ac Hélēnæ arbitrio reliquit, suffi-
ciat, nolim amplius disputare. Cer-
tè quoad incurfionem irregularita-
tis à Jure Canonico statuta non est
excusabilis propter *c. 19. de homicid.*

TITULUS XI.

De Infantibus, & Languidis Expositis,

DECISIO CLV.

De Fœmina prolem exponente, quam peperit ex fornicatione, ad vitandam infamiam.

SPECIES FACTI.

Susanna honestorum & sat divitum parentum filia ob egregiam formam aliásque dotes, & sat opulentam dotem, quam sperare poterat, multos habuit Rivales, quorum tamen obsequia, blanditias, & alloguia admodum cautè & circumspèctè admittebat, partim ob matris vigilantiam, partim ob proprium pudicitiae studium. Nihilominus tamen unus ex illis, ut reliquis hanc sponsam præiperet, diabolico astu non destitit promissis, muneribus, laudibus, ac omni blanditiarum genere: animum honestissimæ Virginis lucrari, & obtento in se reciproco amore: etiam ipsam pudicitiam expugnare, eaque adempta matrem intendens efficere. In omnem igitur occasionem seducendi intentus denique vel extorsit vel ablanditus est: prægnata est. Id ubi advertit, summè fuit afflictæ, cum huic proco nu-

bere nec parentes rerum istarum ignari permitterent, nec ipsa vellet, utpote contra stupratorem vehementi nunc irâ & odio accensa. Ut igitur suæ famæ consulere, sub prætextu in arte coquaria se magis perficiendi à parentibus obtinuit licentiam ad avunculum suum, honoratò officio in alia urbe conspicuum, secedendi ad tempus, ubi modestissimè vestata uterum, quem gerebat, tam dextrè novit occultare, ut nemini quidquam innotesceret, exceptâ unicâ viduâ, cui infelicitatem suam subjurato silentio aperuit, simulque precibus & pretio ejus operam condidit, ut sibi parienti assisteret, & prolem, cum ferendo tanto dedecori par non esset, clam omnibus nascituram nemine advertente paulo ante crepusculum matutinum deferret ad januam: Brephotrophii (des Simblehauff) haud procul in occulto observans: & curam gerens, ne proli ma-

iam accideret. Summo mane circa quartam apertis Brephotrophii januis infans inventus & receptus est, Susanna verò delictum & in hac & in propria urbe, etiam domo paterna saltem protunc (an postea inno-

tuerit, ignoro) mansit occultum, & sic illius famæ fuit consultum. Susanna tamen non parùm fuit anxiosa, an sine peccato potuerit prolem suam ita exponere. Resolvenda igitur est

QUÆSTIO.

An femina honestæ vitæ & bonæ famæ, in tantis angustiis constituta, licitè possit in loco tuto exponere propriam prolem ad declinandam infamiam?

Non desunt gravia in speciem argumenta tum ex Jure petita tum ex ratione, pro parte negativa, uti l. textus in l. 2. C. b. t. § l. 4. ff. de pignose. & alend. lib. ubi, qui prolem exponunt, æquiparantur iis, qui necant; item textus, qui obligant parentes ad alendas & educandas proprias soboles, nec permittunt alios obtinere alendas. Id ipsum quoque de Jure naturali obtinet. 2. Fœmina, quæ concepit & peperit per delictum, unà cum corpore pridem prostituit famam & honorem suum, quem sponte objecit manifesto periculo; facile enim prævidere potuit, prolem ex suo flagitio nascituram, consequenter & delictum, cum proles & uterus tumidus occultari vix possint, manifestandum cum sui publica prostitutione: sed, qui dat operam rei illicitæ, uti hæc fœmina dedit, per se illaturæ infamiam, debet sustinere ea, quæ talem actionem velut connexa consequuntur, qui enim vult antecedens, velle etiam & consentire censetur in consequens, cum

antecedenti per se connexum. 3. Nunquam est licitum procurare abortum etiam nondum animati foetus ad conservandam famam: ergo nec prolem exponere ad conservandam famam. Antec. communiter sustinetur; Consequentia tenet, quia, si abigatur foetus nondum animatus anima rationali, ne quidem periculum est homicidii, si autem proles exponatur, periculum est, ne pereat, saltem remotum: ergo æquè parum, vel adhuc minus excusabit à peccato conservatio famæ exponentes prolem, quàm talem abortum procurantes. 4. Si exponentes excusarentur à peccato; tum excusarentur jure defensionis, quod habent ad conservandam famam quamdiu delictum manet occultum: sed hoc jure defensionis non excusantur; *injusta enim est defensio, ubi justa est offensio seu aggressio*; sic injustè se defenderet delinquens contra Justitiæ ministros: justa autem respectu talis fœminæ ex delicto parentis

rientis est offensio, seu aggressio vel amissio honoris ac famæ, justè enim hujus jacturam patitur, postquam causam cum infamia per se connexam posuit, & in tale delictum consensit, ex quo moraliter consequi plerumque solet infamia: ergo.

Minoris tamen hæc sunt ponderis, ut impedire me valeant, ne cum Julio Claro *Sentent. lib. 5. §. fin. q. 83. n. 7.* Menoch. *de Arbitrar. Judic. lib. 2. casu 396. n. 6.* Sanch. *l. 1. conf. Moral. c. 5. dub. 4. n. 16.* & Henric. *l. 11. de Matrim. c. 19. n. 3.* & aliis amplectar affirmativam, hujusmodi miseris personis benigniorem opinionem. **Fundamentum 1.** quod in iis, ubi agitur de gravi obligatione & peccato, optimum esse censetur, est negativum, quia ex nullo Jure, Naturali vel Positivo, satis probatur obligatio non exponendi prolem, nec probatur peccatum pro eo casu, quæ & proles conservatur in vita cum provisione alimentorum ac honesta educationis moraliter certò obtinendæ, & simul conservatur fama matris, licet proli immineant aliqua incommoda, quæ nullatenus tamen comparari vel æquivalere possunt famæ ac honoris detrimento, quod pati deberet mater prolem non exponens: Sed in nostro casu Susanna prolem ex una parte conservavit in vita, eique satis, & moraliter certò provisum est de alimentis ac honesta educatione, eò quòd prolem exponi fecerit ad ostium Brephotrophij, quod ex pia fundatione tenetur pro-

les expositas recipere, alere, ac educare competenter (idem est, si proles exponatur ad ædes hominis divitis simul ac pii & misericordis, vel alibi, ubi moraliter certum est, expositam sine ullo vitæ periculo brevi inveniendam, recipiendam, alendam, & educandam esse) ac insuper creditissimè habuerit propositum suo tempore huic suæ proli, si supervixerit, liberaliter subveniendi occultè, ex altera verò parte simul conservaverit famam & honorem suum, quem habuit semper in populo, & necdum amiserat, eò quòd delictum fuit occultum, & per expositionem proli manserit occultum, saltem id sperari meritò potuerit: ergo Susanna in his circumstantiis non fuit obligata non exponere, utpote nullo Jure prohibita, nec peccavit exponendo prolem. **Fundamentum 2.** sumitur à pari: Passim defendunt DD. tanquam actionem licitam cum Barbosa, Gonzal. *in c. un. h. t. n. 10. in fine.* & P. Wiestner *h. n. 1.* si parentes valde pauperes, qui nec per se nec per alios, quorum opem jam implorârunt frustra, prolem alere nequeunt, exponant in ejusmodi loco tuto: ergo, sicut his parentibus licitum est prolem exponere propter causam saupertatis, & ob nimiam difficultatem alendi, ita etiam, & quidem à fortiori, licitum erit scemina prolem exponere ob causam honoris conservandi, & ob nimiam difficultatem patiendi jacturam famæ, per expositionem adhuc conservandæ; cum fama

fit bonum æstimabilius, quàm bona fortuna: ad commodam alimentatio- nem prolis necessaria. Fundamen- tum 3. petitur ex alia paritate. Est communis sententia, quòd uxor seu femina in conjugio existens, pro- lem verò ex alio per occultum adul- terium suscipiens, regulariter non teneatur marito id manifestare, cum id sine gravi profluitatione honoris & sine infamia fieri non posset, licet marito, & legitimis liberis ex prole adulterina creetur aliquod præjudici- um, & quidem notabile, in bonis fortunæ; eò quòd honor & bona fama, ad quam talis uxor retinet jus delictò adhuc occultò, tanquam altioris ordinis rectè præferatur bo- nis fortunæ; & insuper obligatio manifestandi esset nimis ardua: ergo nec talis femina ad conservandum honorem & famam exponens pro- lem habet obligationem utpote ni- mis arduam, non exponendi, seu nec talis habet obligationem se & suum delictum manifestandi om- nissa expositione.

Commodè nunc disluuntur ratio- nes pro negativa adductæ. Ad 1. ajo, illos Juris textus (uti & Jus Natura- le) stringere solum pro casu, quo proles exponitur cum periculo inte- ritus, vel cum intentione interitus, non de casu, quo in loco tuto expo- sitæ satis providetur de conservanda vita, præbendis alimentis, & com- petenti educatione, ex gravi causa, nempe ad conservandum honorem,

qui simul conservari potest. Ad 2. quamvis hujusmodi femina, con- sentiens in delictum, cum quo præ- videt esse connexum per se & ordi- nariè periculum honoris ac famæ a- mittendæ, meritò sustineat, & sub- ire teneatur jacturam famæ suæ, si contingat delictum propalari, & ipsa non habeat jus occultandi delictum aliunde & per accidens in casu parti- culari non manifestatum; non tamen teneatur, si habeat jus occultandi de- lictum aliunde & per accidens in casu particulari non manifestatum, uti revera habet talis femina, utpote à nullo Jure ipsi ademptum: evitatio infamæ non minus est justa causa exponendi prolem in loco tuto &c. & sic delictum occultandi, quàm paupertas parentum justa est causa exponendi in loco tuto, & sic in- commoda præbendi alimenta eva- dendi: nec minùs, quam uxor non manifestandi suum adulterium & prolem adulterinam. Ad 3. *N. conf. & parit.* quia procuratio abortus, ubi foetus jam vivit anima rationali, est occisio innocentis, adeòque in- trinsicè & in omnibus circumstantiis mala, uti & dispositio per se ordina- ta ad occisionem innocentis, qualis est procuratio abortus, si foetus nondum est animatus anima ratio- nali (ferè sicut non solum procura- tio pollutionis seu effusio seminis, sed etiam actio ad illam per se ordinata, voluntariè tamen posita, est intrin- secè mala) non verò expositio pro-
lis

lis intrinsecè & in omnibus circumstantiis est mala. Ad 4. *N. Min.* Justa quidem respectu talis foemina delinquentis est offensio seu amissio honoris ac famæ, nullibi tamen præ-

cepta, si fama & honor conservari commode possit cum prole, uti potest, quando delictum mansit occultum.

TITULUS XII.

De Homicidio Vo'untario, vel Casuali.

DECISIO CLVI.

De Juvene Rustico in caupona alium ejusdem conditionis vernam lethaliter percutiente.

SPECIES FACTI.

G Georgius petulans Juvenis rusticus 24. annorum in die dedicationis cum aliis rusticae gentis personis utriusque sexus ad saltum publicum, & inde ad popinam se contulit cum sua amasia, ut horum hominum mos est, quorum nullus sine amasia, & vicissim nulla ferè sine amasio vult vivere, licet damnabilis & multorum peccatorum inductivus. Postquam choreis & cerevisia largius hausta non solum solito lætior, sed etiam animosior, imò insolentior, & caninà ut vocant, crapulà rabiosior, effectus est, altercari & rixari cum alio quodam Mopso coepit, sive quia in ipsum impigit durante saltu, sive quia vidit

cum sua amasia familiaris loquentem; cum verò alter Georgio, ex presentia amasarum instar thralonis nimium intumescenti, non multa redderet verba lenia, excandescens Georgius arripuit cantharum, & in caput Mopfi tam valido ictu tamque infelici impexit, ut lethaliter vulneratus intra paucos dies vitam excesserit. Lictor, qui aderat, percussorem statim apprehendere voluit, & monito Judice ac consentiente in carcerem compingere secundum Leges Justitiae iudicandum, sed Georgius quorundam ope ex lictoris manibus se extricans fugam arripuit; ex qua tamen brevi retractus, & mota est

QUÆ.

QUÆSTIO.

An Georgius tanquam homicida puniri possit poenâ ordinaria Legis Cornelia de Sicariis, nimirum hodie amputatione capitis?

Videtur, quòd sic: i. quia ex facto constat, homicidium esse commissum, & occisionem Mopsi factam ex percussione cum cantharo: sed hanc percussione & ictum cum cantharo factam esse à Georgio certum est tum ex testimonio præsentium tum ex propria Georgii confessione, etiam Judiciali, quæ plenissime probat per vulgata: ergo Georgius reus est homicidii, & poenæ ordinariæ Legis Cornelia de Sicariis, quæ est truncatio capitis §. 5. *last. de publ. judic.* saltem hodie; licet enim poenâ dictæ Legis Corneliae forsitan alia fuerit, ut quibusdam videtur ex l. 3. §. *fin ff. ad L. Corn. de Sicar.* tamen satis ea in Germania determinatur tum per usum, tum per *Consist. Crim. Carol. art. 137.* quòd homicidæ gladiò amputetur caput. 2. Non excusatur Georgius dicendo, quòd homicidium hoc ipsi non fuerit voluntarium, *sürsegllicher Radschlag*, eò quòd citra dolum, seu propositum occidendi occiderit, Doctores autem homicidium voluntarium esse definiant, quod dolo malo, h. e. animò & intentione occidendi committitur. per l. 1. *pr. §. 1. Divus. ff. ad L. Corn. de Sicar. §. 1. de præsumpt.* Namin hoc cre-

dendum non est, cùm præsumptio manifesta stet contra ipsum, partim quia primus alterum injuriosis verbis laceßivit, & sic quæsit occasionem percutiendi, fuitque primus aggressor, partim quia non diu eundem stimulante ira ictum tam validum vibravit cum cantharo, qui, utpote ex stanno confectus & durus, fuit instrumentum aptum ad occidendum; ex quo mors de & per se sequi potuit, & secutura prævideri. Verbò: in delictis semper præsumitur, quòd delinquens habuerit animum nocendi & offendendi. per ea, quæ notat *glos. 1. §. DD. in l. si non convitti C. de Injur.* Et occidens præsumitur dolo occidisse. l. 1. *§. c. 1. cit.* notantque Bart. Bald. item Jo. Imola in l. *decem. de V. O.* Et qui alium aggressus est primus præsumitur in dolo fuisse. per ea, quæ notat Floria, de S. Petro in l. *scientiam ff. ad L. Aquil.* nisi enim præsumeretur dolo, oporteret præsumi, quòd aggressor fuerit fatuus aut furiosus, quod in homine, nisi probetur talis, non præsumendum est. l. *ne Codicillos C. de Codicill.* cum igitur hoc homicidium Georgii fuerit voluntarium & dolosum, poenâ ordinariâ plecti meretur. Id quod confirma-

firmatur 3. ex fuga, quam arripuit Georgius; nam fuga rei, antequam contra ipsum influatur Inquisitio Judicialis, adeo suspectum reddit fugientem de dolo, ut pro homicida habeatur. *l. in puberibus ff. de Suspect. tut.* & censeatur de homicidio convictus. Zapoll. in *Criminali Consil.* 29. n. 2. allégans Bartol. Ang. Salycet. Saltem, si hæc fuga non sufficiat ad plenam, sufficit ad semiplenam probationem doli aut gravem suspicionem, quæ unà cum supra dictis rem planè conficiet. Roboratur 4. ex verbis, in quæ Georgius post percussionem quasi sibi applaudens de sumpta vindicta, & advertens eam esse lethalem, prorupit, dicere auditis: *Zeit hast es*, quæ animum ulciscendi declarant, adeoq; dolum. Nec 5. excusatur Georgius ob temulentiam; nam distinctio est facienda inter ebrietatem perfectam & imperfectam: perfecta est, quando tanta est, ut mentis exilium inducat, ut ait Pontifex c. 14. *de vit. & honest.* & ebrius nullo modo usum rationis habeat, ac omnino nesciat, quid agat: imperfecta, quando non est tanta, ut usum rationis planè auferat, sed aliquem relinquat ita ut quis intelligat, quid agatur, & agat ipse, licet fortè propter talem ebrietatem, quæ dici solet *crapula*, ein *Kausch*, etwas *Bezech*, ein *Hundts-Trunck*, ein *Gehirn*, ein *Zwickhirc*. facilius aliquis concitari, irasci, aut tumultuari solet. Ita

post & cum Baldo in c. 1. *de Testib. in fin.* communiter distinguunt DD. accuratiores & perfectè ebrium æquiparant furioso cum *can. venter. d. 35.* vel infanti, aut dormienti, ut adeo propter defectum usûs rationis nec celebrandi contractûs, nec delicti committendi sit capax, adeoque nec punibilis propter delictum in ebrietate tali commissum ut fuscè probat P. Gobat in *Accusat. Ebriosc.* 20. à n. 20. licet possit ac deceat puniri propter ebrietatem tanto quidem majori pœna, quando majoris delicti causam præbuit ebrietas, ut docet Covarruv. in *Relect. Clem. sifuriosus de homicid. pr. n. 4.* Gobat à n. 30. Econtra imperfectè ebrium dicunt plurimi tam ex contractu obligari, quàm ex delicto, etiam ad pœnam Ordinariam apud Nicolaum Everhard. juniorem *vol. 2. Conf. 45. n. 12.* ubi n. 14. *Et in fine* concludit circa factum sibi propositum, levem & imperfectam ebrietatem non liberare à pœna ordinaria in homicidas statutâ, additque n. 15. semper præsumendum esse, quòd delictum sit commissum à non ebrio, saltem perfectè, donec probetur, delinquentem tam ebrium fuisse, ut pro illa vice usu rationis omnino caruerit; quæ probatio incumbit tantam ebrietatem alleganti, & perdifficilis est, ut inquit Bald. in c. *de crapula de vit. & honest. Cler.* in præsentem autem casu omnino impossibilis, quia delinquens probè advertit, quid egerit, dum

dum dixit, *seht hast dein Thail*, seu *seht hast es*, & quid agat, dum fugam arripuit.

His tamen non obstantibus inclino ego iterum in mitiorem sententiam, ac censeo, Georgium non poenâ ordinariâ homicidii, seu morte, sed mitiori, & extraordinariâ seu arbitrariâ pro gravitate delicti planè magnâ puniendum esse. Probo 1. Poena capitalis & Ordinaria homicidii nunquam habet locum, nisi in homicidio voluntario, seu quando ex proposito, intentione, ac destinata voluntate occidendi, & quidem dolo malo, commissum est. Textus expressi in l. 1. §. Divus ff. §. in l. 1. C. ad L. Corn. de Sicar. §. c. significasti l. 1. ibique DD. communiter Gall. l. 2. observ. 110. n. 1. Belfold p. 6. Conf. 238. n. 5. Covarruv. lo. cit. n. 2. Nicol. Everhard. jun. vol. 2. Conf. 16. n. 33. §. vol. 1. Conf. 68. n. 5. qui simul notant, ad poenam ordinariam Legis Corneliae citatae intelligendam non sufficere ullam culpam, etiam latam; eò quòd in causis criminalibus culpa lata non æquiparetur dolo. l. 1. ff. cit. pr. junctâ l. in lege Cornelia cum ibi not. ff. ad L. Corn. de Sicar. Sed Georgius non videtur dolo malo ex intentione & destinata voluntate occidendi ictum inflixisse, partim quia antecedenter non probatur ullum odium gessisse contra Mopsium, ei nunquam insidiatus est, nec alio quocunque signo voluntatem occidendi prodidit, sed solum subitâ irâ accensus & ex quadam petulantia (R. P. Pichler Decis. T. 2.)

voluit adversarium validiore ictu, ejusque os maledicum compescere: partim quia in non prævisa rixa percussit, & quidem cantharò, subito in manus veniente, quod instrumentum de & per se non ordinatur ad occidendum, & hinc casu, præter intentionem atque per accidens contigit, ictum tam infeliciter & in loco periculosiore cecidisse; si enim tali instrumento fiat ictus in rixa, homicidium præter intentionem & per accidens evenisse censetur, adeoque non ex proposito & dolo malo: sic Juris-Consultus Martianus in l. 1. §. 3. ff. ad L. Corn. de Sicar. ait, quando quis clavi percussit, vel cucumâ (mit einer Pfann, oder Eijernen Stecke) in rixa, quamvis ferrò percusserit, tamen id non videri factum animò occidendi, ideòque leniendam ei poenam, qui in rixa casu magis, quam voluntate, homicidium commisit. Quod magis procedit, si non ferrò, sed solum stannò, uti hic, percussio contigit. Sic etiam excusant à poena ordinaria illum, qui alterum percussit baculò, licet eo vulnus lethale inflixerit, imò etiam eum, qui manubriò sclopeti, vel capulò ensis percussit, licet mors secuta sit. Nicol. Everhard. Conf. 16. cit. n. 30. ac eo teste notant omnes DD. in l. eum. qui. C. eod. eò quòd talis animus occidendi deliberatum & dolosum non habuisse censeatur. Nec obstat, quòd in capite percusserit Georgius, quia in his locis (sicut in quibusdam aliis) vulnera

* L

vulnera

vulnera capitis non semper & per se lethalia sunt. Confirmatur ex eo, quòd Georgius unicum ictum fecerit, & non repetierit; quando enim occiso unus tantum ictus est influctus, presumitur animum deliberatum occidendi non adfuisse. Besold. *lo. cit. n. 8.* cum Welsenbec. *conf. 19. n. 9.*

Prob. 2. ex eo, quòd Georgius, licet non plenè & perfectè saltem imperfectè fuerit ebrius, & notabiliter crapulatus, *zünftig bezechet, betruncken, rauschig*; quamvis enim talis ebrietas non omnino tollat usum rationis, tamen eum minuit, & actionem minus reddit voluntariam & culpabilem, atque ideo, quamvis Bald. Farinac. Molin. Menoch. Damhouder. Mascard. Glettle in *Jurisprud. terribili to. 1. p. 1. c. un. §. 3. n. 33.* Semiebrium vel leviter ebrius & crapulatus subjiciant poenæ ordinariæ, Gobat tamen *n. 40.* probabilem censet opinionem Laderchii, qui docuit & in casu sibi propositò de leviter ebrio homicidium committente judicavit, eum morte non afficiendum fuisse. Forte huic opinioni favent etiam Azor, Fagundez, Gomez, Clarus, Tusch. Tiraq. Kirchhoff, qui censent poenâ extraordinariâ, & mitiore, quam qui extra ebrietatem patravit homicidium, puniendum esse; quamvis enim hi non satis distinguant inter ebrietatem perfectam & imperfectam, tamen non malè censentur loqui de imperfectè ebrio; nam per-

fectè ebrius nullâ omnino poenâ esset afficiendus ob homicidium patratum, quia æquiparatur furioso, mente capto, infanti, dormienti, cum æque sit destitutus usu rationis.

Prob. 3. ex ætate Georgii, utpote adhuc minorennis, nempe nondum egressi annum vigesimum quintum ætatis; nam licet minorennitas non in totum excuset à poena in delictis, tamen interdum miseratio ætatis judicem ad mediocrem poenam perducere solet, text in *l. auxilium §. 1. ff. de minor. §. 16. §. 3. ff. de penis*, nam minor infirmiore longè judicio regitur, quam major aliquis; ergo æquum est, ut mitiore etiam poenâ coerceatur. Besold. *n. 9.* Quidsi autem hoc homicidium contigisset in Bavaria, ubi completò 11. ætatis annò juxta particulare statutum finitur minorennitas? *n. meò* judicò non finiri quoad poenas & quoad criminalia, quia statutum loquitur tantum de causis civilibus, ita ut post impletum dictum annum simulari curatela: Statuta autem particularia Juri Communi adversantia, utpote odiosa, non debent extendi ad casus in Statutis non expressos. Roland. à Valle *vol. 1. conf. 72. n. 57.* Brunneinan. *conf. 69. n. 2.*

Prob. 4. Quilibet Judex tenetur in rebus vitam & sanguinem concernentibus mitiorem sententiam amplecti relicto rigore, *per l. qui sententiam C. de poenis* Besold. *n. 10.* saltem æquum est, si non sit stricta obligatio.

no: ergo etiam in hoc casu æquum, si non obligatorium, est, ut Judex Georgium mitiori, & non ordinariâ pœnâ homicidii, afficiat, cum mitior sententia non careat gravibus fundamentis, ut puto ex dictis patere.

Nec me morantur argumenta contraria, aut in partem adversam trahunt. Ad 1. dico, licet constet & notorium sit, homicidium ex percussione Georgii esse factum, non tamen constat dolo malo & cum proposito ac intentione occidendi esse factum: hoc nunquam confessus est Georgius, sed fecit confessionem Judicalem qualificatam, ut vocant, adjecta qualitate, se non intendisse occidere; & hunc animum dolum, atque deliberatum occidendi abfuisse, satis verisimiliter probatum est; imò etsi Georgius hanc qualitatem non satis probaret, tamen ratione Confessionis, non puræ, sed qualificatæ, non foret plectendus pœnâ ordinariâ, sicut qui confessus homicidium, sed addens, se id fecisse ex causa necessariâ defensionis, licet hanc necessitatem non satis probaret, non obstante, quod præsumptionem contra se habeat, ut expressè docet. Abbas in *C. auditis col. penult. de Præscripti Felio. in c. offerre mihi gladium col. penult. de præsumpt. & in d. c. auditis. Alex. in l. non solam §. sciendum ff. de N. O. N. Jafon. in l. ut vim. colum. 3.*

in fin. ff. de Just. & Jur. Nicol. Everh. cons. 16. cit. n. 7. cum aliis.

Ad 2. ex iis omnibus necdum satis probatur homicidium dolum, & cum proposito occidendi ac ex destinato commissum, sed solum culpa lata ad summum, quæ tamen in criminalibus pro dolo non accipitur. Nicol. Everh. *d. consil. 68. n. 5. Gail. de Pac. publ. c. 17. n. 7. lib. 1.* Id concedo, quod percussio fuerit dolosa, seu ex proposito nocendi & offendendi aliquo modo, & ex destinato facta, indè tamen non inferitur, etiam occisionem & homicidium fuisse voluntarium & dolum, utpote quod præter intentionem percipientis & per accidens secutum est; nam ictus, quo quidem voluit alterum lædere ac offendere ein gutes versehen, uti loquuntur, citra mortem tamen inferendam, solum casu infeliciter cessit, quia antecedenter nullo odio Georgius persequebatur Morsum, non ipsi insidias struxit, non repetiit ictum, in subita rixa semiebrui percussit, & quidem cantharo, qui de & per non est ordinatum & accommodatum instrumentum ad occidendum, æquè parum ac clavis aut cucuma, quorum tamen instrumentorum usus juxta Leges excusat ab homicidio dolo & pœna capitis ordinaria, cum indè per accidens censeatur homicidium contingere, non ex intentione directa vel indirecta percipientis tali instrumento,

ro, fortè in manus veniente in rixa, tur, ex fuga aliquam conjecturam fieri posse.

Ad 3. Negatur, quòd fuga faciat plenam vel semiplenam probationem homicidii dolosi, etsi arrepta sit ante inquisitionem Judiciale; quia Georgius percussione infeliciter cedentis sibi conscius metuit carcerem, ad quem jam jam abstrahere moliebatur licitor: sed si fuga fiat ex metu carceris & vexæ diurnæ, non facit talem suspitionem, quæ probet dolum, quoad ipsam occisionem, & sufficiat ad infligendam pœnam ordinariam. *Wesfenbec, p. 4. conf. 156. n. 15.* Reliqua argumenta vel potius indicia dolosi homicidii infirmantur vel enervantur ita à contrariis æquè multis & bonis, vel melioribus, illud dolosum non fuisse probantibus, ut adeò per fugam adjuvari & ad plenam probationem perducere nequeant, licet per in concessum dare-

Ad 4. Illa verba non protulit Georgius, postquam advertit, ictum infeliciter cecidisse, & periculum mortis apparere, sed statim post ictum vibratum, gaudens quidem de percussione, non tamen de morte, quam neque tunc credebat secuturam: ergo ex istis verbis quasi applaudentis sibi de re bene gesta non colligitur animus occidendi sed solum validè percutiendi, & os contradicentis ac durioribus verbis sibi respondentis compescendi.

Ad 5. Liqueat responsio ex nostra probatione secunda. Sed etsi transmitteretur, ob crapulam Georgii minuendam non esse pœnam, tamen mitiganda videtur, & in extraordinariam mutanda propter alias probationes allatas.

o (o

o

TITULUS XIII.

De Torneamentis.

DECISIO CLVII.

De Juniorum Opificum Hastiludiis.

SPECIES FACTI.

Cum adhuc secularis operam Philosophiae in Lyceo Augustano impenderem, aliquoties (& tum quidem sine scrupulo) accessi aream publicam, in qua Juniores, Opifices (gewisse *Handwercks-Gesellen*) diebus Lunae arena comparebant, certaturi inter se variis armis, nempe acinacibus (mit grossen *Schwertern*) quibus tamen nec punctum nec caesum agebant, sed collisi cubitis à tergo conabantur alter alterum percutere absque omni ferè periculo: dein gladiis ligneis (vulgo *Dusacken*) quibus mutuo se, & praesertim capita, impetebant, tam valide vibratis subinde ictibus, ut largus de capite sanguis deflueret in candida indusia quibus venustè erant ornati usque ad caligas, & per ipsam faciem, ridente & victori applaudente, qui copiosissimus aderat, populo spectante: demum & perticis ligneis (mit *Stänglen*) nulla cuspide armatis, quibus velut lanceis instar digladiantium congregiebantur emi-

nus, sed ita, ut perticam majori dexteritate tractans eam non raro impeggerit sat valide in pectus vel aliam corporis partem, maximè in vultum, quò praecipuè videbantur collimare, ut planè periculum elidendi oculi non abesse crederetur. Non ego examinare hic velim, an hujusmodi hastiludia vel ad ostentationem dexteritatis aut virium, vel ad recreationem spectantium, vel ad lucrum captandum, ut apparet, institui solita; à Magistratibus licitè permittantur vel non: possunt enim habere aliam justam causam permittendi, quam ego ignoro, & hinc non damno vel improbo, sed nec approbo. Sed solum mihi videtur, casu quo unus ex his antagonists, quorum una pars se vocat *Martyr-Brüder*, alter *Federstecher*, fortè alterum ita vulneraret aut percuteret, ut in arena & loco conflictus moreretur, an poenam privationis sepulturae Ecclesiasticae incurreret, resolvenda esse

L 3:

QUAE.

QUÆSTIO.

An occisus in hoc ludicro torneamento privari possit sepulturâ Ecclesiasticâ?

Affirmabis fortè 1. quia ex una parte hujusmodi periculosa exercitia sunt omni Jure prohibita, Civili quidem in l. 1. C. de gladiator. ubi prohibentur *cruenta spectacula* unâ cum gladiatoribus, Jure Canonico in c. 1. h. t. ubi vetantur *detestabiles illæ feræ, quas vulgo torneamenta* vocant, quibus æquiparari possunt hæc ludicra spectacula, & Jure Naturali, quod improbat ex condicito convenire, & congregari temere ad ostentationem virium ac audaciæ, vel ad oblectationem spectantium, aut ad lucrum à congregantibus captandum ubi periculum gravis vulneris, vel etiam mortis. Ex altera verò parte Jus Canonicum privat sepulturâ Ecclesiasticâ in tali congressu prohibito extinctos. c. 1. h. t. ergo. 2. quia in c. 2. eod. dispensativè admittitur ad sepulturam sacram, qui ad torneamenta accessit non animò ludendi, sed percipiendi credita, & ibi fortuito casu obiit susceptis ultimis Sacramentis: ergo etiam tale hastiludium exercens, si in area extinguatur licet per accidens, seclusa dispensatione & per se carere debet sepulturâ sacrâ.

Sed hæc non evincunt intentum, nec movere me possunt, ut assentiar; quin potius negativæ subscribo

ex hoc potissimum capite, quia Jura, quæ prohibent torneamenta & cruenta spectacula, atque puniunt privatione sepulturæ, nec formaliter nec æquivalenter loquuntur, nec intelligenda sunt de his ludicris exercitationibus, partim quia per se carent morali periculo mortis vel gravis vulneris infligendi, cum id rarissimè vel ferè nunquam solet contingere, & si contingeret, per accidens eveniret & fortuito: ergo non est, cur tam gravis poena, deferretur à SS. Canonibus nullibi decreta, imò nec decernenda, dicatur incurri ab his gladiatoribus.

In contrarium allata non multum urgent, quamvis enim cruenta spectacula, & torneamenta, prout apud veteres Germanos in usu erant, meritò fuerint prohibita, sicut à Jure Naturali, ita à Positivo utroque & à Canonico etiam sub poena privationis sepulturæ sacræ, scilicet propter morale periculum vel mortis inferendæ, vel lethalis vulneris, quia indè *mortes hominum & animarum pericula sæpe proveniebant*, ut loquitur d. c. 1. eò quòd olim adhibita sint hastæ acutis cuspidibus armatae, aliæque arma per se apta ad graviter & lethaliter vulnerandum. In hoc autem ludicro hastiludio non appa-

ret morale periculum & per se mor-
tis vel lethalis vulneris, ferè sicut in
torneamentis, prout hodie insti-
tuuntur & pro non prohibitis habentur,
& fortè in titui solet non ex
multum dissimili causa, v. g. ad ex-
ercitationem corporis magis agili-
tandi, ad obtinendam peritiam tra-
standi arma ac se defendendi, & ad
honestam renuntiationem spectato-
ribus faciendam. Unde non antiqui,
sed moderni moris torneamentis
comparari aliquo modo possunt hi
iudi. Quòd autem in c. 2. cit. dicatur
corpus extincti, qui torneamen-

tum accessit & alia causa honesta, ut
hac occasione reciperet creditum,
dispensatione tradi posse sepulturæ
Ecclesiasticæ, id non est intelligen-
dum de *dispensatione speciali*, quasi
ea opus fuisset etiam tunc, quando
torneamenta adhuc erant periculosa,
proin multò mindus nunc erit illà
opus, dum non amplius sunt peri-
culosa per se, sed de illa *dispensatione*
generali, qua conceditur omnibus
Christianorum, non notoriè de-
cedentium in peccato mortali, cor-
poribus sepultura Ecclesiastica.

TITULUS XIV.

De Clericis pugnantibus in Duello,

DECISIO CLVIII.

De Colonello ob non acceptatum vel oblatum Du-
ellum exauthorato.

SPECIES FACTI.

Novi virum perquam honestum,
quem Ulricum nomino, ex
plebe quidem oriundum, virtute tamen
& peritia bellica ex gregorio mi-
lite colonellum vel Centurionem
(*ein Hauptmann*) effectum, ad quod
nobile officium gloriosè eluctatus è
nobilissima quadam Germaniæ fami-

lia uxorem duxit. Fortè contigit, ne-
scio qua de causa, ut Ulricum alius
quidam primæ Nobilitatis, officio ta-
men non multum eminente supra
conditionem Ulrici fulgens hunc a-
rundinæ (*mit dem Spanischen Rohr*)
ignominiose percuteret. Nobilitatem
congenitam Invaloris reveritus
nulla

nulla usus est defensione Ulrichus, & hinc omne in illum provénit malum; res enim vulgata est in exercitum, officiales reliqui contra Ulrichum protestati negârunt cum eo stare milites velle, eumque velut imbellem Castris exesse jusserunt. Princeps ille Imperii, in cujus cohorte centuriorem agebat, ab Ulricho imploratus reposuit, se non remove ipsum ab officio, cogere tamen Officiales & milites aliorum Principum & statuum (erat enim exercitus ex Imperii statibus conflatus, custodiens Rhenum) se non posse, ut tollerent, & cum ipso stent in armis: ipse sibi prospiciat. Ita desertus Ulrichus confugit ad supremum Exercitus Principem, qui commiseratione tactus optimum è re fore judicavit, si ab hoc ad alium Exercitum

Cæsaris in Ungaria militantem amandaretur; quod & factum, sed nullo Ulrichi commodo; fama enim hujus illuc pravolaverat, vel mox secuta est, ut ad eum ibi fatum expertus sit Ulrichus, ac tandem qua consilium, quod amici ei dederant, ut nempe uteretur unico, quod sibi in his angustiis supererat, cum nec ad Cæsarem patuerit recursus, remediò ad conservandum officium & pristinum statum necessariò, nimirum petitione satisfactionis ab injurioso percussore, quæ in alio non posse putant consistere, quam in provocatione ad duellum, sequi noluit, tandem deserere militiam, & cum sua Illustri conjuge ruri officio & ferè alimentis destitutus vivere coactus est. Unde moveri potest difficilis & discussione planè digna

QUÆSTIO.

*An Ulrichus in his circumstantiis non potuisset licite
Duellum non modò acceptare, sed etiam
offerre?*

Non potuisse forsan plerique asserent, nec facillè reperiendum tam laxæ conscientie putant, qui Ulrichum excuset à peccato, si vel acceptasset tantum, nedum obtulisset Duellum, licet fateantur, ei in continenti licitam fuisse sui honoris defensionem, etiam per reciprocam percussorem similem, &

si alter & primus invalor non destitisset, sed stricto pugione Ulrichum tentasset aggredi, etiam per vulnus lethale, servato tamen moderamine inculpatæ tutelæ. Niruntur autem his rationibus negandi Ulricho licentiam. 1. Auctoritate Alexandri VII. qui anno 1665. tanquam scandalosam, & perniciosam damnavit hanc pro-

propositionem: vir equestris ad duellandum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat: ergo nec Ulricus potuisset ad hanc notam declinandam & inde eventientia incommoda acceptare duellum, multò minùs primùm post illatam injuriam & longius interval- lum temporis offerre duellum, & provocare injuriantem; nam 2. Innocentius XI. proscriptit hanc propositionem: *fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre. Idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fusti percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis, latim fugiat: sed, licet post ictum fustis vel arundinis non fugerit aggressor Ulrici, tamen tota injuria jam erat illata, & postquam ab invicem recesserunt, quod hic loco fugæ considerari potest. Alia jam non erat periculum evadendi ab eodem: ergo. Si- quidem 3. ut licita sit defensio occisi- va (qualis etiam est duellum, cum ad suscipiens intendat alterum occi- dere) requiritur moderamen incul- patae tutelæ; quod non observatur, nisi præter justam causam, & modum se defendendi, vi cujus occidi non debet aggressor, si ejus injuria vel aggressio averti alio modo mitiori possit, etiam tempus observetur, nempe ut fiat defensio in continente, dum durat invasio, & non primùm ex in- tervallo, ubi aggressor jam aufugit, vel jam destitit &c. quia defensio est propulsio injuriæ inferendæ, non jam illatæ; si enim jam illata & completa*

(R. P. Pichler Decif. Tom. 2.)

est, ultio potius & vindicta foret pro- vocare vel aggredi eum, qui injuri- am fecit. Nec juvat dicere, in hoc casu non solum agi de honore laeso reparando vel conservando, sed etiam de officio retinendo & inde proveni- entibus alimentis, & rebus fortunæ ad conservandum statum, & Illustrem conjugem alendam cum liberis, quia 4. Duellum, præsertim, offerre, est Ju- re Naturali ac Divino prohibitum, adeoque intrinsecè malum, & nec ad conservanda bona fortunæ lici- tum, quæ jura nulli privato permit- tunt potestatem se vel alium in mani- festum mortis periculum conjicere, vel vitam adimere, Deum servò, & Rempubicam membrò privare, præ- sertim cum 5. bona fortunæ & officii- um militare sint bona ordinis longè inferioris, adeoque non digna, ut bo- num altioris ordinis, nempe propria vel aliena vita, in periculum imò ma- nifestam in perniciem conjiciatur te- mere. 6. Quia alio remedio se juvare potuisset Ulricus, ad Supremum nempe Principem seu ad Cæsarem, re- currendo. 7. Si ex hac causa conser- vandi bona fortunæ vel officia semel permittitur ut licitum acceptare, & offerre duellum, periculum est, ne ex aliis causis etiam offerantur & acce- ptantur duella, ac ne qui facillè sibi fin- gant adesse periculum amittendi etiam bona fortunæ &c. & sic lata a- perietur via duellorum, quæ tamen omnes boni semper detestati sunt vel- lut abominabilia, & ipsum Tridenti- num, sess. 25, c. 19. de ref. ait detestabi- lem

* M

lem

lem duellorum usum, fabricante diabolo
introductum esse, ut cruenta corporum
morte animarum etiam perniciè lucretur.

Ita detonant gravissimi Theologi
& Canonistæ, quos veneror: cum bo-
na tamen eorum venia benigniorem
ingredi viam placet, & cum Lessio de
J. & J. l. 2. c. 9. n. 49. Layman, l. 3. tr. 3.
p. 3. c. 3 n. 3. Wiestner b. t. n. 5. & Reif-
fenstueleod. n. 31. qui haud obscure
favent, pluresque allégant, specialiter
cum P. Seybold in *Dicæomachia* p. 2.
sect. 4. §. 1. n. 14. seqq. & qui me nuper
secutus est, P. Adamo Huth ad b. t. q. 2.
resp. 3. imò cum omnibus, quotquot
duellum permittunt ob necessariam
defensionem rerum temporalium
magni momenti, qui sunt plurimi,
cum his, inquam, sentio, probabilius
esse, quòd Ulicus noster non solum
potuisset acceptare duellum provo-
catus, sed etiam post longius à facta
percussione temporis intervallum et-
iam offerre, & provocare ad duellum
ignominiosè percutientem, modò
tam peritus arma tractandi fuerit, ut
spem probabilem victoriæ potuisset
habere. Fundamentum sic opinan-
di 1. est negativum, quia pro his cir-
cumstantiis nullo Jure, nec ab ullo
Pontifice prohibitum esse duellum fa-
ctis probatur, ut patebit ex respon-
sionibus ad argumenta contraria. 2.
est positivum, à pari desumptum,
cùm juxta plerosque licitum sit de-
fendere res fortunæ magni momen-
ti, præsertim necessarias ad se ac suos:
alendos, & ad vitam bene ducendam,
easq; jam ablatas recuperare per oc-

cisionem alterius, si alio modo defen-
di, vel recuperari non possit, & hinc
ista bona dicuntur alter sanguis, ac
vita hominis; proin sicut vitam &
membra tueri licet defensione occi-
siva, ita & bona fortunæ adeò neces-
saria: qua de causa cõmuniter etiam
dicitur justum esse bellum tam de-
fensivum quàm offensivum, in quo
sæpe multa hominum millia occiduntur,
ad dicta bona vel conservanda vel
recuperanda: cur ergo non liceat sic
defendere. vel recuperare bona for-
tunæ cum officio honorato ac pro-
ficuo. adeò necessaria ad sustentationem
& vitam honestè ducendam,
cùm hujusmodi defensio vel repara-
tio sit necessaria, & absque duello vel
acceptato, vel etiam oblato, ut pon-
nitur, fieri nequeat? Probè enim no-
tandum est, quòd ille Nobilis igno-
miniose percutiens Ulicum non mo-
dò fuerit & NB, adhuc sit aggressor
injustus famæ ac honoris, sed etiam
bonorum fortunæ ad se, Multrem
conjugem, liberos, & familiam com-
petenter alendam maximè necessa-
riorum. 3. Ille non peccat, qui agit
& eligit prudenter, implicat enim
peccatum prudenter fieri: sed Ulicus
noster prudenter egisset eligendo in
his circumstantiis duellum, vel offe-
rendo: ergo non peccasset eligendo, et
etiam offerendo duellum. *Min. prob.*
Qui eligit minus malum præ majori,
cum utrumque nequeat evitare, pru-
denter agit & eligit: sed hoc fecisset
Ulicus offerendo duellum ad recu-
perandum non modo honorem, sed
etiam

etiam officium & alimenta, quia periculum dubium suae vitae praetulisset certae jacturae officii ac inde dependentium bonorum fortunae sibi adeo necessariorum ad suam & suorum vitam honestè ducendam.

Ad rationes pro negativa & contraria sententia propositas commoda potest dari responsio. Ad 1. *Neg. Conf.* quia in nostra hypothese non agitur praecise de vitanda timiditate nota, sed simul de jactura officii ac inde sustentationis necessariae. Ad 2. *Neg. Min.* per recessum ab invicem non hoc ipso desit & plenè jam illata fuit injuria, sed habuit tractum successivum, & tamen censi potuit, & revera fuit aggressio tam in honore quam in bonis fortunae, atque permansit, donec officium cum honore & bonis ex officio provenientibus fuerit recuperatum, quod alio modo recuperari non potuit, nisi per duellum: ergo hoc debuit esse licitum. Ad 3. utique fuisset observatum tempus, ad observationem moderaminis inculpatae tutelae requisitum, atque factis in continenti fuisset facta defensio per oblatum duellum, quia aggressio semper adhuc durabat, & nondum erat finita; sicut si furem, qui adhuc retinet res mihi sublatas, ex post deprehendam, & res meas alio modo recuperare non valeam, nisi eum occidendo, vel duellando, id mihi licitum est, quia fur manet adhuc injustus aggressor injustè mihi negans restitutionem rerum mihi ablatarum: nam & Ultricum ignominosè percu-

riens injustè ipsi consecutivè & moraliter abstulit officium, ac bona inde provenientia, nec reddidit, imò nec forsitan restituere potuit, nisi provocatus ab Ultrico ad duellum. Ad 4. Duellum non esse intrinsecè malum, & in illis circumstantiis, ubi iusta accipiendi vel offerendi duelli causa est, omnes fateri debent, qui ferè communi ore omnes docent ob bonum Reipublicae, ob defensionem vitae, honoris Divini aut Religionis &c. item juxta eos, qui frequenti calculo defendunt, ob conservationem & recuperationem bonorum fortunae magni momenti, uti contingit in nostro casu, licitum esse duellum. Ad 5. Licet bona fortunae sint ordinis inferioris, quàm vita propria aut aliena, tamen ad ea conservanda vel recuperanda, si sint magni momenti vel ad sustentationem necessaria, & simul alius modus conservandi vel recuperandi suppetit, ea tueri licitum esse ostendimus in nostro fundamento secundo, etiam per occasionem alterius injusti invaloris, imò etiam per oblatum duellum, si probabilis appareat spes victoriae; hoc enim casu praefertur dubium periculum certae jacturae prudenter; aggressoris autem & invaloris periculum non est curandum, quia ipse ex malitia sua in illud se coniecit, & quamdiu non restituit ablata, conjicere se pergit. Ad 6. si auxilium apud Caesarem invenire potuisset, utique duellum engere non potuisset licitè ac prudenter. Verum omnis ad illum recursus

M 2

fuit

fuit præcisus. Et fortè, licèt rem ad Cæsarem deferri contigisset, valde tamen dubium fuisset, an suo officio fuisset restitutus Ulricus, vel quia efficaciter ad evitanda alia incommoda fortè non potuisset Cæsar imperare restitutionem, vel si imperata etiam fuisset, ab aliis nequiter positis obstaculis impedita fuisset. Hic adverto summos Principes teneri in conscientia, si possint, & non impediantur metu graviorum incommodorum, invenire & statuere opportuna media, quibus detestabilis duellorum usus, & prout in hoc casu contigit, necessitas duellandi tollatur. Ad 7. Non debet relinqui veritas, & sana doctrina sileri, si malè sani & malè feriat homines ex malitia sua scandalum indè sumant, eaque aburantur extendendo ad alias circumstantias, pro quibus non datur talis doctrina, & ad quas non extenditur à suis Patronis: per accidens id contingit, non per se & ex doctrina sana. Tridentinum loquitur de duellis illicitis, quæ per justam causam non

honestantur. Dices adhuc 1. Nostra sententia præbet occasionem enormium abuluum. 2. In casu, in quo incertum est, annon officium & bona fortunæ alio modo conservari vel recuperari possint, non est licita defensio occisiva, ut docuimus ipsi in Decif. CXLVI. ad finem; Sed adhuc incertum fuit, quòd Ulrico alius non suppetiisset modus recuperandi officium & bona fortunæ; ergo. Ad 1. N. assertum. Propter abulum & malitiam hominum, bona & verè probabili doctrina malè utentium, & ultra terminos atque circumstantias, ad quas restringitur, eam extendentium, non debet relinqui veritas, etiam probabilis tantùm, ut plurimis instantiis probari posset: per accidens enim est, si quidam malè feriat talem doctrinam in suam vel Reipublicæ perniciem malitiosi trahant. Ad 2. *Neg. Min.* Supponimus enim ex factò, nullum alium modum & remedium suppetiisse Ulrico, saltem moraliter, & practiccè.

TITULUS XV.

De Sagittariis,

DECISIO CLIX.

De Principe Catholico terras Infidelium
invadente.

SPECIES FACTI.

NOvimus ex Novellis ac certa fama, piissimum & potentissimum Regem Hispaniarum Philippum V. uno abhinc anno insigni cum classe mare Mediterraneum trajecisse ad oras Africae, ac ibi exposito milite nobilem Portum una cum urbe, *Oran* dicta & quibusdam Fortibus invasisse, feliciter expugnasse,

ac Barbaris Africanis eripuisse. Quin hoc justissime multisque & gravissimis de causis factum sit, nullus dubitandi locus est. Si tamen praecise ea de causa, ut hos infideles ad amplectendam Fidem Catholicam compelleret, hanc eorum regionem Hispanus invasisset, & ipsis eripisset, moveri posset

QUAESTIO.

An Princeps Catholicus, praecise ex causa compellendi ad Fidem, barbaras gentes Infidelium bello aggredi licite possit?

VIDetur, quod sic r. quia ipse Christus non solum permittit, sed etiam jussit compellere omnes, ut ingrediantur Ecclesiam suam per illa verba, *compelle intrare*: ergo licite compelluntur infideles ad recipien-

dam Fidem Catholicam. 2. In *can. 4. caus. 23. q. 6.* Gregorius Papa mandavit Episcopo; ut quendam suum subditum infidelem, nomine *Rusticum*, impositione oneris ad Deum venire cogat. *Et l. fin. C. de Pagan.*
M 3 bapti-

baptizari renuentes jubentur puniri confiscatione bonorum & exilio : ergo compulsio Infidelium ad Fidem conformis est utrique Juri Humano. Imò etiam 3. Juri Naturali ac Divino; quia Infideles Lege Naturali & Divina obligantur Fidem & Religionem veram, extra quam Salus æterna non est obtinibilis, recipere: ergo licitè compelluntur ad id, ad quod jam aliunde sunt obligati; Et hinc 4. in recepto axiomate dicitur: felix necessitas, quæ compellit ad meliora. 5. Atque magnis efferuntur laudibus Reges Hispaniarum, Ferdinandus & Elisabetha, quòd ex Regnis suis ad 40000. Judæorum & Sarracenorum, se ad Fidem Catholicam convertere nolentium suis provinciis ejecerint. 6. Hispani ac Lusitani in Indiis integra Regna & Provincias illatis armis invaserunt & barbaris eripuerunt, quibus alia non fuisse causa cognoscitur, quàm ut facerent Catholicas, non solum approbante Orbe Christiano, sed etiam Summo Pontifice Alexandro VI. qui inter Reges Hispaniæ & Lusitaniæ dicta Regna & Provincias electus arbiter distribuit. 7. Passim docetur, Turcas justè invadi à Principibus Christianis indictò bellò, ut in Provinciis eorum, in quibus olim floruit Religio Christiana, & quas injustò bellò Christianis ereptas injustè detinent ac usurpant, plantetur iterum Fides & Religio Catholica. 8. Juxta communem sententiam possunt Infideles bellò appeti propter Idololatriam,

& alia gravissima erimina, quæ contra Deum & homines sprete Lege Naturali committunt, qualia sunt effrænata tyrannis, humana carnis ingluvies, cruenta & execranda innocentium Sacrificia &c. & sic ad observationem Legis Naturalis ac Divinæ cogi: sed hoc est cogi ad Fidem. 9. Possunt quoque cogi ad audiendam prædicationem Evangelii &, si hanc impediunt, etiam vi & armis ac instructo exercito: sed hoc est saltem indirectè cogi ad Fidem. 10. Hæretici directè compelli possunt ad Fidem, &, si nolint reverti ad Fidem Catholicam, à qua defecerunt, expelli ex Provincia, uti actù videmus expelli à zelosissimo Archiepiscopo Salisburgensi vicino: ergo & Infideles, seu non baptizati.

Tenendum tamen est cum communi, licitum non esse Barbaras & Infidelium gentes sicut directè & per se ad suscipiendam Religionem Christianam cogere, ita & ex hac præcisè causa ipsis bellum inferre, & provincias eripere. Pro qua doctrina non immerito citantur S. Ambrosius *serm. 13. in Psal. 118.* S. Thomas 2. 2. q. 10. art. 8. Suar. *de Fide disp. 18. sect. 3. q. 4.* Gonzal. *in c. 9. de Judæis, n. 5.* Vivian *pr. & Barbos. n. 1. eod. tit. Verani ad h. t. f. 2. n. 1. seqq.* quibus alii passim ad stipulantur. Sumitur 1. ex claris textibus in *can. 3. § 5. dist. 47. c. 9. de Judæis cit. ubi talis coactio disertè vetatur.* 2. Ex *c. 3. de Baptismo v. item quæritur ubi dicitur Religionem Christianam contrarium esse,*

esse, ut invitatus ad recipiendam & servandam Christianitatem aliquis compellatur. 3. Ex usu & praxi Ecclesie, non vi & armis, sed patientia, mansuetudine, predicatione, verbis, & exemplis Infideles convertere semper solita. 4. ex ratione; quia jus cogendi ad Fidem & Religionem Infideles, quæ debet esse libera voluntatis & misericordie Dei, non datur in eo, qui jurisdictionem in Infideles non habet: sed nec Ecclesia aut summus Pontifex (necum Principes Christiani Sæculares) jurisdictionem obtinet in Infideles juxta illud Pauli 1. Cor. 5. *quid mihi de iis, qui foris sunt, judicare.* Accedit, quod talis coactio Christianam Fidem redderet odiosam, conversos autem hypocritas, & in animo à Christiana Fide alienos, aliæque gravia incommoda facillè secum traheret.

Diluenda nunc sunt vel explicanda in oppositam allata. Ad 1. ajo, consilium vel mandatum Christi juxta S. Chrysostr. intelligendum esse non de physica, sed de morali, consistente in efficacia predicationis, in signis veræ Ecclesie potenter propositis, miraculis in confirmationem nostræ Fidei editis &c. vel juxta S. Augustinum *epist. 48. & 50.* intelligendum est de Hæreticis, qui utpote subditi Ecclesie per se cogi rectè possent ad revertendum ad Fidem, à qua ipsi vel majores eorum perfide defecerunt.

Ad 2. Ille *can. 4. & l. fin.* exaudiendi sunt vel de oneribus, quibus justè

premuntur territorialiter subditi infideles, qui se nolunt convertere, eximuntur autem conversi, vel de pœna, v. g. confiscationis bonorum, exilii &c. aliis delictis promerita, & converti nolentibus non remittendâ, bene tamen conversis: quod non est cogere, saltem directè, ad amplectendam Fidem; & quamvis aliqui vocent coactionem indirectam, ego tamen mallem dicere invitationem, quæ consistit in favore conversis exhibito, non se convertentibus autem negato.

Ad 3. *Antec.* quidem est verum post sufficientem Evangelii predicationem & motiva credibilitatis Christianæ Religionis satis proposita Infidelibus, *Conf.* tamen negatur propter rationes & fundamenta nostræ Assertionis.

Ad 4. Felix quidem est necessitas ad meliora compellens, si provenit à causa non libera, vel à causa quidem libera, at justè & sine injuria: necessitas autem & compulsio ad fidem, saltem directâ, non caret injuriâ, partim quia in compellente deficit jurisdictio, partim quia SS. Canones & libertas Fidei non permittunt.

Ad 5. Ferdinandus & Isabella non præcisè propter Infidelitatem expulerunt Judæos & Sarracenos ex Hispania, sed velut rebelles subditos propter illorum periculosam Infidelibus conversationem, ac perniciosas contra rempublicam machinationes diu & satis compertas. Vel dic,

die, eos justè fuisse expulsos, & bonis suis spoliatos, scilicet jure Belli, quo superati evaserunt Jure Gentium servi victoris, ejusque arbitrio subjecti.

Ad 6. Hispani non malè dicuntur barbaros in Indiis invasisse, & expugnasse eorum regiones, non ex eo fine, ut compellant ad Fidem Catholicam, ut patet à posteriori, quia vocarunt Præcones Evangelicos, qui propositâ Fidei Catholice doctrinâ converterent, uti & zelò, mansuetudine, potenti verborum vi, & miraculis converterunt plurimos citra ullam coactionem physicam, saltem directam; sed invaserunt & expugnârunt propter alia barbarorum gravissima delicta contra Legem Divinam & Naturalem ab iis commissa, cum hi barbari non hominum more, sed instar brutorum vixerint, reges suos per tyrannidem passim occiderint, Diis immolaverint, innocentes oppresserint, carnes humanas voraverint &c. Verani n. 8.

Ad 7. Si motò in Turcas bellò ipsis eripiantur provinciæ, quas ipsi Christianis iniquo Marte ademptas injustè detinent ac usurpant, ibique rursus plantetur & reducatur Fides Catholica, nihil injuriæ ipsis infertur, neque per hoc ad recipiendam Fidem ipsi compelluntur. Et hæc ipsa causa inter alias potuit utique modernum Regem Hispaniæ gloriosissimum movere ad invadendum Portum & Urbem Oran, utpote à Sarracenis ini-

què ereptos Catholicis, & injustè usurpatis.

Ad 8. *N. Min.* quamvis enim propter alia gravissima crimina bellò appeti possint Infideles, saltem consentiente Pontifice, utpote jurisdictionem ratione horum delictorum in Infideles obtinente à Deo, ut bellò & suppliciis vindicetur injuria, quæ Deo infertur per tam gravia crimina contra Legem Naturalem & Divinam committi solita; indè tamen, saltem directè, nemo cogitur ad recipiendam Fidem Catholicam. An verò propter solam idololatriam & infidelitatis peccatum ita invadi licet valeant, quæstionis esse posset. Ego id aliquando docui ad tit. de Judici. & adhuc ita sentio, si accedat consensus Summi Pontificis; nam Reges sæculares secundum se, & perse, nullum habent jus supra provincias Infidelium propter solam infidelitatem, quæ, cum sit tantum personalis, non infert injuriam cæteris, nec dat iisdem jus directum, vel indirectum, propter solam infidelitatem bellum indicendi Infidelibus, aut hos privandi dominio suarum provinciarum, quas non injustè eripuerunt Catholicis. Verani n. 1. cit. cum Molinato. 1. de Just. d. 105.

Ad 9. *C. Ma.* si interveniat consensus Pontificis, quia jus prædicandi Evangelium non ad Regem sæcularem, sed ad solum Summum Pontificem pertinet & Episcopos juxta verba Christi, ad Apostolos dicta, talem prædicationem mandatis

Matth. ult. ite in universum Mundum, & predicare Evangelium omni creatura: ergo, si prædicationi Evangelicæ resistunt Infideles, eam impediunt, Sacros Præcones ejiciunt, vel occidunt &c. violant Christi mandatum, quod tueri ad Pontificem spectat; & hinc teste P. Engl. h. n. 10. in fin. plerique fatentur, licitum esse Infideles bellò cogere, ut admittant prædicationem, eosque expugnare propter injuriam, quam inferunt Evangelio, Christi mandato, & Ecclesiæ jus habenti à Christo ubique prædicandi Evangelium. Sed *Neg. Min.* hoc enim non est cogere ad amplectendam Fidem, sed solùm media illam agnoscendi suppeditare, & sic plantandi fidem Catholicam liberè à quolibet amplectendam in talibus Infidelium provinciis.

Ad 10. *N. Conf.* quia Hæretici per Baptismum Christi Ecclesiam ingressi Ecclesiæ jurisdictioni sunt subjecti, proin Ecclesiæ Prælati eam ritè exercent per Principes Sæculares compellendo ad revertendum: in Infideles autem, nunquam baptizatos, per se nec Ecclesiæ competit jurisdictio. Interim observa I. Nec hæreticis bel-

lum moveri posse & vim fieri ad eos reducendos in gremium Ecclesiæ, si publico foedere validè inito, vel fide data, in quadam ditione recepti sunt vel tolerati, nisi nimirum ipsimet prius violant foedus vel fidem, vel Reipublicæ evadant perniciosi, fideles seducant, pacem publicam turbent &c. 2. Si subditi alicujus Principis Catholici deficiant, & hæresim amplectantur, ipse Princeps sine consensu Pontificis non propter solam hæresim, sed quia alios subditos in eosdem pertrahunt errores, diffidia excitant, Rempublicam turbant, rebellionem fovent, vel alia gravia incommoda adferunt, eos licitè bellò coërcet, si alio modo non possit, sicut Moyses, cùm pars populi sui in Idololatriam deflexit adorando vitulum aureum, eam bellò aggressus est, & 33000. interfecit. 3. Si Princeps vicinus, & ejus subditi in hæresim prolapsi, nitantur pervertere, & ad defectionem inducere subditos Principis Catholici, huic licitum est illis bellum indicere, & injuriam sibi & suis illatam armis vindicare. Verani n. II.

TITULUS XVI.

De Adulteriis & Stupro.

DECISIO CLX.

De proco nimis familiariter & turpiter agente cum puella, quæ prolem ex stupro vel fornicatione conceptam peperit.

SPECIES FACIL.

Magdalenæ, sicut formæ elegantis, ita prostituti pudoris puella, multos in sui amorem lascivum atque in ædes pertraxit. Inter alios eam frequentavit Lambertus, qui, ut ipsemet extrajudicialiter fassus est, sæpe cum ipsa per illicitos tactus impudicè versatus, imò & aliquoties (quod tamen coram aliis nunquam est confessus,) imperfectè congressus est. Sub idem ferè tempus Magdalena concepit ac ex intervallo prolem enixa est, & alium, quendam Robertum nomine, patrem prolis inscribi libro Baptismali curavit. Priùs tamen, quàm pareret, veritus non absque causa Lambertus, ne ipse

à Magdalena falsò nominaretur pater prolis, promisit ipsi ac dedit pecunias ad vitandum illud infamie aliorumque incommodorum periculum & ad declinandum onus ælendi sobolem, quam sciebat non esse suam. Hoc tamen non obitane Magdalena passim garriebat, Lambertum esse patrem sobolis suæ, qui proin hanc diffamationem honori suo ac fortunis tam noxiam sustinere nolens statuit implorare officium Judicis, ut hic Magdalensæ vel silentium vel palinodiam injungat. Utrum hoc modo bene sibi consulat, jam est

QUÆ.

QUÆSTIO.

An Lambertus sibi ac honori suo consulat per hoc, quòd
Magdalenam deferat ad Judicem, ibique petat Magdalena injungi
silentium, vel palinodiam.

Periculosam hac via subiturum
aleam Lambertum, verisimile ad-
modum est. 1. Quia ex ipsius pro-
pria confessione satis constat (cùm
ejusmodi confessio extrajudicialis par-
nat probationem semiplenam. Masc.
de probat. concl. 349. n. 9. citans alios
sup. c. 14. de fid. instr. imò juxta DD.
plenè probat, si post aliquot inter-
vallum fuit repetita) quòd tactus
impudicos exercuerit cum Magda-
lena, & insuper ei pecunias dederit:
ergo duplici præsumptione sibi ad-
versante gravatur Lambertus, unâ
ex tactibus impudicis orrà, ex quibus
facile præsumitur copula fornicaria,
quæ solet communiter ejusmodi fœ-
derates comitari, ut si oscula & am-
plexus fiant in loco secreto & abdito.
Abb. in c. praterea de testib. & in c. ter-
tio loco de præsumpt. Navar. in Rubr.
de Judic. n. 10. Sanchez de Matrim. l.
10. d. 12. n. 45. Palao de Matrim. seu
Sponsal. d. 3. pu. 6. §. 4. n. 8. alterâ
verò ex datis pecuniis, quæ non
præsumuntur gratis datæ, sed ex con-
scientia sceleris, & talis quidem, ex
quo pater prolis nominari potuisset;
nemo enim præsumitur jactare rem
suam, h. e. donare, perdere, & gratis
profundere, l. cùm de indebito. v. qui
& v. fin. verò ff. de probat. Menoch.

de Arbitrar. Judic. casu 88. ergo, cùm
Lambertus aliam assignare causam
non possit, præsumetur pecunias de-
disse ad obstruendum os Magdalena.
2. Lambertus, licet nunquam con-
fessus sit, tamen sibi conscius est con-
gressus & copulæ imperfectæ, ad
conceptionem prolis non sufficien-
tis: ergo se conjicit in periculum,
ne Magdalena coram Judice asseve-
ranter dicat, copulam secum à Lam-
berto habitam fuisse perfectam, id-
que ex circumstantiis ita verisimile
reddat, ut quod res erat, fateatur
Lambertus, nimirum delatò sibi jura-
mentò à Magdalena, se quidem con-
cubuisse cum Magdalena, sed concu-
bitu & copulâ imperfectâ, Judex au-
tem conjiciat, fuisse perfectam, præ-
sertim 3. si Magdalena deferret jura-
mentum, & illa hoc præstaret; tunc
enim verò actum esset de Lamberto,
& pro patre haberetur, per c. fin. de
jurejur. l. 3. §. 1. ff. eod. l. 12. §. 2. C. de
reb. cred. Quòd autem fœminæ
possit à Judice deferri juramentum, si
vir fateatur, se cum ea rem habuisse,
neget autem partum esse suum, e-
jusque juramento stetur. docet Ant.
Tessaur. decis. 3. n. 4. & Berlich. p. 5.
concl. 38. n. 57. allegans Scabinos
Lipsienses §. n. 60.

N 2

Licet

Licet autem verisimilitudo ita dicantur ad absterendum à proposito Lambertum, verius tamen est vel verosimilius, pro ipso à Judice pronuntiatum iri, consequenter eum sibi, honori, ac fortunis suis utiliter prospecturum, si Judicis auxilium imploret. Ratio 1. & præcipua est, quòd Magdalena jam alium suæ sobolis patrem, nempe Robertum, eumque non reclamantem, edixerit, & libro Baptismali curaverit inferibi: ergo æquivalenter confessæ est, Lambertum non esse patrem; quæ confessio, licet in publico Judicio facta non sit, eam tamen fecit coram parcho legitime & ratiõne officii interrogata de vero genitore sobolis suæ, non malè æquiparatur confessioni Judiciali, quæ contra confitentem plenè probat, *Q. r. ff. l. un. C. de confessis. c. 10. de fid. instrum. c. 24. de V. S. adeo- que rem facit liquidam, ac propterea dicitur propria confessio esse optima probatio. arg. l. 5. C. de transact. atque infringit & superat omnes probationes pro confitente facientes. 2. Per argumenta contra Lambertum allata non penitus convincitur, ille aut planè probatur esse pater, quia non convincitur de habita copula, saltem perfectæ ad prolem generandam sufficiente, ut patet ex dandis Responsis: ergo à Judice ipsi tanquam genitori partus tribui non poterit, sed potius procax & garrula puella ad silentium vel etiam ad palinodiam condemnanda erit, præsertim quia 3. sicut delictum nunquam*

præsumi, sed concludenter probari debet. *text. in l. Merito ff. pro soc. o- mnesque DD. ita nec delictum majus in dubio præsumendum est, sed potius minus, Card. Tuschus litt. 7. concl. 33. n. 82. etenim in obscuris, quod minimum est, sequimur. c. in obscuris de R. 7. in 6. & quidem semper, l. semper ff. eod. Sed dubium adhuc est, an Lambertus dederit pecunias sub imposta obligatione non revelandi tactus, & actus impudicos, aut etiam concubitum imperfectum, (quem tamen nunquam adhuc confessus est, & si sapiat, nunquam confitebitur in Judicio, nec Magdalena satis probabit) vel sub obligatione se non nominandi patrem ob concubitum perfectum ergo illud prius præsumendum est, non verò, quòd copulam perfectam habuerit, qua pater fit effectus. 4. Si is terminanda foret juramentò, istud deferri deberet Lamberto, non Magdalena, rum quia regulariter Reo potius deferri debet, quàm actori: communis ex l. 31. ff. *de c. fin. §. sanè de jurejur.* nam Reo potius, cum sunt Partium jura obscura favendum est quàm actori, *c. 11. de R. 7. in 6. Magdalena autem, quamvis initio litis in ordine ad silentium vel palinodiam indicendam actor sit Lambertus, fieret actrix excipiendo, & Lambertum reum agendo copula perfectæ, ex qua factus esset pater, imò etiam deferendo ad Judicem Magdalenam agit partes Rei, utpote in honore prius à Magdalena aggressus & quasi accusatus, ut*
notant*

notant DD. in l. diffamari C. de Inge-
nitis & Andr. Gail. l. 1. observ. 11. n. 3.
tum quia illi deferendum est, qui
melioris est famæ, & verisimilius
creditur veritatem dicturus: Lam-
bertus autem melioris est famæ quàm
Magdalena, quæ ob nimiam cum
varis viris familiaritatem, procaci-
tatem, & notoriam ex prole forni-
cationem vix non infamis reddita est:
tum quia & maximè juranti non cre-
ditur adversus ea, quæ priùs asse-
ruit. c. per tuas de probat. sed Magda-
lena jam priùs alium absolutè nomi-
navit patrem, & unicum, scilicet
Robertum: ergo.

Nec admodum urgent opposita.
Non primum; licèt enim Lambertus
actus impudicos confessus sit extra-
judicialiter (non repetitis vicibus;
ad enim probari nequit) & licèt scor-
to dederit pecunias, nulla tamen
indè legitima aut efficax præsumptio
contra Lambertum consurgit, quòd
sit pater prolis illegitimæ, partim
quia in claris non est locus conje-
cturis & præsumptionibus. Barbosa
axiom. 50. ex l. illi. §. cum in verbis. l.
non aliter ff. de Legat. III. l. continuus.
§. cum ita ff. de Verb. Obl. l. 2. C. de Le-
gib. cum aliis: sed circa patrem pro-
ba hic versamur in claris, cum ali-
um, à Lamberto distinctum, jam
nominaverit Magdalena legitimè
interrogata: partim quia oscula, ta-
ctus, & amplexus impudici, etiam
in loco obscuro & abdito exerciti,
non sunt judicium violentum forni-
cationis vel, stupri patrati, saltè

perfecti, sed solùm destinati vel for-
santati. gl. & Bartol. in l. 1. ff. de
extraord. Crim. Barb. in c. litteris de
presumpt. quidquid dicant aliqui
apud Menoch. & Sanchez; cum de-
lictum majus non sit præsumendum,
sed probandum, & nõrunt Confes-
sarii longo usu periti, quo actus &
tactus impudicos non communiter
vel communis comitetur copula,
saltè perfecta. Nec pecunia data
arguit flagitium consummatum, sed
rectè creditur Lamberto, eam se de-
disse ad redimendam vexam iniquam,
ne prostituatur per revelationem
impudicæ conversationis cum Mag-
dalena habitæ, non ex conscientia
talis sceleris, ex quo pater potuisset
evadere. Non secundum, quia, licèt
Magdalena ex circumstantiis redde-
ret verisimile, vel etiam delatò jura-
mentò purgatoriò compellere ni-
reretur Lambertum ad fatendum eo-
pulam imperfectam, tamen non te-
neretur confiteri, sed sub æquivo-
catione aut restrictione sensibili,
cùm sciat se patrem non esse (in or-
dine ad quod probandum ea omnia
collimarent) eam possèt eludere:
imò etsi illam confiteretur, non ta-
men Judex ad inferendam copulam
perfectam, & quòd pater sit Lam-
bertus, arguere possèt, præsertim
cùm Magdalena alium & unicum
patrem jam indicaverit, ex qua no-
minatione & confessione vehemen-
ter vel penitus minuuntur vires om-
nium præsumptionum contra Lam-
bertum. Non tertium, quia Judex
non

non potest in hoc casu Magdalena
juramentum deferre suppletorium
propter causas in ultima mea proba-
tione sinuatas. Tessauri & Berli-
chii doctrina etiam ab ipso Berlichio
n. cit. & *seqq.* limitatur ad casum,
quo vir falsus est se rem habuisse cum
fœmina, nec probat, alios similiter

cum eadem rem habuisse; id quod
verisimiliter probaret, si fœminæ
domum continuo juvenes, schola-
res &c. interdium & noctu intrasse
constaret &c. Sed de hoc constat,
& Lambertus nunquam est confessus
copulam, vel perfectam vel imper-
fectam.

TITULUS XVII.

De Raptoribus, Incendiariis, Violatoribus
Ecclesiarum,

DECISIO CLXI.

De Robbatore, qui unicam in via publica rapinam
vel prædationem, nec magnam, exercuit.

SPECIES FACTI.

Cleophas quadam die cum sociis
ludendo omnes suas pecunias
perdidit, quas intra trimestre duro
opificii labore lucratus comparerat.
Tristis propterea & efferatus extra
urbem secessit animi divertendi &
melancholiæ depellendæ causâ. In
via occurrit ipsi Rusticus, nescio
quid empturus in urbe, solus & uni-
cus: hunc aggreditur Cleophas &
pecunias petit, quas tamen ille ne-
gat, cum modicas habeat, iisque

summopere indigeat ad aliquid pro-
fus necessarium sibi cœmendum.
Instat Cleophas, & stricto ense vim
parat, nisi quantocyus det pecunias.
Inermis Rusticellus in his angustiis
deprehensus metu vulnerationis vel
mortis promittit pecunias, quæ om-
nes vix duos conficiebant florenos &
mœstus domum, Cleophas verò in
urbem reversus est. In reditu ille
incidit in alios duos sui pagi colonos,
quibus cum genuit, quid sibi acci-
derit,

derit, enarrat, qui aiebant, se à longè hunc aggressorem, cum ense mstringeret & ictum pararet, conspexisset. Hortabantur proin eum, ut secum pergeret in urbem, & si alià vià ablatas sibi pecunias recuperare nequiret, operâ Judicis consequatur. Hi itaque raptorem insecti studiosè observârunt, quam domum ingrederetur, & mox accesserunt Judicem, reique seriem enarrantes postulârunt, ut hunc Robbatorem compellat restituere ablatum. Judex trium virorum querelâ cum circumstantiis individuanibus depositâ permotus Cleopham per lictores comprehensum altera die ad examen vocavit, in quo post aliquam tergiversationem factus est crimen, ad quod ob perditas in lusu

pecunias perturbatus induci se passus est, se multum propterea dolere, & omnino paratum esse ad reddendum quod vi extorsit, simulque eum contestatus, se nihil simile unquam fuisse ausum patrare, uti post inquisitionem nihil simile unquam attentasse repertus est. Judex igitur hominis sortem miseratus propendebat in clementiam, & à mortis poena liberare cupiebat, si salvâ Justitiâ posset, cum sciret, plurimos Doctores valde rigidos esse in plectenda robboria, seu prædatione, & rapina in publicis viis commissa, & gladiò vel aliò mortis genere, etiam ob unicam actum, etsi res ablata sit modica, puniendos esse reos asserere, vel etiam solere sic punire. Sit ergo

QUÆSTIO.

An Robboria, seu rapina in viis publicis, semel tantum commissa gladiò vel aliò mortis genere sit punienda?

PRO mortis poena cum Carpzov. in Prax. Crimin. q. 90. & in Jurisprud. forens. p. 4. constit. 35. definit. 6. concludunt multi, & probant 1. ex Constit. Pœnal. Caroli V. art. 126. ubi sine ulla distinctione, an quis semel vel sæpius sit grassatus, seu rapinam ac deprædationem exercuerit, an rem modicam aut minimam, vel magni momenti rapuerit, an raptor sponte

reddiderit ablatum, vel non, an ferrò, vel metu injecto adegerit alterum, ut res suas sibi exhibeat, imò an in via publica, vel in ædibus aut alio loco, rem extorqueat vi, sed illimitatè poenam mortis statuit in omnem malitiosum grassatorem seu raptorem, hujus criminis convictum, juxta Constitutiones Majorum, & Communia Jura Casarea, Fin.

Ein jeder böshafftiger, überwundener (convictus) Räuber soll nach Vermög unser Vorfahren, und unser gemeinen Käyserlichen Rechtsen, mit dem Schwerdt, oder, wie an jedem Ort in disen Fällen mit guter Gewohnheit herkommen ist, doch am Leben gestrafft werden. Sed, ubi Lex non distinguit, nec nos debemus distinguere juxta brocardicum; & verba generalia generaliter sunt intelligenda per l. 1. §. generaliter 1. ff. de Legat. prest. ergo & ista lex Carolina generaliter & absque omni distinctione aliqua ex dictis intelligenda venit, præsertim quia

2. Rigoris Carolinae Constitutionis causa videtur fuisse securitas viæ publicæ, quæ à Magistratibus curari, & facta rectaque conservari debet. l. 1. §. quies ff. de Off. Præs. Urb. l. 13. ff. de Off. Præs. non verò illatum aliis damnum, quo attento furtum æstimari ac puniri debet. *Consil. Crim. Carol. art. 169.* nec frequentia deprædationum; sed securitas viæ publicæ jam violatur per ablationem rei minimæ, & per unicam deprædationem malitiosè factam; ergo. *Confirmatur 1.* Fur ob primum etiam furtum, valorem 5. ducatorum excedens, loquedò punitur. Bald. Menoch. Covar. Guid. Pap. & alii cum eodem Carpzov. *Prax. p. 1. q. 78. n. 21. 72. 73. 74.* afferente, id per totam ferè Germaniam usu & praxi receptum, cujus vestigia quoque legit Christoph. Blumlacher ex & ad Caroli-

nam art. 160. ergo à fortiori etiam prædator seu raptor ob unicam rapinam in strata publica commissam, & primam Roboriam, gladiò puniendus est; cum rapina sit gravius delictum quovis simplici furto. l. 14. §. 12. ff. quod mel. caus. l. Raptores. C. de Episc. & Cler. Id ipsum Confirmatur 2. ex eadem Carolina art. 159. ubi clare habetur, quòd primum furtum, etiam non magnum, id est, 5. solidos non excedens, si qualificatum sit, h. e. periculosum, vel seditiosum, ut vocant, saltem si fiat cum effractione violenta adhibitis armis periculosis publicam pacem turbantibus, suspendiò plebendum sit. D. Vogelius in *Decade Selectorum Q. 9. n. 12. 13.* cum suo Professore Magnifico D. Herman. Ant. de Chlingensperg, Gomez, Carpzov. Blumlach. Brunnem. Scilicet quia laquei supplicium hoc casu latum est ob fracta pacis temeritatem, non ob damnum illatum & in pœnam rei ablatae &c. ergo absurdum esset, si prima Roboria, & rapina etiam rei modica, in viis publicis facta, gladium & pœnam mortis evaderet, cum præter injuriam personæ illatam, quæ qualitas malitiæ in furto periculoso non reperitur, etiam lædat securitatem & pacem publicam, quæ in publicis viis vel maximè conservari debet.

Fatendum est, hanc rigidam sententiam valde quidem esse probabilem, ac ita quidem, ut ego ipse in meo Candidato ad tit. de Raptoribus n. 5.

n. 5. eidem subscripserim, verum modo, postquam legi egregium tractatum Doctissimi Bernardi Gletl, quem vocat *Jurisprudentiam terribilem*, in hoc puncto non terribilis, & rem accuratius perpensi, in hac materia, ubi agitur de vita hominis, benigniorem praefero cum Nicolao Reulner. l. 1. decif. 16. n. 20. Matth. Stephan. in Not. ad art. 126. *Ordinat. Crimin. Caroli V.* & ibidem Georg. Rem. item cum Antonio Fab. in *Cod. lib. 9. tit. 24. def. 7. n. 3.* & D. Glette tract. cit. to. 1. c. 3. §. 5. n. 5. cum quo ad poenam mortis robbatori inferendam requiro hæc tria, ut ferrò, ut sapius, & ut in publicis itineribus grassatus fuerit. Nec desunt gravia sic sentiendi, & mentem meam mutandi, fundamenta, quorum

Primum desumo ex Jure Civili antiquiore, nimirum l. *Capitalium. 28. ff. de Pœnis*, ubi sic habetur: *grassatores, qui prædæ causâ faciunt, proximi latronibus habentur, & si cum ferro adgredi, & spoliaverint, capite puniuntur*, NB. atque si sæpius, atque in itineribus hoc commiserunt. Ceteri in metallum dantur, vel in insulas relegantur. Ex quo textu manifestè apparet ad hoc, ut grassator vel raptor, qui alios aggreditur spoliandi causâ citra occisionem tamen, capite puniri & ultimò supplicio affici possit, requiri dicta tria, quæ sunt adhibitio ferri vel gladii, frequentia & repetitio actuum, & circumstantia itineris publici: & si quid horum desit, alia ac minori

pœna, nimirum relegatione vel damnatione ad opus publicum aut metallum, puniendum esse, uti hac pœna mitiori afficiendi sunt Expilatores, h. e. ut cum Alciato Spiegel. & Jo. Calvin. in *Lexic.* explicant, qui viatores vel obvios noctu invadunt, & palliis, aliisve vestimentis spoliant: ergo unica robboria, vel rapina, cum ferro exercita in via publica, non sufficit ad infligendam mortis pœnam de Jure Civili Communi, à quo non abludivit *Constitutio Pœnalis seu Ordinatio Criminalis Caroli V.* Unde

Fundamentum secundum petitur ex *d. Ordin. Crim. Carolina.*, cui ferè unice innituntur Adversarii. Nemesis seu Ordinatio Carolina non simpliciter statuit, ut omnis malitiosus raptor indistinctè feriat gladiò, vel alio mortis genere afficiatur, sed cum limitatione & relatione ad Jus Commune, *vermög unser gemeinen Käyserlichen Rechten, conformiter nostro Juri Communi Casareo*, seu ut raptor sive robbator secundum tenorem & ordinationem Juris Communitatis, quem nempe istud ad mortem damnat, gladiò &c. perimatur; adeoque Carolina non tantum novam grassatoribus & robbatoribus constituit pœnam, quam à Jure Communi statutam confirmat, & autoritate sua munit. Atqui Jus Commune, ut patet ex textu l. 28. §. 10. *ff. de Pœn. allegato*, non omnem prædatorem vel grassatorem gladiò vult puniri vel morte, sed illum duntaxat,

* O

taxat,

taxat, qui ferrò, sæpius, & in itinere publico alios invasit prædandi causâ, id quod agnoscit præcipuus Adversarius Carpzov. dum *constit.* 35. *cit. defm.* 6. n. 3. se & opinionem suam fundat in observantia & usu fori Saxonicæ; *§ defm.* 7. n. 2. ait Doctores & Interpretes ex *d. l.* 28. *communiter inferre*, quòd ad mortis supplicium haud devenire possit, nisi reus cum ferro aggressus, & solitus sit de prædari, & quidem ex destinato ac in itineribus & viis publicis: ergo etiam Carolina non omnem grassatorem malitiosum, raptorem, vel robbatorem ad gladium vel aliud mortis genus, vi consuetudinis alicubi fortè receptum, condemnat, sed præcisè illum, qui ferrò strictò, sæpius, atque in via publica prædatur. *Confirmatur*: Carolina saltem non elarè recedit à Jure Communi, ut planè indubitatum est tum ex tenore *art.* 126. *cit.* tum ex discrepantia Doctorum: ergo hoc ipso dicendum est, non recessisse; cum *contra eum*, qui legem dicere potuit apertius, sit interpretatio faciendâ. *c. 57. de R. J. in 6. & in obscuris minimum sit sequendum. c. 30. eod.* seu, quod minus gravat: id quod vel maximè locum habere debet in tam odiosis, ubi agitur de vita hominis.

Rationes dubitandi nunc facilè expediuntur. *Prima* quidem negando, quòd Carolina Nemesis recedat à Jure Communi, imò ipsa satis se declarat, quòd non recedat, nempe per illam clau-

fulam, *juxta tenorem Juris Communi*, dum illum duntaxat vult gladiò &c. puniri & in illis circumstantiis, quem & in quibus Jus Commune dignum censet gladiò, & damnat ad mortem. Licèt igitur Carolina generaliter statuat, ut *omnis malitiosus raptor convictus puniatur gladiò* &c. non tamen determinat, quis censendus sit malitiosus raptor & grassator, qui poenâ mortis sit dignus, sed hanc determinationem ex Jure Communi vult desumi, quod expressè tria requirit, nempe ut rapina fiat cum ferro, sæpius, & in itineribus *l. 28. cit.* Unde deducitur, & planè infertur, gladiò plecti non posse 1. qui non ferrò seu stricto ense, vel alio armorum æquivalentium genere adhibito. 2. Qui tantum semel. 3. Qui in villis aut ædibus rapinam exercuit. Neque dicas, domum propriam cuique tutissimum debere esse refugium atque receptaculum. *l. 18. ff. de in jus. voc.* nam domi suæ plura cuique suppetunt remedia, quibus se suæque teneatur; in viis verò & itineribus amplior impudentiæ campus patet, adeoque prædonum injuriis magis sumus expositi, & soli ac inermes quandoque obruimur, ut loquitur, & sic disparem esse in utroque casu rationem ostendit D. Glettle n. 8. De casu; quo res minima per robboriam auferitur, & quando res ablata spontè restituitur ex intervallo à prædone abstraho studiosè, & nihil determino. Fors modicitas rei sola non liberat à morte robbatorem pro-

proprie dictura, & descriptum in
Jure Communi l. 28. cit.

Secunda dubitandi ratio pariter ex
responsione ad primam corrui. Sit
enim, quod securitas via publicæ
& itineris Carolo V. fuerit causa
pœnam gladii in malitiosum rapto-
rem statuendi, non tamen fuit alio
modo, quàm quo illam voluit esse
sanctam Jus Commune, & conser-
uari voluit decreta gladii pœnâ, ut
insinuat clausula Carolinæ, *juxta
tenorem*, vel conformiter *Juri Com-
muni Casareo*. Licet ergo per uni-
cam deprædationem securitas via
publicæ violetur, non tamen viola-
tur eo modo, quo deprædantem Jus
Commune, consequenter & Carola-
lina, illi se expressè conformans,
censuit dignum gladiò, & eo pu-
niri voluit. Ad *Confirmationem* 1.
ajo, *Antec.* esse valde dubium, cum
contrarium tanquam in theoria lon-
ge probabilius (quid quid sit de Praxi
& Consuetudine, quam in Saxonia
vigere credo, non per totam fere
Germaniam, ut ait fidenter Carpzov.)
defendant plurimi cum Jac. Rol. à
Valle, Cæpoll. Damhoud. Farinac.
Jul. Clar. attestante de Praxi Com-
muni, & Joanne Harprecht in. *§.
5. Instit. de Oblig. quæ ex delict.* ubi
longum textit DD. catalogum. Ra-
tionem pro benigniori sententia,
quæ semper in casu, quo utraque
sententia verè est probabilis & dubia,
eligenda est in Criminalibus. per
l. 6. l. 15. *§. fin. l. 192. §. fin. ff. de R. J.*

dant inter alias hanc palmarem, quia
unicum motivum statuendi ultimum
supplicium infures, vel saltem præ-
cipuum fuit reiteratio delicti & in-
corrigibilitas furis, ut habet com-
munis, & quidem jam ante Neme-
sim Carolinam, ut docet Gomez
to. 3. c. 5. n. 6. ac desumitur etiam
ex Carolina *art. 161. §. 162.* Ne-
que adversatur *articulus 160.* quo
gloriantur rigidi Adversarii, quia,
ubi loquitur de furto primo magno,
vult quidem illud gravius puniri
propter gravitatem damni illati.
So hat es ein mehrer Straff, dann
ein Diebstahl, der geringer ist, ni-
hil autem dicit de pœna mortis:
quando autem inferius hanc decer-
nit, loquitur non amplius de furto
magno simplici, sed de qualificato,
periculoso, seditioso: wo aber der
Dieb zu solchem Diebstahl gestigen
oder gebrochen, oder mit Waffen
als vorsteht, gestohlen hat, so
hat er damit, wie obgemeltd, das
Leben verwürckt. Vide D. Vogeli-
us à n. 20. usque ad finem. Proin
rectè negatur *Antec.* Sed etiam hoc
transmissò negatur *Cons.* quia in Pœ-
nalibus non debet fieri extensio ad
parem pœnam ob paritatem, iden-
tatem, vel etiam majoritatem ra-
tionis, juxta receptam doctrinam,
præsertim ubi Jus pro alio casu decer-
nit aliam pœnam, sicut tam Carola-
lina Ordinatio Criminalis quàm Jus
Commune aliam, & quidem non
capitalem, decernit in primam rob-
briam & deprædationem. Ad *Con-*

firmationem 2. C. Antec. N. Conf. partim quia dispar est ratio in furto violento periculoso aut seditioso, & in Rapina; quia homines in furta omnia propensiores esse noscuntur, quàm in rapinas & grassaturam, ut constat ex communi sensu & experientia, & fures omnes, quantum possunt, curant, ut clam committant facinus, e contra grassatores inapudenciam apertam præferunt: & hinc furtis violentis cohibendis opus est majori severitate, quàm reprimendæ grassaturæ, à qua plerique homines suâ sponte abhorrent. Solent autem Legislatores, dum

pœnas determinant, attendere non ad solam scelerum gravitatem, sed ad varias circumstantias, maxime ad propensionem hominum majorem vel minorem in unum præ alio delictum, & ubi advertunt majorem, majorem adhibere rigorem, & gravius plerere, ne ob majorem propensionem multiplicentur delicta Reipublicæ valde noxia. Partim, licet in furto violento & roboria esset eadem, vel in hac etiam major ratio, tamen propterea ad parem pœnam non est concludendum, ut paulò antè dixi.

TITULUS XVIII.

De Furtis,

DECISIO CLXII.

De Officiali fure, propter furtum & alia delicta mortepunkto, contra cujus hæredes conditionem furtivam instituerenitur læsi.

SPECIES FACTI.

Magnatum aliquis per plures annos habuit in suis pagis & prædiis officialem, simul œconomum & Judicem, *Hoff-Richter*, *Hoff-Marchs-Richter*, ut vocant, hominem illiteratum tamen satis divitem.

Hic furtò surripuisse eidam alteri vicino domino successivè duo pocula, unum aureum, alterum argenteum, atque catenam auream item ab aliis quædam injustè extorsisse insimulabatur. Præterea fuit homo lascivus, & cru-

crudelisin subditos, ex quibus unum lethaliter vulneravit alios autem graviter percussit & sapius fluctuatio. Post multas subditorum querelas, & detecta varia furto- rum indicia, ex quibus diffamatus est, contra eum instituta Inquisitione, & sceleribus partim probatis partim confessatis, ultimò supplicio affectus est. Post mortem, sicut ante, nihil inventum est de poculis & catena aurea furtò ablatis, & cum vivens adhuc urgeretur, ut ablata restitueret, semper negavit, ea adhuc se habere, addens, sibi pariter clam, & credibiliter furtivè, surrepta esse. Dominus ille, & alii iniuste laci (quia conditio furtiva non solum datur contra fures, sed etiam prædones &c. l. 10. ff. de condit. furt.

§ l. 2. §. pen. ff. vi honor. raptor.) contra hæredes morte puniti, ad quos, ut supponitur, tamen nihil pervenit de rebus furtò & iniuste ab- latis, instituebant conditionem furtivam ad recuperandas in æquiva- lenti res suas: hæredes autem exci- piebant, se hac actione pulsari & conveniri non posse, partim quia nihil de his rebus ad se pervenit, par- tim quia reus ultimò supplicio affe- ctus satis omnia solvit. Quærentur igitur duo. 1. An conditio furtiva detur adversus hæredes furis, & in- iuste alienum auferentis, in solidum, licet nihil ad hæredes pervenerit? 2. An etiam in casu, quo fur & in- iuste damnificans morte & pœna ca- pitali fuit affectus?

QUÆSTIO I.

An conditio furtiva detur contra hæredes furis &c. in solidum, vel solum in quantum ad eos pervenit ex furto &c.?

Hæredes furis, & iniuste res alie- nas auferentis, ad nihil teneri, si de rebus furtivis & iniuste ablati ad eos nihil pervenit, sed omnes, quin fur &c. fuerit indè ditior effe- ctus, consumptæ sint vel perierint; si verò aliquid adhuc vel formaliter vel virtualiter exstet apud furem in morte, non in solidum, sed solum ad partem exstantem restituendam obligari, & condicione furtiva

conveniri posse, docent aliqui cum Jac. Cuiac. lib. 7. observ. c. 37. & Vulteio ad §. 14. Inst. de Action. nec sine veritatis apparentia; nam i. ex- pediti Juris est, quod actiones rei persecutoriz, ex delicto descendentes, in hæredes non dentur, nisi in quantum ad eos pervenit: seu in quantum aucta est eorum substantia ex malè ablati; sic enim clarè di- sponitur in l. 9. §. 10. de tributor. act.

Q 3

in

in l. 17. 26. § 27. ff. de dol. mal. l. 4. §. 6. § 7. ff. de alien. jud. mut. caus. Sed conditio furtiva est actio rei persecutoria, ex delicto, nempe furto vel rapina, descendens, ut omnes fateri debent, licet irregularis in tantum sit, in quantum competit domino vel ejus heredibus contra non dominum; cum alie conditiones, utpote actiones personales, dentur non domino contra dominum. §. 14. *Inst. de Actio.* scilicet in odium furum &c. ut pluribus actionibus pulsari possint.

2. Actio rerum amotarum est conditionis furtivæ species, quando nimirum uxor sublegit res mariti; sed actio rerum amotarum non datur contra heredes ultra id, quod ad heredes uxoris pervenit; l. fin. C. rer. amot. ergo nec furtiva conditio datur in- seu contra heredes; quia actio rerum amotarum illi comparatur in l. 6. §. 4. § l. 21. §. 26. ff. de act. rer. amot.

3. In l. 9. §. ult. § l. 10. ff. de tutel. § ratiõ. distrab. postquam dictum fuit, actionem furti, Aquilianam, & conditionem dari adversus tutorem, subiungitur, morte tutoris eas intervenire; ergo neque conditio in heredes datur.

4. Conditio furtiva non datur in heredes raptoris; ergo nec in heredes furis; quia in Jure parificantur furtum & rapina in ordine ad conditionem furtivam, quam Jura dant æquè adversus raptorem & ejus heredes, ac adversus furem & ejus heredes. *Antec. probatur;* Actio

vi bonorum raptorum, nec datur in heredes raptoris in id, quod ad hos pervenit, & quidem ideo, quia conditionem furtivam, qua conveniri possunt ad id, quod ad ipsos pervenit, sufficere exillimavit Prætor. l. 2. §. ult. ff. de vi bonor. raptor.

Longè tamen verior, sicut communior cum Zoes. ff. de condit. furt. n. 8. Perez C. eod. n. ult. & Haunoldo de J. § J. rr. 2. c. 3. contror. 1. n. 266. sententia habet, heredes furis teneri in solidum, seu ad totam rei ablatæ æstimationem, cum omni interesse, & ad hoc totum conveniri conditione furtiva posse, licet ad ipsos nihil pervenerit: seu licet ex rebus furtivis aut rapinæ ablatæ hereditas non sit aucta. Limitatur tamen assertio ad vires hereditatis, nam ultra vires hereditatis, seu de bonis propriis nihil resarcire tenentur, etiam in foro externo, si hereditatem adierunt cum beneficio Inventarii. l. fin. §. 14. C. de Jure delib. quia heredes furis nec ex delicto, nec ex re accepta, si ad eos nihil pervenit de rebus ablatæ, obligantur. Præmissa hac limitatione

Probatur resolutio nostra r. Spetato Jure Naturali tenentur heredes furis in solidum juxta vires hereditatis; quia fur, si viveret, licet de rebus ablatæ nihil ipsi superesset etiam æquivalenter & in lucro, obligaretur Jure Naturali totum damnatum cum omni interesse & expensis resarcire læsis, scilicet ex injusta acceptatione; ergo etiam heredes obligantur Jure

Jure Naturali juxta vires hæreditatis (quia hæreditas non est nisi deductis debitis (consequenter non succedunt in illis bonis, quæ aliis tanquam injustè læsi debita sunt, & re-stitutioni obnoxia; in eo enim consistit ratio & natura hæredum, ut representent personam demortui, & in omnia ejus jura tam passiva quàm activa, tam in obligationibus quàm prætensionibus succedant. l. 37. ff. de acquir. hæred. l. 59. ff. de R. J. Sed Jus Positivum Humanum non recessit à Jure Naturali, sed potius eidem satis apertè se conformavit, cum primis, Jus Canonicum, quod hæredes obligat tali casu ad exonerationem conscientie pro viribus hæreditatis ad satisfaciendum omnibus illis, quibus à defuncto damnum est illatum, etsi ex tali damno hæreditas aucta non sit. per c. fin. de sepult. §. e. in litteris. §. de raptor. Et quia res ista concernit conscientiam ac salutem animæ, atque ipsa ratio naturalis dicitur, ut injustè læsi satisfactionem capiant ex bonis hæreditatis, etiam Forum Civile huic dispositioni Juris Canonici accommodare se debet, imò Jus Civile non solum diversum à Jure Naturali & Canonico non statuit, sed perspicuè satis eidem se conformavit; nam

Prob. 2. ex l. 9. ff. de condit. furt. ubi sic dicitur: in conditione ex causa furtiva non pro parte, quæ pervenit, sed in solidum tenemur: si quis autem hæres est solum ex parte, pro ea parte, pro qua hæres est, tenetur. Nun-

quid clarè satis. Nec dicas velim; hunc textum exaudiendum esse de casu, quo lis cum defuncto contestata jam fuerat; partim quia nullum prorsus in textu vestigium hujus interpretationis apparet, partim quia, si conditio furtiva solum habeat locum in casu, quo lis cum defuncto fuit contestata, nulla inter illam & actiones pœnales, quæ etiam lite priùs cum defuncto contestatâ transeunt in solidum contra hæredes, foret differentia; quod nemo admiserit. Confirmatur. Jura diligenter exprimunt, quando hæredes non sunt obligari in solidum, ut in l. 23. §. 8. ff. ad L. Aquil. l. 13. pr. ff. de serv. corrupt. l. 9. §. 1. ff. quod falso tutore. l. 35. pr. ff. de Obl. & act. l. 1. ff. de privat. delict. l. 111. ff. de R. J. Ergo, cum Jura Civilia in l. 2. §. 7. ff. de condit. furt. absolutè & indistinctè asserant, hæredes actione furtiva teneri, nullibi autem exprimant, eas non teneri in solidum, tenebuntur in solidum, h. e. licet nihil ad eos pervenerit, vel parum tantum.

Prob. 3. Aliæ conditiones dantur in solidum adversus hæredes, licet nihil ad ipsos pervenerit. l. 157. ff. de R. J. §. 2. ibi: in contractibus successores ex dolo eorum, quibus successerunt, non tantum in id, quod pervenit, verum etiam in solidum tenentur, h. e. unusquisque pro ea parte, qua hæres est. Ergo etiam conditio furtiva, utpote ad illarum exemplum odii furum introducta, datur in hæredes in solidum. Confirmatur: Licet aliæ actio-

actiones perimantur interitu rei, non tamen perimitur conditio furtiva interitu rei. *l. 8. l. fin. ff. l. 2. C. de condit. furt.* ergo etiam, licet alix actiones perimantur interitu personæ seu per mortem, non tamen perimitur conditio furtiva; quia ratio, cur Jura *citt.* conditionem furtivam interimi non velint cum rei interitu, est, quod fur censeatur esse in continua mora, cujus ea vis est, ut actionem efficiat perpetuam. *l. 9. l. 3. ff. de Verb. Obl.* etiam pugnat pro casu, quo persona interit seu moritur, cum fur in continua censeatur esse mora.

Prob. 4. ex *c. tuanos 9. de usur.* ibi: *fili ad restituendas usuras ea sunt distributione cogendi, qua parentes sui, si viverent, cogerentur. Id ipsum etiam contra hæredes extraneos credimus exercendum.* Atqui parentes, & alii, qui usuras exercuerunt, instituta actione cogendi sunt ad restituendas usuras in solidum, licet ex usuris nihil amplius, etiam virtualiter, existat penes ipsos: ergo & hæredes instituta actione cogendi sunt ad restituendas usuras in solidum. Quod autem ibi dicitur de usuris injuste acceptis, propter identitatem rationis quoque dicendum est de rebus furtivis vel rapinâ ablati, si contra hæredes injuste auferentis instituaturs actio, scilicet conditio furtiva.

Ad contraria haud difficulter respondetur. Ad 1. *dist. Ma.* actiones rei persecutoria, ex delicto descendentes, in solidum non dantur con-

tra hæredes, sed solum in quantum ad eos pervenit, regulariter & ubi Jura aliud non disponunt. *C. Ma.* ubi Jura aliter disponunt, nempe tam Civile quam Canonicum, imò & ipsum Jus Naturale. *N. Ma.* de conditione furtiva aliter disponunt Jura, ut satis superque ostensum est, cujus conditio, sicut in aliis articulis, ita & in hoc, diversa est, & irregularis. De hac specie conditionis in odium furum aliud observari volunt Leges, observandæ omnino, cum in toto Jure species derogat generi. *l. 80. ff. de R. J.*

Ad 2. *N. Ma.* quod actio rerum amatarum sit species conditionis furtivæ, & quod uxor propriè & Juridicè committat furtum; vel, si est species, ob reverentiam conjugum & honorem Matrimonii digna non est tantò odio, quo furtiva conditio, nec ita notatur à Legibus, sicut ista. Neque actio rerum amatarum furtivæ conditioni comparatur simpliciter, sed solum secundum quid, quatenus nempe est rei persecutoria, sicut conditio furtiva, & sic datur etiam in hæredes; in eo autem discrepat, quod actio de rebus amotis non datur in solidum, sed præcisè in id, quod pervenit. Sicut enim Leges uxorem non patiuntur conveniri actione furti, & conditione furtiva propriè tali, ita quoque cum hæredibus uxoris aliquid sublegentis mitius agunt.

Ad 3. Ex hoc argumento sequeretur, conditionem furtivam nec dari con-

contra hæredes in id, quod pervénit, adeoque nimium probat, & nimis est bonum, consequenter malum. Quæ causa est, ut illa verba, *morte tutoris eas interire*, restringi debeant ad actionem furti, & Aquilianam.

Ad 4. N. Antec. Ad probationem ajo, rectè quidem in l. 2. cit. negari, actionem de bonis vi raptis dari in hæredes etiam in id, quod pervénit,

at non propter quamcunque conditionem adversus hæredes competentem, sed propter conditionem furtivam, tanquam pinquiorē, ac talem, qua peti & obtineri ab iis potest etiam solidum, quam Jura tribuunt etiam contra raptorem & hæredes ejus, non solum in id, quod pervénit, ut Adversarii non negant, sed in solidum, uti vidimus,

QUÆSTIO II.

An Condictio furtiva locum habeat contra hæredes etiam in casu, quo fur &c. ultimo supplicio fuit affectus?

Carpzovius in *Pract. Crim. p. 2. q. 80. n. 104. seqq.* item in *Jurisprud. For. p. 4. const. 32. desin. 23.* quamvis cum communi admittat, contra hæredes furis, si res furtiva adhuc existet, dari rei vindicationem, qua ab ipsis, & à quovis detentore vel possessore rem suam repetere possunt; negat tamen condictioem furtivam, qua læsi ab hæredibus morte, vel pœnâ corporis afflictivâ, v. g. virgis puniti petere valeant æstimationem rei non amplius exstantis cum omni interesse, vel refarcitionem damni illati. Litat pro hac sua opinione, quam *d. desin. 23. n. 14.* vocat communem & in foro Saxonicò dudum receptam, Petrum Heigium *p. 2. q. 23. n. 20.* & Scabinos Lipsienses. Fatetur tamen *q. 80. cit. (R. P. Pichler Decis. T. 2.)*

n. 118. si fur relegatione solum aut carcere sit punitus, eundem ad restitutionem damni & præstationem æstimationis domino faciendam obligatum esse.

Pro sua opinione, quam tuetur mordicus in casu, quo fur morte vel pœnâ corporis afflictivâ punitus est, sic argumentatur Carpzov. quam ego quoque in meo *Candidato h. t. n. 14. per. eram*, ut nunc puto, secutus sum. Sic, inquam, argumentatur 1. iniquissimum pariter, durissimum, & crudelitati proximum est, ut Reus ultra pœnam mortis, aut corporis afflictivam, damna quoque & interesse teneatur refarcire per suos hæredes, aut per se ipsum: ergo id asseri non debet. 2. Nullibi in universo Jure cautum reperitur, ut
* P Reus

Reus poenam mortis luat, & simul damna praestet ac bona sua amittat, exceptis paucissimis casibus quos refert Ordinatio Criminalis Caroli V. art. 218. *Myns. respons. 59. n. 56. decad. 6.* ergo nec nos debemus tam grave onus imponere. 3. Jus Saxonicum in *constit. Elect. p. 4. v.* derselbe soll die Gerichts-Kosten, oder anderen Abtrag zugeben nit schuldig seyn: sed per verba, oder anderen Abtrag, intelligitur utique aestimatio damni dati & interesse: ergo. 4. Juxta *Ordinationem Crim. Carol.* in dictanda suspendii poena attendi debet damnum a fure datum. art. 160. & hinc damno restitutio nunquam ferè ad supplicium laquei deveniri potest, ut multis docuit idem Carpzov. q. 80. cit. n. 9. *seqq.* ergo, si fur jam fuit suspensus & ultimo supplicio affectus, haeres ejus conveniri amplius nequeunt ad id, quod interest, seu ad interesse & damna refarcienda. Et hoc argumentum vocat Carpzov. infallibile, illum verò cæcum, si hoc absurdum non perspiciat. Addunt §. aliqui *Nov. 22. c. 20. pr.* ubi dicitur, *mors omnia solvit*: ergo etiam debita furis morte puniti. 6. Aliubi locorum res furto ablatae non redduntur dominis, sed cedunt Fisco pro expensis in capturam, custodiam, torturam, & supplicium furis factis. Favet *l. 9. ff. de Jure Fisci*, vi ejus scelere quaesita Fisco vindicantur: ergo læsi nec ipsam rem furtivam adhuc exstantem vindicare possunt: ergo multò minùs conditio-

nem furtivam instituire. 7. Id ipsam in quibusdam locis statutum est, ut dominus rem suam furto ablatam vindicans debeat Magistratui refundere expensas in capturam, custodiam, & executionem factas: ergo cum nec ipsam rem consequi possit ex toto, multò minùs poterit agere ad aestimationem damni illati & ad interesse.

Tantum verò abest, ut denuo subscribam Carpzovii sententiam, ut potiùs cum Jurisconsultis Lipsiensibus & Wittenbergensibus, Virgilio Pingitz q. 49. n. 53. *seqq.* & Petro Heigio p. 2. q. 23. n. 17. quos ipse Carpzov. contra se allégat, & cum D. Glettle *Jurisprud. Terrib. to. 1. p. 2. c. 1. §. 8. contrav. 9.* firmissimè adhaeream oppositæ, tuendo, quòd non obstante capitali vel corporis afflictivâ poenâ; qua Reus est affectus, haeres ejus, vel ipse, si adhuc vivat, rectè conveniantur condictione furtiva ad aestimationem rei sibi ablatae non amplius exstantis, atque ad totum damnum & interesse sibi praestandum, in quantum patitur hereditas, vel facultates Rei; idque ex his causis. 1. Certum est de Jure Civili, actionem civilem rei persecutoriam non consumi per actionem criminalem, &, licet fur jam punitus sit poenâ dupli vel quadrupli, eundem tamen adhuc actione rei persecutoria, qualis est conditio furtiva, conveniri posse, adeoque utramque actionem institui. Textus apertus in §. *fin. Inst. de oblig. que ex del. ibi:*

Furti actio, sive dupli sive quadrupli, tantum ad pœnæ persecutionem pertinet. Nam ipsius rei persecutionem extrinsecus habet dominus, quam aut vindicando, aut NB. condicendo potest auferre. - conditio autem adversus furem ipsum NB. hæredemve ejus, licet non possideat, competit. Cofonant §. 19. & 20. Inst. de Act. l. 7. §. 1. ff. de pœnit. furt. l. 34. §. 2. ff. de oblig. & act. l. 1. ff. de delict. priv. l. 1. ff. de conuff. l. 3. C. de condit. ob turp. caus. l. in. C. quom. Civil. act. crim. præjud. Ergo, etiãsi fur aut raptor pœnâ corporis afflictivâ vel etiam morte punitus sit, tamen propterea conditio furtiva, tanquam rei persecutoria, non est absumpta aut sublata, cum juxta Leges generaliter actio rei persecutoria per pœnalem, & pœnam Reo inflictam, non consumatur vel absorbeat, & Jura nullibi excipiant casum, quo Reus pœnâ mortis aut corporis afflictivâ punitus est: erubescimus autem sine Legge loqui, & verba generalia generaliter intelligenda sunt. l. 1. §. 1. ff. de Legat. præstand.

2. Fur & Raptor non solum læsit Republicam, sed etiam homines privatos in rebus & bonis suis: ergo Justitia & Jus Naturale exigit utriusque fieri satis, Republicæ quidem per exercitium Justitiæ Vindicativæ sceleratum plectendo in vita & corpore, privatis verò per exercitium Justitiæ commutativæ curando satisfieri vel à Reo, vel eorum hæredibus, pro damno illato: ergo, cum Jus Posi-

tivum nullibi prohibeat læsos uti jure suo ad resarcitionem damni & interesse ac ad æstimationem rerum ablatarum agendi, standum est Jure Naturali, & procedendum secundum utriusque Justitiæ, tam Commutativæ quàm Vindicativæ, indolem & exigentiam.

3. Planè iniquum videtur, ut illi, qui per delicta læsi sunt in suis bonis, idcirco excidant jure suo, quòd Respublica studio dñiciplinæ & boni publici pœnam promeritam, etiam mortis, Reo decernat ac infligat, quo jure non exciderent, si Respublica vel nullam, vel non mortis aut corporis afflictivam pœnam infligeret; cum profectò nulla Reipublicæ necessitas exigat, læsos propterea, quòd Reus dignam sceleris pœnam sustineat, jure suo privari.

Argumenta Carpozovii, & alia subnexa, non stringunt, Ad 1. negatur & pernegatur Antec. cum potius justissimum sit; ut, qui se graviore scelere adstrinxit, & simul Rempubicam ac privatos læsit, & illi & istis condignè satisfaciatur. Fatetur Carpozov. non iniquum & crudelitati proximum, sed justum ac æquitati consentaneum esse, si Reus præter pœnam dupli vel quadrupli, aut præter pœnam corporis non afflictivam, v. g. relegationem, incarcerationem &c. obligetur & condemnetur ad satisfaciendum læsis resarciendo damnum totum &c. Cur ergo, si sustinere cogatur pœnam corporis afflictivam, iniquissimum & crudelitati

litati proximum sit eundem obligare & condemnare ad satisfaciendum læsis? Ego certè non video.

Ad 2. An Carpozov. in Jure aliàs verfatissimus, nunquam in eodem legit, vel se legisse non meminit, aut dissimulat, actionem rei persecutoriam non perimi aut consumi per actiones pœnales, & per inflictam à Judice promeritam pœnam? Sat multos Juris & facile obvios textus de hac re superiùs eidem nominavi, in quibus legere potuisset; in iis enim, licèt specificè non fiat mentio pœnæ mortis & simul restitutionis damnorum, uti in Ordinatione Carolina de quibusdam Casibus fit, satis tamen & pœna mortis generaliter exprimitur, & ob identitatem rationis, æquitatem, Justitiæ utriusque exigentiam de pœna quoque mortis intelligendi sunt.

Ad 3. Imprimis Jus Saxonicum extra Saxoniam, licèt aliud statuisset, non est curandum. Dein loquitur non de fure & raptore, sed de homicida, consequenter non est ad rem nostram; cùm Jus à Jure Naturali & Communi recedens, seu correctorium, tanquam odiosum extendi non debeat à casu expresso ad non expressum etiam propter identitatem rationis. Demum illa verba, oder anderen abtrag, bene explicari possunt de aliis exactionibus, quas Magistratus prætere tendere fors posset conformiter præcedentibus, die *Gerichts-Rösten*, non de resarci-

tione damnorum & interesse, quam justè exigunt læsi.

Ad 4. adverto primò, quòd Ordinatio Carolina procedat de casu, quo res ablata vivente adhuc fure restituta est, vel damnum ex toto aut ferè ex toto, ut residuum non adquet 5. solidos, resarcitum, non verò de casu, quo fur jam ante restitutionem fuit laqueo suffocatus. Secundò, quòd non procedat de raptore, apud quem non attenditur damnum, & hinc isto etiam restituito morte multari potest, manente pœnæ hæredes obligatione resarciendi damnum, si non ex toto fuisset resarcitum, juxta vires hæreditatis: ergo argumentum Carpozovii universaliter non procedit, & sic non bene concludit. Tertio quòd non procedat etiam de fure in casu, quo damnum à fure illatum non fuit resarcitum, nec resarciri potuit; quare tunc salvâ Carolinâ non possint hæredes furis, justè è vivis sublatis, conditione furtiva conveniri in id, quod interest, quin sententia mortis, qua Reus percussus est, arguatur injustitiæ?

Ad 5. Imprimis illa *Nov. 22.* loquitur de dissolutione Matrimonii per mortem, quæ ibi dicitur omnia solvere, h. e. obligationes mutuas conjugum erga se mutuo tollere, quas tamen omnes juxta *Nov. cit.* nec inter conjuges mors tollit, uti eam, quæ orta est ex pactis dotalibus &c. ergo non est ad rem præsentem, nec se extendit ad obligationes, nec dan-

dantur ad alios. Dein si illa verba, *in omnia solvit*, ita illimitatè sumi deberent, nunquam hæredes tenerentur solvere debita defunctorum, & satisfacere obligationibus etiam ex contractu ortis, quod nemo ullus sanæ mentis admittet: profectò facilis hic esset modus solvendi omnia debita, si per mortem solverentur omnia.

Ad 6. Talem consuetudinem, vel iniquam & Juri repugnantem, non immeritò reprobatur, & abusum vocat *Ordinatio Carolina in art. 207.* quid enim iniquius, quam dominum rerum sibi ablatarum sine sua culpa & citra exigentiam utilitatis vel necessitatis publicæ suo jure & rebus excidere, & Fiscum capere emolumentum ex improbitate furis cum damno & præjudicio domini? In *l. 9. cit.* sermo est de talibus rebus, quas aliquis ex scelere acquisivit sine damno tertii, jus avocandi & ad se revocandi non habentis, vel de casu, quo dominus ignoratur; tunc enim meritò tales res Fiscus trahit ad se à scelerato, velut indigno, qui detineat. Dein Judex tenetur ex officio suo reos, & publicæ noxios, capere, custodire, & formato processu debitè punire. *Con-*

stit. Carolin. art. 214. (quæ etiam in *art. 213.* jubet rem furtivam domino restituere, exceptis solis sumptibus in pabula animalium furto sublatorum factis) sed, quæ Judici incumbunt ex officio, tenetur gratis administrare & absque ullo alicujus privati damno vel adminiculo. *arg. l. 2. §. 2. ff. de condi. ob turp. caus.* ergo Judex vel Magistratus pro expensis in capturam, custodiam, executionem &c. Rei nihil potest exigere vel accipere. *Confirmatur:* possessor rei furtivæ tenetur eam reddere domino, etiam non solutò pretiò. *l. 23. C. de R. V. l. 2. C. de furtis.* ergo etiam Judex tenetur reddere hic gravamine Domini; absurdum enim foret in se ipso æquum non agnoscere, quod in aliis æquum esse agnoscitur.

Ad 7. Ferè est eadem responsio; sicut enim hujusmodi consuetudo rectè damnatur ut abusus, ita & tale statutum rectè pro non satis æquo habetur. Per hoc tamen nolim arguere Jus Bavaricum, quod *tit. 7. art. 5. Malefiz = Process.* ubi res furtiva valore non attingit 12. asses, decimus nummus, ubi vero duodecim asses superat, nummi 36. Judici jubentur solvi.

— 33) o (33 —

TITULUS XIX.

De Usuris.

DECISIO CLXIII.

De exigente usuras pretii, ab emptore non statim soluti, à contrahentibus non conventas.

SPECIES FACTI.

Sigismundus Nobilis suas aedes suburbanas cum horto, sat amplos fructus ferente, unà cum picturis pretiosis, quibus aedes erant exornatae, propter quas, uti & propter ambulacra ac alia plura ad voluptatem in horto exstructa pretium auxit notabiliter, vendidit Rudolpho pro 5000. florenorum ea lege, ut initio statim sibi solverentur 2000. reliqua autem tria millia successivè scilicet proximis annis singulis unum mille. Post hunc emptionis-venditionis contractum, in quo nulla prorsus mentio facta est de usuris pretii, si non solveretur designatis temporibus, adeoque sine stipulatione aut

pacto de usuris Sigismundus res venditas statim tradidit, Rudolphus emptor autem mille quidem florenos sine mora persolvit, non verò duo millia, uti erat conventum, reliqua autem tria neglexit solvere per 9. annos. Quapropter Sigismundus interpellavit Rudolphum petendo usuras partis pretii debito tempore non soluti, & cum istas utpote non conventas Rudolphus solveret recusaret, dicendo, ad eas se non adstringi, coram Iudice instituta actione petiit solutionem residui pretii non soluti unà cum Usuris. Ventilara igitur est

QUÆ

QUÆSTIO.

An Rudolphus teneatur ad usuras non soluti pretii in contractu non conventas?

Rationes Dubitandi.

PRIMA fronte videri posset, quòd non 1. quia usura ex mutuo proveniens, & lucratoria tam Naturali ac Divino, quàm Canonico, quin & Civili in l. 25. ff. de prescript. verb. sunt prohibita. Nicol. Vigel. Meth. Juris Controv. l. 5. c. 1. reg. 56. Mozzius de contract. rubr. de mutuo n. 13. Covar. var. res. l. 3. c. 1. Schultes q. 45. n. 20. § 23. Ergo etiam proveniens ex contractu emptionis-venditionis; quia involvitur mutuum tantum, & sic palliata usura lucratoria qualis est, si præcisè ob dilatam pretii solutionem aliquid exigatur. Laym. l. 3. tr. 4. c. 17. §. 2. v. vel usura. palliata autem usura est prohibita. Nec

2. Dici potest, quòd hæc usura pretii non soluti non sit improbum scelus, sed interesse damni emergentis & lucri cessantis; siquidem hoc non procedit in contractu emptionis-venditionis, cui non convenit interesse extrinsecum damni emergentis & lucri cessantis. l. 2. §. 3. ff. de act. empti. l. ult. ff. de peric. §. summ. rei vend. Molin. tr. 2. d. 368. n. 10. Frideric. Martini in tr. de eo, quod interest. c. 4. §. hætenus. concl. 1. Confirmatur

3. Ex eo, quòd in materia & in contractu emptionis-venditionis specialiter cautum sit in Jure, quòd usura pretii non soluti non veniant in actionem venditi. per l. 16. §. 1. ff. de usur. l. 2. ff. ad L. Rhodian. §. l. 5. C. de pact. inter empt. & vendit. ergo, licet Rudolphus ex vendito conveniri possit ad solvendum pretium, tamen non potest ad solvendas usuras pretii.

4. Usura non debentur nisi ex duplici causa, nimirum 1. vel ex conventionione, quæ in contractibus stricti Juris, ut est mutuum, debet esse stipulatio. l. 31. l. 41. in f. ff. b. t. in contractibus autem bonæ fidei, ut est emptio-venditio, debet esse pactum in continentem adjectum. l. 3. l. 4. C. eod. l. 2. C. depositi. l. 17. C. Locati. vel 2. ex mora officio Judicis. l. 32. §. 2. ff. b. t. l. 5. in fin. l. 13. in fin. C. de act. empti. l. ult. C. de peric. §. comm. rei vend. mora autem sine interpellatione debitoris Judiciali & extrajudiciali non committitur. l. 32. cit. pr. §. §. 1. ibi: mora fieri intelligitur non ex re, sed ex persona, id est, si interpellatus opportunò loco non solverit, quòd apud Judicem examinabitur. Atqui in hoc contractu emptionis-venditionis per nullum pactum vel promissionem con-

conventæ sunt usuræ, nec moram in solvendo commisit Rudolphus, quia nunquam interpellatus, neque petita ab ipso solutio; ubi enim nulla petitio, nulla mora. *l. 127. ff. de Verb. Obl. § l. 88. ff. de R. J.* ergo ex nullo capite debentur usuræ pretii non soluti.

5. Si adhuc alius superesset titulus exigendi usuras, tunc vel esset res iudicata, vi cuius ad solutionem condemnati non solventes adstringuntur ad usuras. *l. 2. C. de usuris rei jud.* Vel esset damnum emergens venditori, aut lucrum eidem cessans ex rebus venditis. per *l. 41. §. 1. ff. de R. J. § l. 2. C. de usur. § mor.* Vel esset æquitas, cum iniquum videatur esse, ut emptor & fructus rei & fructus seu usuras pretii percipiat ac retineat. *l. 13. §. veniunt autem. ff. de act. empti.* Sed Rudolphus ex nullo ex his titulis adstringitur ad usuras pretii; non ex *rejudicata*, cum nunquam adhuc fuerit ad solvendum pretium condemnatus; non ex *damno emergente vel lucro cessante*; partim quia hæc sunt extrinseca emptioni-venditioni, & in actionem venditi non veniunt, partim quia probari debent, & hæc non possunt; *damnum enim*, saltem ini-

quum, quod compensari deberet, non emergit venditori, qui rem suam frugiferam liberè vendidit & tradidit alteri, & sic se ipsam privavit fructibus rei, emptori liberè concessis, in quem quoque transtulit tradendò dominium; domino autem suo rem fructificare non ignoravit. Adde, quòd ex rebus venditis multæ sint steriles & nullius fructus & utilitatis feraces, uti picturæ, deambulacra horti &c. Neque *lucrum cessat* illi ex non statim recepto pretio pecuniario, qui interea cum eo non fuisset negotiatus, uti negotiatus non fuisset Sigismundus, utpote nobilis. Denique *iniquum* non est, siquis præter fructus rei emptæ sibi traditæ simul etiam retineat fructus seu usuras pretii cum bona voluntate & consensu venditoris; pretium non exigentis per interpellationem, uti noster Sigismundus post lapsos præfixos terminos liberè potuisset; aut fidem de pretio habentis, quo casu, licet aliàs dominium rei venditæ non transferatur, donec solutum sit pretium. *§. venditæ. Inst. de R. D. censetur tamen translatum, si creditò (cul Bist) vendatur, seu si fides de pretio habeatur,*

Rationes Decidendi.

His tamen parùm vel nihil motus intrepidè assero, Rudolphum teneri ad usuras pretii debito tempore non soluti, & ad illas unà cum pre-

tio reddendas à Sigismundo rectè conveniri. *Gabrielius l. 3. tit. de empt. vendit. concl. 4. Covarruv l. 3. variat. resol. c. 4. n. 1. seqq. Franc. Vivius Com.*

Comm. opin. litt. U. v. venditor. ubi notat, id obtinere de Jure Civili, Canonico, & in conscientia, uti & Binsfeld, de Usuris c. 6. q. 6. concl. 10. per rationem, quia Leges id disponentes fundantur in Justitia Commutativa & Naturali æquitate. Molin. l. 2. d. 368. n. 9. §. secunda conclusio. Mynsing. cent. 4. obs. 56. Id autem

Evincitur 1. ex l. Julianus 13. §. 19. & 20. ff. de act. empt. ibi: ex venditio auctori venditori competit ad ea consequenda, que ei ab emptore præstari oportet. Veniunt autem in hoc iudicium imprimis pretium, quanti res venit: item usura pretii post diem traditionis; nam cum re emptor fruatur, æquissimum est, eum usuras pretii pendere.

Evincitur 2. ex l. usuras. 2. C. h. t. ibi: usuras emptor, cui possessio rei tradita est, si pretium venditori non obtulerit, æquitatis ratione præstare cogitur. An non hæc clarissima? Ulterius idem

Evincitur 3. ex l. curabit §. C. de act. empti. ibi: curabit Præses provincie compellere emptorem, qui nactus possessionem fructus percepit, partem pretii, quam penes se habet, cum usuris restituere, quas & perceptorum fructuum ratio, & minoris ætatis favor (speciale hic privilegium conceditur minori rem vendenti ad usuras pretii petendas, licet nempe fructus ex re vendita non perceperit emptor) licet nulla mora intercesserit, generavit. Notentur ad præsentem casum verba, partem pretii, quam penes se habet, seu quam partem nondum solvit, &

(R. P. Pichler Decif. Tom. 2.)

verba, licet nulla mora intercesserit, scilicet regularis, quæ primùm inducitur per denuntiationem seu executionem pretii, quæ fuit hæc ommissa.

Evincitur 4. ex l. bona fides. 50. ff. eod. ubi habetur, quod contra bonam fidem sit fructus rei emptæ percipere sine solutione: sed, qui fructus percipit sine bona fide, tenetur eos compensare: ergo & emptor non solvens pretium, & fructus rei tamen percipiens, tenetur hos compensare, nimirum solvendo usuras pretii non soluti, scilicet legitimas, à statuto vel Consuetudine determinatas, uti in Germania sunt usuræ quincunces, seu 5. pro 100. Hoc videtur satis planum, si res vendita & tradita ferat fructus; si verò fructus non ferat, nova lis est inter Auctores; nam aliqui cum & apud Azorem, Molinæum &c. obligant ad præstandas usuras pretii non soluti, etsi emptor ex re emptæ sibi tradita nullos fructus perceperit, vel percipere potuerit. Fundant se in l. 2. §. l. 13. §. 21. cit. & in rationibus non contemnendis. Consentiant Saxones, cum Daniele Moller. Carpzov. in Jurispr. For. p. 2. consl. 30. def. 6. n. 6. & Berlich. p. 2. concl. 78. n. 14. ita ut usuræ debeantur quincunces, licet venditor non probet vel liquidet damnum emergens vel lucrum cessans ex dilatione solutionis sibi obveniens & de usuris nihil conventum sit. Carpzov. defin. 9. n. 11. Communior tamen apud & cum D. Casp. Manz in p. 2. æquilibrii q. 8. à n. 6. oppositum tenet

* Q

tener & melius probat. Excipit tamen præter alios casus idem D. Manz n. 22. casum, quo quis sciens emit rem ex se sterilem & infrugiferam, v. g. domum picturis refertam & splendidam, hortum floribus & deambulacris ornatum, aucto propter has delicias pretio, uti contigit in præfenti hypothefi; tunc enim emptor frustra se excusat ob fructus non perceptos, quia sciens emit rem, ex qua fructus sperare nequit, censetur ad commoditatem & delectationem, quam cum ipsa traditione & possessione revera adeptus est, respexisse, non ad solos fructus ex horto &c. sibi obventuros.

Evincitur & ex ratione. Inter contrahentes, si ineant contractum mutuo, seu ultro citroque, obligatorium, debet esse æqualitas, ita exigente Natura Justitiæ Commutativæ, ita quidem, ut, si unus contractum implevit, alter quoque implere & contractui satisfacere teneatur. Frid. Martini d. c. 4. concl. 1. paulo ante ampl. r. Binsfeld. de usur. c. 6. q. 6. concl. 3. Laym. l. 3. tr. 4. c. 17. §. 2. n. 12. Sed in nostro casu Sigismundus contra-

ctum implevit ex sua parte res venditas tradendo: ergo & Rudolphus fuit obligatus implere contractum convento tempore pretium, ejusque dominium, usum, & commoditatem dando; quia autem hoc non præstitit, & moram in solvendo pretio traxit, æquum & justum est, ut nunc compenset, quod prius injustè non fecit. Certè venditor non fuit obligatus rei venditæ dominium, usum, commoditatem, & voluptatis capiendæ occasionem in emptorem transferre, nisi & emptor statim, vel convento tempore, daret pretium cum dominio, usu, commoditate: ergo etiam, si non reservatò dominio &c. actualiter in emptorem transtulit rei venditæ dominium & usum venditor, etiam emptor fuit obligatus actualiter convento tempore venditori cedere pretium, ejusque dominium ac usum; & quia hoc non præstitit emptor, jure ab ipso exigitur compensatio, ut æqualitas inter contrahentes observeretur. Nec satis capio, quid huic rationi cum sufficienti fundamento opponere laboraverit Merenda l. 6. contro. Jur. c. 27. n. 4.

Expediuntur Rationes dubitandi.

AD r. diff. Antec. Usura, prout est improbum fœnus, & merè lucrativa, ex solo mutuo proveniens, prohibetur Jure Naturali, Divino, Canonico, & Civili. C. Ant. Usura compensatoria, moratoria, ex alio,

quàm præcisè mutui, titulo proveniens, fundata in Justitia & æquitate, vel approbata à Lege, aut statuto, aut consuetudine, & agnita pro justa & legitima. N. Ant. & Conf. usura pretii non soluti, proveniens ex contractu

tractu emptionis - venditionis, dicitur ac absolute approbatur à Legibus, Justitia Commutativa, & æquitate Naturali, ut vidimus. Unde in hoc emptionis - venditionis contractu non involvitur mutuum tacitum, usura & lucratoria palliata, quæ censetur prohibita.

Ad 2. Negatur, dici non posse, quòd ista usura pretii sit justa, & non scænis improbum; tale enim non esse, satis probatum manet. Falsum quoque est, quòd interesse extrinsecum damni emergentis & lucri cessantis non veniat in actionem venditi, postquam res vendita est tradita; contrarium enim disertissime dicitur in *cit. l. Julianus 13. §. 20.* Damnum autem utique emerfit venditori, qui fructibus rerum venditarum se privavit, & in emptorem transtulit sub spe suo & convento tempore consequendi pretium, in qua spe receptus, & sic injustè læsus est. Abstraho à lucro cessante, & adverte, in Romano Imperio post recessus Imperii usuras deberi quincunces, etiam ex mutuo, ne dicam ex emptione - venditione, licet nec damnum emergens, nec lucrum cessans probetur. Dein damnum ex fructibus emptori relictis non est interesse extrinsecum, sed intrinsecum; nam rei intrinseca sunt non solum valor rei, sed etiam emolumenta, fructus, & accessiones rei. Falsum item est, quòd usuræ, de quibus non est conventum, non debeantur ex mora;

nam contrarium rursus clarè asseritur in *l. §. C. de pact. int. empt. §. vendit.*

Ad 3. paulò antè notavi, quòd post traditionem rei venditæ etiam in iudicium & actionem venditi veniat interesse extrinsecum damni emergentis &c. & signanter usuræ pretii non soluti. *l. 13. §. 20. cit.* quæ nvis usuræ pretii alias regulariter non veniant.

Ad 4. Transeat *Ma.* non enim ex sola conventionione, aut mora, debentur usuræ, sed etiam ex re iudicata, & æquitate ob damnum creditori emergens aut lucrum cessans, aliisque titulis. Nego tamen *Min.* quoad secundum membrum; mora enim in ordine ad obligationem usurarum inducendam est duplex, *regularis*, quæ oritur ex denuntiatione & sollicitatione, qua debitor admonetur, ut solvat. *l. mora ff. b. t. l. si ex legati causa. l. insulam. ff. de V. O.* quæ mora hic locum non habet, cum Rudolphus nunquam fuerit interpellatus & monitus; ut solvat pretium: & *irregularis*, quæ constituitur ipso jure vel *ex re*; ut si fur, prædo, aut quicumque malæ fidei possessor rem alienam non restituit. *arg. l. 83. §. penult. ff. de V. O. §. l. 1. C. de his, quæ vi. item si contractus est ultro citroque, seu mutuo, obligatorius, & unus contractuum implevit, alter autem, quod debet, non præstat.* Menochius *l. 2. cent. 3. casu 220. n. 22.* Gabriel. *l. 3. tit. de empt. vend. concl. 4. n. 6.* Berlich. *p. 2. concl. 38. n. 13.* & alii ex *d. l. curabit §. C. de act. empt. Fri. l.*

Martini &c. vel *ex persona*, ut si quis debitor sit minoris, & non solvit, scilicet ob favorem minoris ætatis. *l. Minorum. C. in quib. caus. restit. in integ. non est neceff.* In præsentem autem casu Rudolphus commisit moram irregularem, qui contractus fuit ultro citroque obligatorius, & Sigismundus eum implevit, ipse verò non præstitit, quæ debuit, seu intra annum non solvit bis mille, & posterioribus nihil, prout tamen erat conventum; nam interpellatio Juris, quod exigit, ut re vendita à venditore tradita emptor solvat pretium, ne simul mercem & pretium habeat, æquivaleret interpellationi seu exactiõni hominis. *c. fin. de Locato. l. 12. C. de contrah. & committ. stipul.* Dein postet etiam dici, quòd Rudolphus etiam commiserit moram regularem, quia, licet homo, scilicet Sigismundus, eum non interpellaverit pro solutione debiti, tempus tamen solutioni præfixum interpellavit; nam dies interpellat pro creditore. *l. magnam. C. eod.*

Ad 5. Fisi alii tituli omnes abessent, sufficeret tamen mora in solvendo commissa à Rudolpho, ob quam, uti & propter æquitatem Leges emptorem condemnant simpliciter ad usuras pretii non soluti, etsi de interesse, seu damno emergente, vel lucro cessante, nihil doceatur. Dein satis utique patet de damno emergente, si quis rem frugiferam vendat & tradat alteri non recepto pretio; quia se privat fructibus & commodis rei,

atque emptori relinquit, hujusque culpâ illis carere debet. Nec obest, quòd aliqua ex rebus venditis fructus non ferant & steriles sint, uti præstatur; nam emptor scivit steriles esse, & nullos præter voluptatem inde fructus vel commoda sperari posse, quo casu usuras pretii solvendas esse supra monui *n. 10.* Quòd autem Sigismundus pretium solutum non applicasset ad negotiationem, nihil impedit, imò, si fuisset negotiatus & inde lucrum fecisset, duplex interesse, unum propter retentum pretium, & alterum pro lucro cessante, deberet præstare Rudolphus. *Mynf. loco cit. Gabriel. n. 20. per l. 2. §. ult. ff. de eo, quod certo loco.* Nec verum est, quòd interesse extrinsecum damni emergentis, & lucri cessantis non veniat in actionem venditi, ut supra jam notavi *n. 12.* id quòd etiam in foro interno procedit. Nihil quoque facit, quòd Sigismundus res venditas liberè tradiderit, & sic fructus libera voluntate concesserit, atque in moram consenserit non exigendo solutionem pretii, quia per hoc non remittit usuras pretii, utpote sibi debitas ipso jure, quòd uti & dies, interpellavit pro ipso. Falsum quoque est, quòd fides de pretio sit habita, & res creditò vendita, quia certum tempus pro solutione pretii fuit determinatum: quæ si contigisset intra præfixos terminos, utique pretii usuras non liceret exigere, quia eò usque, & non ulterius Fides de parte pretii fuit habita, sive de in dominium re-

rum venditarum fuerit translatum
sive non, quod nihil interest, licet
enim res fructificet domino, non ta-
men semper sine onere & obligatione
compenlandi fructus simul transla-
tos, quamdiu debitum non præsta-
tur pretium.

Pro coronide adverto adhuc 1.
hanc doctrinam hucusque traditam,
& dispositionem legis curabit §. C. de
act. empt. procedere non solum in
emptione venditione, sed etiam in
aliis contractibus correspondivis, v. g.
in divisione, quoad usuras pretii non
soluti, si altera pars contractum im-
plevit, nempe propter insignem æ-
quitatis rationem. Gabriel. n. 14.
D. Bollis p. 2. c. 6. Modestini Pistor.
vol. 1. cons. 35. n. 28. Daniel Moller.
p. 2. constit. 30. n. 10. Adverto 2.
Sublata per solutionem sortis obliga-
tione principali non superesse petiti-
onem usurarum ex mora debitarum,
si creditor accipiendo sortem, vel
pretium, sibi non cavit de usuris. per l.
49. §. 1. ff. de act. empt. §. l. 4. C. de po-
sti. Carpzov. Jurispr. For. p. 2. const.
30. def. 12. quia solutio accepta sine
protestatione purgat moram præce-
dentem, & quod est consecrarium,
commisam præcedentis moræ pœ-
nam diluit. l. 8. in fin. l. ult. ff. de eo,
quod cert. loc. l. 4. C. de pact. int. empt.
& vendit. Nec duæ sunt actiones,
alia sortis, alia usurarum, sed una,
ex qua si quis condemnatus fuerit,
iterata actio repellitur exceptione rei
judicata. l. 4. cit. Adde, quod ob-

ligatio usurarum sit accessoria, adeo-
que sublata obligatione principali sor-
tis &c. subsistere nequeat. l. 139. l.
178. ff. de R. J. Aliud foret, si cre-
ditor sortem accipiens de usurarum
petitione protestatus fuisset, & eam
sibi reservasset; nam protestatio con-
servat jus protestantis. l. 4. §. 1. ff. quib.
mod. pign. vel hypoth. sol. l. 20. §. 1. ff.
de acquir. hered. Carpzov. lo. cit. Ad-
verto 3. Quamvis usuræ ultra alterum
tantum regulariter exigere non possunt,
sed, si sortem adæquarunt, cessare
debeant, ita ut nihil amplius usura-
rum nomine debeatur, seu ut fors
duplo insit. l. 26. §. 1. ff. de condit.
indeb. l. 4. §. 1. ff. de naut. fenor. l. 10.
l. 27. §. 1. C. h. t. Carpzov. in Pract.
Crim. p. 2. q. 92. n. 43. ex Nov. 121.
Nihilominus tamen excipiuntur ali-
qui casus. 1. Si usuræ non tanquam
usuræ, sed ut interesse peruntur, ut
in Germania communiter fit; nam
tum ultra alterum tantum bene exi-
guntur. per l. 3. §. nunc ff. de eo, quod
cert. lo. ibi: Et quidem ultra legitimam
modum usurarum. Confirmat id re-
cepta consuetudo. 2. Si sint usuræ
rei judicata, quando nempe debitor,
qui jam solverat antea usuras usque
ad alterum tantum, per sententiam
ad solvendum condemnatus solutio-
nem sortis retardavit. 3. Si debitor
super usuris & sorte, vel super sorte,
conventus aut interpellatus effugia
querat, & in multos annos solutio-
nem malitiosè differat Carpzov. lo.
cit. n. 51. 54. 62. cum aliis.

TITULUS XX.

De Crimine Falsi.

DECISIO CLXIV.

De Instrumento Testamenti impugnato ut falso,
propter diem non ritè positam, & relationem ad non exi-
stens factam.

SPECIES FACTI.

Vidua satis opulenta, jam lecto af-
fixa, vocavit Notarium, ut
suum conscriberet Testamentum,
ac postea vocatis septem testibus
exhiberet ac desuper Instrumentum
erigeret, quod & factum. Acci-
dit autem, ut Notarius in Instrumen-
to poneret diem 30. Martii, cum tam-
men negotium fuerit gestum 29.
Martii. Item ut in Legato, quod
vidua relinquit fratri & sorori expri-
meret 600. florenos, inter utrum-
que æqualiter dividendos, addens
tamen & se referens ad aliud seri-
ptum, in quo testatrix antecederet

jam suam ultimam voluntatem deli-
nari curaverat. Cum verò postea
hoc scriptum inspiceretur, depre-
hensum est in loco, ubi legabat
fratri & sorori, vacuum spatium, &
nulla summa determinata. Idcirco
cum apertò post mortem viduæ
Testamentò hæredes instituti pete-
rent hæreditatem, frater & soror illi-
us exceperunt contra testamentum,
idque ut falsum & invalidum impu-
gnârunt, dictitantes hæreditatem sibi
utpote ab intestato succedendi jus
habentibus competere. Unde discu-
tienda fuit

QUÆ.

QUÆSTIO.

An hoc Testamentum propter dicta duo vitia Instrumenti à Notario confecti pro falso habendum?

Dubium non est, quin hoc Testamentum ut falsum possit impugnari; an verò expugnari, & ut falsum reprobari possit aut debeat, in hoc versatur quæstio, quam affirmative decidendam esse suadetur. I. quòd in casu quo agitur de falso Civiliter (nam ubi agitur criminaliter ad pœnam, dolus, falsitas, & damnum tertii concludenter probari debent) sufficienti conjecturæ & probabilis suspicio falsitatis, ut Instrumentum habeatur pro falso, eique denegetur fides. Decius *conf.* 448. n. 28. & *conf.* 602. n. 7. Clarus § *falsum versic.* trita est *com. legis.* Menochi de adipsenda *remed.* 4 n. 700. Cravetta *conf.* 134. n. 39. & alii apud Mascard. de *Probat. concl.* 739. n. 4. Sed in proposito agitur super falso civiliter, ut est clarum, quia in ordine ad obtinendam hereditatem, non ad pœnam Notarii falsum Instrumentum erigentis, & 2. Ad sunt graves conjecturæ commissi falsi, & indicia probabilis suspicionis & præsumptionis, uti dum in Instrumento posita reperitur 30 Martii, cum tamen constet fuisse confectum 29. ejusdem, item dum Instrumentum testamentarium se refert ad aliud scriptum in quo testatrix dispositio fuit delineata, per omnia, ut ait, conforme, quod

tamen, circa legatum saltem, verum non est. Et hinc 3. non solum datur probabilis suspicio, conjectura, & præsumptio falsi, sed etiam certitudo; nam immutatio veritatis, in qua consistit falsum & falsitas, omnino est manifesta & evidens, cum ad oculum pateat in *relato* (nempe scripto illo, in quo prius suam dispositionem delineari & concipi fecit testatrix) non inveniri summam legati 600. florenorum expressam, sed spatium vacuum uti tamen dicit *referens* seu instrumentum testamentarium, quod se refert ad dictum scriptum: nam juxta receptam Juris regulam ex *l. asseroto. ff. de hered. instit.* § *Auth. si quis in aliquo C. de Eden.* de sumptum, *referenti non creditur, nisi quatenus apparet in relato.* *Surd. conf.* 5. n. 57. si enim relatum aliter se habet, dispositio referens tanquam erronea corruit. *Barbos. axiom.* 20. n. ult. cum Decian. & Menoch. Pariter manifesta est immutatio veritatis in *dato*, seu in die adscripta. Unde promovetur argumentum 4. Si aliquod instrumentum in una parte substantiali appareat esse falsum, totum vitatur instrumentum in omnibus partibus & capitulis, ac pro falso reputandum est, ut ipsemet docui in *Candidato Jurisprud. Sacre tit. de fid. Instrum. n.* 31. cum

cūm Abb. & multis aliis, quos allēgant Gabriel. tit. de Malefic. concl. 3. & Menoch. l. 5. *presumpt.* 21. Sed in hoc Instrumento Testamenti apparet falsum in parte aliqua substantiali, nempe circa Legatum, & in tali qualitate, ex qua sequitur vel eruitur, etiam cetera esse falsa, quod contingit, si Notarius scribat alium locum, vel aliud tempus, quo tamen negotium non est gestum, uti contingit in presenti: ergo vitiatum in totum, & ut falsum vel saltem ut suspectum totaliter rejici meretur, & non attendi.

Verūm enim verò cum præsumptio Juris stet pro Instrumento & Notario. *l. cūm precibus C. de probat.* donec sufficienter probetur falsitas dolosa, & crimen falsi, censo hæredes ab intestato succedentes testatrici, & castatō testamentō hæreditatem petentes nihil effecturos esse. Ratio 1. est negativa, quia, ut patebit ex solutione argumentorum pro se adductorum non sufficienter probant falsi crimen, licet solum civiliter agatur super falso. 2. Ad inducendam falsitatem tria requiruntur & probari debent: immutatio veritatis, dolus, & damnum alteri illatum, seu debet probari falsitas dolosa & tertio damnosa. DD. passim ex l. 1. 6. 22. 23. ff. *de leg. l. 6. l. 8. C. ad L. Corneliam de falsis. l. 6. C. de dolo malo. Nov. 73. princ.* adeoque committi debet mendacium formale, seu veritas immutari scienter, malitiosè, & deditā operā ad decipiendum; nam nemo *propter*; iudicandus est, qui dicit falsum, quod putat verum. *can. 4. caus.*

28. q. 2. Sed dolus à Notario commissus non sufficienter probatur, nec est præsumendus, sed potius error, juxta omnes. ex l. quoties §. 1. & ibi Bartol. ff. de hæred. instit. Alex. l. 1. *conf.* 40. *de leg. l. 2. conf.* 27. latissimè Mascardus de probat. *concl.* 644. specialiter in presenti casu præsumi potius debet error, quàm prava intentio decipiendi in Notario; quàm enim facile contingit, ut quis erret in diebus mensis, & putet v. g. jam fluere trigessimam, cūm tamen fluat primum vigesima nona mensis, vel scribit per errorem v. g. 22. loco 21. de in facile potuit contingere, ut testatrix prius adhuc deliberans, quam quantitatem velit legare fratri ac forori, interea reliquerit spatium vacuum in primo scripto, proponens postea exprimere per se vel per notarium, quod tamen postea per oblivionem innocentem non contingit, in Instrumento Testamenti autem determinatam 600. florenorum summam exprimere prout à Notario? quæ præsumptio erroris potius est quàm doli; partim ex eo, quòd Notarius ex duplici illo falso, circa diem, & legati quantitatem in priori scripto omisit, non habuerit ullam spem lucri vel commodi; quæ causa est, ut celsus suspicio falsitatis, scilicet dolosa. Cravetta *conf.* 75. n. 13. Roland. à Valle *conf.* 38. n. 38. l. 1. Menoch. *conf.* 221. n. 4. *de Presumpt. l. 5. pres.* 20. n. 46. partim quia magnus & requisitus testium numerus interfuit Testamento; multitudo autem testium

testium tollit suspicionem falsitatis. Crav. conf. 65. n. 12. 13. Menoch. pref. 20. cit. n. 55. partim quia semper interpretatio sic facienda est, etiam aliquantulum extranea, ut falsum evinceretur. Grammaticus conf. 30. n. 8. Et conf. 33. n. 14. Mascard. concl. 745. citans alios. Gloss. in l. Juris gentium. §. quod vere. V. approbetur. ff. de pactis. Dein nec tertium falsi requisitum, scilicet damnum tertii, probari potest; cui enim noxium sit, si dies 30. pro 29. scribatur in Instrumento Testamenti? Ex quo capite inferitur damnum heredibus institutis, si legatum, quod in primo scripto non fuit annotatum, & à testatrice jam inventum & destinatum, primum in dicto Instrumento fuerit determinatum? quis scit, an testatrix non deliberaverit interea, an non plus legare velit, & sic potius minuere hereditatem heredibus institutis? Unde ergo probatur damnum illis illatum?

Ad contraria jam preparatam respondendi & expeditam habemus viam. Ad r. dist. M. sufficiunt conjecturæ & probabilis suspicio falsitatis, ubi ex circumstantiis illæ conjecturæ & suspicio non enervantur, vel non notabiliter debilitantur, trans. Ma. nam multi DD. dicunt cum Baldo & Socin. jua. conf. 31. n. 20. Et conf. 61. n. 1. 8. 9. lib. 2. imò ipse Decius in oppositum allegatus in l. singularia ff. si cert. pet. n. 31. Et conf. 189. n. 2. ait probationem falsitatis debere de necessitate concludere, adeoque (R. P. Picbler Decis. T. 2.)

conjecturas & præsumptiones debere esse concludenter. Sufficiunt, ubi ex circumstantiis enervantur, vel notabiliter debilitantur, & sic evadunt non satis concludentes. N. Ma. Patet autem ex dictis, & patebit ex dicendis, ita esse debilitatas vel enervatas, ut non amplius maneant firmæ, satisque concludentes, consequenter ut contra dolum, & pro Instrumento ac Notario, uti Jura regulariter volunt præsumendum sit.

Ad 2. Conjectura falsi ex appposito falso die desumpta non concludit, quia potius in his circumstantiis error innoxius, quam dolus, & animus decipiendi ac nocendi præsumi debet juxta dicta & l. quoties §. 1. ff. de heredib. instit. Adde, quod juxta multos adjectio diei non sit de substantia Instrumenti. Decius in l. si librarius n. 7. ff. de R. J. Mascard. concl. 644. n. 11. Natta conf. 146. n. 10. Pariter conjectura ex discrepantia referentis cum relato deducta non sufficit, quia rursus per errorem potius quam per dolum, id contigisse præsumendum est, uti supra notavi; debet enim, ubi potest, error potius præsumi vel oblivio, quam dolus, præsertim ubi scribentis nullum est commodum, interesse, vel lucrum, uti ex ista discrepantia nihil in Notarium lucri redundat, pro quo stat simul præsumptio Juris. Accedit, quod ex hoc, quod in primo scripto, ad quod facta est relatio, nihil sit annotatum, proin nec propriè discrepantia inferatur, item quod

* R

per

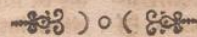

per hoc nemini sit illatum damnum aut præjudicium, & sic propriè falsum non sit commissum. Denique licèt regula sit, referenti non credi, nisi quatenus apparet in relato, illa tamen non procedit, quando relatum non reperitur, in casu, quo disponens potuit liberè adhuc disponere (ut nostra testatrix liberè potuit) qui se refert ad aliud, ut notant DD. cum *gl. in l. admonendi C. de Jurejur.* ratio est, quia hæc videtur esse falsa demonstratio, quæ non vitiat legatum, uti est casus in *l. cum scriptum ff. de dote preleg. l. qui uxori ff. de auro* & *arg. legato. l. Lucius s. 1. ff. de Leg. III.* ubi dicitur Legatum valere, si testator legavit uxori dotem, quam se accepisse dixit, licèt nihil vel minus acceperit. Nec error Notarii partibus obesse debet. *arg. l. si librarius ff. de R. 7.*

Ad 3. Evidens quidem & manifesta est aliqua veritatis immutatio, at evidens non est, quòd sit dolosa, & alteri perniciosa, quæ duo etiam requiruntur ad falsum, prout Instrumentum vitiat, etiam in casu, quo tantum civiliter agitur, & satis probari non possunt, ut vidimus. Quid sentiendum de illo axioma, *refe-*

renti non creditur, nisi quatenus apparet in relato, paulò antè dictum.

Ad 4. *dist. Ma.* Vitiatur totum Instrumentum, si in parte substantiali appareat falsum, verè, dolosè, & perniciosè commissum. *trans. Ma.* nam oppositum tenent Aretin, Alciat. Boër. Fachinæus *l. 9. controuv. Jur. c. 79. § l. 1. conf. 94. n. 19.* quo in hac decisione quoad alia ut plurimum usus sum, ac multi alii apud Menoch. & Gabriel. si appareat falsum solum præsumptivè, non dolosè, & perniciosè commissum, uti hic, *N. Ma.* Ego in meo Candidato loquor de casu, quo dolosè commissum est falsum, uti ex meis probationibus, *ex can. 17. caus. 3. q. 9.* ubi de teste falsum dolosè attestante, & *ex c. 15. ac 20. de Rescr.* ubi de falsitate, per dolum à petente rescriptum proposita, sermo est, desumptis haud obscurè colligitur. Dein absolutè negatur. *Min.* nam legatum non est pars substantialis Testamenti, nec dici oppositio: ergo nec error circa illa commissus induxit falsitatem in parte substantiali, præsertim cum abfuerit dolus & damnum tertii, quorum absentia facit, ut ne quidem falsum dici possit esse commissum.

TITULUS XXI.

De Sortilegiis.

DECISIO CLXV.

De Saga, innocentem denuntiante tanquam visum
in conventu Sagarum nocturno.

SPECIES FACIL.

Herluca de arte volandi per caminum diffamata, multisque iudiciis de commercio cum diabolo plurimum gravata, in carcerem abducta est, & post severam inquisitionem confessã est se sagam esse, & frequenter interfuisse Choreis nocturnis, ibique horrenda, præsertim carnis flagitia cum diabolo & aliis utriusque sexus perpetrãsse. Inter alios etiam nominavit quendam virum Religiosum, virtute ac pietate non minus atque doctrinã conspicuum, Ordinis Regularis, Choro addicti, sapius tum in - tum extra torturam asseverans, ipsum à se visum esse non solum præsentem choreis nocturnis sub horam 12. noctis inchoatis, sed etiam ipsum tripudiãsse, & flagitia consueta perpetrãsse cum aliis & dæmonibus. Iudices hac denuntiatione attoniti monuerunt Superiorem Monasterii, ut huic vi-

ro invigilaret, & si ita videretur, in eundem etiam institueret specialem Inquisitionem. Superior initio conterritus, at, postquam audivit, qua nocte & quibus horis eum Saga vidisse se dicebat, animatus reposuit, calumniam hanc esse gravissimam, qua optimum virum & simul Religionem denigrare pessima fœmina intenderet, & purum putidum mendacium, eò quòd ipsemet, & totus Conventus, vidisset eundem Religiosum eadem nocte & horis præsentem in Choro Divinas cum cæteris Laudes decantãsse pro more suo perquam devotè. Igitur vel fœminam improbam malitiosè mentitam esse, vel per dæmonis præstigias imaginem viri representatam, non ipsum virum, vdisse necesse est. Reiplicabant Iudices, in dæmonis potestate non esse innocentes representare in tam fœdis & abominandis

R 2

con-

Conventibus. Sed quare, reposuit permiffa fapius esse & legatur & Superior, id possibile non fit, passim credatur? Ventiletur igitur & cum hæc & similia dæmoni à Deo discutiatur

QUÆSTIO.

An possint ope dæmonis in Conventibus Sagarum representari persone innocentes, que revera presentes non sunt?

Binsfeldius, quondam Trevirensis suffraganeus (quem Martinus del Rio in *disquisition. Magicar. l. 2. g. 12. n. 5.* vocat virum eruditionis egregiæ, nec minoris fidei, quàm dignitatis) in *tract. de confessionibus Maleficorum & Sagarum dubio 6.* & ultimo *versus finem operis* cum Jaquerio, Spinæo, Loyerio non quidem negat absolute id fieri posse, si nimirum Deus de extraordinaria sua potentia ob certum finem permetteret, negat tamen defacto & de via ordinaria id fieri posse. Favet ipsi laudatus P. del Rio, expertissimus in quæstionibus circa magiam tractandis & elucidandis Doctör, simulque piissimus, qui *loco cit.* se remittit ad Binsfeldium, addens, ad Dei providentiam pertinere, ut in innocentes nihil tale possit perfidia: si tamen ad tempus breve Deus aliquid simile permetteret, mox tamen dæmonis technas disjicere & innocentiam manifestare deberet, vel saltem foleret: id quod & Binsfeldius opinatur.

Argumenta eorum sunt hæc, I.

Quod nunquam factum est, neque sit secundum communem rerum cursum, nequaquam fieri posse, si ex facti contingentia sequantur incommoda, judicandum est: sed nunquam aut rarissime auditum est ex constantibus & perseverantibus confessionibus Maleficorum & Strigum, quod innocentes representati sint in talibus conventibus, imò semper experientia compertum est, ibi, si re ipsa non fuerunt presentes, à dæmone representatos esse solos nocentes, qui nempe rei fuerunt criminis magiæ & beneficii: Addit del Rio *lo. cit.* Deum id (ut dæmones assumpti innocentium figurâ in conventibus strigum compererent) hæcenus permisisse sibi inauditum adducit in crimine magiæ, in quo pactum cum dæmone intercedit.

2. Si Deus permetteret diabolo, ut representaret innocentes tanquam magos & Sagar, gravissimum immineret præjudicium & damnum rei publicæ, eò quod nò dissimarentur facile gravissimi viri, Episcopi, Religiosi, Judices, Principes &c. quibus

quibus velut fulcris innititur bonum Reipublicæ regimen, consequenter tanquam suspecti, vel perversi demonis asseclæ vilipenderentur, contemnerentur, fierent abominabiles, & ad regendam rempublicam inhabiles, nemôque ipsis pareret sive in Ecclesiasticis sive in politicis negotiis: ergo pertinet ad Providentiam Dei id impedire. Et ex hoc capite nunquam permittit Deus, ut dæmones è manibus Magistratûs semel captos hujus criminis reos eripiant liberando è carceribus, eximendo vinculis &c. vel ut omnes homines, præsertim probos, occidant, licet vel maximè vellent, & etiam ex sua natura possent &c.

3. Est communis persuasio hominum in omnium conscientiis radicata, quòd dæmon innocentes exhibere in Sagarum choro & choreis non possit; quis enim innocens angitur aut timet, ne à dæmone inter maleficos & sagas representetur? Sed tanta communis persuasio non fallit: ergo.

4. Si dæmon posset representare innocentes inter Maleficos & Sagas, seu in specie & figura maleficorum & strigum, etiam posset representare in specie & figura furum, fornicantium, adulterantium &c. seu ut fures, fornicatores, adulteros: sed hoc non est in potestate dæmonis propter gravissimam indè in rempublicam redundaturam incommoda; quivis enim de furto, adulterio &c. accusatus excipere & excusare se possit dicendo,

se culpâ vacare, diabolum assumptâ sui specie facinus patrâsse.

5. Dæmon ipse non appetit representare innocentes in conventibus Sagarum, cum ex SS. litteris perspectum habeat, Deum non permittere, ut electi tententur & vexentur nisi ad meritum, probationem, & bonum ipsorum: ergo.

Ad eò autem hæc me non movent ad assentiendum Binsfeldio, ut potius cum Austore *Cautiois Criminalis*, qui errores, in processibus contra Sagas à quibusdam Magistratibus ferè uno abhinc sæculo commissos cum ingenti strage innocentum egregiè non modò detexit, sed etiam castigavit & emendavit, contrarium amplectar, & viâ ordinariâ permitti à Deo posse dæmoni, ut saltem subinde in nocturnis magorum & sagarum conventibus per illusionem & præstigias exhibeat innocentes. Probat 1. Potest diabolus se transformare in Angelum Lucis, ut ait S. Paulus 2. Cor. 11. & est de fide. Imò id passim testantur vitæ Sanctorum & Sanctarum, quibus diabolus non solum in specie & figura Angeli, sed etiam ipsius Christi, & B. V. Mariæ apparuit, ut sæpe fuerit difficile fraudem agnoscere ac subinde & sæpius nec fuerit agnita: ergo & poterit apparere in forma & figura innocentium in choreis Sagarum, eosque ut tripudiantes exhibere; non enim apparet, cur hoc ipsi non æquè sit facilè, si Deus non impediat; nec apparet ex allatis argumentis, ut videbimus,

R 3

suffi.

sufficienter, cur Deus id permittere nequeat, præfertim quia

2. Id à dæmone jam sæpius factum, exempla demonstrant. Tale imprimis habemus in ipsa specie facti, in qua, ut physicè constat ex oculari Superioris & totius Conventus inspectione, Religiosus ille dicitur præfens fuisse Officio Divino decantando illis ipsis horis, quibus Saga in conventu suo eum se conspexisse assererat tripud autem; ergo vel ipsum fuisse duplicatum necesse est, quod efficere diabolus non potest utpote miraculum, ut nempe idem homo eodem tempore existeret realiter in diversis locis, vel revera non fuisse in conventu Sagarum, sed solum apparenter & repræsentativè. Plures alii, prorsus innocentes, præsertim Nobiles, & Principes, tam Ecclesiastici quàm Sæculares, illo tempore, quo ante sæculum circiter extraordinaria cum extraordinario rigore executio fuit facta contra Sagas & maleficos, fuerunt ab his denunciati tanquam visi in conventibus horum nefandorum hominum nocturnis, ut passim tum fuit divulgatum. Ego ipse memini, non semel mihi narratum esse, quòd quidam Princeps Ecclesiasticus, qui optimò zelò & intentione suas ditiones purgandi ab hac hominum face magno rigore persequeretur igne & ferro hoc hominum genus, & magnam eorum copiam in carceribus detinebat, ex Confessario suo percontatus sit, quot Sagarum denuntiationes sufficiant

ad hoc, ut quis apprehendi & in carcerem compingi tanquam magis reus possit, & illo respondente, tum assertiones sufficere, Episcopus seu Princeps responderit, ergo jam pridem Reverentiam Vestram debuisse carceri mancipare, quia administratum jam decem confesse sunt & testata, quòd R. V. viderint in suis nocturnis choreis & convivis. Denuntiarunt igitur vel ex malitia, ut viros honestissimos in suspicionem traherent, & ipsa mitius haberentur, vel decet à diabolo eorum speciem assumere; quod potterius eò facilius credendum, quòd stygius alator, in omnem hominibus nocendi occasionem intensus, id omnino efficere possit, nisi specialiter à DEO impediatur; quia diabolus potest ita immutare phantasiam & sensum hominis, ut objectum appareat aliud, quàm sit, sicut contingit phrenesi, calida febri, vel mania laborantibus: dein potest diabolus cuicumque rei corporeæ quamcunque formam corpoream circumponere, ut in ejus specie videatur. Unde

3. Dæmones vià ordinariā possunt assumere corpora, & in ipsis apparere hominibus: ergo & corpora innocentium, & in us apparere hominibus in perversorum conventibus. *Ant.* nemo facile negaverit, quia dæmones naturalia retinuerunt integra, sicut habent & retinent boni Angeli, de quibus ex S. Scriptura certum est, quòd in assumptis corporibus apparuerit hominibus, uti tres Angeli in valle

valle Mambre apparuerunt Abrahæ. Gen. 18. duo Angeli venientes Sodomam ad Loth. Gen. 19. imò & de dæmone constat ex SS. litteris; sic apparuit Evæ in Paradiso in forma serpentis, vel serpentem verum obsidens. Gen. 3. Christo in deserto, quem & ausus est tentare DEO permittente. Matth. 4. Similia reperiuntur plura in vitis Sanctorum, & non nisi temere negantur: *conseq.* fluit, quia vires naturales dæmoni relictas id non excedit: quamdiu ergo non concludenter probatur, Deum viâ ordinariâ id non permittere posse & spectatâ providentiâ Ordinariâ (quod probari non posse existimo) tenendum est, diabolum in corporibus assumptis posse apparere in specie & figura innocentium hominum in perverforum conventibus. Legimus quoque in vita Venerab. P. Dominici à Jesu Maria, diabolum hujus Sancti viri speciem assumpisse, ut in perniciem traheret morti quendam vicinum. Si Deus hoc potuit permittere, cur non & illud possit? Si Deus permisit sæpe longè graviora etiam contra innocentes, uti neces Martyrum, infanticidia à maleficis patrata, conculcationes &c. SS. reliquiarum, imò & hostiarum consecratarum etiam in conventibus Sagarum; cur non possit permittere, ut diabolus representet in suis sacris solennibus & nocturnis conventibus homines innocentes, ut noceat ipsis saltem in honore & fama, si aliter & in vita nocere nequeat, Deo non permittente? *Utrumque vero*

Argumenta in contrarium allata non admodum difficulter solvuntur. Ad 1. *N. Min.* Probatio hujus nimis est infirma, & suspectissima, imò ridicula utpote desumpta ex confessionibus Sagarum, & maleficorum, facis hominum vilissimæ, profligatissimæ, sceleratissimæ, nullius fidei & famæ, ac insuper à dæmone mendaciorum fabro instigatæ, qui hoc modo intendit innocentissimos perdere, & si hoc non obtineat apud prudentem Magistratum, saltem gravissimè lædat in honore & æstimatione multis admodum necessaria ad bene uti uterque fungendum officio. Multa hucusque facta sunt ac fieri possunt, quæ Martino Delrio sunt inaudita: mihi certè & multis aliis auditum est, dæmonem sæpius representare innocentes.

Ad 2. Imprimis *Neg. sequel.* gravissimi viri, qui aliunde sunt bonæ famæ, & integri viri, apud prudentes & æquos rerum æstimatores per hoc, quòd represententur à dæmone inter maleficos & Sagar, non diffamantur, nec fiunt inhabiles ad regendam rempublicam &c. quia sciunt artes & fraudes dæmonum, quibus nihil sit credendum; imprudentura verò & vecordium non curandum est judicium. Dein quare Deus non possit permittere, ut aliqui innocentes quandoque habeantur pro nocentibus, cum sæpe permiserit plurimos innocentes tanquam nocentes, & quidem etiam tanquam magiæ & maleficii reos occidi & Martyrionè crudelissi-

delissimò affici? cur non possit permittere Deus, ut innocentibus per huiusmodi representationem grave malum, saltem in honore & fama, nisi etiam in vita, inferatur, cum permittat dæmoni, ut sagas transferat de loco in locum ad nocendum innocentibus, ut ipsis subministrat venena & alia, quibus utuntur in maleficiis, ut excitent horribilas tempestates cum grandine fegetes devastante, fulmine ædificia, Ecclesias consumente &c.? An non etiam per hæc & similia graviter nocentur innocentibus, an non & reipublicæ non levia inde accersuntur incommoda? & tamen Deus potest & saepe solet permittere: cur non etiam illusorias innocentium representationes in conventibus Sagarum? Hoc est, inquit cum Binsfeldio, speciale privilegium amicorum & filiorum Dei, ut circa crimen tam atrox innocentes non pertrahantur in eandem massam cum nocentibus juxta promissionem in Psalmis factam: *quoniam in me speravit, liberabo eum; protegam eum, quoniam cognovit nomen meum* &c. Sic contra maleficos & maledicos defendit Deus Susannaam, S. Arhanasium, S. Sylvanum Epp. &c. Sed quæso te an tot Sancti Martyres, quorum etiam aliqui propter hoc ipsum crimen magiæ ipsis falso imputatum passi sunt mortem, licet revera passi sint propter Fidem Christianam, nam fuerunt amici & filii Dei? An ipse Christus non fuit amicus & filius Dei, & tamen permisit Deus, ut diffama-

retur tanquam dæmonium habens &c.? Rectè igitur concludo verbis P. Adami Tannerii: scilicet *DEUS tot alia, eaque immanissima scelera: idque iustissimis de causis permittit; & in solo hoc processu contra Sagas, signato quasi codicillo, sponsonem fecerit, non se permissurum, & innocentibus fiat injuria.* Producatnr iste codicillus; exhibeantur tabulæ: proferantur speciales Dei promissiones de hoc casu?

Ad 3. *N. Ma.* Communis persuasio, saltem defacto, & inter prudentes rerumque magis intelligentes est plane in contrarium; imò apud hos iam fuit illis temporibus, quibus tanto rigore & savitia procedebatur contra Sagas, & multi Judices seu exaltitia seu ex imperitia ad denuntiationes propter hoc delictum in carceribus existentium, & immanibus tormentis ad fatendum de se & de aliis coactarum personarum, statim alias & alias ad carceres & torturas abtrahi fecerunt, ubi tormentis adactæ, ut innocentes fuerint, confessa sunt crimen & ultimò supplicio affectæ: tunc temporis utique & merito timebant innocentissimi quique. Hodie autem non amplius timent, non quia putant, se à dæmone representari non posse in conventibus Sagarum, sed quia credunt, etsi fieret, id libi non obfuturum, eò quòd credunt, tam imprudentes & indiscretos Judices ad tribunalia hodie non amplius sedere, qui plus credituri sint nequam dæmonis mancipiis, quæ accuserent, & inter vivos esse asserant, quam integritati

morum quæ excuset. Dein quis inane surgens angitur aut timorem concipit, ne ea die à sagis incantetur aut maleficio affletur, ut perpetuò sit miser, licet non dubitet, Deum id posse permittere, licet ipse sit innocens? Ergo ex eo, quòd hodie innocentes non timeant, ne represententur à dæmone, malè inferitur, id à Deo non posse permitti.

Ad 4. *Neg. sequel. S. parit.* nam in nocturnis Sagarum conventibus, etiam juxta Adversarios, Diabolus agit & agere permittitur merum histrionem, qui meris larvis, spectris, illusionibus, & falsis imaginibus sagas & maleficos decipit, nunc in specie viri, mulieris, adolefcentis, virginis, nunc in specie hirci, leonis &c. assecularum oculis obliudit, jam facit, ut videantur sibi delicatè edere, bibere, cubare in lectis eburneis &c. cum tamen vescantur morticinis, camarinam ein stinckendes Wasser, potent, & sub patibulo quiescant, jam aliud & aliud inibi fictè gerit: quid mirum, si fides non habeatur, si inibi innocentes representent? Econtra qui su-

rantur, homicidia, fornicationes, adulteria &c. committunt in alio quovis loco, nullis illusionibus & talibus phantasmatis obnoxio, & conspiciuntur hæc patrare, ineptus ac infusus foret Judex, qui suspicaretur, vel crederet afferenti, se talia non fecisse, sed diabolum in sua specie, nisi nimirum aliunde id credendi efficax haberet fundamentum.

Ad 5. Negatur, quòd dæmon non appetat; nunquid exquisitas infinitorum Martyrum pœnas, imò & necem promovit, non obstante, quòd seiverint, Deum non permittere, ut electi tententur & vexentur, nisi ad meritum, probationem, & bonum? hoc quidem dæmon non intendit, sed Dei bonitas facit, ut electis omnia cooperentur in bonum. An non & representatio innocentium à Deo permitti potest in eorum meritum, probationem, & bonum, licet diabolus eam appetat & intendat in eorum malum? Infirma igitur sunt omnia Binsfeldii & assecularum argumenta.

TITULUS XXII.

De Collusione detegenda.

DECISIO CLXVI.

De Marito civiliter agente contra conjugem ut adulteram & complicem coram Judice Ecclesiastico, à quo per collusionem adulteri fuerunt absoluti.

SPECIES FACTI.

Lucas civis & opifex habuit conjugem adeò formosam, ut quidam Nobilis vicinus ejus amore captus sepe eam ad scelus sollicitaret, ac tandem semel iterumque obtineret. Lucas maritus tanta hujus rei indicia nactus, ut crederet se satis in Judicio probare posse adulterium, egit coram Judice Ecclesiastico ad divortium, & ad lucranda dotem uxoris, nec non ad multam pecuniariam complici infligendam & sibi applicandam, adeoque non criminaliter, sed civiliter ad interessuum. Nobilis, ut declinaret infamiam aliàque incommoda sibi inde imminencia pecuniis aggressus est Lucam, & ita in suas partes traxit, ut probationes &

indicia adulterii magis violenta non proferret in Judicio, & sic efficeret, ut Nobilis cum uxore in tribunali Ecclesiastico absolveretur. Innotuit ista collusio Magistratui Sæculari, qui propterea inquiri in adulterium & adulteros istos curavit, & formato contra eos processu tanquam adulteros, si sufficientem delicti probationem obtineret, condemnare & punire institit, nec non Lucam propter collusionem. Unde duo queruntur. 1. An Lucas colludendo cum Reo contraxerit infamiam & poenam collusionis? 2. An absoluti à Judice Ecclesiastico adulteri subiaceant novæ inquisitioni & judicaturæ in foro Civili?

QUÆSTIO I.

An Lucas sit reus Collusionis, & poenarum in eam statutarum?

Videtur, quòd sic i. quia collusio est fraudulenta conventio inter actorem & reum eo fine, ut reus absolvatur, uti describunt Host. Sylv. Fagn. Gonzal. & alii cum glossa in c. 3. v. collusione b. t. Sed Lucas fuit Actor, & cum reis clam & fraudulenter convenit eum in finem, ut rei absolventur: ergo commisit collusionem.

2. Si collusionis non esset reus, tunc ideo, quia in causis civilibus non habet locum: sed hoc juxta multos & graves DD. est falsum: ergo. 3. Quamvis permitratur actori & reo transigere, tamen excipitur crimen adulterii. l. 18. § 1. penult. C. de his, qui not. infam. Et transigentes in causa civili ratione criminis non capitalis habentur pro infamibus & confessis. l. 4. l. 5. ff. eod.

Sed parùm hæc stringunt, atque ideo Lucam collusionis, prout poenis subjacet & delictum est, reum non esse existimo. Ratio principalis & solida est, quia collusio, prout est delictum & poenis subjacet, in actore & reo, quando causa tractatur tantùm civiliter, locum non habet; quia in causis civilibus liberum & partibus licitum de jure est transigere, litem tollere, concordiam facere. Mascard. de Probat. concl. 322. n. 2. Barb. ad rubr. b. t. v. colludere. Reif-

fenstuel b. n. 3. alii. Siquidem ex una parte nemini præjudicant, scilicet nec privato, cum nullius interfit reum actori in causa Civili condemnari, vel non condemnari, nec reipublicæ, cui solùm præjudicatur, si super crimine agatur criminaliter, & fraudulenter impediatur, ne crimina puniantur; ex altera verò parte Jus nullibi prohibet transactionem actori & reo in causis civiliter intentatis. Dico, Actori & Reo; nam apud Advocatos & Procuratores, qui ita fraudulenter colludunt in præjudicium sui principalis cum Adversario, vel ejus Advocato, secreta causæ etiam civilis ei manifestando, probationes efficaciores omittendo, vel exceptiones futiles admittendo, locum habere potest, licet non strictè collusores dicendi sint. per l. 1. §. 2. ff. de Prævaricat. sed potiùs falsarii, qui hodie puniuntur arbitrariè.

Ad 1. Objectionem dico, collusionem esse quidem fraudulentam conventionem inter Actorem & reum &c. sed in criminalibus tantùm, ubi super crimine agitur criminaliter & ad vindictam publicam, quæ per collusionem talem impediretur, & sic delicta manerent impunita cum præjudicio boni publici, non verò in civilibus causis, & ubi super crimine

S 2

solum

solū agitur civiliter ad propriū interesse & commodum actoris, ut in hoc casu contigit. Ad 2. licet aliqui DD. extendant crimen collusionis etiam ad causas civiles, ii tamen vel intelligi debent non de actore & reo quibus transigere, & à lite desistere licet pro libitu, sed de Advocatis & procuratoribus eorum, quibus utique prohibitum colludere cum parte adversa, vel, si loquantur de Actore & Reo, ab illis recedimus cum omni veneratione, nixi meliori

ratione & meliorum Doctorum auctoritate. Ad 3. crimen adulterii in dictis LL. solum excipitur, quando super eo agitur criminaliter, etiam ad pœnam mortis. Eodem modo intelligendæ sunt l. 4. §. l. 5. cit. quod nempe transigentes in causa criminali criminaliter intentata, non capitali, habeantur pro infamis & confessis, non verò transigentes super causa civiliter acta, licet actio fundetur in crimine & delicto.

QUÆSTIO II

*An isti adulteri à Judice Ecclesiastico absoluti sub-
jaceant novæ Inquisitioni & Judicatura in Foro
Civili?*

NON subjacere decisum videtur in c. 6. de accusat. l. 7. §. 2. l. 11. §. 14. ff. eod. ubi habetur, per sententiam Judicis absolutoriam crimen sic tolli, ut de eo quæri non amplius possit. 2. Si subjacerent novæ inquisitioni aut accusationi super adulterio absoluti in præsentia casu, tunc ideo, quia sententia est lata per collusionem cum reis habitam ab Actore Luca. l. 11. C. eod. l. fin. ff. de prævaricatione. sed in hoc casu non intervénit collusio, ut in q. 1. fuit probatum: ergo. 3. Licet non intervenerit collusio, saltem intervénit transactio inter Actorem & reos, qui datâ & acceptâ pœnâ absolutionem procurârunt ob-

non exhibitas probationes criminis adulterii: sed transactio non minorem habet vim & auctoritatem, quam sententia valida & res judicata (per quam omnino tollitur crimen) l. non minorem 20. C. de transact. §. l. 2. ff. de Jurejur. ergo. 4. Sententia lata in uno foro parit exceptionem rei judicatæ in altero foro. c. fin. de Except. in 6. sed adulteri sunt absoluti per sententiam in uno foro, nempe Ecclesiastico: ergo habent exceptionem rei judicatæ in altero foro, nempe Sæculari, ne super eodem delicto judicari denuo possint, vel inquiri in ordine ad pœnam.

At his non obstantibus censeo, in

Secu-

Sæcularis Judicis potestate omnino esse in absolutos ab Ecclesiastico adulteros ulterius inquirere, & si sufficienter ipsi probetur adulterium, illud secundum leges & statuta punire. Jul. Clarus, qui pro se dicit stare communem DD. & praxim tribunali. Prob. 1. ex c. 5. de pœnis in 6. ubi habetur, quod punitus in foro Ecclesiastico adhuc judicari & puniri possit in foro sæculari; quia pœna spiritualis & medicinalis, quæ ferè in foro Ecclesiastico infligi solet, non tollit pœnam temporalem, nec ista illam: ergo à fortiori, si ne quidem punitus est quispiam, & tamen delicti reus, vel de eo diffamatus, adhuc puniri in foro sæculari potest, & in eum inquiri, ut delicta competentis & condignâ pœnâ afficiantur. Prob. 2. ex c. 1. 2. & fin. h. t. ubi permittitur Judici inquisitio. & l. 3. §. 1. ff. de prævar. iterata accusatio rei jam per sententiam absoluti. Et quamvis hæc Jura loquantur de absoluto per collusionem, tamen ratio boni publici, in qua fundantur, etiam militat pro casu, quo propriè delicta collusio non intervenit, nescilicet crimina semel audita maneant indiscussa & impunita. Unde probatur 3. bonum publicum exigit, ut delicta reipublicæ perniciofa, quale utique est adulterium, non maneant impunita. l. 13. ff. de Off. Pras. l. in vulneratus. S. quod si quis. ff. ad L. Aquil. c. 35. §. 1. de sent. Excom. Barbosa axiom. 68. n. 1. Sed delictum adulterii, si probetur esse commif-

sum, in foro Ecclesiastico non est punitum, nec vi actionis puniri poterat, cum actum fuerit Civiliter: ergo exigit & debet adhuc puniri condignè instituta inquisitione. Prob. 4. actio civilis non præjudicat criminali. l. un. C. quand. Civil. act. ita ut utraque in eodem etiam Judicio saltem successive proponi possit gl. in l. un. cit. v. utraque; ergo à fortiori in alio Judicio locum habet actio, consequenter & Inquisitio criminalis, postquam priùs alibi instituta est actio Civilis; cum actio criminalis & civilis tendant ad fines diversos.

Objecta nullum faciunt negotium. Ad 1. ajo, in illis Juribus sermonem esse de criminaliter accusato; & legitime per sententiam validam absoluto, pro quo casu multi quidem tenent, eum non amplius accusari, aut inquiri super eodem crimine posse, quod tamen ipsum alii plures affirmant, allegantes pro se quoque praxim. Non tamen facillè ullus negabit, reum actione civili pulsatum posse criminaliter adhuc accusari & inquiri, cum Leges satis clarè oppositum statuunt, & ratio evincat contrarium, præsertim si in Civili Judicio intervenerit clandestina transactio inter Actorem & Reum, quæ simulacrum est collusionis, licet non sit vera collusio. Ad 2. N. Ma. Ratio negandi patet ex nostræ sententiæ fundamentis. Ad 3. dist. Min. transactio non habet minorem auctoritatem, quàm sententia & res judicata, in causis merè civilibus, C. Min. in
S 3 crim-

criminalibus. *N. Min.* transactio inita super causa civiliter acta non se extendit ad causam criminaliter tractandam, uti patet ex nostris probationibus. Imò in causis criminalibus, ubi non agitur de vita & sanguine, de Jure ne quidem licitum est transigere: & transigens habetur pro confesso. *l. 4. §. ff. de his, qui not. infam.* In causa autem criminali capitali (excepto adulterio) prohibitum quidem non est transigere cum accusatore. *l. 18. §. ibi gl. C. de transact. cum ignoscendum sit ei, qui sanguinem suum qualiter qualiter redemptum voluit. l. 1. ff. de bon. eor. qui ant. sent.* hæc tamen transactio, licet impediatur novam accusationem, tertium tamen non ligat, & sic Judicem non impedit vel arcet ab Inquisitione instituenda. *Jul. Clar. §. fin. q. 58. n. 4. Ad 4. dist. Ma.*

sententia lata in uno foro parit exceptionem rei judicatæ in altero foro, si ad utrumque forum causa deferatur criminaliter, vel ad utrumque civiliter, & simul in primo foro sententia fuit legitime ac valide lata, atque si criminaliter acta sit causa, & in primo foro condignâ & ordinaria poenâ delictum punitum. *C. Ma.* si in uno foro causa fuit tractata civiliter, & in altero tractatur criminaliter, vel si in primo etiam foro fuit quidem tractata criminaliter, non tamen condignâ poenâ fuit affectum delictum. *N. Ma.* In præsentis casu prius fuit actum solum civiliter, & delictum nullâ prorsus poenâ affectum; quod tamen secundum Jura non debet relinqui impunitum, si de eo constare possit.

TITULUS XXIII.

De Delictis Puerorum,

DECISIO CLXVII.

De Minorennis, Magiæ crimine infecti, poena.

SPECIES FACII.

CAsparellus puer adhuc novennis fatuebatur locius se artem callere indurandi corpus, producendi mures, glires &c. imò jactabat se, quòd

ad nocturnos Sagarum conventus evolâisset, & ad montem veneris venisset, ibique inter omnis generis delicias & tripudia perquam lautè epularis fuisset. Cum verò talia coram coetaneis suis jactitâisset, & alia insuper signa magnæ malitiæ in puero depræhenderentur à Magistratu apprehensus, & severius examinatus est. In quo examine quia non solum prædicta, sed & alia magis & Sagis consueta, uti se Deum & Sanctos negasse, turpissima in nocturnis conventibus patrâsse, demoni se mancipâsse &c. & quia virgis cæsus non sentiebat ictus, nisi fuissent aquâ benedictâ madefactæ, pro malefico habitus est. At, quia pueri & impuberes, subinde à propriis parentibus, vel aliis, in ætate necdum doli capace seducti & in gravissimum magiæ crimen prolapsi vix malitiam apprehendentes, saltem non debite, ultimo & graviore supplicio de Jure affici nequeunt, neque solent, Casparellus ferulâ acerbis aliquoties castigatus Clerico probatæ vitæ traditus est, ut is vigili sub cura doctrinâ & præceptis Fidei diligenter ipsum institueret, pietatem instillaret, ab omni commercio cum diabolo, præsertim nocturnis evolutionibus, quantum posset, cohiberet, & in timore Dei bonisque moribus educaret. Clericus pro suo zelo fecit, quod potuit, sed plenè ad

frugem reducere, & (uti apud hujusmodi homines hoc flagitii genere infectos difficillimum & ordinariè vix possibile est) omnem relapsum in priora delicta impedire non potuit. Interea Casparellus ad annum ætatis decimum sextum pervenit, eaq; de se indicia præbuit, quòd planè necdum sit emendatus, ob quæ per viciniam diffamatus, & passim pro malefico habitus iterum in carcerem abstractus est, & quia post severam inquisitionem & instituta examina partim in partim extra torturam factus est superius recensita, ac insuper, quòd diabolo de novo se devoverit, nefandam cum eo libidinem exercuerit in forma mulieris, Deum, B. Virginem, S. Angelum custodem blasphemaverit, Sacrilegia, rerum sacrarum abusum, sortilegia, sodomiam, & alia horrenda scelera commiserit, constanter tamen negando, quòd uli hominum nocuerit in vita aut sanitate aut in pecoribus &c. Dubium jam est, qua pœna afficiendus sit iste Minor, de magiæ partim confessus partim convictus: ad quod resolvendum duas pono quæstiones. 1. An Minor propter delictum capitale quodcumque puniri possit pœnâ ordinariâ mortis. 2. An minorennis magus, vel saga, affici pœnâ ordinariâ.

QUÆ-

QUÆSTIO I.

An Minor propter delictum capitale puniri possit pœnâ ordinariâ mortis?

Negativa arridet multis magnisque Doctoribus, uti Aretino, Farinac. p. 3. q. 92. n. 41. Andr. Tiracuell. in tr. de pœn. temperand. caus. 7. Joanni Harpprecht *litt. tit. de publ. Judic. §. 5. n. 782.* qui plurimos alios allegat: ex quibus tamen multi excipiunt atrociora crimina, reipublicæ singulariter perniciofa vel abominanda, ut crimen læsæ Majestatis, hæreseos, Sodomix, veneficii & magiæ &c. licet alii cum Fr. de Caldas, & cum Farinac. de pœn. temper. q. 92. n. 106. (nisi maximæ circumstantiæ concurrerent) non excipiant. Neque destituuntur hi Auctores gravibus, propter quæ mitiora amplectuntur, fundamentis ex Jure petitis, quorum

Primum sumitur ex l. 1. §. impubes ff. ad S. C. Silam. ibi: *etatis enim excusationem meretur.* Item ex l. 16. ff. de pœn. ubi §. 2. dilucide asseritur, in impositione pœnarum *etatis rationem habendam esse.* Rursus ex l. 108. ff. de R. 7. ibi: *fere in omnibus pœnalibus Judiciis & etati & imprudentia succurritur.* Ergo per modum regulæ generalis statuunt Jura, Minori etati succurrendum, & mitiorem, quàm majorennibus, pœnam esse infligendam.

Secundum ex l. auxilium 37. §. 1.

v. in delictis ff. de Minor. ibi: *in delictis autem minor annis 25. non meretur in integrum restitutionem, utique atrocioribus (ergo vi atrocibus, & pœnam mortis ordinariam promeritis, restituitur, seu ipsi succurritur) nisi quatenus interdum miseratio etatis ad mediocrem pœnam Judicem perduxerit: ergo licitum est Judici in hujus legis pœnam mitigare ob etatem minorennem.*

Tertium fundatur in ratione, quia minor longè infirmiori judicio regitur, quàm aliquis majorennis, cum illius judicium sit adhuc immaturum, fragile multis captionibus & insidiis expositum. l. 1. pr. ff. de Min. atque postulat, ut ipsi quoque succurratur in delictis, præsertim cum ob infirmitatem judicii etiam dolus in ipso sit minor, quàm in majorenni: ergo, cum delicta quoad gravitatem non sint paria, nec pœnæ debent esse æquales.

Histamen non obstantibus censeo, spectatâ theoriâ regulariter minores pœnæ ordinariæ, etiam mortis, subiacere. Bald. in l. 1. c. si advers. delict. n. 1. Menoch. de arbit. Jud. l. 7. casu 239. n. 3. Colerus p. 1. decis. 162. n. 8. Ant. Merenta *Controv. Jur. l. 5. c. 15.* Carpozov. *Prax. Crim. p. 3. q. 143. à n. 64.* Glettle *Jurispr. Terrib. to. 1. p. 1. c. III.*

s. un. §. 3. n. 38. P. Schmalzgrueber h. t. n. 12. alique multi & præclari DD. De delictis spiritualibus, uti est Hæresis, & Simonia apud Canonistas est extra controversiam, quia minor in spiritualibus habetur pro majore. P. Reiffenstuel. b. t. n. 4. Barb. in c. 1. §. fin. b. t. Dixi 1. spectatâ Theoriâ; siquid aliud in tribunalium praxi observetur, eò minus repugno, quò magis aliàs in mitiora propendeo. Dixi 2. regulariter, nisi nempe ob alias circumstantias justa causa vel æquitas postulet, ut Judex ob ætatis infirmitatem mitiget pœnam ordinariam, & pœnam mortis mutet in pœnam fustigationis aut relegationis, vel pœnam mortis qualificatam convertat in simplicem. arg. l. 37. §. 1. cit. P. Schmalzgrueber. n. 12. cit. §. seq.

Moveor ad ita concludendum 1. à l. si ex causa 9. §. nunc 2. ff. de Min. ubi mota est quæstio, utrum ob paritatem rationis non pariter succurrendum sit minoribus in delictis, sicut succurritur in contractibus, Ulpianus eam negativè decidit dicendo: placet in delictis minoribus non subveniri, nec hic itaque subvenietur. Nam etsi furtum fecit, vel damnum injuria dedit, non ei subvenitur. Consonant l. 1. §. l. 2. c. si advers. delict. in quarum prima sic dicitur: in criminibus quidem ætatis suffragiò minores non juvantur: etenim malorum mores infirmitas non excusat, si nempe delictum ex animo venit, seu ex dolo: in secunda autem sic: licet in delictis ætate neminem excusari constet. Jam sic: Secundùm Le-

(R. P. Pichler Decif. Tom. 2.)

ges minoribus per se & regulariter non subvenitur, nec in criminibus ætas ipsis suffragatur, nec eos excusat infirmitas animi, si de dolo constat: sed ipsis subveniretur, & ipsi juvantur ætatis suffragiò, & excusarentur, si à pœna ordinaria forent immunes: ergo ab hoc per se & regulariter non sunt immunes. Ma. habetur in Legibus, Min. patet, cum magnum esset sublevamen & subsidium minorum, si pœnæ ordinaria ob sua delicta non subjacerent.

Moveor 2. à l. 36. ff. ad L. Jul. de adult. ibi: si minor annis adulterium commiserit, Lege Julia tenetur, quoniam tale crimen post pubertatem incipit: ergo, cum minor adulterii reus teneatur Lege Julia de adulteriis, hoc ipso tenetur pœnâ ordinariâ hujus Legis, cum textus absolute dicat, eum teneri Lege Julia, eò quòd in hac ætate dolus, in adulterio inquisitus, jam adsit: ergo etiam ob alia delicta pœnæ ordinariæ subjacet minor, si dolus sufficiens ad delictum adsit. arg. à contrario desumpto ex l. 22. ff. ad L. Cornel. de fals. §. arg. l. 5. §. etsi infans. ff. ad L. Aquil. Confirmatur ex l. 6. C. ad L. Cornel. de Sicar. ibi: si quis te reum Legis Corneliæ de Sicariis fecerit, innocentia purgari crimen, non ætate, convenit: ergo, si minor dolosum commiserit homicidium, ratione ætatis non excusatur à pœna ordinaria Legis Corneliæ de sicariis: ergo nec, si aliud crimen capitale commiserit. Confirmatur 2. ex l. 14. ff. ad S. C. Syllan. ibi: Tribus autem Germa-

T

nus

aus Legatus etiam de impubere (qui non multum à puberi etate aberat) sumi iussit supplicium, & tamen non sine ratione --- qui verò ministri, vel participes cædis (Domini sui) & ejus etatis (quamquam nondum puberis) ut rei intellectum capere possent, his non magis in cæde domini, quam in ulla alia causa, parci oportere: ergo, si juxta hanc legem parci non debet, etiam impuberibus, pubertati tamen proximis, in quibus adest doli capacitas & dolus, multò minus parci debet minoribus, qui sæpe sunt maligni judicii & admodum malitiosi: parceretur autem, si à pœna ordinaria essent immunes.

Moveor 3. à Constit. Poenali Caroli V. qui art. 164. von Jungen Dieben sic ordinavit: So der Dieb, oder Diebin (æquiparat hic Carolus scæminas cum maribus quoad annos pubertatis in poenalibus) ihres Alters unter vierzehnen Jahren wâren, die sollen umb Diebstall, ohn sondere Ursach, auch nit vom Leben zum Tod gerichte, sondern der obgemeld Leibstraff gemess, mit sambt ewiger Urphed gestrafft werden. Wo aber der Dieb nabende bey vierzehnen Jahren wâre, und der Diebstall gross, oder obbestimbt beschwerliche Umstände, so gesâhrlich, darbey gefunden wûrden, also daß die Bosheit das Alter erfüllen môcht, so sollen Richter und Urtheiler deshalb auch, wie hernach gemeldt, Rathspfliegen, wie ein solcher Junger Dieb an Gut, Leib, oder Leben zustraf-

sen sey: Ex quo textu rectè inferri Blumlacher ad cit. art. n. 5. à contrario, fures annam 14. etatis egressos, seu puberes, & minores, pœna ordinaria mortis subiacere ob furtum, etiam non qualificatum (si enim tale esset, nec impuberes, pubertati proximis, in quibus malitia supplet defectum etatis, prævia consultatione puniri permittit etiam morte pro qualitate circumstantiarum) quia exceptio firmat regulam in casibus non exceptis. Ego autem ex dicta Constitutione Carolina aliam adhuc facio illationem, nempe hanc: dubium est inter Auctores, quid de Jure Communi statutum sit, an nimirum minores pœnâ ordinariâ mortis per se & regulariter affici possint vel debeant: Carolus V. autem Legislator pro Imperio Romano-Germanico clarè determinavit pœnam ordinariâ mortis in furto: ergo de Recentiori Jure in Imperio Romano determinatum nunc est, pœnâ ordinariâ eos esse afficiendos saltem ob delictum furti: cùm igitur eadem ratio, nempe sufficiens doli capacitas, quæ sicut in Carolina, ita & in Jure Communi, maximè attenditur, adesse possit in aliis quoque delictis, & sæpe soleat, etiam horum rei minores pœnâ mortis ordinariâ afficiendè erunt.

Ad fundamentum 1. Adverse partis 2. illas tres Leges exaudiendas esse de Impuberibus, non de Minoribus, vel si de his quandoque, tunc tantum, quando ex circumstantiis apparet,

paret, eos imprudentiâ potius, quàm dolo deliquisse. Siquidem primustextus aperte loquitur de impubere, secundus solum refert circumstantias, quæ augent vel minuunt delictum, ac inter illas ponitur etiam ætas, quæ aliquando etiam minuit delictum, si nimirum magis ex imprudentia, ut ordinariè in impuberibus, non in minoribus contingit (nam propriè imprudentia cadit in impuberes) quàm ex dolo commissum fuisse ostendatur. Ant. Merenda *controv. Jur. l. 5. c. 15. n. 12.* Tertius disertè addit, *ætati & imprudentiæ*: ergo textus non vult succurri cuilibet ætati, etiam minorum, sed ubi imprudentia solet & præsumitur communiter adesse, uti apud Impuberes, apud minores autem, qui plerumque jam sunt satis astuti, jam doli adesse solet, & communiter apparet in delictis. Si igitur hi textus intelligantur de Impuberibus, alii autem, in quibus habetur aperte, quòd ætati non succurratur, de minoribus doli satis capacibus, Jura optimè conciliantur, quæ juxta communem regulam conciliari debent, quantum fieri potest, ut evitetur vel contradictio & correctio.

Ad 2. M. himet gratulor, quòd meam sententiam amplissimè confirmet & explicet potius, quàm impugnet; nam in illo textu dicitur, *interdum* ad mitiorem pœnam infligendam moveri posse, nimirum quando delictum culpâ magis & imprudentiâ, quàm

dolò, admissum esse apparet; vel quando minor judicio ætatem impuberem non est egressus, & annis quidem minorennis seu pubes effectus, non malitiâ; vel quando crimen est tale, cui à Jure non est taxata pœna certa & ordinaria, sed arbitraria, si ergo *interdum* duntaxat Judex juxta dicta possit mitigare pœnam à Lege taxatam, regulariter mitigare non potest; quod est thesis mea. Certè citata lex 37. in versu sequenti statim subjungit, quòd minor frustra deprecetur pœnam per hoc quòd *minor annis* adulterium se commississe fateatur; ac in fine addit, quòd *non sit ætatis excusatio adversus præcepta legum ei, qui, dum leges invocat, contra eas committit.* Ex hoc autem, quòd *d. l. negetur minori restitutio in delictis atrocioribus*, non infertur, quòd in atrocibus restitutio detur; quia vox *utique* ibi posita non significat idem ac *tantum*, sed idem ac *maximè*, quæ vox est implicativa.

Ad 3. Esto, quòd minor regatur infirmiore judicio, quàm majorennis (quod non semper est verum) sufficit tamen, quòd doli ita sit capax, & tantæ malitiæ ac improbitatis, quanta requiritur ad formale delictum; alii homines rudiores & crassiores mitius regulariter essent puniendi quàm litterati & Nobiles, cum in illos tanta non cadat malitiæ, quanta in istos. quod nemo dixerit. Dein, si Judices deberent semper metiri minorem vel majorem dolum delin-

delinquentis, nunquam ferè pœna ordinaria infligi possit, sed ea vel mitigari deberet, & ipsi Judices in-

numeris scrupulis exponerentur non sine damno reipublicæ.

QUÆSTIO II.

An minorennis ob crimen Magiæ & maleficii pœnâ ordinariâ affici possit? atque in specie noster Casparellus?

Quamvis plerique DD. severius procedendum esse velint contra adolescentes atrociorum criminum reos, quæ inter utique est Magia & maleficium, tamen non desunt, qui etiam in hoc crimine mitius cum puberibus seu minoribus agendum esse censeant, nisi plenam pubertatem adepti sint. Manz in *decis. Palat. q. 72. n. 25.* cum Thoma Mezger *conf. crim. 7. n. 3.* plures allegante. Et licet alii hac in parte multum tribuant arbitrio Judicis, tamen addunt, hoc arbitrium nunquam extendendum esse ad ultimum supplicium ante decimum sextum ætatis annum completum, nisi maximæ circumstantiæ accederent. Binsfeldius ad l. 5. C. de malef. & mathem. fol. 521. & 524. Th. Mezger *cit. conf. 7.* ubi notant, talem ætatem minorem asservandum & instruendum, vel etiam, ut ex laudato Manzio n. 17. allegante responsum Juridicæ Facultatis Ingolstadiensis de 20. Sept. 1646. virgis acerbis castigandum. Ratio esse potest partim, quia tales

adolescentes & juvenes sæpe in infantiâ à parentibus pervertuntur, demoni mancipantur, Deo renuntiare jubentur, ad nocturna conventicula abducuntur, partim quia hoc delictum est tale, ex quo ante maturioræ ætatem propriis viribus extricare se nequeunt ob gravissimas tentationes diaboli, visibiliter sæpe apparentis, non solum allicientis sed etiam minitantis ac propè compellentis, quibus superandis vix majorennis & grandævi sufficiunt. Dein pro Casparello

2. Facere potest, quòd nunquam convictus vel confessus fuerit, se ulli hominum nocuisse seu in vita & membris, seu in animalibus &c. Sed illi magi, sagæ &c. quæ licet diabolo se devoverint, cum eo se commiscuerint, Deum abnegarint &c. ad nullos tamen actus nocivos progreffi sunt, nec maleficium externum commiserunt, ultimò supplicio non sunt afficiendæ in Imperio Romano propter Constitutionem Pœnalem Caroli

Caroli V. art. 109. ubi die Todesstraff denjenigen Zauberern allein aufgelegt wird, so den Leuten durch Zaubereyen Schaden oder Nachtheil zugefügt. Wo aber jemand Zauberey gebraucht, und damit niemandt Schaden gethan hätte, die sollen gestrafft werden nach Gelegenheit der Sachen. Fichard, *conf.* 112. vol. *Germ.* Gilhausen in *Arb. Judic. Crim.* c. 2. tit. 17. n. 17. Jo. Harpprecht ad *§. 5. n. 306. seq.* *Instit. de publ. Judic.*

Sed quidquid sit de istis, ego tamen cum communiore, imò plerorumque, censeo, minorem, saltem si 16. annos ætatis implevit, posse ob crimen magiæ & maleficii poenâ mortis affici, imò ordinariè, licèt dictos annos necdum impleverit, sed proximus adhuc sit impubertati, si hanc egressus idem crimen adhuc exercuit (nam delicta vel in infantia vel in impubertate jam commissa præcisè in tantum attendenda sunt, in quantum ex contracto habitu magis incorrigibilis apparet, nequè delicta impuberis, modò minoris effecti, gravius puniri possunt, quàm eo tempore, quo commissa sunt. l. 1. pr. ff. de penis. Jul. Clarus *§. fin. q. 60. n. 5.* cum attendendum sit tempus delicti, non punitionis. Farinac. *q. 92. n. 162.*) Extendo assertionem etiam ad Casparellum, præsertim cum annum 16. ætatis iam compleverit, & in pubertate atrocissimum hoc crimen patrare perrexerit. Nec propterea ti-

meo irregularitatem; nam Jurispræritus de aliquo Reo, etiam in particulari, consultus & speculativè ac generatim solum respondens, quid Leges de tali delicto statuant, nihil circa reum in particulari suadendo vel præscribendo, non fit irregularis. Molin. de *J. & J. tr. 3. d. 74. n. 6.* Layman. *l. 3. tr. 3. p. 3. c. 7. n. 4. assert. 4. & alii.* Taceo, quòd mea hæc sententia nullo modo ampliùs promoveri possit mortem Casparelli.

Fluit hæc resolutio ex resolutione quæstionis primæ, & roboratur inde, quòd plerique in atrocissimis delictis, & valde perniciosis, uti est magiæ, licèt aliàs mitiùs de minoribus sentiant, hos à poena mortis non excusent vel liberent, licèt poenam strictè ordinariam, v. g. vivicomburium, ipsis non dicent, sed truncationem capitis, & corporis combustionem &c. Ratio est, quia crimen magiæ plurimà alia, & quidem gravissima, morte dignissima, utpote in Divinæ Majestatis offensam intolerabilem, & in reipublicæ detrimentum gravissimum tendentia, comitari solent, uti sunt scædus cum diabolo initum, promissa ipsi fidelitas cum totali mancipatione, adoratio diaboli, abjuratio veri Dei, blasphemix in Deum, Christum, & Sanctos, conculcatio hostiarum consecratarum, SS. imaginum, rerumque sacrarum abusus, sodomix, & omnis generis scædissimæ turpitudines in genere luxuriæ, concubitus cum diabolo, studium nocendi hominibus in corpore, in animalibus, & fru-

& fructibus &c. Quibus omnibus accedit, quod huiusmodi homines rarissimè redeant ad frugem, ferè incorrigibiles & inemendabiles sint, imò de die in diem peiores fiant, ut experientià constat. Cuilibet autem Magistratui de Jure Naturali, Divino, ac Humano incumbit malis ac perniciosis hominibus rempublicam purgare, ac imminètia avertere damna. Textus in l. congruit ff. de Off. Praef. praesertim idololatrae, blasphemae, Sodomitae, Sortilegi, rebus sacris impiè abutentes, & nefandarum libidinum rei, sunt extirpandi, cuiusmodi gravissimae abominationes scelerum atrocissimum, magiae crimen, velut orcinii satellites stipare solent. Unde non desunt Auctores, qui cum Carpzovio p. 3. Prax. Crim. q. 243. n. 48. seqq. & Weizenegger de servit. demon. diss. 6. c. ult. n. 195. 198. Th. Mezger d. cons. 7. n. 3. Besoldo in Thes. prax. v. Heren. s. fürs ander. imò & ipso Binsfeldio fol. 521. velint. etiam impuberes, & pubertati proximios, hoc scelere infectos, si in ipsis appareat insignis & supina malitia, quae aetatis defectum suppleat, nec aliqua emendatio speranda, saltem gladiò, si non subinde propter circumstantias etiam ipso igne, nec ex peccatò annò decimò sexis aetatis, puniendos esse; eò quod iniquum sit alios, vel etiam totam communitatem, ac De Sanctorumque honorem tam manifesto, imò certo periculo expenere toierando tam enormia & noxia scelera sub praetextu infirmioris

adhuc aetatis. per l. non debet ff. de R. J. § l. Sancimus C. de pœnis. quae enim est misericordia uni parcere, & omnes, praesertim Divinum cultum, in discrimen adducere? nocet enim hominis, qui parcat malis. can. qui vitii, caus. 23. q. 5. l. si apparitor. C. de cohortalibus. lib. 12. Nov. 17. c. 5. Quamvis itaque Judex in levioribus criminibus prior esse debeat ad absolvendum & liberandum, minimè tamen in gravioribus, quae Divino honori aequè ac saluti reipublicae bellum movent. Suadent tamen aliqui, ut apud impuberes prius consulatur Princeps.

Confirmatur 1. ex Constitutione Bavarica de anno 1611. fol. 3. art. 1. apud Manzium d. l. n. 32. ubi sic habetur: Ein jedweder, so den bösen Geist, oder den Teufel, solcher Gestalt und Meinung, als wie GOTT, außstructlich antuffet, oder andettet, solle mit dem Feuer vom Leben zum Tod gerichtet werden. Confirmatur 2. ex Const. Paen. Caroli V. a. 164. ubi habetur, quod apud puberes vel impuberes pubertati proximios ob furtum ex circumstantiis grave, v. g. cum abusu & irreverentia rei sacrae, ubi malitia supplet aetatem, Judex possit poenam usque ad ultimum supplicium exaspere: ergo, si id in minoribus delictis fieri potest, nempe ob furtum quantum magis obrinebit in atrocissimis, in quorum genere primum fere locum vindicat crimen maleficorum & sagarum & magorum ob magnitudinem scelerum conjunctorum? Confirma-
tur 3.

tur 3. ex l. excipiuntur ff. de S. C. Syllan. ubi in poenam capitale[m] condemnatus est puer, quod dolo duntaxat praesumptio eadem domini sui non revelaverit: quid patietur puer castra diaboli securus, & nefanda contra Deum & res sacras atque rempublicam ausus?

Huic doctrinae non obstant objecta. Non primum quia alii DD. frequentiori calculo, imò & ipsimet allegati, admittunt, magiae reos, ubi insignis apparet malitia, nulla autem vel ferè nulla spes constantis emendationis, è medio tollendos esse, etiam impuberes adhuc, saltem pubertati proximos, & ante 16. aetatis annum; post hunc verò plerique id concedunt. Aliud forsitan esset, si à parentibus vel aliis ferè sine sua culpa in infantia adhuc seducti nec dum satis apprehendere malitiam potuissent notentur, vel spes non modica per mitiores poenas, diligentem custodiam, instructionem, & pietatis exercitia per accidens se proderet. Non secundum, quia Constitutio Carolina quoad illam partem, in qua poenam non capitale[m] statuit in eos, qui nemini nocuerunt, non videtur loqui de veris sagis, magis, & ariolis, sed de iis, qui factum cum diabolo non inierunt, eundem non adorant, eidem se non manciparunt, Deum non abdicarunt, cum diabolo

Sodomiam & alias libidines non exercuerunt &c. sed solum arte diabolica divinant, consulentibus dant responsa, & similia sortilegia & superstitiones exercent. Ratio sic explicandi petitur tum ex autoritate DD. qui cum Berlich. p. 4. concl. 5. n. 38. 42. 46. seqq. Matth. Stephani ad Const. Carol. art. 109. Frider. Martini ibid. Less. l. 2. c. 44. dub. 4. in fin. Th. Mezger conf. Crim. 1. n. 51. Binsfeld. ad L. 5. C. de Malef. concl. 2. q. 1. fol. 493. 495. Besoldo lo. cit. n. 1. §. quodque magi tenent, veros magos & Sagas, licet nemini nocuerint in corpore, animalibus, fructibus, & fortunis, ad ignem, vel ratione aetatis aut aliarum circumstantiarum ad mitius mortis genus condemnari posse ac debere: tum quia sic in praxi observatur passim: tum quia Constitutio Bavarica, & Saxonica, tanquam particularia magnorum Germaniae districtuum statuta, non attendunt ad damna ab huiusmodi magis & sagis illata aliis: tum quia ipsa Carolina Const. fures, etiam minorenes, quin & pubertati proximos, quandoque ultimum supplicio afficit: ergo credibile non est, quod magos, qui Deum abjurant, blasphemant, Diabolum adorant, ei se devovent &c. velit exemptos à poena ordinaria magorum, licet nemini nocuerint.

TITULUS XXIV.

De Clerico Venatore,

DECISIO CLXVIII,

De venationem exercentibus in vicinorum sylvis.

SPECIES FACTI.

Leodegarius Abbas, Frobenius Comes, & Theodorus Baro in Bavaria habent sylvas vicinas & contiguas, nulla sepe clausas, Comes & Baro sæpius solebant egredi suos limites, & unus alterius sylvam ingredi, ibiq; feras persequi, jaculari & capere: imò nonnunquam etiam pervagari sylvam Abbatis: quod cum ex frequentiori relatione percepisset Leodegarius, venatori suo in mandatis dedit, ut nec ipse scrupulum sibi fa-

ceret, sed audacter in dictorum quoque vicinorum, Frobenii & Theodori, saltus ingrederetur, & ibi venando vices redderet. Sed hoc nullatenus isti tolerare volebant: præterea Nobilitati privilegiatæ in Bavaria jus quidem esse venandi in sylvis non modò propriis, sed etiam alienis vicinorum, non verò Abbatis, Præpositi, & Patritii. Quare mota est

QUÆSTIO.

An Leodegario Abbati vicissim competat jus venandi in vicinorum sylvis?

Videtur negandum 1. quia Clericis & Religiosis de Jure Canonico ne quidem licitum est venari *text. in c. 1. 2. h. t. Clem. 1. §. porro de stat. mon. Trid. sess. 24. c. 14. de ref.* ergo multò

minus alienas ingredi sylvas. 2. Quia omnia Jura vetant alienum invadere locum, & jus alteri in tali loco competens violare. Et quamvis 3. hæc ratio etiam militaret contra Comitem & Ba-

& Baronem adversus se mutuo, ita ut neutri in alterius saltu venationem exercere per se licitum foret; nam apud Nobiles privilegiatos, die der Edelmanns Freyheit fähig, uti sunt Comites & Barones, ac alii, quibus ex speciali Principis gratia competit hæc prærogativa, tacita conventionne & longissimo usu inducta est hæc promiscua sylvarum ingressio, imò in ipsius Principis fundos exercitium minoris venationis (exceptis tamen specialiter reservatis Principi) extendere possunt, ita ut soleant per hyperbolem dicere, suum jus extendi, quousque se extendit color cæruleus firmamenti, so weit sich das Blau am Himmel erstreckt: talis autem conventio aut potestas respectu Abbatum &c. non reperitur, aut unquam agnita est. Non obstante, quòd 4. exercitium venatorium Prælati, Præpositi &c. in Bavaria communicatum sit in der Erklärten Lands-Freyheit p. 3. art. 14. & cap. 10. der Gejaidts-Ordnung. siquidem privilegium & concessio Principis, licet extendi possit in præjudicium concedentis, extendi tamen non debet nec potest in præjudicium tertii, jus venandi alibi habentis. 5. Nobilitati privilegiatæ competit jus, uti dictum, venationem exercendi in fundis Nobilium privilegiatorum: ergo etiam in fundis Abbatum & Monasteriorum, utpote minus privilegiatorum; cui enim permissum, quod majus est, utique permissum quoque

(R. P. Pichler Decis. T. 2.)

censetur, quod minus est: licet non vice versa.

Verum, licet perlibenter fatear, Abbatibus, Præpositis, & Collegiis Ecclesiasticis, jus venandi habentibus, facultatem non competere alienas sylvas ingredi & pervagari venando per suos, iniquum tamen esse existimo cum Illustriss. D. L. B. Schmid, quondam Bavaricæ Cancellario *semicent. 2. controv. l. n. 19. ut Prælati &c. teneantur Nobiles privilegiatos permitttere in suos fundos & sylvas excurrere, ipsis tamen vicissim non liceat fundos & sylvas ingredi privilegiatorum Nobilium; igitur, si isti viâ facti ingrediantur venandi causâ sylvas Ecclesiasticorum & Monasteriorum, his quoque licere oportebit eorum sylvas venandi causâ vicissim ingredi jure defensionis, & quasi repressalia rum. Siquidem seclusa conventionne tacita inter Nobiles privilegiatos reciproce inita & longo usu declarata, nec ipsis licitum foret alienas vicinorum Nobilium sylvas ingredi, partim quia Jure Communi & Gentium alterius fundum ingredi, & jus in eo habentis lædere permissum non est, nec privilegium in tertii præjudicium extendi potest: partim quia ipsum Jus Bavaricum in cap. 12. Ordinationis venatoricæ, der Gejaidts-Ordnung. §. Es sollen id satis disertè prohibetur verbis: *Bil we niget soll sich jemand anmassen in eines**

* U

eines

eines anderen Erbgeaiderey das kleine Weidwerck zutreiben, er hätte es dann daselbst von Alters in Kundlichen genugsamen Inhaben hergebracht. Item in decreto Electorali de anno 1673. 19. Jun. vers. zum anderen, ubi Serenissimus Elector privilegium Nobilitati Bavaricae competens ita declarat: Es solle zwar dem Befreyten Abstandt, wie es ohne das vormahls keinen anderen Verstand und Meinung gehabt, die Lustbarkeit des kleinen Weidwercks (ad quod teste laudato Cancellario n. 13. etiam pertinet persecutio & captura urforum, aprorum, & capreolorum, der Bären, Wildschwein, und Rech, licet aprorum non aliter nisi per canes venaticos, vom Strick aus) als ein Adelige Erbgötslichkeit mit Schiessen, Wachtlen, und Hayen auf Haasen und Füchs, auch anderen kleinen Weidwercks, sowohl in ihren Hoffmarken, als auch in Ihro Churfürstl. Durchlaucht Landts. Gerichten gnädigst verstatt und zugelassen seyn: ergo non in aliis fundis Hoffmarchialibus Nobilium, minus monasteriorum &c. permiffum est venari. Quo decreto derogatum quoque est cuidam alteri decreto praecedenti de anno 1667. 29. Dec. ubi jus minoris venationis etiam ad fundos alienos fuit extensum per verbum durchgehend sine adjecta exceptione. Solum igitur in tacita conventionione fundare se debet Nobilitas Bavarica in ordine ad

venandum in alienis fundis: atqui inter Nobiles & Abbates &c. non constat de tali conventionione: vel, si constat & allegatur, viciffim licet Abbatibus &c. venari in Nobilium fundis; cum reciproca conventiones utramque partem vel neutram ligent ad idem faciendum & patiendum. Imò Cancellarius Schmid n. 20. consultius esse arbitratur, ut Nobiles privilegiati dictam conventionem tacitam inter se mutuo existentem conventionione contraria expressa tollant & abrogent, eò quòd experientia docuerit, ex hac reciproca licentia non nisi rixas, rancores, odia, & invidias, si non etiam majora mala, jurgia, vulnerationes, cades, & similia exorta fuisse, cum Domini & eorum venatores conquererent, quòd fera bestia, quas longo tempore per singulararem curam & sollicitudinem in fundis suis enutrierunt, & multiplicari fecerunt, habens gehapet, à vicinis sibi una vice direpta fuerint.

In contrarium adducta nihil faciunt negotii. Ad 1. *dist. Ant.* Clericis & Religiosis de Jure Canonico prohibita est venatio clamorosa, statum ipsorum dedecens, cui ipsimet in persona interfunt. *C. Ant.* venatio quiesca & placida, vel clamorosa quidem, cui tamen ipsi personaliter non interfunt, seu jus venandi in suis fundis. *N. Ant.* Consequens est quidem verum,

rum, sed non minùs verum est apud alios, & Nobiles privilegiatos, quòd per se ipsi non liceat ingredi alienas sylvas venandi causâ. Ad 2. *C. totum*, & infero, nec Abbatem obligari ad Nobiles admittendos in suis sylvis venantes; vel, si isti id tamen attentent, vices eis reddere Abbatem posse contentendo jure defensionis, repressaliarum, & compensationis: at verò quia hic modus se defendendi facile præbet occasionem variorum incommodorum, ad Principem spectabit prohibere Nobiles, ne Abbatum &c. sylvas pervagentur venando. Ad 3. Licet sit talis conventio inter Nobiles privilegiatos mutuo, non tamen est inter Abbates &c. & Nobiles; adeoque sicut Abbates excluduntur ab ingressu in sylvas Nobilium, ita vicissim jure merito Nobiles excluduntur ab ingressu in sylvas Abbatum; cum conventiones solum pacifcentes ligent, &

his duntaxat jus tribuant, ac inter alios acta aliis nec obesse nec prodesse debeant per notoria. Ad 4. ex eodem principio, quòd privilegium vel concessio Principis nequeat extendi in præjudicium tertii, rectè infertur, nec Nobilibus datam à Principe venandi potestatem extendi posse in præjudicium tertii, Abbatum, Præpositorum, Monasteriorum, & Collegiorum Ecclesiasticorum. Ad 5. *N. Conf.* quòd enim Nobiles inter se ipsos longo usu & quasi ex tacita conventionem induxerint jus venandi in alienis sylvis, & vicissim patiendi venationem aliorum Nobilium in suis sylvis, tribuendum est eorum libero consensui & voluntati, non dispositioni Juris, adeoque tertio, & quidem invito ac non consentienti, in consequentiam obrudi non debet.

U 2

TITU.

TITULUS XXV.

De Clerico Percussore,

DECISIO CLXIX.

De Parocho alios, & se ipsum percutiente,

SPECIES FACII.

Leander Parochus, vir Martialis & ira deditus, non solum domesticos, sed etiam parochianos rusticos, irā excandescens propter leves causas, passim fustiaro, pueros autem in catechesi vel ob imperitiam vel ob levem petulantiam, v. g. curiosam circumspeditionem &c. quin & ad aram ministrantes ob cespitationem palma percutere solebat, vel crinibus trahere, non sine scandalo populi & offensa, nec non sine irreverentia templi & rei Divinæ satis gravi. Ordinarius sæpius corripuit, & carcere etiam punivit, sed ob pra-

vam consuetudinem, quæ utique auget delictum, & ob indomitam irā passionem identidem relapso depositionem de statu Clericali, h. e. suspensionem minatus est, eandem, si se non emendaret, certò inflicurus, uti vult *c. r. h. t.* ac planè non immeritò, sed iustissime. Cum quadam vice in vernam suam valde excandesceret, & jam fustuarium arripisset ei verbera impacturus, memor severæ prohibitionis & comminationis in se ipsum sèvit, caput & membra verberando propria. Jam est

QUÆSTIO.

An Leander se ipsum percutiens incurrerit excommunicationem canonis si quis suadente?

Video id affirmari communius cum Rebuffo in *repetit. can. si quis suadente. n. 2.* Julio Claro in *Pract. §. fin. q. 76. n. 3.* Felino in *c. contingit. 36. n. 1.*

36. n. 1. de sent excom. ex his rationibus. 1. quia Clericus se ipsum percussit ex ira & passione revera percussit Clericum suadente diabolo, seu ex malitia. 2. Quia injuriam irrogat statui Clericali, licet sibi ipsi quâ privato non irroget, utpote volens & consentiens in sui percussione; sed excommunicatio Canonis si quis suadente 29. caus. 17. q. 3. quo sub pœna excommunicationis latæ sententiæ prohibetur percussio Clerici aut Religiosi, non tam in favorem personæ privatæ, quàm totius Ordinis & statûs Clericalis statuta est, ut ex c. contingit. 36. cit. liquet; ergo. 3. Quia nemo est dominus suorum membrorum, sicut vitæ. l. liber homo ff. ad L. Aquil. ergo, si Clericus ex passione percussit propria membra, iis violentiam infert & injuriam, cum contra sua membra exercent jus, quo tamen caret; ergo nihil deest ad incurrendam excommunicationem. 4. Clericus se ipsum occidens vel mutilans incurrit hanc excommunicationem. Suar. d. 22. de censur. sect. 1. n. 59. Novar. Sayr. Molin. Conink. Bonac. Laym. Pirhing, Reiffenstuel cum Abb. Panormit. in d. c. contingit. ergo etiam se ipsum percussit, propter paritatem rationis. 5. Qui alterum Clericum injuriosè percussit, ipso facto est excommunicatus, ut nemo negat ob clarum textum in can. si quis suadente diabolo. cit. ergo etiam, & quidem à fortiori, qui se ipsum injuriosè percussit; cum gravius sit peccatum sibi ipsi manus vio-

lentas injicere, quàm alteri, sicut gravius censetur delinquere, qui se ipsum occidit vel mutilat, quàm qui alterum. can. si non licet. 9. caus. 23. q. 5. l. qui res. §. sic autem ff. de bonis eorum, qui ante sententiam.

Mihi tamen præplacet negativa, eamque ut probabiliorē defendo cum Barbofa in c. contingit. cit. n. 7. & in Collectan. in can. si quis suadente. cit. Diana p. 3. tract. 5. resol. 81. Turriano de Censur. l. 3. d. 29. dub. 2. Toletol. 5. c. 8. n. 9. ex his fundamentis. 1. In pœnalibus verba sunt strictè accipienda, nec extendenda propter paritatem vel etiam majoritatem rationis. can. pœne de pœnit. dist. 1. c. odia de R. J. in 6. leg. quidquid adstringenda. ff. de Verb. oblig. & ibi DD. maximè si propter extensionem verba essent improprianda Suar. de Censur. d. 21. sect. 2. n. 15. Duardus in Bullam Cœnel. 1. c. 3. q. 4. Bart. Panormit. &c. & hinc excommunicatio lata contra fautores & defensores non includit dantes consilium. Cajet. in Summa v. excommunicatio. c. 47. not. 3. Ergo etiam excommunicatio Canonis si quis suadente debet accipi strictè & in propria significatione, nimirum intelligi de propriè dicta iniectione manuum violentarum; his enim verbis utitur Canon si quis suadente cit. sic enim ait: si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrit, quod in Clericum vel Monachum NB. violentas manus injecerit, anathematis vinculo subiaceat. Atqui, si quis se ipsum percussit ex ira, propriè non

non injicit sibi violentas manus, sed potius voluntarias (si nempe ob æstum iræ sui sit compos, quod supponi debet, aliàs cessaret quæstio, quia carens usu rationis ad graviter peccandum sufficiente per se nunquam incurrit excommunicationem majorem) seu modo violentiæ opposito; nam de ratione *violenti* est, ut proveniat à principio extrinseco nihil conferente passo, ut docet S. Thomas 1.2. q. 6. art. 4. in C. & Philosophi: quando autem quis percutit se ipsum, percussio non provenit à principio extrinseco, sed à propria & intrinseca percutientis & simul patientis voluntate. 2. *Can. si quis suadente cit.* videtur apertè distinctionem personarum requirere, inter eum nempe, qui violentas manus injicit, & eum, cui istæ injiciuntur: sed in casu, quo quis se ipsum percutit, non reperitur distinctio personarum: ergo. 3. In dubio præsertim circa pœnam ipso Jure incurrendam oportet sequi benigniora, & quæ minus gravant velligant, juxta regulam 30. de R. J. in 6. ibi: *in obscuris minimum est sequendum.* Et; *in pœnis benignior est interpretatio faciendâ.* c. 49. eod. Sed in hoc casu agitur de pœna admodum gravi, & saltem dubium est, an incurrat à se ipsum percutiente Clerico: ergo.

Opposita sic deluo. *Primum* quidem, dicendo, verè quidem percuti Clericum, at violentas ipsi manus in hoc casu non injici, quod tamen requiritur in *d. can. si quis suadente*, nec

excommunicatio statuitur in quamcunque percussione, sed in eam tantùm, quæ sit cum violenta manuum injectione. *Secundum*, repouendo, quòd quidem injuria inferatur hoc casu statui & Ordini Clericali, cùm privilegio principaliter toti statui Clericali concessio privatus Clericus, se ipsum percutiens, renuntiare non possit, excommunicatio tamen in *d. can. si quis suadente* non fertur in quemcunque Ordini Clericali injuriosum, & percussorem Clerici, sed solum in injicientem violentas Clerico manus, seu in percussorem violentum. Barb. in *d. can. si quis suadente*, n. 39. quem ipsum Jus in c. 1. de sent. Excom. explicat de violenta manuum injectione, ubi dicit, non esse remittendos ad Romanam Sedem tanquam excommunicatos, ut ibi absolvantur, *in quibus non potest injectio manuum violenta notari.* Percussio Clerici, prout est actio physica, sistit in Clerico tanquam persona privata: ergo & violentia, quæ non distinguitur, vel non separabilis est ab ipsa actione physica, sistit in Clerico tanquam persona privata: & licet physica & simul moralis percussio, gravis, & voluntariè facta redundet in gravem injuriam Ordinis Clericalis, & mortaliter sit peccaminosa, sicut & talis violentia Clerico illata, tamen excommunicatio in Jure solum inflicta legitur violentiæ, non verò injuriæ qualicunque illatæ statui Clericali. *Tertium*, negando *conseq.* nam violentiam sibi & suis mem-

membris non infert voluntariè se ipsum percutiens, imò nec injuriam, quia violenti & consentienti non fit injuria, licet injuria fiat statui Clericali, quæ tamen ut separata à violenta manuum injectione non trahit secum excommunicationem Canonis, uti vocatur ista excommunicationis species. *Quartum*, negando *Anteced.* (consequentem & consequentiam) cum

Barbosa in c. *contingit. cit. n. 7.* & aliis nostræ sententiæ Patronis propter rationes pro nostrâ sententiâ allatas. *Quintum*, negando iterum *Conseq. & suppositum*, quod se ipsum injuriosè (saltem respectu status Clericalis) percutiens propriè & strictè sibi ipsi violentas injiciat manus.

TITULUS XXVI.

De Maledicis,

DECISIO CLXX.

De Milite A catholicico B^{nam} Virginem Mariam maledictis proscindente.

SPECIES FACTI.

IN quadam urbe Catholica præfidiarius erat miles Lutheranæ vel Calvinianæ (non enim amplius satis memini) qui sæpius inter commilitones suos variarum Religionum, præsertim Catholicæ, ludicrè traducebat devotionem fidelium erga B. Virginem, Dei genitricem, & nunquam blasphemis vocibus eandem Divinissimam Matrem vel ad concitandum risum, vel in despectum Religionis Catholicæ, vel in

lusu ex ira, vel in computationibus temerario ausu impetebat vocitando non solum pro more hæreticorum, communem mulierem, quales sunt cæteræ, nihil valentem apud Christum &c. sed etiam meretricem, peccatricem, à qua Christus 7. dæmonia ejecit, turpe Idolum &c. &c. Hæc res adedè malè habuit quosdam majoris pietatis commilitones Orthodoxæ Religionis, ut apud Duces, quorum plerique Romanam profiteban-

tur Fidem, conquesti vindictam ab impudenti & blasphemio hoc ore sumerent, addendo, se timere non immeritò, si remedium non afferretur, totam cohortem à Deo propterea graviter puniendam, vel etiam totum exercitum, si fortè aliquando cum hoste oporteret consfigere, adducendum esse in discrimen, vel

ingentem eladem. Duces rei gravitate permoti, Deique justo timore stimulati blasphemum hominem in carcerem compingi & debitè plechi jusserunt; dubitatum tamen est, qua poena, an mortis, vel alià, corporis tamen afflictivà, affici deberet. Est igitur

QUÆSTIO.

Qua poena sit afficiendus hic miles in Beatissimam Virginem blasphemus?

Hæretici nostri, & cum his Berlichius p. 4. concl. 1. n. 34. volunt vel omnino non ut blasphemum, vel non nisi leviter, puniendum esse (excepto casu, quo maledictum redundat in ipsum Christum, ut si Maria vocetur meretrix, & sic indirectè Christus proclamatur spurius) rationem dant 1. quia blasphemia committitur in solum Deum, cum sit verbum contumeliæ vel maledictionis in Deum. S. Th. 2. 2. q. 13. art. 1. Suar. de Relig. tr. 3. l. 1. c. 4. n. 1. & alii. Id quod aperitè insinuat atque declarat vox Germanica, *Gottes-Lästung*, quasi *Dei convitium*: ergo, si verbum contumeliosum nec immediatè jacitur in Deum, v. g. ipsum execrando, injustum vocando, crudelium, mendacem &c. malum ei imprecando &c. nec mediatè, nimirum jurando, vel alteri maledi-

cendo per sanguinem, passionem, vulnera, Sacramenta Christi, non est vera & propriè dicta blasphemia. 2. Quia Pontificii blasphemiam contra B. V. Mariam (& alios Sanctos) ideo committi asserunt, quòd is debeat honor & cultus Divinus: sed in Ecclesiis Protestantum & Reformatorum hodie per saniores Sacrarum litterarum intellectum ostenditur, ipsi honorem & reverentiam Divinam non deberi. Apoc. c. 6. v. 9. seqq. Eccl. 19. v. 10. ubi Angelus vetuit se adorari à Joanne, & præcepit, *Deum adorare*: ergo. 3. Si maledictum vel convitium erga B. V. Mariam (vel alios inferiores Sanctos) foret blasphemia, tunc ideo, quia per injuriam illis illatam Deus offenderetur: sed tantum hoc abest, ut Deus potius magis honoretur, si honorem Deo debitum ipsi soli exhibeamus, & potius blas-

blasphemiam committeremus, erga Deum, si honorem ipsi debitum adimeremus, & aliis Sanctis tribueremus. Unde infert Berlichius Lutheranus, quod multò minus sit blasphemia (nempe realis, & impropria) si quis imagines, statuas, & alia simulacra Sanctorum lædat, percutiat, & omnino templis ejiciat. per *text. elegant. l. 2. regum. c. 18. v. 3. 4.* propterea quòd ejusmodi simulacra in peccatum & scandalum populi à Pontificibus contra Dei præceptum *Exodi 20. v. 3. 4.* Sc. sint excogitata, 4. Quia praxis & consuetudo docet, hujusmodi convitia in B. V. & Sanctos vel dissimulari, & non puniri, vel saltem non graviter, præsertim cum blasphemiam proprietates, & maledicta in Deum ipsum frequentissimè dissimulentur: in poenis autem infligendis attendenda est consuetudo locorum, sicut statuta locorum.

Sed flocci pendenda sunt hæc, tanquam proflus futilia, scandalosa, & erronea in Fide; atque ab omnibus non solum bonis, sed etiam à quovis verè Catholico tenendum, convitia adversus B. Virginem, benedictam inter omnes mulieres ab Angelo, Dei jussu, salutaram, ac gloriosam Dei Matrem ineffabilis Dignitatis & excellentiæ supernaturalis (aliosque Sanctos) sparfa, si non morte, quod pro gravitate & frequentia convitiatorum & malitia convitiantis, ex circumstantiis elucescente admodum laudabiliter, meri-

(R. P. Pichler Decif. T. 2.)

toriè, ac salubriter meò quidem iudiciò sapius fieret, vel fieri oporteret, ne ira Dei ob hoc gravissimum delictum integram rempublicam fame, peste, bello, aliisve plagis, vel etiam totali pernicie, uti nonnunquam contigisse legitur, punire quasi cogatur ut notat Nicol. Boërius *decif. 301.* Covarruv. Menoch. &c. saltem gravi supplicio, nimirum fustigatione, seu flagellatione ex berula, cum exilio, perforatione linguæ, vel omnimoda exsectione, aut adustione, labiorum præcisione, perpetuo aut diuturno carcere, ad triremes missione, statione ante fores Ecclesiæ cum virgis, nudatò collò &c. per septem dies Dominicos, ubi frequens confluit populus, pro magnitudine nimirum, frequentia, scandalo, malitia &c. in convitiis hujusmodi notata.

Prob. 1. Ex Scriptura S. in qua Deus *Levit. 24.* lapidari à populo jussit blasphemos. Quia verò Leges Judiciales veteris Testamenti per Christum sublatae sunt, Christianos non ligant, proin. Prob. 2. Ex Jure Civili, ubi in *Nov. 77. c. 1. §. fin.* statuitur in blasphemos indistinctè ultimum supplicium, seu poena mortis. Damhoud. in *Pract. Crim. c. 61. n. 16. seqq.* Boërius *decif. cit. n. 11.* Quia verò tam Sæculares Principes quàm Summi Pontifices judicârunt, nec necesse nec expediens esse, in omnes omnino blasphemos animadverti ultimò supplicio, fors ob causam, quam Julius Clarus in *Pract. Crim. v.*

* X

blas-

blasphemia n. 3. indicat his verbis, si omnes blasphemi decapitentur, pauci superessent, qui blasphemare possent, Imperatores & alii Principes poenam moderati sunt, & hinc Prob. 3. Ex Recessu Imperii Augustæ habito anno 1548. sub Carolo V. tit. von Gottes Lästerung §. 1. seqq. & constit. Pœnal. ejusdem Caroli V. art. 106. ubi blasphemus in Deum, & qui Sanctissimam ejus Matrem Virginem Mariam, vitiat vel calumniatur, per Judices & Officiales statim etiam prima vice jubetur in carcerem detrudi, postea corporali poena, vel ultimò supplicio, vel mutilatione membrorum (lingua nimirum vel labiorum) am Leib, Leben, oder Gliederen art. cit. secundum qualitatem personæ, & blasphemix magnitudinem, puniendus secundum speciales articulos Recessuum Imperii, ex quibus citatus recessus de anno 1548. lo. cit. rubr. von Lästerung der Mutter Christi sic disponit: si quis Matrem Christi, vel alios Sanctos Dei, temere convitiatur, & post primam monitionem non desistit, sine mora denuntiandus est, & vel in corpore, vel in bonis fortunæ, secundum circumstantias personæ, & convitii vel blasphemix puniatur. Si ubi autem gravior poena esset statuta, aut placeret graviolem infligere, aut statuere, id prohibitum non sit. In eodem recessu, quod notandum est, etiam præcipitur, ut ille vel illi, qui blasphemiam audiverunt, id Magistratibus denuntient, quod si omiserint,

arbitrariè, si verò requisiti à Magistratibus & examinati non detexerint blasphemiam, vel in corpore vel in bonis puniantur. Similiter Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 9. præcipit, ut audientes blasphemiam objurgent acriter blasphemantem, deferant ad Judicem, vel acculent.

Prob. 4. Ex statutis & consuetudinibus locorum; nam in Hispania Rex Alphonfus sanxit, ut blasphemus, præsertim plebeius, prima vice verberetur, pro secunda notetur in labiis ferro candenti in formam crucis, pro tertia ei abscindatur lingua. Covarruv. in c. quamvis 2 de pati. in 6. §. 7. n. 22. addens ex consuetudine blasphemum prima vice castigatum suo tempore fuisse sex mensium exilio, alterâ eodem exilio cum multa mille quadrantum, tertiâ autem perforabatur lingua, imò n. 14. testatur, jure Hispanico illum, qui blasphemiam linguam solvit in B. Virginem, duplò majori poena affici, quàm qui in alium Sanctum, cum teste Toletano l. 4. c. 13. blasphemare contra B. Virginem gravissimum inter omnia, quæ contra Sanctos fiunt, peccatum sit. In Gallia Philipus Valefius Rex statuit, ut, qui prima vice fuisset deprehensus in blasphemiam, poneretur in pilario, seu loco publico, per mensem quotidie aliquot horis, atque à prætereuntibus lutò & aliis immunditiis peti posset, ac in super solo pane & aqua vitam tolerare deberet; secunda vice rursus in pilario constitueretur, labiumque ipsius superius cum

cum ferro calido taliter scindi, ut
ejus dentes apparerent; tertia vice
torum labium inferius, & quartâ to-
tum bilabium, vel etiam lingua præ-
scinderetur. Nicol. Boër *decif.* 301.
n. 15. qui n. 16. etiam testatur, in Cu-
ria Burdigalensi 20 Junii anno 1530.
quendam blasphematorem, perfora-
tâ prius linguâ, vivum fuisse con-
crematum, & alium, qui solum con-
tra B. Virginem Mariam verbum in-
juriosissimum protulerat, decapita-
tum. In Senatu Mediolanensi refe-
runt blasphemos vel missos ad trire-
mes, vel in furca suspensos, vel eo-
rum linguas clavo perforatas, vel ab-
scissas fuisse (uti etiam in Regno
Neapolitano quoad perforationem
vel abscissionem linguæ, quam de
Afflictis & Decianus in *Praxi Crim.* l.
6. c. 6. n. 9. propriam ex consuetudi-
ne pœnam esse ajunt) testis est Julius
Clarus in *Prax. Crim.* v. *blasphemia* n.
3. In Germania similes ferè pœnæ
solent infligi, nimirum vel fustiga-
tio, vel linguæ sectio, vel amputa-
tio labii &c. In Bavaria juxta Jus Pa-
trium in *der Poltey = Ordnung* l. 5.
tit. 7. art. 1. observari ferè solet Jus
Commune, & blasphemii pro varie-
tate circumstantiarum vel pœnâ pe-
cuniariâ, vel corporali, vel ampu-
tatione linguæ, vel pro enormitate &
frequentia blasphemix etiam capitis,
uti Superioris ætatis exempla, ab
omnibus bonis delaudata, compro-
bant, plecti possunt & solent.
Wiesner *h. t. n.* 10. Idem ferè ob-
tinet in Saxonia saltem quoad blas-

phemias contra Deum juxta *Novel.*
p. 4. *constit.* 1. de anno 1583. ab Augu-
sto Electore edit. Berlich. *concl.* 1. *cit.*
lib. 4. n. 76. 78. Notant tamen DD.
cum Jul. Clar. Menochio, Farinac.
Pirhing. *h. n.* 11. omisâ pœnâ ordina-
riâ mitiorem juxta arbitrium Judicis
infligendam esse, si blasphemia fiat
animò minus deliberatò, in aliqua
ebrietate, vehementi calore & aitu
iracundiæ ortum habentis ex causa
gravi colorata, aut semel vel iterum
tantum, aut rarò: mortem verò non
esse infligendam, nisi blasphemia
contingat publicè.

Prob. 5. Ex gravitate criminis blas-
phemix, quæ tanta esse censetur, ut
omnium criminum ab auctoribus dic-
tatur atrocissimum, cui nullum ali-
ud aequiparari possit. Berlich. n. 40.
eò quòd directè aggrediatur hono-
rem Divinum & Summam ac Infini-
tam Majestatem Dei, quæ, quò major
est, eò damnabilius reddit peccatum,
& dæmonibus proprium ac damna-
tis, cum blasphemii ea in mundo can-
tica discant, quæ canent in inferno,
ut dixit Gail. Peraldus apud Drexeli-
um in *phaëtonte*, & *lingua blasphemii*
fit vehiculum diaboli, ut loquitur S.
Chrysost. *hom.* 76. in *Matth.* *Nihil*
est, quod animum nostrum magis exul-
ceret, & confodiat, quàm horribilis,
atque impia, & Christianis auribus in-
tolerabilis Divinitatis blasphemia, ait
Julius III. Papa in Bulla de anno 1554.
S. Hieronymus in. c. 18. *Isa.* *nihil hor-*
ribilius est blasphemia. S. Chrysost.
ad *Pop. Antioch.* *nihil pejus est blasphemia,*

miã, eãque veniam non meretur. & S. August. c. 26. in Matth. dicit: non enim minus peccant, qui blasphemant Christum regnantem in cœlis, quàm qui crucifixerunt ambulatam in terris. Quàm detestabile, Deo odibile, & horrendum peccatum sit blasphemia, patet etiam ex horrendis suppliciis, quibus blasphemus etiam in hoc Mundo Deus persecutus & ultus est, vel os blasphemum usque ad aures retortum diducendo ad miserabile videntium spectaculum, vel dæmones jubendo blasphemantem cultrò dissectum stygiis canibus devorandum obijcere, vel veru infixum luculento igne miserandum in modum affare &c. Ergo, si blasphemia sit crimen adeò grave, atrox, abominabile, ac Deus ipse integras provincias propterea gravissimis plagis affligat, particulares autem nonnunquam severissimè ad aliorum terrorem in continenti puniat, quid aliud inde colligitur, quàm Principes & Magistratus, sæculares & Ecclesiasticos, teneri graviter puniendo hoc scelus totaliter ex suis territoriis eliminare pro viribus, nec non & Parochos atque Confessarios toto studio in id conitti debere, ut populus, sæpe turpissima blasphemandi consuetudine irretitus emendetur, ac sensim hoc crimen penitus extirpetur. Habent Magistratus, quod timeant, si in puniendis blasphemis lenti, segnes, negligentes, aut nimis mites fuerint. Id quod pridem agnovit Julius Clarus, dum v. blasphemiam. 3.

scripsit: meò iudiciò graviter peccant Principes Christiani, & eorum Magistratus, qui hoc crimen gravissimè non puniunt. Et in hoc Republica Christiana magna indigeret reformatione. Decianus tam segnes in plectendis Christo & Sanctissimæ ejus Matri &c. illatis blasphemio ore injuriis arguit execrandæ patientia. S. Pius V. Papa in constit. cum primùm eos insimulat nimie segnitiei, ex qua supra modum invaluit nefarium & abominabile blasphemie scelus. Et Julius III. quin & Leo X. in cit. conc. Later. habent pro reis ejusdem blasphemie criminis, dum in d. Concil. statuitur, ut sæculares Judices, qui contra blasphemie convictos non animadvertunt, eosque pœnis minimè affecerint, quantum in eis fuerit, quasi eidem sceleri obnoxii eisdem quoque pœnis subijciantur.

Ex quibus haud difficulter colligi posse mentem meam existimo, quomodo Lutheranus, vel Calvinianus, adeò horrendè & tam frequenter publicèque in Beatissimam Virginem blasphemus à Magistratu puniendus sit, scilicet rigorosè omnino, quantum ipsi permittit statutum vel consuetudo loci, quam hodie in variis locis variam esse jam supra notavi, & alicubi etiamnum extendi usque ad pœnam mortis pro magnitudine sceleris & qualitate circumstantiarum. Id solùm moneo, ut rigorem potius quàm lenitatem sequatur, ut per supplicii à blasphemis sumpti asperitatem injuriæ tam atrocis, Deo ejusque Sanctissimæ Matri aut Sanctis illatæ, vin-

vindicentur zelosè, & inferendæ deinceps evitentur efficaciter.

Objecta vel hæresim vel crassam ignorantiam involvunt, atque ideo facile dissipantur tenebricosa hæc argumenta per lumen Fidei & genuinam Theologiam. Ad 1. Negatur *Antec.* quamvis enim principaliter & primariò in Deum committatur blasphemia, non tamen unice, sed etiam in Sanctissimam ejus Matrem, & Sanctos, supernaturali dignitate & excellentia conspicuos, in quibus Divina Majestas specialiter, relictet & sicut in ipsis colitur Deus ex virtute Religionis, ex Moralibus præstantissima, ita pariter in ipsis, si injuriosè tractentur, vilipenditur, despicitur & blasphematur ipse Deus, in quem ultimò hæ injuriæ redundant, ut cum S. Thoma *lo. cit. in Corpore* docent omnes Theologi Catholici, & sentiunt omnes veri fideles ritè instructi: cum igitur convitia in Deiparam & Sanctos jacta redundent in ipsum Deum, & iste saltem indirectè contemnatur, ac blasphemetur, rectè etiam ista vocantur voce Germanica *Gotts- Lästungen*. Ad 2. *N. Ma.* in qua Berlichius more Hæreticorum, præsertim hujus temporis, strenuè mentitur, ut Catholicorum doctrinam apud suos obfuscet, & Sectæ suæ colorem & speciem allinat; nec enim induci possunt, ut credam, Berlichium, in Jurisprudencia adeò versatum virum, sincerè judicasse, quòd Catholici afferant vel unquam asseruerint, Beatissimæ Virgini ho-

norem & cultum Divinum deberi, & propriè ac strictè adorandam esse, seu colendam cultu patriæ, soli DEO competente. Unde in *Minor.* ineptè allegat *c. 6. Apoc.* ubi nihil prorsus reperitur, quod vel à longè esset ad rem, item *c. 19. Apoc. v. 10.* ubi Angelus S. Joannem jussit adorare solum Deum, quod & Catholici constanter docuerunt & docent, nempe solum Deum cultu patriæ & propriè adorandum esse ut supremum Dominum, fontem omnium bonorum, & infinitæ Dignitatis Majestatem, Mariam verò cultu hyperdulix tanquam Sanctissimam Dei Matrem à Deo specialissimè dilectam & honoratam, Sanctos verò cultu dulix tanquam amicos, & dilectos Dei filios, in gloria cælesti jam existentes. Ad 3. Negatur *Min.* si enim non minuitur dilectio Dei & Christi per hoc, quòd diligamus, & jussu Dei diligere debeamus proximos nostros propter Deum, sed potius augetur dilectio Dei, ita nihil subtrahitur cultui Divinò per hoc, quòd propter Deum & Christum Religiosè colamus Sanctissimam ejus Matrem, & Sanctos, sed potius augetur cultus Religiosus Dei & Christi, cum Deum colamus & laudemus in Sanctis suis, cum ipse DEUS hoc voluerit per Prophetam David *Psal. 150.* dicens: *laudate Dominum in Sanctis ejus.* Sic vice versa contemnitur Deus & blasphematur, si Sanctissima ejus Mater & Sanctis verbis contumeliosis afficiantur impiè, qui enim *vos spernit, me spernit*, ita nos clarè os veritatis

X 3

Christi

Christus docuit. Et qua fronte dicit Berlichius Sanctorum imagines &c. esse simulacra in scandalum populi à Pontificibus contra Dei præceptum *Exodi* 24. excogitata? Non enim ignorat vir eruditus, à Catholicis non coli Sanctorum imagines, sicut ab Ethnicis simulacra gentium, quandam in eis Divinitatem agnoscantibus, sed coli propter Sanctos cultu non latriæ, & merè respectivo, quos nobis representant imagines; ubi hoc Deus prohibuit? *Exodi* 20. v. 3. & 4. reponit. At ibi Deus so-

lùm prohibuit Judæis, in Idololatriam pronis, ne habeant Deos alienos, & sculptile vel aliam similitudinem sibi efformarent, ut adorarent veluti Deos more gentium, vel in iis aliquem falsum DEUM colerent. Quid hoc ad rem, & ad imagines Sanctorum, prout colendas esse docent Catholici? Ad 4. Patet responsio ex nostro argumento 4. & 5. ubi etiam reprehendimus Magistratus in puniendis blasphemis segnes & nimium lenes.

TITULUS XXVII.

De Clerico Excommunicato, Deposito, vel Interdicto, Ministrante.

DECISIO CLXXI.

De Sacerdote, qui post latam Romæ in se & collegas suos excommunicationem, satisque intimatam, publicè & nimis audacter celebravit Missas.

SPECIES FACTI.

Ditura lis agebatur Romæ super beneficio quodam curato inter duos competitores, quorum quilibet habebat suos adhærentes, & tandem unus causam evicit, cuitamen

multas in capienda possessione tricas faciebant adhærentes alteri Parti, & cum diu, licet moniti, acquiescere nollent, Curia Romana fulmen excommunicationis, in adversantes misit.

misti & promulgari iussit. Hoc non obstante (putans utique, hoc Breve Apostolicum velut ob- vel subreptitiè emanatum esse, atque ideo non stringere; quis enim de viro aliàs insigniter docto & peregregio credat, quòd ex perversitate & mera contu-

macia id ausus fuisset?) unus illorum publicè, & ut exterius apparebat, sine formidine ac scrupulo Missas celebrabat. Quare ab aliis mora, tacito quidem murmure tantum, fuit hæc

QUÆSTIO.

An iste Sacerdos celebrando Missas non incurrerit Irregularitatem, & alias pœnas?

NON incurrisse defenderet P. Diodorus de la Fuente Hurtado S. J. vir acutissimi ingeni & omni genæ eruditionis, ex hoc fundamento; quia nulla irregularitas incurritur nisi in casibus à Jure expressis c. 18. de sent. excomm. in 6. Atqui in Jure non reperitur expressa irregularitas in celebrantem, qui censurâ excommunicationis irretitus est; si enim in Jure existeret statuta irregularitas, tunc existeret vel in *can. si quis Episcopus 6. vel in can. si quis Episcopus 7. caus. 11. q. 3. vel in c. 1. 2. 6. 9. & fin. h. t.* ex his enim Juribus cum Suar. probant auctores irregularitatem statutam: sed in his Juribus non est statuta & expressa irregularitas; non in *can. 6. cit.* quia ibi non agitur de excommunicato, sed de deposito Episcopo vel presbytero, ut probat Gonzal. *ad c. 1. h. t. n. 3.* non in *can. 7. seq.* quia, si inspicatur fons, ex quo desumptus est, apprehenditur, per errorem à

Martino Bracharensi vocem *excommunicatus* esse positum pro voce *depositus*. Gonzal. *ad c. 4. h. t. n. 2.* non in *c. 1. & 2. cit.* quia in iis rursus agitur de Clerico deposito, non in *c. 6. cit.* quia illi solum jubetur Clericus in excommunicatione ministrans spohari beneficiis obtentis. non in *d. c. 9.* quia ibi est sermo de Clerico suspenso celebrante. denique non in *c. fin. cit.* quia ibi solum negatur, notam irregularitatis incurri ab eo, qui in excommunicatione minori celebrat, nihil autem dicitur de excommunicato excommunicatione majori.

Alterum fundamentum sursum indè, quia ad incurrendam irregularitatis pœnam, utpote gravem, requiritur delictum grave, scilicet in hoc casu contemptus potestatis Ecclesiasticæ clavium per celebrationem in excommunicatione, & violationem censuræ ex superbia & ausu temerario factam. *can. 6. cit. c. 2. 3. 4. h. t.*

h. t. Gonzal. ad c. 9. eod. n. 15. Sed noster Sacerdos non ex superbia & ausu temerario violavit censuram Ecclesiasticam celebrando, nec graviter deliquisse videtur & contempnissse potestatem clavium Ecclesiæ, quia vel ignoravit, censuram verè esse latam, & non ob-vel subreptitiè, vel saltem de eo dubitavit: ignorantia enim excusat ab incursione pœnarum, maximè censurarum & irregularitatis. *l. 40. ff. de pœn. c. 2. de consuet. in 6. c. 9. h. t. X.* Pariter ad dubium, an quis verè sit excommunicatus excusat celebrantem ab irregularitate; quia pro casu dubio non est statuta irregularitas.

Tertium fundamentum peti potest ex eo, quia iste sacerdos celebrans in excommunicatione (licet transmitteretur ipsi probè cognita) non fuit nominatim excommunicatus, adeoque fuit toleratus: sed excommunicati tolerati celebrantes non fiunt irregulares; cum liceat cum his communicare.

Interim tamen ego cum communi omnium, nisi fallor (excepto solo P. Hurtado) cenfeo, hunc sacerdotem pro foro externo saltem incurrisse irregularitatem, & alias pœnas in ministrantem censuratum latas; de internis enim judicare nec possum nec velim, minus eum condemnare tanquam gravis peccati reum, cum scire nequeam, utrum non revera judicaverit in conscientia sua, hanc excom-

municationem invalidè esse latam, cujus rei forsitan habuerit indicia, de quibus mihi nil constat. Probatur imprimis ex universali DD. consensu, quos omnes decipi credere vix non temerarium foret. Dein ex *can. 6. can. 7. c. 9. & fin. h. t.* Jungantur *c. 8. de dolo. c. 1. & c. 20. de sent. excomm. in 6. §. 2.* Demum ex solutione objectionum,

Quæ difficiles non sunt. Ad 1. licet non exstet textus in Jure explicitis verbis statuens irregularitatem in celebrantes excommunicatos, plures tamen exstant, qui re ipsa & implicitè satis hanc pœnam infligunt variis verborum formulis, præsertim in Decreto Gratiani, in quo nulla fit mentio *irregularitatis* quoad hanc vocem, benetamen quoad rem; hanc vocem autem primùm usurpare ceperunt Innoc. III. & Gregor. IX. ut cum Panormitano & aliis notat Gonzal. *ad c. 4. h. t. n. 5.* quas formulas affert Suar. *de Censur. d. 40. §§. 8.* inter quas sunt, si Clerici in excommunicatione celebrantes perpetuò deponantur, beneficiis omnibus priventur &c. quæ parùm vel nihil differunt ab irregularitate. Dein certum est in & ex Jure, quòd excommunicatus hoc ipso sit etiam suspensus à propriis Ordinibus exercendis, administratione Sacramentorum, & Divinorum celebratione officiorum: pariter & interdictus sit: sed Clericus suspensus *c. 9. h. t.* & interdictus *c. 20. cit.* celebrans fit irregularis

gularis: ergo etiam, & multò magis, excommunicatus Missam celebrans efficitur irregularis: quod arguamentum vocat Suarez de parte ad totum, & concludens est. Demum in *c. fin. b. t.* negatur incurrere irregularitatem, qui celebrat in excommunicatione minori: ergo, ut DD. inferunt, tacitè insinuat, irregularem fieri, qui celebrat in majori excommunicatione. Ad 2. quomodo iste sacerdos pro foro externo ignorantiam, saltem probabilem, & invincibilem prætere valedat, non dispicio, cum in litteris Apostolicis clarè videatur expressam excommunicationem in se & suos collegas à Pontifice latam, ob- vel subreptio autem necdum fuerit probata: si verò ignorantia fuit crassa & supina, per se non excusat. *c. 2. cit.* Neque dubium de excommunicatione lata potuit esse prudens, cum tenor litterarum Apostolicarum non admiserit ullam dubitationem: si quis autem dubitet solùm, an excommunicatio legitime ac valide sit lata, præsertim si in continenti non adsit prægnans dubitandi causa, interim

tamen certò sciat, à competenti Iudice præviâ causæ cognitione latam esse excommunicationem, gerere se debet pro excommunicato, & sub pœna irregularitatis ab omni exercitio Ordinis. *arg. c. 5. b. t. §. c. 40. de sent. Excomm.* atque ita docet communis & certa sententia teste Reiffenstuel *b. t. n. 15.* Ad 3. *N. Min.* quia Jura generaliter loquuntur de excommunicatis, non distinguendo inter toleratos, & non toleratos. Neque Bulla Martini V. *Ad vitanda*, in qua tolerantur non nominatim excommunicati, ipsis excommunicatis ullum intendit favorem conferre, sed tantùm reliquis fidelibus, fortè cum ipsis communicare volentibus: si proin etiam tolerati temere & non rogati se ingerant, & actum Ordinis exerceant in censura, fiunt irregulares. Aliud foret, si reliqui fideles exigent actum Ordinis ex aliqua necessitate, vel saltem utilitate magna, cui per alium non excommunicatum &c. (vel per eundem prius ab excommunicatione absolutum) occurrere nequeat.

TITULUS XXVIII.

De Clerico non Ordinato Ministrante,

DECISIO CLXXII,

De Eremicola sine ullis Ordinibus susceptis Primitias celebrare attentante.

SPECIES FACTI.

Cum Ingolstadii SS. Canonum Professore Academicum agerem, in vicina urbe quidam Eremicola, nullo voto adstrictus, nec ulli Ecclesie deserviens ex voluntate Episcopi, honorem & emolumenta Sacerdotii præposterè ambiens finxit se post susceptos successivè ordines inferiores in ultima angaria à suo Ordinario in Presbyterum fuisse ordinatum, atque ideo ad solenniter celebrandas Primitias se accinxit, primumque Sacrum publicè celebravit permittente Parocho, quem vel falsis litteris decepit, vel aliàs induxit, ut de obtenta ordinatione non inquireret, vel ut facilem nimis fidem adhiberet. Paulò post hanc solennita-

tem rumor ortus est, nihil omnino constare de hujus hominis Ordinatione, quem secuta est fama communis, præsertim cum illi qui eodem die, quo eremicola dicebat presbyterum se factum esse, & ab eodem Episcopo Ordines susceperunt, de ipso prorsus nihil scirent. Inquisitum fuit clam, præsertim in loco, ubi se ordinatum dicebat perfidus homo, sed indè responsum est, nullos illi omnino Ordines ibi fuisse unquam collatos. Quare Magistratus secularis apprehendit scelestum, & post legitimum examen, formatumque Processum Criminalem, de sua fraude confessum ultimò supplicio affectit.

QUÆSTIO.

An iste Eremicola propter ministerium Ordinis sacerdotalis, quem non habuit, scilicet propter Missam celebratam potuerit à Magistratu seculari morte puniri?

Videri fors possit, quòd non. 1. Quia iste Eremicola fuit persona Ecclesiastica, publicè profitens modum piè vivendi, & per ipsum habitum se distinxit à personis secularibus tanquam servus Dei, Divino servitio specialiter additus: ergo Magistratu seculari nulla in ipsum fuit iurisdictio. 2. A qua fuisset etiam exemptus ratione delicti, cum hoc sit Ecclesiasticum, & sacrilegium in abusu Sacrificii Missæ consistens, de quo cognoscere non ad Laicum, sed ad Ecclesiasticum pertinet Judicem. 3. Quia poena fuit excessiva; nam neque Leges Ecclesiæ, quæ non solet infligere poenam mortis. c. *pœnam sanguinis. Ne Clerici vel Monachi.* Neque Leges Imperii & Civiles poenam mortis statuunt in non Ordinatam Missas celebrantem, vel in alio Ordine, quem non habet, ministrantem. 4. Ille eremicola ne quidem incurrit irregularitatem in hoc titulo statutam in Clericum non ordinatum ministrantem; cum Clericus non fuerit: ergo multò minùs poenam mortis est promeritus.

Ast ego non ausim damnare factum Magistratùs secularis; eò quòd nec reus fuerit persona gaudens im-

munitate Ecclesiastica personali; nec delictum merè Ecclesiasticum, & ad forum Ecclesiæ privativè pertinens: nec poena delicto improporcionata, ut mox clarescet ex responsis ad rationes dubitandi.

Ad 1. dico, hunc eremicolam non solum fuisse personam laicalem, nullo Ecclesiastico Ordine insignem, sed etiam ratione habitùs, quem vel ex devotione vel forsan etiam ex dolo liberè & propria auctoritate assumpsit absque ullo edito voto, vel obligatione, vel deputatione Episcopi ad servitium Ecclesiæ præstandum, non fuit in aliquo statu & modo vivendi ad Dei cultum deputato, cujusmodi homines solitariè viventes, vel vagi, licèt gestent habitum tertiaris Ordinum similem, non gaudent immunitate Ecclesiastica personali ex ullo capite, ut habet communis cum Suar. Bonac. Palao, P. Friederich, & Rodriq. to. 2. *regular. q. 65. art. 5.* Ad 2. Negatur hoc delictum esse merè Ecclesiasticum, uti sunt illa duo, hæresis & Simonia, de quibus cognoscere soli Ecclesiastico competit Judici: sed est sacrilegium, quòd est mixti fori, punibile ab utroque, tam Laicali quàm Ecclesiastico Judice.

Y 2

Decia-

Decianus in tract. Criminali. 4. c. 27. n. 1. & cum eo communiter alii plerique omnes. Ad 3. Negatur absolute poenam fuisse excessivam; imò potius fuit mitissima nempe decapitatio; quamvis enim Ecclesia in Jure Communi non statuat poenam mortis in delinquentes, Inquisitoribus tamen, & Episcopis, potestatem imò mandatum dedit in *Constit. Etsi alias*, Clementis VIII. & in *Constit. Apostolatus*, Urbani VIII. ut etiam Clericos, nondum tamen presbyterali Ordine insignitos, qui ausi fuerint Missam celebrare (vel Confessionem Sacramentalem audire) Judici Laico tradant degradatos, secundum Leges severissime puniendos, velut non simplicis tantum sacrilegii, sed etiam idololatriæ, cum purum panem & vinum purum loco veri corporis & sanguinis Christi populo adorandum proponant, & gravissimi scandali reos, adeoque omni misericordia indignos. Et ubi viget Sacra Inquisitio, poena ignis infligitur. Sic non ita pridem Diaconus Missas celebrans Romæ fuit huic supplicio ignis ab eadem adjudicatus. Leges Civiles utique poenam mortis decernunt in Sacrilegos pro qualitate Sacrilegii diversam; quod in hoc casu planè fuit gravissimum, consistens in abusu rei omnium Sacratissimæ, scilicet Sacrificii Missæ, Deum Hominem ipsum, & gratiarum supernaturalium auctorem, continentis, conjunctum cum idololatriæ & crimine falsæ detestando, ut

in l. 6. ff. ad L. Jul. Peculatus. ibi: sacrilegii poenam debet pro qualitate persone, proque rei conditione, & temporis, & ætatis, & sexus vel severius vel clementius statuere, & scio, multos & ad bestias damnasse sacrilegos, nonnullos etiam vivos exussisse, alios vero in furca suspendisse. Taceo alias & plures leges sacrilegii poenam etiam usque ad mortis supplicium exigentes, unicam adhuc affero, scilicet l. 10. C. de Episc. & Cler. ibi: si quis in hoc genus sacrilegii proruperit, ut in Ecclesias Catholicas irruens, sacerdotibus & ministris, vel ipsi cultui locoque (quid dicendum, si ipsi tremendo Missæ Sacrificio, Idololatriæ profituendo) aliquid importet injurie, quod geritur, à Provincia Recltoribus animadvertatur... divini cultus injuriam NB. capitali in convictos seu confessos reos sententiâ noverit vindicandam. Subjuncta *Anth. sed novo*. sic pergit: sed si sacra ministeria turbaverit, vel celebrare prohibuerit (quid dicendum de eo, qui laicus ipse celebrare Sanctissimum Missæ Sacrificium præsumpserit?) capite puniatur. Certè si Constitutio Pœnalis Caroli V. in furem sacrilegum, qui hierothecam, in qua reposita est S. hostia furatur, vivicomburium seu poenam ignis, & in eum, qui vas aureum vel argenteum sacrum cum vel sine Reliquiis calicem aut patenam furatur, aut Ecclesiam, pastophorion, vel Sacarium, effringit furandi causâ, mortis poenam statuit & in praxi observatur, ut patet ex *Consiliis Tubing. Befoldi* p. 2.

p. 2. *Confil.* 73. non video, cur Laicum sacrilegè ipsum Missæ Sacrificium sub specie Sacerdotis celebrantem non sine data occasione cultus idololatriæ mitius puniri conveniat; eum hoc crimen longè atrocius sit, majorique rerum sacrarum irreverentia, & graviori scandalo fiat.

Ad 4. *transf. Ant.* quòd fortè à communiori negatur. *N. Conf.* quia irregularitas pro hoc casu non reperitur in Jure satis clarè expressa, nulla autem irregularitas incurritur nisi claro Jure expressa. c. 28. *de sent. Excomm.* in 6. Econtra in Legibus in sacrile-

gos, saltem quosdam, poena capitalis & ultimum supplicium, pro qualitate criminis, quod in hoc casu est gravissimum, licet in specie non expressum (quod tamen Jura non requirunt) clarè statutum reperitur. Magistratui autem, non supremam potestatem obtinenti, non licet poenas Legibus mitiores infligere. Menoch. *de arbitr. Jud.* l. 1. q. 60. nam facti quidem quæstio in arbitrio est judicantis, poena autem persecutio legis auctoritati reservatur. l. 1. C. ad S. C. Turpile. Besold. *lo. cit.* n. 6.

TITULUS XXIX.

De Clerico per saltum promot.

DECISIO CLXXIII.

De sacerdote scrupulis circa suam Ordinationem mirè agitato.

SPECIES FACTI.

S Emestri abhinc accessit ad me sacerdos, apparenter bonus & pius, sed mira animi intemperie, quæ ex vultu satis apparuit, atrâ bile colorem flavum nigro commixtum aspergente, agitatus. Scrupulis ferè ad infamiam vexatus per anni dimidium celebrare Missam non est ausus, ex

qua tamen quotidie celebranda stipendium ad vitæ sustentationem necessarium conquirere necesse habuisset pauperculus. Causa omittendi celebrationem Missæ fuit, quòd crederet, se per saltum fuisse ordinatum in sacerdotem, consequenter, quamvis ex Jure Canonico sciverit, Ordinationem

Y 3

nem etiam per saltum valide suscipi. per *c. un. b. t.* suspensum tamen se esse ab exercitio Ordinis Presbyteralis per saltum suscepti, per *c. un. cit.* & Trid. *f. 23. c. 14. de ref.* proinde, si in hac suspensionis censura celebraret, irregularitatem se incursum. Interrogatus causam timendi, & credendi, per saltum se ordinatum esse sacerdotem, reposuit, hanc esse, quod priores Ordines, Subdiaconatum & Diaconatum, invalidè susceperit propter defectum intentionis, cum sibi identidem incideret quamvis omni modo conatus sit resistere, & ordinari velle, se nolle eos suscipere. Augebantur angustia, timor, & perturbatio ex eo, quod credat, vel saltem dubitet, an non valorem sacerdotii in actuali Ordinatione alligaverit per intentionem valori priorum Ordinum, Subdiaconatus & Diaconatus.

natu. Ex ulteriori discursu, quem cum ipso, utpote consilium petente à me, institui adverti ipsum ingentem cum sollicitudine, ut Ordines ritè ac validè susceperet, accessisse, & extremè scrupulosum esse saltem in hac materia. Juvi, quantum potui, miserum consolando, & sapius repetendo, me nullatenus dubitare de Presbyteratu validè, imò & licitè suscepto, nequitiam per saltum, atque ideo, quod tamen ipse identidem volebat, nec debere nec posse reordinari. Pro illa die recessit à me, ut videbatur, & ipse asserbat, plenus solatio & quietus, ac postmodum celebravit Missam. Sed paucis post diebus rediit antiqua intemperies, ut scrupulosus accidere solet, & antiquam cramben recoxit, identidem volens reordinari.

QUÆSTIO.

An huic Sacerdoti debeant, vel possint, Ordines denuo conferri, saltem sub conditione?

ANtequam ad quæstionis hujus discussionem accedam, continere me vix possum, quin cum P. Gobat admirandus interrogem: *quis facile credat, potuisse quem sana mentis hominem ita pertinaciter angere hisce insanis scrupulis, ut nec Confessarius, nec superior, nec alii viri docti, quos consuluit, potuerint eis mederi?*

Pro intentione hujus Sacerdotis reiterationem Ordinationum sub conditione petentis facere fors posset. 1. quod dubitet de illarum valore: in dubio autem de valore, reiterandus est Ordo. Card. de Lug. in *Resp. Mor.* l. 1. dub. 13. Granadus apud Dianam p. 5. tit. 12. resol. 47. dicens, *na esse sine dubio tenendum.* Ratio est,

est, quia, ubi agitur de valore Sacramenti, præsertim Ordinis, excusare valore dependent plurimi actus alii maximæ considerationis, via tutior est ineunda. 2. Si Ordo fuit per saltum susceptus certè omisso inferiore uno vel pluribus, certè & absolute est reiterandus, qui non fuit susceptus, & supplendum, quod fuit omisum, ut docent omnes: ergo, si Ordo fuit dubiè per saltum susceptus, seu dubitatur, an validè susceptus sit unus vel plures ex inferioribus, saltem sub conditione reiterandus est Ordo, de cuius susceptione valida dubium est, ut sic suppleatur, quod probabiliter est omisum: atqui iste Sacerdos dubitat de validè suscepto Subdiaconatu & Diaconatu propter defectum voluntatis suscipiendi: ergo. 3. Idem specialiter dubitat de valore Sacerdotii, eò quòd hunc alligasse se opinetur valori priorum Ordinum: ergo vel maximè iterandus est Ordo Sacerdotalis, à cuius valore pendet valor Sacrificiorum Missæ, absolutionum Sacramentalium &c. & sic ad cavenda maxima incommoda spiritalia, quæ non sequuntur ex nullitate Subdiaconatus & Diaconatus, oportet viam securissimam eligere.

Sed ego post exploratam huius hominis constitutionem, & motiva, quæ pro sua reordinatione adduxit, nullo modo induci possum ad iudicandum, quòd vel sub conditione novam Ordinationem ipse petere, aut Episcopus ipsi conferre licitè possit,

eò quòd nulla probabilis causa, vel dubitandi, prudenter appareat, Subdiaconatum vel Diaconatum invalidè, consequenter Sacerdotium per saltum ab eo susceptum, atque ideo suspensionem, & facta celebratione irregularitatem incursum esse: minus, ipsum Presbyteratus Ordinem propter apprehensam alligationem ad priorum Ordinum valorem invalidè receptum esse, ullam rationem probabilem, etiam dubitandi tantum, dispicio. Proin cenfeo i. Subdiaconatum & Diaconatum valuisse certè ac indubitato, non obstante illa apprehensione, quòd nolit suscipere hos Ordines, vel vicissitudine volendi & nolendi, quacum luctabatur in actuali ordinatione ex perturbatione animi nimis solliciti, ut nihil desit ad validam Ordinationem: proint totum hoc litigium & pugna interna nihil fuit aliud, quàm apprehensio mera & involuntaria, inanis timor, nimia sollicitudo, ludibrium phantasia, ferulosa vellicationes, perturbatio mentis, mera incidentiæ, non verò actus voluntatis seriæ, saltem dum ipsi incidit, se nolle ordinari, cui tamen incidentiæ conatus est resistere, & excludere, ut ait, adeoque hanc phantasia meticolosa operationem invitatus pati debuit, non liberâ voluntate approbavit. Quæ so! quomodo prudens & probabile dubium de seriâ intentione suscipiendi SS. Ordines, Subdiaconatum & Diaconatum concipi possit in illo homine, qui non ob alium finem, quàm ut ordi-

ordinaretur longo itinere profectus est ad locum Ordinationis, qui corporaliter ibi se sistit in examine, omniâque agit, quod debent, & jubentur agere ordinandi &c. ? ergo satis, imò abundè & evidentè, ostendit talis intentionem & enixam voluntatem ac perdurantem suscipiendi Ordines per actiones eò ordinatas, & usque ad finem ordinationis continuatas. Si quidem animus & intentio magis factò quàm verbis declaratur. *text. & gl. in l. reprehendenda C. de substit. & instit.* Causa verò hujus perturbati-
onis, & luctæ inter volendum & nolendum (quod posterius nil fuit nisi operatio & ludibrium phantasiæ, aut deliramentum) meò judiciò fuit nimia sollicitudo & scrupulosa, qua ad Ordines ritè ac validè suscipiendos accessit hic homo; hæc enim mentem perturbat, rationem obtenebrat, obtrudit per apprehensionem, quod fugimus & time-
mus, facitque nos opinari, quòd velimus, quòd præcisè incidit, & maxime nolimus, & videri esse obli-
vioni traditum, cujus tamen re ipsa meminimus, ut ait Diana p. 5. tr. 53. re-
sol. 47. Non enim, quæ apprehendi-
mus, statim opinamur, nec, quæ nobis
incidunt, statim volumus, præ-
sertim scrupulosi, meticulosi, nimis
solliciti, perturbati, perplexi, qualis
in susceptione Ordinum fuit, & ad-
huc est noster Sacerdos.

Censeo 2. Non minùs valorem Ordinis presbyteralis certum ac in-
dubitatum esse, non obstante, quòd

putaverit, se valorem alligasse valeri-
priorum Ordinationum, partim ideo,
quia hoc ipso, quòd priores Ordines
validè susceperit, uti primò ostendi,
etiam Presbyteratum validè suscepit,
etiam si hunc per intentionem in-
ternam illis alligasset: partim ideo,
quia credibile non est, quòd seriò &
verè alligaverit, vel alligare voluerit,
cùm tanta sollicitudine intenderit va-
lidè ordinari in Sacerdotem: non igitur
fuit voluntas alligandi, sed mere
apprehensiones, inanes timores,
scrupulosa perturbatio, ludibrium
phantasiæ, incidentia non voluntaria,
quasi velit alligare; quis enim cre-
dat, hominem sanæ mentis seriò ac
verè dubium velle reddere actum al-
ligando ad conditionem dubiam,
quem tanta contentione ac sollicitu-
dine cupit esse certum? Proin

Censeo 3. Nec licitum esse, vel
sub conditione tantum, in his cir-
cumstantiis Ordinationes repetere
vel reiterare, nec facile ausurum ul-
lum Episcopum sub conditione hunc
Sacerdotem rursus ordinare. Ratio,
quia nec sub conditione licitum est
Sacramenta essentialiter non reitera-
bilia, uti est Baptismus & Ordo, te-
merè ac sine justa causa reiterare, ubi
nempe nullum prudens & rationa-
bile dubium, seu positivum seu ne-
gativum, invalidæ susceptionis, uti in
hoc casu, apparet, sed mera suscipi-
entis scrupulositas. Sotus in 4. d. 3.
art. 9. §. circa hanc. Valq. de Baptif. d.
146. c. 4. n. 30. Suar. ibid. d. 31. sect. 6.
& plerique omnes differentes de re-
rati-

ratione. Nec enim talis reiteratio sub conditione, ubi deficit ratio probabilis dubitandi, potest prudenter haberi hunc sensum, *si non es ordinatus, ego te ordino* &c. sed potius hunc: *sive sis ordinatus, sive non sis ordinatus, ego te ordino* &c. quo modo reiterare Ordinem planè illicitum esset, & quædam irrisio Sacramenti. Bonac. d. 1. de Sacram. p. 2. pu. 2. n. 36. cuna aliis, ac periculum frustrationis Sacramenti manifestum, adeoque peccatum grave. Nec hujusmodi homini scrupuloso, etiam juranti, credendum est; quamvis, si ad rem veniretur, nec ipse auderet meò iudiciò jurare, quòd verè noluerit & seriò suscipere Ordines Subdiaconatùs & Diaconatùs, aut his valorem Periteratùs verè, liberè, ac seriò alligaverit. Accedit, quòd iste vir, in hac re adeò perturbatus, timidus, & scrupulosus, ob radicatas phantasie species & meticulosas apprehensiones meò iudiciò nec novæ Ordinationi esset ac-

queturus, sed rursus dubitare inciperet, vel de intentione sua, vel de sufficienti actu instrumentorum, vel an non alligaverit valorem prioribus Ordinibus, vel de quodam alio, quod ipsi phantasia proponeret, ut ejusmodi hominibus evenire solet, ut praxis testatur, neque curantur, nisi cœcò quasi modò aliis, ab omni perturbatione liberis, & viris prudentibus credant, spretis suis timoribus, phantasiis, apprehensionibus, quibus contraire toto conatu tenentur.

Ad opposita omnia facilis est & unica responsio, negando scilicet, in hoc casu dari dubium, scilicet verum & rationabile; cum sint meræ apprehensiones phantasticæ, trepidationes inanes, incidentiæ, non volitiones; scrupulus volendi & nolendi, ludibria, imò deliria phantasie, non iudicia sana intellectùs, aut voluntatis liberæ actus. Est enim ingens discrimen inter scrupulum & dubium, ut nòrunt omnes Moralistæ,

TITULUS XXX.

De eo, qui furtivè Ordinem suscepit.

DECISIO CLXXIV.

De studioso, qui sine prævio examine Ordines minores suscepit.

SPECIES FACTI.

NOvi virum tam intimè, quàm me ipsum, qui ad civitatem Episcopalem profectus, tum adhuc Theologiae studiosus, pro 4. Minoribus recipiendis, eo die, quo examen prævium Ordinandorum instituebatur ipso in scio, ad vicinam urbem excurrat, redire autem intellexit, examen jam esse finitum, & neminem amplius admitti. Ille sollicitus accessit Secretarium Consistorii, qui plurimum valebat gratiâ apud Vicarium Generalem, simul Pro-Episcopum, & tunc etiam Administratorem Episcopatus, eique exhibuit suas litteras testimoniales, quæ erant de prima & optima nota, atque rogavit, ut sibi opitularetur dignetur, & facere, ut ordines consequeretur, ne tempus &

pecunias frustra consumpsisset faciendo longum iter. Secretarius perlectis litteris perhumaniter consolatus est afflictum & sollicitum, nec solum bono esse animo, sed etiam ad actualem Ordinationem venire iussit. Quod ille lætus acceptavit, ac tempore Ordinationis se immiscuit Ordinandis, & ubi ad Minorsitas ordinandos perventum est, cum reliquis lectus & vocatus est. Multis post annis dubitare cœpit, an non furtivè minores sit consecutus, eò quòd examen non subierit, ac insuper nesciverit, an Secretarius Vicarium Generalem & Pro-Episcopum de hoc monuerit, atque ab eo licentiam dictos Ordines suscipiendi pro se petierit ac obtinuerit. Sit ergo

QUÆSTIO.

An iste vir, modò percelebris, non furtivè Ordines minores susceperit?

Ratio dubitandi est, quòd ille dicatur Ordines furtivè suscipere, qui absque licentia & consensu Episcopi: vel sine prævio examine & approbatione, ignorante Ordinatore, se Ordinandis immiscet. *can. 5. d. 24. can. 5. d. 64. Et c. veniens h. t.* ac ibi glossa: sed hoc modo suscepit minores iste Studiosus. Proin non immeritò timere debuit, ne poenas à jure statutas incurreret, præcipuè suspensionem à sic susceptis Ordinibus.

At verò, sicut iste vir plurimis jam annis nullum profus propterea serupulum sensit, ita non est, cur sibi modò faciat, eò quòd confusus auctoritati Secretarii tum adeò præpotentis bona fide accesserit ad recipiendos Minores Ordines, nullus dubitans, Secretarium fecisse, quòd facere oportuit, scilicet Ordinatori Pro-Episcopo simul ac Administratori ac Vicario Generali, ad quem singulis momentis liberum habuit accessum, rem proposuisse, licentiam accedendi & Ordinandis se jungendi petiisse & impetrasse. Præsumendum enim est, quòd Secretarius, utpote vir rerum istarum perquam intelligens, & ex longa praxi perquam expertus, sciverit, quid factu opus sit, & revera fecerit, nec præsumenda est ipsius vel ignorantia,

vel socordia vel malitia; nam regula est inter DD. generaliter præsumendum esse pro quovis Officiali quoad ea, quæ spectant ad ejus officium: item quemlibet esse præsumendum bonum, nisi probetur malus. per *c. fin. de præsumpt.* Dein præsumptio pro parte benigniori prævalet contraria. *arg. l. 56. ff. de R. J.* uti & præsumptio excludens culpam & delictum juxta receptam doctrinam. Præsertim post longissimum tempus semper præsumere oportet omnia fuisse acta, quæ agere oportuit, ut notant plerique.

Ratio dubitandi non urget; nam licentia & consensus Episcopi, vel locum tenentis, hic optimo jure præsumitur præcessisse. Et, licet sine Examine fuerit iste Studiosus initiatus minoribus, tamen id non dolose, uti Auctores ex *citt. Canon.* ad furtivam Ordinum susceptionem requirunt, sed optima fide initiari se fecit, publicè lectus & vocatus, monito haud dubiè priùs etiam Ordinatore de non subito examinae, quòd is propter singulariter bonum testimonium, præsertim in ordine ad minores tantum Ordines suscipiendos, facile, remittere potuit, & in his circumstantiis verisimillimè actu remissit. Quapropter nec habet, cur timeat incur-

incurfam suspensionem aut alias pœnas, à quibus utique excusat bona fides, & ignorantia, ipsum non solum à mortali, sed etiam à veniali peccato liberans. Suar. de Censur. d. 21. sect. 1. n. 59. Zœf. h. t. n. 4. Pirhing.

ibid. n. 4. Accedit, quòd iste vir nunquam solenniter exercuerit actus minorum Ordinum, nequodidum exercere intendat, à quibus solis suspensio, etiam in dolosè accedentes; statuta est.

TITULUS XXXI.

De Excessibus Prælatorum & Subditorum,

DECISIO CLXXV.

De Religiosis, privilegiò suæ exemptionis uti volentibus independenter ab Episcopo in casu sepulturæ.

SPECIES FACTI.

IN quadam Dicecesi non admodum distante auctoritate tam Cæsaris quam Summi Pontificis erectum, ab illo liberaliter dotatum, ab isto autem maximis privilegiis & gratis ditatum est Seminarium pro studiosa Juventute certarum Provinciarum Hæresi infectarum, ut inibi sub magisterio & directione certorum Religiosorum non solum in litteris probe instructi, sed etiam pietate ac virtutis studio bene formati degentes inibi Alumni suo tempore utiles evadant pro bono Reipublicæ Christianæ Operarii, vel alias idonea instrumenta. Hoc Seminarium specialiter

cordi fuit & in amoribus Summo Pontifici qui illud præter alios singulares favores unà cum regentibus aliisque personis in eo degentibus privilegiò quoque exemptionis jurisdictione Episcopi munivit, atque per amplissimam communicationem omnia & singula privilegia illi Ordini Religioso, cujus gubernationi hoc Collegium cum personis commissum est, tam in genere quàm in specie communicavit. Et cum dictus Ordo certò se habere credat privilegium suos alumnos, famulos, & familiares, ac domesticos suos sepeliendi in suis cryptis & cœmeteriis, si velit, idem

idem sibi jus competere arbitrabatur præfatum Seminarium propter tam favorabilem privilegiorum omnium & singulorum communicationem. Nihilominus tamen, cum nuper unum ex suis alumnis demortuum sepeliisset, Parochus loci magnum excitavit strepitum, querelam apud Episcopum deposuit, & actionem quoque contra regentem Seminarium instituere molitus est. An autem amplissimum illud communicationis privilegium comprehendat etiam jus sepulturæ alumnorum Seminarium, hic

non discutitur, sed supponitur, infra ad tit. de Privilegiis probandum, sed, quia Episcopus etiam habet in multis casibus jurisdictionem in exemptos, quæritur 1. An jurisdictione Ordinarii in exemptos, Regulares & Sæculares, certis in casibus ei competens, extendi possit ad alios casus in Jure non expressos, in specie ad causam sepulturæ, propter paritatem rationis &c. 2. An in causa exemptionis Episcopus sit competens Judex, speciatim in hac lite?

QUÆSTIO I.

An jurisdictione Episcopi in Exemptos extensionem patiatur propter paritatem rationis &c. ad casus in Jure non expressos, in specie ad causam sepulturæ?

Antequam progrediar ad discussionem hujus quæstionis adverto, multos quidem casus reperiri tam in Jure Communi antiquiori, ubi Episcopis tanquam Ordinariis datur potestas procedendi contra regulares, aliosque Exemptos, quam in Tridentino, ubi vel tanquam Ordinariis vel tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis idem conceditur, cujusmodi casus Barbosa de Offic. & pot. Episc. allegat. 105. recenset quinquaginta duos Erasmi. Chokier autem de Jurisd. in Exempt. p. 2. q. 45. enumerat omnino centum & sedecim, quos ferè

omnes specificat Ascari. Tambur. 1. p. de Jur. Abb. in his tamen omnibus, licet dictos Auctores, aliosque lustraverim, non reperi expressum casum de sepultura domesticorum. De hac igitur procedit quæstio, an Episcopus circa hanc habeat jurisdictionem & judicaturam sive ut Ordinarius sive ut Delegatus Apostolicæ Sedis?

Placebit fortassis affirmativa. 1. Quia exemptio à jurisdictione Episcopi est odiosa, utpote Juri Communi, quod omnes omnino fideles alicujus diocesis, etiam Religiosos & Cle-

& Clericos, voluit olim esse sub-
 jectos suo Episcopo. *can. Abbates. can.
 Monasteria. caus. 18. q. 2. Barb. lo. cit.
 n. 1. 2.* cum aliis consequenter & juri
 Episcoporum, intentionem funda-
 tam habentium, valde contraria:
 ergo est restringenda: ergo juris-
 dictio Episcoporum amplianda &
 extendenda est ob paritatem rationis
 & alias causas. Et hinc 2. Quia, si
 in exemptis concurrant diversæ qua-
 litates, exempti in una non censentur
 exempti in alia qualitate. Communis
 Canonistarum, & cum hac Van-Espen
in Jur. Eccl. Universo p. 3. tit. 12. n. 36.
*v. g. si quis est exemptus quæ Canoni-
 cus, non est exemptus quæ Parochus:*
 si quis ut Studiosus, in Academia ex-
 emptus scientiis dans operam, est ex-
 emptus, non est exemptus ut Cleri-
 cus, si sit Clericus &c. ergo exem-
 ptio est restringenda, & vicissim juris-
 dictio Episcopi extendenda, quan-
 tum rationabiliter potest. 3. Quia cau-
 sa sepulturæ, exemptis concessa, licet
 expresse ac specificè non reperitur
 subiecta Episcoporum jurisdictioni,
 rectè tamen refertur vel ad casum,
 quo exempti subjiuntur Episcopo
 quoad executionem ultimarum vo-
 luntatum. *Clem. un. de Testam.* vel ad
 casum, quo subjacent quoad ea, quæ
 concernunt curam animarum. *Con-
 stit. Exposit S. Pii V. de 22. Septembr.
 1571.* vel quoad Sacramentum Ex-
 tremæ Unctionis sine licentia Parochi
 non præbendum moribundis. *Clem. 1.
 de Privil.* vel quoad controversias in
 tumultu defunctorum corporibus

contingentes. *Trid. S. 25. de Regu-
 lar. c. 13.* ergo, cum facilis sit reditus
 ad Jus Commune antiquum, secun-
 dum quod nulla dabatur exemptio,
 etiam Regularium, à jurisdictione E-
 piscopi, & ad statum primævum, tan-
 quam favorabilis, dici debet, quòd
 causa sepulturæ spectet ad unum ex
 dictis casibus, in quibus de novo sub-
 jiciuntur exempti jurisdictioni E-
 piscopi. 4. Illæ Pontificum constitu-
 tiones, per quas plerique Religiosi
 eximuntur à jurisdictione Episcopi,
 nunquam fuerunt promulgatæ in no-
 stris partibus, & Germaniæ Provin-
 ciis: ergo non stringunt, nec dero-
 gant jurisdictioni Episcopali. perea,
 quæ tradidi in meo *Candidato ad Tit.
 de Constitutionibus n. 20.*

Mihi tamen longè præplacet Ne-
 gativa, utpote in Jure melius longè
 fundata, & propè inconcussa ac indu-
 bitata, ex his capitibus. 1. Exemptio
 Regularium à jurisdictione Episco-
 porum est generalis ac universalis,
 ergo generaliter intelligenda est de
 omni actu jurisdictionis ab Episcopis
 in se exercendo, nisi nempe specialiter
 in Jure aliqui casus excipiantur, in
 quibus subiecti sint Episcopis; cum
 verba Juris, privilegiorum, & alia-
 rum dispositionum generalia genera-
 liter sint intelligenda *l. 1. §. quod au-
 tem ff. de alcat. l. in fraudem. & ibi Bald.
 ff. de Testam. mil. l. cum quærebatur ff. de
 V. S. l. Regula §. ult. ff. de J. & F. §. et-
 iam in Constitutione ad oia. poenali,
 & correctoria. Rot. Rom. apud Fari-
 nac. decis. 41. n. 19. 20. to. 1. p. 1. &
 genus*

genus includat omnes species. *l. semper ff. de R. J. l. omnes. C. de præscript. 30. annor.* Sed in Jure nullibi reperitur excepta causa sepulturæ: ergo. 2. Casus non expressus in Jure habetur pro omisso. *l. commodissime. ff. de liber. Sposib. c. cum dilectus. de offic. Ordin. c. is, qui. de sent. Excomm.* idque procedit, etiamsi major militet ratio in casu non excepto, Anctoran. *Consil. 245. n. 5. Tiraquell. de Primogen. q. 40. n. 194. Oldrad. Cons. 224. n. 14.* atqui sepultura est casus in Jure non exceptus. 3. Casus exceptus firmat regulam in contrarium. *c. 2. de conjug. leprof. S. l. nam quod liquide S. fin. ff. de penulegat.* Sed in Jure multi reperiuntur casus excepti, in quibus Regulares non sunt exempti: ergo in casibus non exceptis sunt & manent exempti; ubi enim requiritur expressum, non sufficit tacitum, vel præsumptum. *c. 2. de Præb. c. fin. de Procurat. in 6.* Neque hic 4. versamur in exorbitantibus à Jure, ut notat Chokier *lo. cit. q. 102.* cum ipsum etiam Jus Commune quosdam Regulares generaliter eximat à jurisdictione Episcopali, u. i. Dominicanos &c. licet versetur in correctoriis, quia Pontifices eximendo Regulares correxerunt Jus anterius, jurisdictionem in Regulares generaliter concedens Ordinariis, & vicissim, ubi Pontifex in quibusdam casibus generaliter exemptos subicit Episcopis, corrigit in parte legem universalem de eorum exemptione: sed in correctoriis, veluti in odiosis, non fit extensio etiam

propter paritatem vel majoritatem rationis, sed restrictio. *arg. l. precipimus. C. de appell. in fin. l. Sancimus. C. de Testam. S. c. cum expediat. de Elect. in 6.* ergo in casibus exceptis fisti debet jurisdictione Episcoporum in exemptos, & ad non expressos non extendi. 5. Exemptio Religiosorum à Pontificibus facta est ex causa publici boni, in favorem Religionum, ob merita Regularium, qui ab Episcopis sæpe nimium gravabantur. *c. 16. c. 17. S. Clem. unic. b. t.* ergo ex fine suo principali est favorabilis: ac insuper interest ipsius Summi Pontificis, Regulares eximentis, suos subditos ab alio non judicari, ut notat Felin. *in c. cum olim. de Præscript. n. 3. Castrensis Consil. 432. n. 3.* Et hinc Regulares suo privilegio renuntiare nequeunt sine consensu Pontificis, per tradita Doctorum, & Gailii *l. 1. observ. 40. n. 2.* ergo exemptio Regularium amplianda potius est, quam restringenda. 6. De casu ad casum non admittitur extensio. *Surdus cons. 416. n. 9. Begnudell. v. Extensio n. 5.* cum communi, præsertim à casu expresso ad omissum. *c. susceptum de Rescript. in 6. l. si extraneus ff. de condit. ob caus. Mantica de conject. alt. volunt. l. 3. tit. 19.* idque locum habet non solum in ultimis voluntatibus, contractibus, concessionibus, sententiis, sed etiam in Legibus, Statutis, Rescriptis, Consuetudinibus. *Tuschi litt. O. concl. 116.* Ergo neque concessio jurisdictionis in Regulares exemptos à casibus in Jure expressis ad non

non expressos, scilicet ad sepulturam domesticorum Regularibus vi privilegii exemptionis generalis indultam, & saltem generalibus terminis expressam.

Jam nihil me morantur objecta. Ad 1. imprimis transmissio *Antec. N. Conf.* quia, licet odiosa esset, & Juri Communi antiquo contraria sit, tamen à casu expresso ad non expressum, etiam propter paritatem vel indentitatem rationis, quæ tamen in causa sepulturæ non reperitur, non deberet fieri extensio jurisdictionis Episcopalis in exemptos. *Sanch. l. 8. de Matr. d. 11. n. 31. seqq.* quia tota vis privilegii pendet ex intentione concedentis, quæ exprimitur per verba, non ex ratione. Dein *N. Antec. vel dist.* Exemptio Regularium est odiosa absolute & totaliter *N. Ant.* secundum quid secundario & respectu Episcoporum, favorabilis tamen principaliter, nempe respectu Regularium, & Summi Pontificis, *C. Ant. & N. Conf.* Quando lex est mixta ex odio & favore, spectandum est, quid Legislator & disponens specialiter intenderit, & principaliter, an quorundam favorem vel odium; si principaliter spectavit favorem, uti Pontifices eximendo Regulares à jurisdictione Episcoporum, nimis sæpe gravantium in detrimentum Reipublicæ Christianæ ac boni publici, atque cum multorum bonorum impeditio. *c. 16. c. 17. Clem. c. 17. Clem. c. 17. Clem. c. 17.* pro simpliciter favorabili, adeoque amplianda potius quam restringenda,

habere oportet. Adde, quod privilegium, uti est exemptionis Regularium, continens favorem Religionis, aut causæ piæ, aut cedens in commune bonum Reipublicæ, aut motu proprio & ex certa causa concessum, aut Communi Juri Corpori insertum (& sic ipsum abrogat Jus antiquius velut odiosum, vel limitat) censendum sit esse favorabile. *arg. l. 43. in fin. ff. de Religiosis & sumpt. jun. c. 23. de Præb. in 6.* privilegium in Jure Communi contentum pars illius esse censetur: nec obstat, quod per indirectum & in consequentiam derogetur juri alieno, cui Legislator & Summus Princeps derogare potest, præsertim ex causa boni publici, sicut exemptio Religiosorum derogat juri & jurisdictioni Episcoporum prius habitæ in Regulares. Ad 2. *C. Ant.* quia privilegium, etiam exemptionis, tantum valet, quantum sonat, ut habet communis parcemia, præsertim derogans juri alieno, atque ideo nec privilegium exemptionis est extendendum ultra proprietatem & sensum verborum, mentem privilegiantis exprimentium. *N. Conf.* quia privilegium exemptionis generaliter concessum generaliter de omni actu jurisdictionis Episcopalis, non specialiter excepto, intelligendum est, cum tantum valere debeat, quantum sonat. Nec rationabiliter potest jurisdictionis Episcoporum in Regulares extendi ultra casus in Jure expressos. Ad 3. *N. Ant.* quoad omnia membra. Referri causa sepulturæ non potest

potest ad executionem ultimarum voluntatum, quia non instituius sermonem de casu, quo quis per ultimam voluntatem elegit certam sepulturam: nec ad casum curæ animarum, cum hic potius agatur de cura corporum demortuorum: nec ad casum Extremæ Unctionis; quis enim non videt, quanta sit diversitas inter moribundi inunctionem, & inter mortui sepelitionem? à diversis autem non fit illatio per vulgaria. Imò expressè negata est Parochis potestas impediendi, ne Religiosi exempti ultimis quoque Sacramentis suos domesticos, ipsi irrequisitis provideant, & quidem in *cit. clem. 1. de Privileg.* Nec ad casum, quo in *Trid. loc. cit.* conceditur Episcopis potestas summarie cognoscendi & iudicandi de controversiis inter regulares exemptos ortis in tumultandis corporibus, quia ibi solum est sermo de controversiis, quæ oriuntur in publicis Processionibus & deductionibus funerum, citò componendis ad cavendum scandalum; qui casus est

longissimè diversus à nostro, nullam funeris deductionem vel processionem publicam, nullamque in ea exortam controversiam involvente. Ad 4. Opus est distinctione inter Constitutiones Pontificias, quæ continent legem universalem pro tota christianitate, & inter Constitutiones, quæ continent gratiam, favorem, privilegium alicui vel aliquibus particularibus concessum: illæ juxta mea Principia ad hoc, ut obligent ubique, in omnibus & singulis provinciis debent debitò modò promulgari, non autem istæ, quæ, quacunquæ & unde unde acquisitâ notitiâ de iis constiterit, obligant omnes, ne privilegiatos &c. impediant ab usu sui privilegii, &c. Cæterum aliquæ constitutiones exemptionem quorundam Regularium sunt pars Juris Communis, & hoc ipso satis promulgatæ: reliquæ, si exemptio ipsis impugnaretur, possent & deberent produci, ut de iis satis constet, licet solennis promulgatio necessaria non sit.

QUÆSTIO II.

*An in causa Exemptionis à jurisdictione Episcopi competens
Judex sit ipse Episcopus, speciatim in hac causa
sepultura?*

Videtur, quòd sic. 1. Quia Judicis est cognoscere de sua jurisdictione & competentia. Textus & (R. P. Picbler Decis. T. 2.)

Doctores in l. 2. ff. si quis in jus vocatus. l. in præscriptione. C. si contra jus. Abbas & Felin. in c. super litteris de Rescript. Sed
* Aa

Sed hic est quæstio, an Episcopo competat jurisdictio, & ipse sit competens Judex: ergo. 2. Exempti, si fortè excipiant contra jurisdictionem Episcopi, tenentur privilegium suæ exemptionis, in Corpore Juris Communis non clausum, & aliunde non notorium, exhibere Episcopo. per c. 7. v. nos volentes. h. t. ergo Episcopi est cognoscere & decernere, an sit competens Judex, & talem se facile declarabit.

Sed levia hæc sunt, & nullatenus tant momenti, ut contra manifesta Jura Episcopo in tali lite jurisdictionem & competentiam tribuam. Cogunt me aliud sentire sequentia. 1. In hac quæstione agitur de toto fundamento & proprietate jurisdictionis, honorem, commodum, & auctoritatem Episcopalem spectante, consequenter de causa propria Episcopi: sed in causa propria cognoscere & pronuntiare nullus Judex, Supremo Principe, potest inferior l. 10. ff. de Jurisd. l. un. C. ne quis in sua causa. can. 27. caus. 23. q. 4. S. ibi gl. Felin. in c. 20. de Rescr. n. 24. Abb. in c. 14. de Consib. n. 4. Chokier de Jurisd. Ord. in Exempt. p. 2. q. 12. P. Wiestner h. t. n. 83. Begnudellius v. Exempto n. 77. Episcopus autem est Supremo Principe, nimirum Pontifice, inferior: ergo cognoscere & pronuntiare de hac quæstione non ad ipsum, sed ad Summum Pontificem pertinet. 2. Exemptio magis ipsius Papæ & Ecclesiæ Romanæ, quam Exemptorum, jus est. c. 2. S. fin. de in

integr. restit. c. 14. v. nos igitur h. t. sed de Jure Superioris Judicialiter cognoscere inferior non potest. per notoria. 3. Legem, & privilegium Pontificis, Judicialiter & authenticè explicare ac interpretari non est inferioris, sed ejus, qui legem condidit, vel privilegium concessit. c. 31. v. ut igitur. de sent. Excomm. l. fin. s. 1. C. dn. l. l. Sed privilegium exemptionis concessit Summus Pontifex: ergo.

Speciatim verò in hac lite Reus conveniendus imprimis est exemptus personaliter tanquam membrum Ordinis exempti, & sic Judicialiter coram Episcopo conveniri non potest per institutam actionem, ac insuper est specialiter exemptus per Bullam specialem Pontificis tanquam Regens Seminarii; causa autem sepultura unius ex alumnis defuncti ex Seminario totaliter quoad omnes personas in eo degentes per amplissimam communicationem privilegiorum, cuidam Ordini exempto concessorum, non est casus in Jure expressus, quo exempti Regulares subesse debeant Ordinario, ut hucusque in quæst. 1. ostensum est, nulla ratione dispicere possum, quo pacto vel Jure de ista lite contra Regentem Seminarii competens Judex sit Episcopus. Accedit, quòd hic agatur de valore, intellectu & interpretatione Bullæ Pontificiæ, de quibus cognoscere non pertinet ad inferiorem c. 31. cit. c. 20. de Rescr. c. 1. S. 2. de Confirm. util. vel mit. ibique DD. cum inferior non habeat

habeat potestatem in voluntatem superioris. e. 16. de Major. Clem. 2. de Elect.

Contraria nullo negotio remouentur. Primum quidem ope distinctionis; quamvis enim in thesi permittitur sit Judici cognoscere, an sua hic & nunc sit jurisdictio, in ea tamen hypothese, in qua agitur de toto fundamento & proprietate jurisditionis, spectante honorem & commodum ipsius Judicis, causaque propria involvitur, non procedit, uti &, quando agitur de valore, & interpretatione privilegii à superiore concessi. Secundum alia distinctione, nimirum tenentur quidem exempti privilegium suæ exemptionis aliunde non notorium exhibere Episcopo, ut ex eo se possit extrajudicialiter informare, & notitiam exemptionis acquirere, non verò, ut de illo judicialiter cognoscat & pronuntiet. Felin. Abb. P. Wiestner h. t. n. 83.

Dices. Casu quo lis super exemptione est mota & pendet, nec Ordinarius, nec allegans exemptionem, est in possessione, potest Ordinarius uti sua jurisdictione contra eum, qui allegat exemptionem, non modò in casu, quo allegans se vult tueri præ-

scriptione, sed etiam, quo se fundat in privilegio. per c. 7. x. h. t. in 6. cum Ordinarius pro se habeat assistentiam Juris: sed in præsentis facti contingentiæ neuter est in possessione, & lis est super exemptione: ergo Ordinarius uti potest sua jurisdictione. R. N. Min. quoad utrumque membrum; nam Seminarium, licet non quoad actum sepulturæ, propter defectum occasionis, nunquam exercuerit quietè aliquem actum possessorium, exercuit tamen alios actus possessorios suæ exemptionis sine contradictione: dein lis super exemptione non pendet, cum nunquam adhuc inchoata sit per litis contestationem, nec inchoari potest, cum in litteris Apostolicis clarissimè & in terminis terminantibus sit expressa, adeoque notoria exemptio: in notoriis autem lis locum non habet, nisi Ordinarius ipsam Constitutionem Pontificis velit impugnare, ac in dubium vocare; & tunc iterum non potest uti jurisdictione sua, & esse Judex, cum potius sit actor, & altera pars litigans, cognitio verò & pronuntiatio pertineat ad Pontificem, qui Bullam exemptionis concessit.

TITULUS XXXII.

De Novi Operis Nuntiatione.

DECISIO CLXXVI.

De Probatione temporis Immemoralis, quæ credebatur esse necessaria ad justè & efficaciter nuntiandum novum opus.

SPECIES FACTI.

Oppidum B. extra Bavarizæ fines situm, in quadam via vicinali & agraria, quæ scilicet per agros & campos, ad præfatum oppidum pertinentes, ducta liberum curribus & plaustris ultro citroque comitantibus transitum præbet, ædificium extruere, & repagulum ponere cepit, quo vicinorum pagorum agricolas, qui per annos plurimos, imò, ut ajunt per tempus immemorabile, sua plaustra, scæno, frumentò, sale, lignis, aliisque tum utensilibus tum mercibus onusta liberè & sine impedimento per hanc viam agere consueverunt, ab ulteriori usu prohibere & excludere moliebatur, atque ad communem regiámque viam, *zur offnen getribnen Landstrasz*, avertere. Hi proin agricolæ, cum hoc pacto ad multas ambages adigerentur, quas facere deberent, si per v. am publicam ad dictum oppidum res suas de-

vehere cogentur, hoc ædificio & obstaculo noviter ponendo plurimum offensi totis se viribus opposuerunt, & cum hæc gens in defendendis suis juribus sæpe sit oblitata potius quàm impigra, firmissimè decreverunt intentata lite Judiciali, ut pretiosa, pristinam sibi viam aperire. Cùm verò à Jurisperito quodam, quem consilii & patrocinii causâ adierunt, intellexerint, sibi, utpote alio fundamento ad probandam hanc servitarem destitutis, præter usum & quasi possessionem juris per hanc viam agendi currus suos, necessarium fore, ut competenter probent, se tempore immemorabili hæc via sine turbatione usos fuisse; eò quòd levius viæ sit una ex discontinuis, ad quas præscribendas non sufficiat tempus longum, aut longissimum, sed omnino requiratur tale, quod excedat hominum memoriam, ut habet com-

communior sententia Doctorum, saltem antiquorum, & recepta fere ubique praxis, de qua testantur Covarruv. l. 1. *variar. Resol. c. 17. n. 11.* Mynf. cent. 4. *Observ. § 3.* Waizeneck. *de Servit. dissert. 1. c. §. n. 67. seqq.* vid. Capol. *de Servit. Urban. præd. c. 20.* & alii, quamvis non pauci, præsertim ex recentioribus, uti Fachin. Manz. Struv. Vinn. Arn. Rath. &c. quibus & ego calculum meum adjeci ad Tit. *de Præscript. n. 69. 70.* inter continuas & discontinuas Servitutes hac in parte discrimen non faciant, & spectato Jure Communi (nam Ba-

varicum tit. 26. a. 4. clarè requirit tempus immemoriale, imò in art. 6. seq. quoad hanc servitutem nec possessorium intentari permittit, sed solum petitorium statim proponi jubet) id veriùs esse autument. Cùm, inquam, hoc intellexerint, ad probandum immemorialis temporis usum quietum & continuum se accinxerunt. Occasione hujus litis, & aliarum, quas scio, ex defectu sufficientis probationis temporis immemorialis non ita pridem perditas esse, specialiter examinanda & accuratè trutinanda visa est

QUÆSTIO.

An ad probandam Præscriptionem temporis immemorialis requiratur necessariò, ut testes inter alia deponant de positivo auditu Majorum, seu quòd à Majoribus audiverint, sic semper fuisse observatum
&c.

PRænotandum 1. tempus & præscriptionem immemoriam dici à memoria; si nimirum jam fluxit tantum temporis, ut nullus hominum, de factò existentium, meminerit, vel sciat initium, quo aliquid fieri, observari, vel possideri coeperit, wann es über Manns gedencen, ut loquimur in Germanico. Desumitur ex l. *hoc jure. 3. §. ductus aquæ. §. 4. ff. de aqu. quotid. & estiv. ibi: ductus aquæ, cujus origo memoriam excessit. Item*

ex c. super 26. de V. S. ibi: vel ex antiqua consuetudine à tempore, cujus non exstat memoria, introducta. Concordat c. 21. eod. ubi novale dicitur esse ager de novo ad culturam redactus, de quo non exstat memoria, quòd aliquando cultus fuisset. Dixi, hominum defacto existentium; nec enim necesse est, ut de contrario non constet sive per testes, sive per documenta, sive per historias, scilicet aliquando aliter fuisse observatum, rem ab alio fuisse

Aa 3

isse

asse aliquando possessam &c. siquidem hoc foret necessarium, tunc ducenti, trecenti, imò mille anni saepe non sufficerent ad constituendum tempus, consuetudinem, vel prescriptionem immemoriam, quia ex historiis, documentis antiquis &c. constare subin potest olim aliter fuisse observatum, contrarium esse factum, alios fuisse possessores hujus rei, vel actuum aut possessionis initium hoc vel illo tempore 100 annos longè supergresso positum esse; quod tamen est contra omnes. Nec obstat c. 1. de *Prescript. in 6.* Ubi prescriptio immemorialis esse perhibetur, *cujus contrarii memoria non existat*: nam sensus est, *cujus initium non scitur ab hominibus defacto existentibus nec ex proprio visu, nec ex auditu alieno; videlicet ut iste textus concilietur cum aliis jam allegatis ex utroque Jure, & ne contradicatur communi Doctorum sensui de immemoriali tempore; quod fieret, si necesse foret, ut de contrario, vel de initio absolute non constaret.*

Prænotandum 2. quamvis multi & graves DD. præsertim antiquiores ad tempus immemoriam vel determinatè 100. annos requirant, vel saltem non pauciores, id tamen ab aliis, maximè recentioribus, auctoritate Juris & rationis, ac fortè etiam numeri & potioribus, longè melius & communius negari, contententibus solidè, tempus immemoriam constitui posse necdum lapsis 100. annis, & vice versa quandoque per

100. annorum lapsum illud necdum esse completum: illud prius contingit, si ante 100. annorum lapsum tanta inducatur oblivio, ut nullus hominum actu existentium meminerit initium inchoatæ possessionis vel observantiæ: istud verò posterius, si tam longævi actu existerent homines, ut licet possessio vel observantia jam durasset ultra 100. annos, illius tamen initium scirent, aut contrarium nosset, vel ex visu vel ex auditu.

Prænotandum 3. Possessionem, Prescriptionem, Consuetudinem temporis immemorialis vix aliter probari posse, & ordinariè aliter non solere, quam per testes, ut habet communis. Ut autem per hos rite probari possit, certi articuli, ad quos respondere debent, ipsis proponendi sunt ab eo, qui intentionem suam fundat in prescriptione & tempore immemoriali. Quantumvis verò sit communis Doctorum opinio cum Crav. & Mynl. cent. 1. observ. 30. testes ad minimum debere esse 54. annorum; eò quòd juxta omnes ex una parte debeant testificari de proprio sensu per 40. annos habito, quòd nempe ipsi vel viderint vel audiverint sic 40. annis jam fuisse observatum, vel Titium v. g. hujus rei vel juris possessionem, vel quasi continuasse: ex altera verò parte ea, quæ infra annos pubertatis seu infra 14. ztatis annos fiunt, satis imperfectè cognoscantur, ita ut plerique censeant, testimonium de rebus durante impubertate gestis subleste & minus fir-

ma fidei esse. Nihilominus tamen non desunt, qui putent sufficere, si testes sint 2. vel 3. cum dimidio annorum; cum ex una pubertati vicini, v. gr. 12. annos nati jam possint satis aliquid cognoscere & meminisse, ex altera vero parte Jura non disponant, ut testes de tempore immemoriali pro toto tempore, de quo ferunt testimonium, sint puberes, sicut disponunt de testibus in Testamento solenni adhibendis, ut jam actum sint puberes.

Prænotandum 4. Potissimum hic moveri questionem & controversiam circa articulandum, seu articulos probatoriales, qui proponi debeant testibus, ab his vel affirmandi vel negandi, ut legitime censeatur esse probatum tempus, vel præscriptio immemorialis. Certum est, quod ad ritè id probandum necesse sit ipsis proponere articulos sequentes. 1. Verum esse, quod testes, qui super tanti temporis decursu examinantur, 10. 20. 30. 40. annis sic observari, vel rem &c. ab isto homine possideri viderint (vel audiverint, si res auditu, non visu sit perceptibilis.) 2. quod contrarium ab aliis, qui id vidissent vel audivissent non audiverint vel cognoverint, nec de turbatione vel interruptione quidquam fecerint. 3. quod (saltem ut passim requirunt) communis opinio vel fama sit apud eos, qui de usu, possessione &c. notitiam habere possunt, de contrario usu non constare; quod contingit, si testis nominet aliquos, v. g. duos vel

tres in specie, qui censeant, de initio non constare, imò licet nullum in specie nominent, ut dicitur in fine. Practici in Germanico videntur hanc communem opinionem, quod de initio non constet, item continuationem temporis insinuare velle, dum sic articulare incipiunt. 1. wahr, daß Titius (als Zeuagen-Führer, oder Producent) solche Dienstbarkeit v. g. gebraucht habe 10. 20. 30. 40. und mehr Jahr, ja über aller Menschen gedenkten. 2. daß Zeug es selber schon 40. Jahr her also üblich gewesen zu seyn wiße, weisen er es gesehen, oder gehört. 3. daß er das Widerspiel niemals gesehen, oder gehört habe von einigem Menschen, welcher von dem Widerspiel, oder dem Anfang solches Gebrauchs, Besizes ic. Wissenschaft gehabt hätte, oder von einig. gemachten Hindernis in solchem Gebrauch: oder Besitz. Hac, inquam, articulanda esse ad probandam temporis immemorialis præscriptionem, vel possessionem, aut usum, satis certum est ex communi sensu Doctorum & ex gloss. c. 1. de Præscript. in 6. communiter recepta. Innoc. in c. 21. de V. S. n. 2. Paris. Conf. 27. n. 97. Et Conf. 104. n. 124. p. 1. Anton. Gabr. in Commun. Conclus. l. 5. concl. n. 78. 84. Franc. Balb. de præscript. 2. p. 3. p. princ. q. 6. n. 24. Decius Conf. 38. n. 7. 8. Henning. Goden. Conf. 2. de Jurisdic. n. 58. Welenbee, Conf. 13. n. 61. p. 1. Mynsinger cent. 1. observ. 30. Et decis. 11. n. 20. decad. 1. passim allegari solitus. Ad stipulatar ratio; quia sine his conditionibus planè videtur

detur sufficienter de tanti temporis, quod hominum memoriam excedit, fluxu constare non posse.

Quæstionis tamen est maximi momenti, & usûs quotidiani, à cujus decisione quamvis pendeant decisiones innumerarum litium, nihilominus tamen, quod planè mirum est, nullus Doctorum facilè reperietur, saltem nullus meas in manus venit, li-

cet plurimos lustraverim, qui eam ex professo examinaret aut discuteret, an nimirum necesse sit, ut testes interrogentur, & deponant de positivo auditu majorum, seu ut jurati testificentur, se à majoribus suis audivisse, sic semper fuisse observatum, hunc vel illum in usu aut possessione hujus rei vel juris fuisse &c.

Affirmativa proponitur cum suis fundamentis,

Hanc sustinet Glossa in *c. Episcopum 1. de Præscr. in 6. vers. sed queritur, qualiter* ubi respondet, quod testes deponant de tempore suo, quod tempore suo talis possidebat talem rem, & scimus, quod talis possidet, & NB. à suis majoribus audiverunt, quod talis possidebat talem rem, & sic debet fieri probatio. Famigeratam hanc glossam sturnatim sequuntur plurimi, licet sine examine ullo, uti & sine textu Juris aut ratione, saltem efficaci, uti Mynf. lo. cit. ubi malè allegat Mascardum & Capolam. Covar. to. 1. p. 2. §. 3. n. 7. Card. Tusch. litt. T. Concl. 39. Antonellus de tempore legali lib. 2. c. 112. n. 1. Haunold. to. 1. tr. 5. de J. & J. contro. 4. n. 319. P. Franciscus Schmierl. 1. tr. 2. c. 1. sect. 3. §. 3. n. 84. Taceo alios, qui non rarè occurrunt. Primum itaque argumentum petitur ab auctoritate Doctorum.

Alterum verò à praxi multorum tribunalium, quorum aliqua articu-

los, in quibus Advocati omiserunt illum, qui est de auditu ex majoribus, rejecisse scio tanquam inutiles ad probandam immemoriam præscriptionem.

Tertium ex l. si arbiter 28. ff. de probat. ubi ad probandum tempus, memoriam hominum excedens, requiritur communis opinio & fama: sed de communi opinione & fama fides fieri à testibus nequit, nisi per auditum positivum, quo ab aliis senioribus, & majoribus suis se percepisse asseverent, sic semper fuisse & esse: ergo necesse est, ut quoque deponant de auditu positivo, seu de auditu alieno in sensu positivo.

Quartum ex c. licet 47. de testib. ubi testes non tantum debent deponere de visu proprio, sed etiam de auditu alieno, nimirum se accepisse à suis majoribus (duobus ad minimum) quod deponunt, & credere ita esse: ergo.

Quintum ex hac ratione; quia, si testes asserant, se à suis majoribus au-

divisse,

divisse, quod res in statu presenti semper existerit, vel maxime firmatur ratio temporis immemorialis; dum ex hoc, quod à majoribus accepimus, possessionem usque & usque in moderno rerum articulo perstitisse, rectè inferitur, possessionis exordium nesciri. Imò, nisi ex majorum relatione, absolute sciri non potest, quod aliqua possessio retro

usque ad centenarii vel immemorialis temporis fluxum duraverit, vel res tanto tempore in tali statu existerit, cum nemo solet tanto tempore esse in vivis: ergo absolute necessaria est relatio majorum, & auditio positiva ab istis, nec sufficit solummodo deponere de auditu majorum in sensu negativo.

Negativa defenditur.

Hanc sustineri merito censendi sunt, quotquot Auctorum vel nunquam inter conditiones ad probandam imemorabilis temporis possessionem, præscriptionem, vel consuetudinem (nam quoad immemorabilitatem æquiparantur Præscriptio & Consuetudo. Henning God. Con. j. cit.) exigunt positivè probari auditum à majoribus, contenti, modò testes deponant, se nunquam vidisse vel audivisse contrarium, & communem apud eos, qui notitiam habere possunt, opinionem (quam alii vocant famam) esse, de initio non constare: vel qui in uno quidem aut altero loco mentionem faciunt positivi testimonii de auditu majorum, in alio tamen vel in aliis locis eum omittunt, & inter articulos probatorios immemorialis temporis non referunt; siquidem rectè creduntur plures agnovisse modos legitimos probandi tempus immemorabile, quorum singuli sint sufficientes, nullus

(R. P. Pichler Decif. Tom. 2.)

tamen determinatè necessarius. Et tales Auctores nec numero paucos, nec auctoritate viles, reperire est, imò & numero & auctoritate forsitan pares, vel etiam superiores. Quos inter veniunt Innoc. IV. in c. veniens in 6. §. c. quid per Novale de V. S. Speculator Tit. de Probat. §. 1. n. 20. ibi: testes dicere debent, quod est communis opinio hominum habitantium, quibus cura est de his querere, qui circa hoc arbitrantur, nullum viventem vidisse vel audivisse, quando illa loca culta fuerint. Adjicient etiam, quod nunquam viderunt vel audiverunt aliquos, qui dicerent se vidisse loca illa coliz vel qui audissent ab aliis prædecessoribus. Oportet autem hos arbitantes esse ad minus duos: nec oportet esse omnes, vel majorem partem. NB. non est etiam necesse, quod dicant, se audivisse, prædicta loca semper fuisse inculta. Similia habent Pappus, Philipp. Francus, & Petr. de Anchar. in c. 1. de præscr. in 6. Anton. de Butr. in c. auditis n. 19. in f. de Præscr.

* B b Alex-

Alexand. in Conf. 16. col. 5. versic. nec obstat. l. 5. Et in Conf. 177. col. 4. lib. 6. Oldrad. Conf. 172. Quia omnes col. 3. in f. qui duo ajunt probari, memoriam non exstare in contrarium, quando testes deponunt de communi opinione & fama eorum, qui circa id arbitrantur: scilicet quod non viderunt aliquem, qui viderit videntem, vel audierit audientem contrarium ejus, quod articulatur. Quod debeat probari, communem esse opinionem, quod memoria non sit in contrarium: vel communem opinionem esse, non vidisse eos, qui viderint, vel audiverint ab aliis, eorum tempore fuisse servatum contrarium. Cravetta de antiquitatibus temporum p. 4. S. Materia n. 38. q. 21. ubi plus non requirit, quam ut testes deponant, quod nunquam viderunt, neque audierunt ipsi, neque audiverunt alios vidisse aut audivisse, aliter fuisse factum. Ecce! ubique nihil de auditu Majorum affirmativè probando. Similiter Klockius to. 4. Conf. 79. n. 24. sic scribit: sed sufficit, quod testes deponant, talem esse usum, & consuetudinem, nullumque exstare, qui contrarium viderit vel audiverit observari: Et hanc esse communem omnium per tradita à Deciano Respons. 51. n. 35. vol. 2. Et text. in l. si. arbiter. ff. de Probat. Idem n. 38. seq. repetit: in consuetudine tanti temporis, cujus initii memoria non exstat. . . sufficit, quod testes deponant, talem esse consuetudinem vel usum, nullumque exstare, qui contrarium audiverit aut viderit observari. Concordantia habet de Præscriptio-

ne immemoriali. To. 1. Conf. 15. n. 11. seqq. Marcus Ant. Peregrin. vol. 4. Conf. 84. allegans Alexandrum. Conf. 142. n. 5. l. 6. Jacobum Butrig. Antonium Butr. & Nattam Conf. 431. n. 26. dicit, tempus immemoriale probari ex probata observantia 40. annorum; tunc enim præsumi, sic observatum esse à tempore immemoriali, non probato contrario usu. Köppen decis. 57. n. 85. Farinac. in Praxi Tratt. de Testib. q. 69. n. 127. ubi ait, testes de auditu probare dominum memoriam non exstare, si dicant, omnium esse opinionem, se non vidisse vel audivisse, quando hoc fieret, nec eos vidisse vel audivisse, qui id viderunt vel audiverunt. Text. Et gl. in l. si. arbiter. ff. de probat. allegans multos; quia nempe. ut ait n. 126. præcedente, hæc probatio coadjuvatur probatione & adminiculo possessionis. Fulv. Pacian. de Probat. lib. 1. c. 49. n. 11. cum Florian. Bald. Fulgos. & Jo. Andr. in c. Joannes n. 14. col. 3. X. de Cleric. conjug. tradit, quod memoriam non exstare probatur per non visum Et non auditum, quando concurrat communis opinio, quod non vidit, nec audivit, qui viderit, vel recorderetur opus factum. Idem cum Cornæo Conf. 268. col. fin. lib. 4. docet Ludolph. Schrader. in Responsis Jurisperit. German. To. 1. Conf. 34. n. 8. dicens, præscriptionem illius temporis, cujus in contrarium memoria non exstat, probari per testes deponentes, quod nunquam viderunt neque audiverunt ipsi, neque audiverunt alios vidisse aut audivisse aliter factum. P. Ludovicus Engel ad tit. de

de Decimis, n. 32. & juxta antiquiorem editionem, ac in *Manual. Patrisch. eod. tit. §. 2. n. 14.* sic docet; datur immemorialis possessio, si testes saltem per 40. annos testantur de visu proprio, quod semper viderint, rem in hoc statu fuisse: & de cetero non audierint de initio, quia tunc NB. sufficienter probatum est, quod origo memoriam excesserit, prout id solum requiritur in l. 3. §. ductus aquæ 4. ff. de aqu. quotid. & estiv. D. à Widmont, noster nuper Collega, ad *Digestalib. 44. tit. 3. de diversis & temporalib. Sc. n. 49.* Hem! tot ac tanti DD. nihil de necessitate probandi affirmativè & positivè auditum à Majoribus produnt. Imò idem facit Glossa in c. 1. de *Præscript. in 6.* quam Præctici multi, & oppositè sententiæ Patroni, adeò adorant, & tanta facilitate, ac sine Juris textu arripiunt, dum in *V. Memoria* dicit, secundum Hostiensem probari præscriptionem immemorialem, quando testes dicent, quod semper viderunt & audierunt ita esse: nec unquam viderunt vel audierunt contrarium, & quod communis est & fuit semper opinio, quod sic fuerit, & quod non existet contrarii vel initii memoria. Ubi insuper citat Felinum in c. si diligenti de *Præscr. & Alex. Conf. 16. vol. 5.* qui non requirunt testimonium de auditu positivo. Quid inde colligas aliud, quam quod Glossa, quam dicunt communiter esse receptam, agnoverit duos modos, quorum quilibet sufficiat ad probandum tempus immemoriale, unum, quæ articulatur,

& à testibus affirmatur auditus positivus à Majoribus præter testimonium de proprio sensu; alterum, quod tantum negatur auditus de contrario, præter depositionem de proprio sensu, & communi opinione de non-memoria. Id quod alii quoque Doctores frequenter factitarunt, etiam quidam ex primùm allegatis. Imò non desunt, qui plures modos præ sufficientibus prodiderunt. Audiamus ex his solum Mathiam Colerum in tr. de *Processib. Execut. ad c. cum vobis de Præscript. ubi n. 23. 24. 25.* statuit & agnoscit tres hujusmodi modos articulandi, & sufficienter probandi præscriptionem immemorialem. 1. Si actor ponat hos articulos: quod testes viderunt ipsimet ad minus per 40. annos, quod non viderunt neque audierunt contrarium: quod non noverunt, neque audierunt alios suos antecessores, qui dixissent, quod aliquando aliter fuerit per ipsorum memoriam. 2. Si actor ita articulet: novit testis, communem omnium opinionem talem esse, quod ipsi non viderint, neque audierint ex aliis, qui viderunt, vel audierunt aliter factum esse per tempus ipsorum memoria. 3. Si actor hæc capitula instruat: testis audivit à suis antecessoribus, quod locus ille, regnante Maximiliano primo, colebatur, sed ab eo tempore communis opinio est, quod fuerit incultus, adeoque Novale. In primo & secundo modo nullam facit mentionem de positivo auditu ex Majoribus, & in primo nequidem de communi opinione, vel fama: in

Bb 2

tertio

tertio autem meminit quidem auditus positivi à Majoribus, at non in ordine ad probandum, per tempus immemoriale hunc locum non esse cultum, sed tantum, quòd aliquo tempore, jam prægresso memoriam hominum actu viventium, fuerit cultus: quod nihil facit ad rem, quia initio statim cum communi suppositum, non requiri, ut de contrario, seu contrarium aliquando, v. g. ante 200. 300. 1000. annos fuisse, non constet. Unde

Dicendum. Ad probationem temporis immemorialis non necessariò ponitur inter articulos, nec necessariò à testibus affirmatur, positivus auditus à Majoribus, seu, quòd testes audierint à senioribus, sic semper fuisse observatum, Titium v. g. semper, quamdiu meminerunt, fuisse in possessione hujus vel illius rei, aut juris. Adeòque sufficit, si testes deponant de auditu negativo, seu affirmant, à nemine ex Majoribus se audivisse contrarium, vel quo tempore observatio, usus, vel possessio initium samplerit. Ad ita sentiendum me impellit, &

Suadet 1. maxima auctoritas Doctorum, quos paulò antè magnò numero recitavi, omnino classicos, ac tot & tantos, ut oppositæ sententiæ assertoribus meritò comparari vel etiam præhaberi possint, imò debeant, ex eo potissimum capite, quòd plerique ex his Glossam in c. 1. de Præscr. in 6. sine ulteriori discussione,

avium instar, quas inter & ego in prima editione mei *Candidati Jurisprudentiæ Sacre* volavi, prævolantem secuti esse videantur, & fors nec mentem Glossæ assecuti, eò quòd omnia, quæ separatim dicit glossa, duplicem probandi tempus immemoriale modum denotans, ipsi conjunxerint in unum modum collectivè. Adde, quòd meæ sententiæ Patroni innituntur Juri satis claro, quòd utique prævalet Glossæ, ac insuper efficaci rationi, quibus ferè destituti sunt Adversarii. Siquidem

Suadet 2. & persuadet notabilis ac apertus textus in l. si arbiter. 28. ff. de probat. ubi habetur, quòd, quando inquiritur, an operis facti memoria existet, hoc querendum sit, an aliquis meminerit, id opus factum esse. . . cum interim nemo sit eorum, qui id meminerit, quibus consulibus id videtur: sed cum omnium hæc est opinio, nec audisse, nec vidisse, cum id opus fieret: NB. neque ex eis audisse, qui vidissent aut audissent. En! ipsum Jus nec verbulo exprimit necessitatem articulandi auditum positivum à Majoribus, consequenter haud obscure indicat, ad probationem temporis immemorialis sufficere, si testes dicant, se semper sic vidisse, & initio non meminisse, neminemque scire, qui meminerit, nec audisse ab aliis, qui vidissent aut audissent, quòd est deponere negativè de auditu alieno. Et quamvis requirat textus communem opinionem, eam tamen iterum restringit ad negativum, quòd nempe illi, qui rem scire

scire poterant, communiter opinentur, neminem audisse, vel vidisse initium operis, vel possessionis in ordine ad Præscriptionem immemorialis temporis. Ergo secundum Leges planè non requiritur, ut testes affirmativè deponant de auditu positivo, seu quòd à Majoribus audiverint asseri, sic semper fuisse, sed sufficit deponere de auditu negativo, à nemine contrarium se audivisse &c. & de hoc non-auditum communem opinionem esse.

Confirmant præfata Legis ordinationem SS. Canones in c. 21. & c. 26. de V. S. item alia adhuc duæ Leves Juris Civilis, nimirum l. 2. §. 3. ff. de aqua & aqua plu. arc. §. l. 3. §. 4. ff. de aqua quotid. & aestiva, ubi, uti & in l. 28. cit. illa dicuntur tempore immemoriali durasse, de quorum origine non exstat memoria: sed memoriam non exstare terminatur in aliquid negativum: ergo per negativum, seu deponendo & asserendo, quòd nemo sciat initium vel originem, & quòd à nemine auditum sit, qui viderit vel audiverit originem &c. rectè probatur, & inferitur, aliquid durasse tempore immemoriali. Id quod roboratur à contrario: memoriam exstare operis facti, vel possessionis, aut observantia coepta, rectè probatur per auditum positivum. si testis asserat, se scire initium, vel se audivisse ab aliis, quòd viderint vel sciant initium, si nempe aliquo modo probari possit, quando id opus factum sit, ut ait l. 28. cit. vel, ut ait l. 3. cit. §. 8. si quis

sciat factum: h. e. si factum esse non ambigatur: nec utique necesse est superesse, qui meminert, verum etiam si qui audiverint eos, qui memoria tenuerint. Et quidem, licet non meminert, quò die, aut quo consule factum sit, uti addit d. l. 28. Ergo à contrario, memoriam non exstare, sufficienter & rectè probatur per hoc, quòd nemo sciat initium, & à nemine auditum sit, qui sciverit: vel sciat, aut recordetur: ergo necesse non est, ut testes positivè audiverint alios dicentes, sic semper fuisse.

Suadet 3. & evincit ratio duplex: prima petitur ex naturæ rei; nam non exstare memoriam initii est negatio memoriæ & recordationis de initio operis facti, usûs, possessionis &c. sed negatio naturalissimè & sufficientissimè probatur per propositionem negativam non scientiæ, non recordationis de opere factò, usu, possessione &c. coepta. ergo. Altera ratio sumitur ab absurdo, quòd sequeretur admittà necessitate probandi auditus positivi à majoribus, sic semper fuisse, asseverantibus; indè enim probatio temporis & præscriptionis immemorialis redderetur nimis difficilis, & propè ac ordinariè impossibilis; nam in rebus non controversis non solet institui sermo. v. g. non solet dici, iste ager semper, quamdiu memini, possessus est à Titio, hoc pratum à Cajo, ista domus à Sempronio &c. vel si casu fortè semel aut iterum incidat sermo de his in popina, in taberna &c. post longum

Bb 3

tem

temporis imò longissimum 40. annorum intervallum nemo facile recordatur amplius, saltem à quo audiverit, vel non nisi obscure; quo casu nullum facile testem erit reperire, qui *juratus*, quod tamen juxta Adversarios requiritur, vellet deponere, sic semper se audivisse observatum. Imò si multus de possessore hujus vel illius rei institueretur sermo, potius inde suspectus fieret possessor, & dubia ejus possessio, vel jus possidendi &c. Ex quibus apparet, ab Adversariis reddi probationem Prescriptionis immemoralis ordinariè non modò difficillimam, sed etiam impossi-

bilem. Quis autem credat, Jura voluisse Prescriptionem inmemorialem, quam pro multis casibus statuerunt ob bonum publicum, facere moraliter & ordinariè impossibilem probatu? præsertim cum alias facultatem probandi statuerint esse favorabilem, arg. c. 13. de probat. Pacianus de Prob. l. 1. c. 5. n. 20. 21. proinde ampliandam & facilitandam, non verò angustandam. l. generaliter C. de reb. cred. Pacian. n. 9. maximè in antiquis, in quibus versamur, ubi sufficiunt leviores, & quales quales probationes. Mascardus Concl. 103. n. 12. seqq. ubi ait in hoc omnes convenire.

Refelluntur Argumenta Affirmativa.

AD 1. Auctoritati Doctorum oppono auctoritatem aliorum, nec numerò nec qualitate inferiorum, imò fide & assensu digniorum, partim quia rem accuratiori trutina examinârunt, partim quia tam in Jure quàm in ratione se fundant longè solidiùs; cum illi ferè solam Glossam allegent & sequantur.

Ad 2. Idem ferè repono; nam Practici non minùs, imò magis, hac in parte adorant & jaçant eandem Glossam cum Mynsingero, atque illi. Unde, licet fortè multis in locis invaluerit hæc praxis, ea tamen minùs est Juri conformis, multisque Actoribus, bono jure non destitutis, videtur admodum perniciofa, atque vel ideo reformanda; sicut non dubito,

quin multis in tribunalibus opposita & melior introducta vigeat praxis. Neque ignoro, quòd melioribus Practicis, in Jure & Theoria magis versatis, præfata praxis, quam pro se allegant Adversarii, haud parùm displiceat. Imò novi duos, prorsus insignes, omnique exceptione majores, & diuturnâ practicâ æque ac theoriâ valde conspicuos Jurisconsultos, hic Ingolstadii celebres, quorum unus hoc anno mortuus est Eustadii, quò ante aliquos annos translatus est, alter verò illius in officio hic Ingolstadii successor adhuc floret, qui planè illam Practicam, velut minùs æquam, multùm improbarunt, longè præferentes traditam hucusque doctrinam. Imò articulos jux-

ta meam hucusque traditam doctrinam formatos, absque mentione auditus positivi ex Majoribus, primum hoc mense in Judicio acceptos fuisse ante quadriduum intellexi ex viro, theoria & praxis peritissimo.

Ad 3. Notare oportet Adversarios, quod textus communem opinionem (vel famam) restringat ad auditum negativum, nempe testem nec audisse, nec vidisse, cum id opus fieret. Et hoc modo omnes, ut apparet ex dictis, qui requirunt comunem opinionem seu famam (non enim omnes necessariò, determinatè, & semper inter articulos probatoriales poni communem opinionem volunt, sed etiam absque ea sufficienter tempus immemoriale probari posse autumant, ut præter alios allegatos Mat. Coler. expressè docet) illam restringunt, & terminant ad negativum, quod nempe communis sit opinio, vel fama, à nemine sciri, vel auditum esse, quo tempore opus, possessio &c. initium sumpserit, seu quod sit communis opinio *de non-memoria*. Sic enim & ipsa facit Glossa sapius allegata, Speculator, Farinac. Pacian. *citt.* Card. Tusch. *litt. M. Concl.* 187. n. 2. cum Alexand. & aliis. Notandum quoque est, quod Coler. *lo. cit.* n. 30. 31. addit, talem nempe comunem opinionem idem esse, quod est credulitas, vel fama, consequenter sufficere, si testis interrogatus causam sui dicti, quare sciat, hanc esse comunem opinionem, respon-

deat, quod hoc ita audiverit ab aliis, (memoriam non existare) idque verum esse credat: & si testis ulterius interrogetur, à quibus personis nominatim hoc audiverit, *Si is sciat aliquem vel aliquos nominare, bene est, sin minus, & dicat, recordor, quia ita communiter dicebatur, neque notavi aliquem in specie, etiam hæc ratio dicti probat comunem opinionem.* Ita Coler. cum Speculat. *lo. cit.* n. 28. 29. *arg. can. humane caus. 22. q. 5. c. veritatis de dolo & cont.*

Ad 4. *h.* Ibi non agitur de probatione temporis immemorialis, ac insuper auditus majorum ex speciali favore matrimonii admittitur in probatione consanguinitatis in supplementum & defectum alterius probationis, non verò requiritur ex necessitate.

Ad 5. Repono, sine dubio auditum positivum à majoribus facere aliquid ad probationem temporis immemorialis, ubi haberi potest; at illum non requiri necessariò & determinatè, contendo, mihi que videor evicisse; nam & aliis modis sufficienter constare potest; si nempe testes de proprio visu à 40. annis continuis deponant, & nunquam se contrarium audivisse asserant; tum enim præsumitur pro tempore præterito ultra hominum memoriam, maximè si simul restentur de communi opinione, memoriam non existare.

Corol-

Corollarium ad Casum.

EX quibus hucusque in utramque partem disputatis colligere pronum est, quod Agricola, quibus opus est, in via hucusque à se per plaustra & currus, variis rebus onustos, ibi actos usurpatam repagulum & impedimentum posuit (etiam facta hypothese, in tribunali, ubi litigant, praticari opinionem, quod ad prescribendam Servitutem discontinuam necesse sit probare tempus immemoriale) victoriam merito sperare possint, si per testes, qui 4. annos nati sunt, probent sequentia capitula.

1. quod hi testes per annos 40. viderint ipsi, hanc viam à vicinorum pagorum agricolis per currus continuè & quietè tritum ac usurpatam esse, adeoque in quasi-possessione hujus juris, & servitutis, continua & quieta fuisse.
2. quod nunquam audiverint contrarium, vel de initio hujus usus, & quo tempore hic usus coeperit, aliquid perceperint.
3. quod neminem noverint, qui sciat, vel audiverit, per hominum memoriam, aliter unquam fuisse, vel impedimentum in hac via positum. Sed potius 4. (si tamen conditio hæc absolutè, determinatè, ac semper necessaria sit, de quo non improbabiler dubitatur ex dictis, cum Auctores non semper ejus mentionem faciant, & plures tempus immemoriale probandi modos legitimos sufficientesque statuunt) quod communis opinio eorum, qui hujus rei notitiam habere pos-

sunt, sit de non exstante memoria initii, idque audiverint saltem à duobus. Proinde non audiendi sunt Rei conventi, si exigant, ut Actor inter articulos ponat capirulum vel articulum illum, de auditu positivo Majorum, ut videlicet testes deponant, se audivisse à Senioribus, semper & usque per suam memoriam currus à vicinis pagis per hanc viam quietè actos fuisse; cum illud, quàm est prejudiciosum Actori, tam non sit necessarium.

In vernacula lingua videntur articuli rectè exprimi sequentem in modum.

Wahr, und Zeugen bewußt, 1. Daß
Er selbst schon 10. 20. 30. 40. Jahre
her gesehen, daß die benachbarte Ge-
meinden diesen Weeg mit allerhand
Fuhren gebraucht, und ungehindert
gefahren seyen?

2. Daß er niemahl das Widerspiel
von anderen gehört, auch nicht wisse
oder vernommen, zu was Zeit dieses
Fahren einen Anfang genommen?

Daß er niemand kenne, der Wis-
senschaft, oder gehört habe, bey Manis-
Gedencken, daß es anders gewesen, o-
der auf diesem Weeg ein Schrancken
oder andere Verhindernus obgedach-
ten Gemeinden der Fuhren halber seye
gemacht worden? Ja

4. Daß der gemeine Wahn bey den
Benachbarten, so um diese Sach wisse-
sen

sen können, seye, daß niemand den Anfang des Jahrens auf diesem Weeg wisse oder vernommen habe.

Ex his enim planè & sufficienter

infertur, quòd tempore immemoriali, von ohnsürdencklichen Jahren, hac via usi sint.

TITULUS XXXIII.

De Privilegiis & Excessibus Privilegiatorum.

DECISIO CLXXVII.

De Seminario largis à Summo Pontifice privilegiis munito, & vi horum aliquem ex suis Alumnis sepeliente in templo suo proprio.

SPECIES FACTI.

Non multis abhinc aëis in præcipua urbe cujusdam Provincia Summi Pontificis & Cæsaris autoritate, hujusque insigni munificentia, erectum est Collegium seu Seminarium sub titulo trium SS. Regum &c. Patribus Societatis, qui prorsus singulari industria, labore, & zelo Sanctæ Religionis Catholicæ promovendæ, perruptis magnis obstaculis demum opitulante Divino Numine illud ad optatum effectum perduxerunt, traditum ad gubernandum, & quasi appropriatum non in suum, sed in reipublicæ Christianæ commodum, ut nimirum sub illorum directione, vi-

(R. P. Pichler Decis. T. 2.)

gilantia, & instructione Nobilis Ingenua, & majoris spei Juventus, ex tribus Septentrionalibus Regnis, scilicet Suecia, Dania, & Norvvegia, eisdemque respectivè subjectis Provinciis & statibus oriunda, purâ & Catholicâ doctrinâ, pietate, probis honestisque moribus, bonis quoque artibus & scientiis, orthodoxæ Fidei dilatandæ, illisque in partibus promovendæ, maximè necessariis imbuatur. Summus Pontifex, Clemens XI. paternâ prorsus benignitate huic Collegio ingentes ac speciales gratias, favores, & privilegia clementissimè impertitus est, atque inter alia

* Cc

in

in sua, quam de super sub hoc initio, Pastoralis officii, edidit motu proprio, ex certa scientia, & ex plenitudine potestatis, Bulla circa medium sic loquitur: Postremò eidem Collegio seu Seminario, illiusque Rectori, Superioribus, Alumnis, aliisque personis, in eo degentibus prædictis, ut omnibus & singulis privilegiis, facultatibus, immunitatibus, exemptionibus, prærogativis, præminentis, antelationibus, concessionibus, indulgentis, favoribus, & gratiis universis, tam spiritualibus quam temporalibus, quibus N.B. alia Collegia, & Seminaria ejusdem Societatis, in illis partibus erecta, in genere vel in specie, etiam per viam simplicis communicationis, ac aliàs quomodolibet utuntur, fruuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, frui, potiri, & gaudere possunt, & poterant quomodolibet in futurum, similiter, pariformiter, absque ulla prorsus differentia, uti, frui, potiri, & gaudere possint, & valeant, in omnibus & per omnia perinde, ac si illa prædicto Collegio, seu Seminario, ejusque Rectori, Superioribus, Ministris, Alumnis, aliisque Personis prædictis specialiter & expresse concessa, & elargita fuissent, concedimus & indulgemus. Idem Sanctissimus huic suæ Bullæ non solum tales adjecit & præmisit expressiones, quæ omnem ob-

ptionis suspensionem vel calumniam merito excludant, sed etiam prægnantissimas, favorabilissimas, & tales addidit clausulas, ut, qua ratione magis munire ac stabilire potuisset privilegia & gratias eidem Collegio seu Seminario communicatas, plane non appareat. Ad hanc Pontificiam Bullam respiciens Augustissimus Imperator Carolus VI. cui sit felicitas, in speciali diplomate non solum ingentibus gratiis liberalissimè cumularit hoc Collegium seu Seminarium, sed etiam in suam suorumque hæredum specialem tuitionem & clientelam recepit. Quibus tamen omnibus non obstantibus, cum nuper contingeret, ut aliquis, qui ex hoc Collegio, à Patribus Societatis hucusque ad prædictos præstantissimos fines laudabilissimè ac in omni quiete administrato, primus ex alumnis dictarum Nationum viam æternitatis ingressus est, moreretur, & à dictis Patribus Collegii moderatoribus in templo ejusdem Collegii proprio, conformiter memoratis, ut credebant, privilegiis tumulo inferretur, præter expectationem Parochus loci reclamaret, & ut scribitur, litem intenderet. Quapropter petitur, ut à me examinetur & resolvatur

QUÆSTIO.

An memorati Collegii seu Seminarii Alumnus in templo, ejusdem proprio, jure fuerit tumulo illatus?

Rationes Dubitandi.

Videri forsan posset, quòd non. 1. Quia Parochus in Jure Communi fundatam habet intentionem ad omnes omnino, qui in sua parochia moriuntur, nec specialem elegerunt sepulturam, aut privilegio vel jure speciali, quo subtrahantur juri parochiali, non sunt muniti, sepeliendos in cœmeterio vel Ecclesia parochiali. per c. 1. 3. 10. & c. 2. 3. in 6. § Clem. 2. de sepulturis. ergo & iste Alumnus, tanquam parochianus, cùm alibi elegisse sepulturam non constet, in parochia sepeliri debuisset, præsertim cùm

2. Per nullum privilegium, sufficienter probatum, aut per aliud jus speciale, subtractus fuerit juri parochiali quoad sepulturam; siquidem Bulla Clementina, ex qua sola probari deberet subtractio à jure parochiali, Collegio seu Seminario trium SS. Regum tam ampla communicans privilegia, utitur terminis duntaxat generalibus, nec ullo verbulo expressam facit mentionem de sepultura alumnorum &c. notum autem est in Jure, quòd privilegians nunquam censeatur derogare Juri Communi, aut juri alicujus tertii, nisi id diseretè &

specificè exprimat. c. 7. c. 9. de Privil. c. 15. de offic. deleg. c. 12. de offic. Ordin. c. 1. de Constit. in 6. l. 4. C. de emancip. liber. ibique DD.

3. Licet Summi Pontifices quibusdam, uti Religiosis, subin expressè concedant parochianos in suis sepelire cœmeteriis vel Ecclesiis, solent tamen addere hanc clausulam, *salva justitia Ecclesiarum, à quibus corpora assumuntur*, id est, Parochialium, ne nimirum ipsis præjudicetur in emolumentis ratione exequiarum provenientibus & sepulturæ, uti in c. 9. cit. Sixtus IV. in *Mari Magno*. Honorius III. in *Constit. Religiosam* §. 10. Et fortè non exstat Bulla, in qua diseretè & specificè concessa est potestas Regularibus sepeliendi parochianos in Ecclesia sua, & non parochiali, cui hæc clausula non sit inserta: ergo à fortiori non censeatur derogatum esse juri Parochiali per Bullam, in qua ne quidem expressè ac specificè data est potestas sepeliendi parochianos extra parochiam, uti in dicta Bulla Clementis XI.

4. Clemens XI. insuper adjecit hæc verba notatu digna, *in illis partibus erecta*, & sic insinuavit, se Seminario

C c 2

trium

trium SS. Regum solum illa communi-
casse privilegia quibus gaudent alia
Seminariorum in his partibus erecta, &
Patribus Societatis ad gubernandum
tradita: atqui forsitan nullum in his
partibus erectum hujusmodi Semi-

narium gaudet, vel exercet jus sepe-
liendi suos alumnos defunctos, uti
videmus in celebrioribus Seminariorum
& Convictibus Germaniae. Dilinganae
& Ingolstadtensi: ergo &c.

Decisio cum Rationibus Decidendi.

UT autem haec aliquam veritatis
speciem praefereant, nihilominus
tamen tenendum cenfeo, hunc alum-
num, de quo est hic sermo, attento &
accuratius pensato tenore Bullae Cle-
mentis XI. Summi Pontificis *glor.
mem.* in proprio Seminariorum templo ju-
re sepultum fuisse. Cujus decisionis
fundamenta non spernenda, sed om-
nino solida sunt. quia Clemens XI.
in sua Bulla *Pastoralis Officii* Collegio
seu Seminariorum trium SS. Regum, Alum-
nis, & personis in eo degentibus,
non solum omnia, sed etiam *singula*
privilegia, facultates, exemptiones,
favores, & gratias, non solum in ge-
nere, sed etiam *in specie* communi-
cavit, quibus fruuntur & gaudent *alia*
Collegia, & Seminariorum Societatis *JE SU*,
etiam *per viam simplicis communicatio-
nis*, & quidem *similiter, pariformiter*,
absque ulla prorsus differentia, in omni-
bus & *per omnia* perinde, ac si illa, *pre-
dicto Collegio seu Seminario, illiusque*
*Alumnis aliisque personis praedictis spe-
cialiter, & expresse concessa & elargita*
fuisset. Notentur, & bene perpen-
dantur verba minori caractere ex-
pressa. Atqui Collegia, & Semina-

ria Societatis (quo nomine *Semina-
riorum Societatis*, sicut in Instituto So-
cietatis *part. 10. Confit. §. 4. ra* &
in Bullis Pontificiis, uti in Bulla *su-
lus Episcopus* Julii III. intelliguntur
Domus, in quibus Juniores & Scho-
lastici Societatis excoluntur scientiis
& virtutibus, ut aliquando evadant
in utiles in Vineam Domini operarios
(in quem ipsum finem Seminariorum
hoc Alumnorum principaliter ere-
ctum est) gaudent ac fruuntur jure
sepeliendi in Ecclesiis, cryptis &c.
propriis suos Alumnos &c. Neque
Pontifices solent Seminariorum Externorum,
quae sunt sub directione Patrum
Societatis, vocare *Seminariorum Societatis*,
sed illa solum, in quibus juniores So-
cietatis erudiuntur: ergo, dum Pon-
tifex huic Collegio concessit privile-
gia, quae competunt Seminariorum So-
cietatis, voluit etiam Collegium seu
Seminariorum hoc SS. trium Regum
frui ac gaudere jure sepeliendi in tem-
plo proprio Alumnos suos, & per-
sonas in eo degentes; nisi Bullae Pon-
tificiae, tam discrete & distincte omnia
& *singula* tam in genere quam *in specie*
Collegiis (& Seminariorum) Societatis
JESU

JESU competentia, sine ulla prorsus differentia, in omnibus & per omnia non aliter, ac si specialiter & expresse Collegio seu Seminario trium SS. Regum essent elargita, eidem Collegio plenissime concedenti, vim facere velimus; siquidem dispositio generalis per se comprehendit omnes species, & de singulis, ac si singula essent expressa, intelligentia est. l. 1. §. 1. ff. de Legat. III. l. omnes de prescript. 30. vel 40. ann. Et paria sunt, aliquid nominatim exprimi, vel per relationem ad aliud, ubi reperitur expressum. Paris. Conf. 122. n. 1. seq. lib. 1. Argumenti Ma. patet ex verbis Bullae Min. est indubitata non solum ex Pontificum Bullis, in quibus omnia omnium Regularium Privilegia communicantur Societati JESU, sed etiam ex propriis ipsi Societati directè concessis, item ex usu constanti & observantia ad oculum patente, nunquam impugnata, nunquam interrupta. Idque non solum procedit de membris Societatis & Alumnis Religiosis, sed etiam

2. De secularibus in aliqua domo vel Collegio Societatis commorantibus, & simul vel in ejus servitio vel sub aliqua obedientia constitutis, partim propter communicationem privilegii talis à Leone X. Benedictinis, à Clemente IV. Minoribus, & à Paulo VIII. Minimis concessi. Idem Leo X. praefatis Minimis indulget, ut famulis domorum &c. in habitu seculari deservientibus, etiam Paschatis tempore, &

in mortis articulo Eucharistiae & Extreme Unctionis Sacramenta ministrare: & sepulturae beneficium, cujusvis licentia super hoc minime requisita, impendere valeant. Consequenter idem indultum est propter communicationem Patribus Societatis, ut expresse habetur in Compend. privil. Soc. v. familiares. § 2. partim propter specialem similis privilegii concessionem eidem Societati factam, & in Constit. Licet debitum Pauli III. comprehensam his verbis: *his vero, qui in ipsorum Praepositorum, & Sociorum morantur obsequio, cuncta libere possint ministrare Ecclesiastica Sacramenta, & ipsos, cum decedunt, in eorum caemeteriis sepelire.* Per istos autem in Sociorum obsequio morantes non solum intelliguntur domestici & familiares, qui intra Collegiorum, Monasteriorum, ac Domorum septa habitant & famulantur, ut satis aperte colligitur ex Tridentino Sess. 24. c. 11. de Reform. & traditur à magno Suarezio to. 4. de Relig. tr. 10. l. 9. c. 4. n. 12. 16. Sed etiam & vel maxime Alumni, qui in tali Collegio vel domo existunt sub obedientia, etiam non Religiosa, sed solum ordinata ad proficiendum in scientiis bonisque moribus, ad conservandam vel propagandam Fidem orthodoxam plurimum conducentibus, imò necessariis. Pellizar. in Manuali Regular. to. 2. tr. 8. c. 3. sect. 3 n. 324. & 328. quia nimirum tales alumni revera veniunt nomine familiarium, & quidem in propria significatione, cum pertineant vel maxime

Ce 3

ad

ad familiam, prout hæc sumitur pro quodam corpore sub eodem economico imperio, adeoque patrem-familias & omnes ei subordinatos & subiectos complectente. per l. 195. §. familie appellatio. 3. & ibi Gædd ff. de V. S. nam familia constat ex capite & membris, liberis & domesticis l. 195. cit. §. 2. l. 196. Gædd. n. 2. Card. Tusch. litt. F. concl. 75. n. 3. 5. Alex. Conf. 178. pr. lib. 6. Nicol Everhard. Conf. 10. n. 3. 5. Knipsch Id. de Fideicom. Familiar. c. 1. n. 26. seqq. Barbos. de appellativ. appell. 95. allegans l. ediles ff. de edilit. Edict. §. l. 1. §. familie. ff. de vi §. vi armata. Addit idem appellat. seq. familiares appellari verè illos, qui continuò vivunt & morantur cum eo, cujus expensis aluntur, & familiares, atque commensales propterea dicuntur. Atqui Collegio seu Seminario trium SS. Regum Clemens XI. omnia & singula privilegia, in genere & specie, ac si specificè & expressè ipsi primitus essent concessa, quæ Collegiis & domibus Societatis Jesu, eorumque familiaribus, alumnis, famulis ibidem sub aliqua obedientia degentibus, vel famulantibus, quomodolibet concessa sunt, etiam per viam simplicis tantum excommunicationis, liberalissimè & amplissimè indulgit & communicavit. Imò hoc ipsum Collegium seu Seminarium trium SS. Regum non malè dicitur esse Collegium & Seminarium ipsius Societatis, partim quia prorsus singulari virorum Societatis industriâ, labore, precibus, sumptibus emendi-

catis, constantiâ in perfringendis obstaculis &c. fundatum, erectum, atque Summi Pontificis ac Imperatoris auctoritate eidem Societati traditum est, ab ipsa perpetuò gubernandum & administrandum; partim quia id ipsum haud obscure indicant hæc Bullæ Clementinæ verba, quibus gaudent alia Collegia, & Seminaria ejusdem Societatis; dictio enim alia est repetitiva similium, & facit positionem ejusdem qualitatibus ad præcedentia. l. quidem relegatus §. ibi Bartol. ff. de reb. dub. l. 3. §. ibi gloss. C. de servis fugit. §. c. Sedes de Rescript. DD. communitissimè, quorum plurimos recenset Barbos, dict. 26. ergo.

3. Patres Societatis habent privilegium Sæcularibus in Collegio vel domo sua periculosè decumbentibus, & ibi vel ratione studiorum, maximè Superiorum, aut alia de causa commorantibus, sine Parochi licentia, ministrandi Eucharistiam per modum viatici, & conferendi Extremam Unctionem, non solum per communicationem privilegiorum, quam obtinent cum omnibus Regularibus Mendicantium & Non-Mendicantium Ordinum, consequenter & dicti privilegii Sacramenta morientium illis ministrandi, per Bullam concessi minimis à Paulo IV. quem refert Roderiq. in Bullario confit. 2. Pauli IV. de Peregrin. to. 1. privil. confit. 1. Julii II. n. 92. 93. item Monachis S. Benedicti de observantia in Hispania à Martino V. pariter per Bullam, quam refert Casarubius in compendio v. familiares.

miliares. n. 10. sed etiam per speciale privilegium ipsi Societati elargitum à Paulo III. in cit. Constit. Licet debitum. Pellizar. lo. cit. §. c. 5. sect. 4. n. 145. ergo idem privilegium virtute Bullæ Clementis XI. obvenit & communicatum est Collegio seu Seminario trium SS. Regum. Ulterius

4. Confirmatur ex Compendio privileg. Soc. v. familiares §. 1. ubi in Scholio sic habetur: prater Confessionis & Eucharistiæ Sacramenta, familiaribus Extrema Unctio poterit administrari, atque adeo iis solis, qui in Domibus, Collegiis, Residentiis, & NB. aliis locis Societatis habitaverint. Id etiam de sepultura intelligitur. Extra septa vero cum illis perinde, atque cum aliis agatur. Rursus in eodem Compend. v. Extrema Unctio. sic legitur: possunt Nostri iis, qui intra septa Collegii seu Domorum infirmati fuerint, Extremam Unctionem Apostolica auctoritate libere & licite, Parochialis presbyteri, vel alterius cujuscunque Episcopi vel Superioris, licentiâ vel assensu nullatenus requisito, ministrare. Ex quibus Suarez lo. cit. n. 16. & Pellizar. c. 3. sect. 3. cit. n. 302. §. 328. inferunt, posse Regulares, in specie Societatis JESU, vi dictorum privilegiorum alumnis & convictoribus sæcularibus, qui studiorum causâ in aliquo Collegio, Monasterio, Domo, aut Seminario, cui præsent, aut quod administrant Patres Societatis, ultima morituris Sacramenta, in specie Eucharistiæ & Extremam Unctionem quoque, nullius requisito consensu, ministrare: quæ doctrina etiam fun-

datur in Jure Communi, scilicet Clement. Religiosis §. fin. de Privileg. ibi: Sanè Religiosis illis, quibus est ab Apostolica Sede concessum, ut familiaribus (quo nomine veniunt utique etiam alumni sæculares studiosi) suis domesticis Sacramenta possint Ecclesiastica ministrare, nullum ex præmissis volumus quoad hoc præjudicium generari. Eman. Roderiq. to. 2. q. 69. art. 1. n. 2. ubi dicit, potestatem dandi Extremam Unctionem intra septa existentibus, non esse privilegium, sed Jus Commune. Eadem doctrina confirmatur ex praxi & consuetudine. Nec dubito, quin iste Alumnus, de cujus sepultura hic agitur, præviè à Patribus Societatis, irrequisitò Parochò (ut fit in aliis convictibus & Seminariis nostris) provifus fuerit ultimis Sacramentis, Eucharistiæ per modum Viatici, & Extremæ Unctionis. Jam sic: jus tumulandi ut plurimum dependet à jure administrandi moribundis Sacramenta, ut adeo hoc jure concesso, tanquam majore, etiam jus tumulandi tanquam minus merito censeatur esse concessum. c. 27. de Decim. c. 53. de R. J. in 6. P. Schmalzgrueber ad tit. de sepulturs. n. 42. idque fatiè clarè indicat, quod ex Compendio privileg. Soc. v. familiares recitatum est, ubi ex eo, quod possit familiaribus ministrari Extrema Unctio, sic inferitur: id etiam de sepultura intelligitur. Et hujus rei ratio est, quia Jus Commune ideo potissimum Parochis tribuit jus tumulandi, & inde aliqua emolumenta capiendi, quia viven-

viventibus parochianis ministrandi Sacramenta jus & obligationem habent, præsertim ultima: Sed, ut dictum & probatum est, Regularibus, præsertim Societatis JESU, qui præfunt Seminaris Sæcularium, ea-

que administrant, competit jus Sacramenta ultima, Eucharistia & Extrema Unctionis, nemine requisito, dandi morientibus Alumnis Sæcularibus: ergo & jus tumulandi competit.

Respondetur ad Rationes dubitandi,

AD 1. Negatur *Conseq.* propter privilegium, quo gaudet Collegium hoc trium SS. Regum seu Seminarium, & omnes ejus alumni, quo, licet non eligant ipsi sepulturam tamen subtracti sunt juri parochiali quoad sepulturam; nam jus speciale prævalet juri communi, atque tollit intentionem Parochi in Jure Communi fundatam, sicut v.g. contingit in casu, quo aliqui jure speciali, nempe privilegio, præscriptione &c. eximuntur ab obligatione solvendi Decimas Parocho, intentionem ad eas fundatam habenti.

AD 2. Negatur *assertum*; licet enim Bulla Clementis XI. utatur terminis generalibus, nec expressam & specificam faciat mentionem de sepultura Alumnorum, id tamen nihil prohibet, quod minus Collegium seu Seminarium trium SS. Regum participet etiam jus sepulturæ, sicut participat jus providendi suos alumnos ultimis morientium Sacramentis, licet de hoc in Bulla Clementis XI. non fiat expressa & specifica mentio. Ratio est quia, quando fit concessio privilegiorum per viam *communica-*

tionis illimitatæ, pariformiter, in genere & specie &c. non solent omnia & singula expressè ac specificè exprimi per integrum catalogum (quis enim hoc unquam audivit vel vidit vel in communicationis Bulla legit?) sed per terminos etiam generales censetur concedi omnia & singula privilegia, & eo modo, quæ & quo modo competuntis, quibuscumque indulgetur communicatio privilegiorum, ita ut nec minus, nec plus, intelligatur esse concessum; cum in hoc vis *communicationis* consistat, quod nempe, nisi Princeps aliud declaret, regulariter censetur omnis & tota gratia esse communicata juxta fontem & originariam concessionem, atque secundum totam latitudinem quam habent privilegia aliis originatim & specificè concessa. Alviset *de Privileg. Ord. regular. sect. 1. n. 4. P. Schmalzgrueber ad tit. de Privileg. n. 83.* Paria enim sunt aliquid nominatim exprimi; vel per relationem ad aliud, in quo reperitur expressum *Paris. l. 1. conf. 122. n. 4. & referens* (quod hic est Bulla Clem. XI.) interminis censetur continere idem, quod est in

est in termino relato, Socin. l. 1. conf. 77. n. 6. & conf. 89. n. 9. Et relatam censetur contineri tanquam pars in referente. per l. assè toto ff. de hered. instit. Card. Tuschus litt. R. concl. 129. n. 2. Barbosa axiom. 201. cum plurimis aliis. Proin sicut relatio restringitur ad illud solum, quod continetur in relato. Sic multi Ordines Religiosi gaudent multis privilegiis in specie, atque nemine quidquam contra movente utuntur liberè, licèt sibi non originaliter ac specificè, sed aliis Ordinibus, sibi tamen per communicationem, sine expressa & specifica singulorum mentione, fuerint largita: sic Universitates & Academia passim & liberè utuntur privilegiis non sibi specificè concessis & originariè, sed aliis Universitatibus, v.g. Parisiensi, Bononiensi, Viennensi &c. pariformiter &c. sibi tamen sine omni differentia, licèt per terminos generales, communicatis cum relatione ad illas Universitates celebriores, quibus originariè indulta sunt in specie. Dein Bulla Clementina, licèt specificè non nominaverit jus sepulturæ, tamen illud satis etiam expressit in specie per verba, omnia & singula, in genere & in specie, absque ulla differentia, ac perinde ac si specialiter & expressè eidem Collegio largita fuissent &c. quæ verba utique vim suam habere debent & aliquem effectum. Nec obest, quòd jus sepeliendi de Jure Communi competat Parochis, & sic privilegium

(R. P. Pichler Decis. T. 2.)

sepeliendi aliis datum repugnet Juri Communi, & juri Parochorum, quia Pontifex id non ignoravit (cùm præsumi non possit ignorare Jus Commune) & tamen omnia & singula privilegia, in genere & specie &c. Collegiis & Seminariis Societatis JESU competentia, sine ulla differentia Collegio seu Seminario trium SS. Regum communicavit amplissimis verbis, inter quæ etiam est jus sepeliendi: ergo & hoc in specie unà cum aliis omnibus communicavit; si enim Princeps vel Pontifex probè sciat, privilegium derogare Juri Communi aut juri alicujus tertii & tamen largiatur vel communicet, rectè censetur illis derogare regulariter velle, licèt in specie expressam mentionem illorum non faciat, aut in communicatione non exprimat singulas species privilegiorum, quæ communicat. Decius Conf. 113. Consalv. ad reg. 8. Cancell. gloss. 36. Cassador. decis. 35. de Privil. Alcan. Tambur. de Jure Abb. d. 15. q. 4. to. 1. ubi plures pro hoc allegat Rotæ decisiones: secus si foret, sanè plurimi Religiosi ne quidem suos regulares sepeliendi jus haberent, utpote id solum consecuti per communicationem privilegiorum terminis generalibus sibi factam. Adde, quòd Clemens XI. in sua Bulla communicationis posuerit has clausulas, *motu proprio, ex certa scientia, & ex plenitudine potestatis*, quæ tam sunt prægnantes, ut non solum excludant omnem suspensionem ob- vel subreptionis, sed etiam designent

* D d gra-

gratiam aliquam prorsus singularem & superlativam, ac Pontificem intendisse Juri Communi &c. derogare. *Alviset sect. 1. c. 6. §. 4. n. 11. Guid. Pap. in tract. de Rescript. Accedit, quod DD. cum Panormit. in c. cum ad hoc de Cleric. non resid. Angel. v. privilegium Sylv. eod. v. Cruz in Epitom. Privil. l. 2. c. 2. dub. 3. & Barbos. de off. & pot. Parochi c. 25. moneant, solum tunc opus esse, ut Princeps privilegians. contra jus tertii exprimat, se intendere illi derogare, quando latio juris est enormis & valde notabilis: sed enormis latio juris Parochorum non est, si alicui Collegio potestatem tribuat suos sepeliendi alumnos; sicut latio enormis non est, si tribuat potestatem ipsis conferendi ultima morientium Sacramenta: præsertim id procedit, si Princeps jam antecederet sciat, suum privilegium derogare juri tertii, uti contingit, si hoc in Corpore Juris Communis comprehensum est, sicut jus sepeliendi Parochorum ibi comprehensum reperitur.*

Ad 3. Illam clausulam, *salvâ justitiâ Ecclesiarum &c.* Pontifices solum addere consueverunt pro casu, quo aliquis, qui debuerat sepeliri in Ecclesia vel Cœmeterio parochiali, *elegit sepulturam alibi*, non verò in casu (saltem ego nullibi reperire potui) quo certis quibusdam Collegiis, Ordinibus &c. tribuerunt privilegium certas sepeliendi personas. Et hinc negatur *Conseq.* Non opus esse singulas privilegiorum species per in-

tegrum catalogum exprimi nominatim, quando aliorum privilegia conceduntur aliis per communicationem, jam satis supra ostensum est.

Ad 4. Vic. sicut diligenter notari cupio hæc verba Pontificis immediate præcedentia, quibus alia Collegia, & Seminaria ejusdem Societatis fruuntur & gaudent: ergo Collegio trium SS. Regum tantum communicare voluit privilegia aliis Seminariis erectis in his partibus (per quæ verba, in his partibus erecta, sua Sanctitas videtur solum innuere voluisse, se Concordatis Germaniæ. & aliis S. C. Majestatis Regalibus nihil detractur. velle) sed etiam concessa ipsis Collegiis Societatis, id quod indicatur per adjunctam particulam &, quæ copulativa est, dum Papa ait, quibus alia Collegia, & Seminaria ejusdem Societatis gaudent &c. Dein per *Seminaria Societatis conformiter Instituto Societatis & Bullis Pontificiis*, uti supra notavi, intelliguntur illæ domus & Collegia, in quibus versantur & studii dant operam Scholastici & Alumni de ipsa Societate, quæ certò habent jus sepeliendi suos alumnos in Ecclesiis & Cryptis suis. Demum etiam alia Seminaria Sæcularium, in his partibus Societati commissa, habent, & actu exercent potestatem suis alumnos, & studiosis sæcularibus, inibi degentibus, Eucharistiam per modum viatici & Extremam Unctionem moribundis præbendi, uti videmus fieri Dilingæ &c. consequenter habent & jus sepeliendi, ut

supere-

superius animadversum est. Quin & irrequisitò Parochò in Ecclesia & cœmeterio Academico suos alumnos sepeliri faciunt, uti Seminaria gemina, Archi-Ducale, & Casareo Ferdinandæum Græcii. Quòd autem hanc potestatem sepelendi in suis templis non exerceant, in causa est, quia propria templa & cœmeteria non habent, vel locum sepulturæ: id ergo non ex defectu potestatis provenit, sed ex defectu opportunitatis.

Objicit adhuc Adversarius I. Bulla Clementis XI. ob non debitam Romæ factam informationem subreptitiè est obtenta. II. Unus PP. Societatis, quando fuit ab Ordinario data licentia aperiendi templum hujus Seminarii, anno 1714. inter alias conditiones cum consensu & potestate à suo R. P. Provinciali prius obtenta subscripsit etiam his. 1. Quòd in hoc Seminario & templo salva semper permanere debeat in omnibus jurisdictione Ordinarii. 2. Quòd animarum cura, jus sepulturæ & Sacramentorum administratio (exceptis tamen suo modo ultimis morientium Sacramentis respectu domesticorum) inviolabiliter consolidata essent Parochiæ. III. Ipsum Collegium Societatis JESU suum mediastinum non ita pridem defunctum extradidit parochiali sepulturæ, sicut Seminarium aliud, cui præest Societas aliquem ex alumnis defunctum. Sed facile ad I. temerarium videtur hoc objicere, cum Bulla Pontificia conti-

neat clausulam hanc singularem, *motu proprio, non ad alicujus nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia, merâque deliberatione deque Apostolica Sedis plenitudine*, cujusmodi clausulæ tollunt omnem subreptionis suspicionem & calumniam, ut nôrunt & passim tradunt Canonistæ. Ad II. Esto, quòd ille P. subscripserit; quòd autem subscripserit auctoritate & cum consensu sui P. Provincialis, non constat; id tamen bene, quòd P. Provincialis dixerit, se nunquam subscripturum. Sed esto & hoc, quam indè sequitur? nihil aliud, quàm quòd ante Bullam exemptionis & aliorum privilegiorum Seminario per communicationem cum Societate JESU concessorum hæc Ecclesia Seminarii fuerit subiecta jurisdictioni Ordinarii, & cura animarum, jus sepulturæ &c. permanere debuerint, vel debuissent, consolidata Parochiæ: at non amplius post Bullam obtentam, in qua tam Seminarium, quàm personæ illius amplissimè fuerunt exempta, & omnia Societatis privilegia in genere & specie, ac si ipsi Seminario &c. primitus fuissent elargita, eisdem communicatam quo modo totus status Seminarii templi ac personarum, fuit immutatus ab eo qui potestatem immutandi habuit, & voluntatem plùs quàm evidenter declaravit suam, jurique tam Ordinarii quàm Parochi derogare sicut potuit ita & voluit. Ad III. Collegia Societatis, quamvis visuorum privilegiorum possent suos

D d 2

dome-

domesticos sepelire in suis cryptis, vel templis vel cœmeteriis, tamen non tenentur uti suo privilegio, nec uti quoad hanc sepulturam solent: quid inde inferitur? nihil. Illum Seminaristam nec voluit Seminarium, nec ob defectum loci potuit sepelire: an verò absolute potuisset, si opportunitatem loci habuisset, mihi non constat, quia ignoro, quibus privilegiis munitum sit. Ex quo iterum nihil inferitur contra Seminarium SS. trium Regum cui certò ex dictis competit modò privilegium sepeliendi suos domesticos.

Pro coronide adverto, Collegium seu Seminarium prædictum, si à D. Parocho causa deferretur ad Ordina-

rium, ibi non teneretur respondere, partim quia Reus conventus, scilicet R. P. Regens non solum est exemptus à jurisdictione Ordinarii quâ membrum Societatis Jesu, sed etiam quâ Regens hujus Seminarii, cum Rectore & omnibus personis in eo degentibus exempti, partim quia agit de valore, intellectu, & interpretatione Bullæ Summi Pontificis, de quibus cognoscere non pertinet ad Inferiorem. per c. 1. § 2. de Confirm. util. § c. 20. de Rescript. ac ibi DD. cum inferior non habeat potestatem in legem & voluntatem Superioris. c. 16. de Majorit. c. 15. de tempor. Ordin. § Clem. 2. de Elect. videantur dicta superius in Decisione CLXXV. quæst. 2. à n. 6.

TITULUS XXXIV.

De Purgatione Canonica.

DECISIO CLXXVIII.

De Parocho ad Purgationem Canonicam admitti
postulante.

SPECIES FACTI.

HENRICUS, in quadam urbecula Paro-
chus, de uno ac altero gravi crimine diffamatus, & valde suspectus, ab Officio Ecclesiastico, ubi In-

quisitione speciali instituta, & causa sedulo examinata, non tamen sufficienter probata, ob defectum probationis non sufficientis, non quidem condemnatus & punitus est, sed neque absolutus & innocens declaratus. Quapropter, quia Henrico adhuc inhaesit gravis nota, nec suspicio in populo cessavit, ipsi autem grave accidebat in tali infamia & sui prostitutione porro vivere, cum adverte- ret, apud parochianos parum fiducia, reverentia, & auctoritatis se habere,

ardenter postulavit admitti ad Purgationem Canonica, ut hac via tollatur suspicio, inhaerens sibi nota, & scandalum in populo, sibi que honor & fama adeo diminuta plene restituatur, ut majori cum fructu incumbere possit in salutem animarum, ad quas curandas constitutus esset Pastor. D'u petiit, & saepius, ad Purgationem juxta SS. Canonum praescriptum faciendam admitti, sed necdum exauditus est.

QUÆSTIO.

*An Henricus ad Purgationem Canonica sit admit-
tendus?*

A Criter se opposuit quidam ex Officialibus Curia Ecclesiastica ex his causis. 1. quia in Foro Civili non est usus hujus Purgationis. 2. quia in Foro Canonico in desuetudinem abiit. 3. quia juxta recentius Jus Canonicum unicus Canonicè se purgandi modus est juramentum tum ipsius diffamati, tum compurgatorum: sed iste modus periculosus est; nam ipse Reus in causa propria & ad salvandum honorem jurare deberet, quod sine periculo perjurii fieri nequit, cum ad honorem salvandum, sicut ad vitam tuendam, eò quòd parri in æstimatione habeantur, quidlibet facillè fiat: & hinc nec in foro Civili,

ubi de poena vitæ & membrorum agitur, Reus admittitur ad juramentum, quo probet innocentiam suam. Compurgatores autem, ab ipso diffamato electi, probabiliter erunt tales, qui ejusdem sunt furfuris, & maleficis patrocinantur, vel saltem facillè poterunt colludere cum diffamato. 4. quia compurgatores solum jurant de credulitate: sed testi deponenti solum de credulitate in facto alieno fides non est adhibenda. Glossa & DD. in l. 18. C. de testib. communiter plerique omnes. 5. quia non opus est ista Purgatione per juramentum, cum secundum Jura Reus, si non probetur delictum, hoc ipso absolvatur,

Dd 3

etsi

etsi nihil præstiterit. *l. fin. C. de R. V. l. 9. C. de Obl. §. At.* adeoque etsi nec juraverit; proinde juramentum sine causa, consequenter sine necessario comite, Judicio, fieret. 6. quia diffamatus facile posset jurare sub æquivocatione, jurando scilicet, se innocentem esse, quod verum foret, si interea egisset pœnitentiam, & à suis delictis absolutionem consecutus fuisset: ad quid ergo proderit Purgatio Canonica? Populus tamen non crederet, immunem à perpetratis delictis fuisse. 7. quia infames secundum Jura non sunt admittendi ad juramentum, per *c. 1. 7. 9. b. t. cum* neque possint esse testes, præsertim in Criminalibus, cum testes oporteat esse juratos. *c. 13. c. 54. de testib. l. 3. §. 5. ff. eod.* Sed Henricus jam effectus est infamis per diffamationem: ergo.

Verùm his omnibus non obstantibus putarem ego, Henricum ad Purgationem Canonica[m] admittendum esse, & valde salubriter admitti. Fundamentum sic opinandi sumo tum ex Jure Canonico, tum ex Ratione. *Jus Canonicum* planè vult imò jubet in hujusmodi casibus Purgationem Canonica[m] per juramenta adhiberi, uti in *can. 5. seqq. can. 12. §. 13. caus. 2. q. 5. item c. 1. 3. 4. 5. 6. 10. b. t.* specialiter autem, si petat diffamatus. *c. 12. eod.* Ergo etiam in hoc casu Henricus, præsertim ad instantiam suam, ad Purgationem Ca-

nonicam, in suo juramento de veritate, & compurgatorum duorum, trium, vel plurium pro arbitrio Episcopi (numerus enim Compurgatorum, licet in Jure nonnunquam multi fuerint præscripti, factus est arbitrius, ut passim notant DD.) juramento de credulitate consistentem admittendus est, si hæc purgatio ob desuetudinem non ex officio vel ex necessitate fuisset indicenda & injungenda ab Ordinario. *Ratio* autem est, quòd minimè expediat Reipublice Christianæ, imò maxime obstit, si personæ in officiis honoratis constitutæ, præsertim Ecclesiasticæ, & curam animarum exercentes, de gravibus delictis semel accusatæ, vel denuntiatae, vel publicè diffamatae semper vel diu maneant suspectæ; cum inde oriri scandalum in populo, diffidentiam erga Pastores, vilipensionem status Sacerdotalis, Superiorum &c. oriri pronissimum & vix non necesse sit. Et hinc Purgatio Canonica, tanquam remedium, quo ista suspicio, nota, & inde emergentia incommoda tollantur, saluberrimè adhibetur, & optant DD. sæpius adhiberi, præsertim in Foro Canonico, atque introduci in Forum Civile.

Argumenta dicti Officialis Adversarii parùm vel nihil negotii faciunt. *Primum*, quia mirum non est, in Foro Civili hoc genus Purgationis, utpote à solo Jure Canonico & pro Foro Canonico introductum, in usu non esse,

esse, quamvis etiam in Foro Civili Purgationem Canonica alicubi ultronea acceptatione utiliter ac laudabiliter observari testentur DD. *Secundum*; quia, sicut non pauca observantur in Foro etiam Canonico præter vel Jus Canonicum, ita non raro contingit bonas ac utiles SS. Canonum leges non observari, & in desuetudinem abire: quo tamen non obstante, cum ista desuetudo præcisè usum Purgationis Canonicae, fors non sine præjudicio boni publici, abrogaverit, ita ut eam adhibere non sit obligatorium, rectè tamen & licitè nonnunquam adhibetur, ubi iusta exigat causa, uti hic videtur exigere; cum per istam non observantiam non sit sublata licentia ac potestas adhibendi, tam disertè à SS. Canonibus non tam permiffa, quam præcepta. *Tertium*; quia iste modus se purgandi non tantum habet periculi perjurii, quam utilitatis, ut nimirum vel delicta, si purgandus in probatione vel deficiat, competenti pœna afficiantur, si purgatione fiat, suspicio criminis tollatur, & diffamatus honori, famæ, & publicæ existimationis, quæ plurimum interest Sacerdotum, Prædicatorum, Verbi Divini, Parochorum, Prælatorum, aliarumque personarum Ecclesiasticarum ad cavendum scandalum ac damna spiritualia; nam harum integritas famæ christiano populo est valde necessaria. Juramentum ipsius Purgandi, quamvis de

eius honore, & sic propria causa agatur, SS. Canones non habent suspectum, fors propter honestatem & statum personarum, ac propter boni publici necessitatem, sicut suspectum non habent leges juramentum necessarium, quod Judex defert Parti in casu non sufficientis probationis, licet per hoc illa constituatur quasi Judex & testis in propria causa. Quod in causa sanguinis non deferatur vi usus juramentum Reis, ratio esse potest, quod hujusmodi personæ sint ordinariè viles, criminosa, & merito suspecta de perjurio ad redimendam vitam & membra faciendum, nec Leges in iis tantum ponant fiduciam veritatis juramentò afferendæ, quantum in personis, quas SS. Canones purgari à suspitione criminis tantopere desiderant. Est ergo hic casus exceptus à communi lege. Pariter juramentum compurgatorum, licet jurent de credulitate, nimirum se credere verum esse, quod Purgandus juravit, est specialiter approbatum à SS. Canonibus, ac proin casus à communi lege exceptus. Ne compurgatores pariter furfuris vel homines perfidi & malitiosi eligantur à Purgando, satis præviderunt SS. Canones, quod illos tantum statuunt admittendos esse, qui sciuntur vel communiter creduntur esse homines honesti, integræ famæ, ac vitæ. c. 1. 7. 9. b. t. item qui sunt noti, & de vita Purgandi notitiam habent. Collusio non est præsumenda, cum hujusmodi

dij

di homines censeantur esse salutis suæ non immemores. *Quartum* immediatè antè jam fuit expeditum. *Quintum*, quia utilitatem, si non necessitatem Purgationis Canonice, specialiter etiam pro hoc casu, jam ostendimus. In Criminalibus non procedunt illæ leges, Reum absolvi jubentes, ubi deficit sufficiens probatio, sed in Foro Civili, si crimen est semi-vel plusquam semiplenè probatum est, non tamen plenè, adhibetur tortura, vel infligitur pœna arbitraria, in Foro autem Canonico SS. Canones volunt adhiberi Purgationem Canonice ad tollendam infamiam & scandalum. Populus, ubi auctoritate publica post Purgationem legitimam innocentia Purgandi publicè declarata, & sic suspicio criminis abolita, non est præsumendus, quòd non mutet iudicium suum, ac suspicionem dimittat, saltem plures ac honestiores de populo. *Sextum*, quia, si fiat Purgatio juxta præscriptum SS. Canonum, remove-

tur periculum æquivocationis, eò quòd Purgandus non permittatur jurare, se innocentem, vel immunem esse à delicto, sed *c. fm. h. t.* jubeatur juramentò asserere, se illa crimina graviora, de quibus infamatus est, non commississe. Denique *Septimum*, quia, licèt infamibus infamiã Juris non sit indicenda Purgatio, indicenda tamen est infamibus infamiã facti, vel infamatis aut diffamatis de gravi crimine, uti SS. Canones expressè volunt, & sic iste casus est exceptus, ut in eo admittatur juramentum ab infamato. Dein negatur, infamatum & diffamatum, si crimen satis non est probatum, verè esse infamem, etiam infamiã facti tantùm, cum infamia requirat notorietatem & notitiam delicti certam, ac quilibet præsumendus bonus, nisi probetur malus. Allegata *cc. 1. 7. 9.* loquuntur de Compurgatoribus, quorum utique fama & fides debet esse integra.

TITULUS XXXV.

De Purgatione Vulgari.

DECISIO CLXXIX.

De Colono Rustico ad Divinum tribunal provocante.

SPECIES FACTI.

Rupertus (vulgò Riepl) alieni prædii colonus, paucos tamen agros & prata, ex quibus potissimum se & familiam suam sustentabat (nam merces pro cultura alieni fundi erat per exigua) possidebat velut proprietarius: ex his agris optimum & ex pratis fertilissimum post longam & Ruperto nimis pretiosam litem, qua ferè totam suam substantiam consumperat, nobilis & potens Toparcha in Judicio evicit, & colono eripuit. Quapropter in extremam tristitiam, & vix non ad amentiam redactus, quia ipse nullus dubitabat de suo jure, & dominio dictorum fundorum, unà cum conjuge & sex liberis ad Toparcham accessit, flexis genibus sic eum affatus: Nun dann,

weil ich kein Gerechtigkeit auff der Welt finde, und keine mehr zu suchen aus Abgang der Mittl nit vermag, als eutre ich hiermit Euer Gnaden für das Gerichte Gottes, den gerechtesten Richter. id est, quoniam in hoc mundo Justitiam non invenio, nec eam ob mediorum defectum alibi quævere ulterius possum, idcirco Gratosam Dominationem Vestram ad Divinum Tribunal cito, ad Deum justissimum Judicem. His auditis Toparcha perterritus, licet injustitiæ sibi non conscius, vel commiseratione commotus Ruperto restitui fecit agrum & pratam, addens tamen, se id facere liberaliter, non ex agnita obligatione, cum omnino credat justam se causam fovisse, & justâ sententiâ victorem evasisse.

(R. P. Pichler Decif. Tom. 2.)

* Ec

QUÆ-

QUÆSTIO.

An provocatio ad Divinum tribunal sit licita?

Ilicitam esse docet Julius Clarus in l. 5. §. fin. q. 85. n. 7. cum nonnullis Juristis, nec sine apparentia veritatis; nam imprimis hujusmodi provocatio est contra Patientiam & Charitatem Christianam; cum provocans adeò impatienter ferat sui oppressionem à Deo immisissam vel permissam, ut adversantibus sibi malum & Divinam ultionem optare videatur. 2. Est contra Humilitatem Christianis decentem, cum talis provocans intendat gloriari de sua innocentia. 3. Est vindictæ appetentia, utique Christianis prohibita. 4. Tentatio Dei, cum quasi miraculum petatur à Deo, ut signò & miraculò ostendat injustè oppressi innocentiam. 5. Est iniqua & importuna Judicium vel colligantium perturbatio, cum nulli non formidabile sit DEI tribunal, & sæpe Deus hujusmodi provocaciones audiverit, & inflicta gravi pœna, etiam mortis, oppressos juverit.

Quamvis autem hæc argumenta putem esse talia, ut in praxi periculosum omnino sit, vel temerarium, & peccaminosum, provocare ad Dei tribunal, nisi id fiat debitò modò, ex bono fine, & perquam cautè; cum facile possit contingere, ut interveniat passio vel ira & impatientiæ, vel vanæ ostentationis, vel desperatio-

nis, vel cupiditatis vindictæ, vel ut fiat temere, scilicet vel ob injuriam levem, vel ubi in terris adhuc est aut sperari potest auxilium & defensio, vel incertum est & dubium, an vexatò aut oppressio sit injusta, vel periculosum, ne Deus tentetur. Nichilominus tamen speculativè loquendo, ac in certis circumstantiis, si debitè fiat provocatio, etiam practicè, & secundum se licitam esse ad Dei tribunal provocacionem, melius defendunt cum S. Thoma & aliis communiter Martinus Delrio *Magis. Disquisit. to. 2. l. 4. c. 4. q. 4. s. 1.* alique plurimi. Fundantur 1. in Scriptura S. sic *Gen. 16.* Sara dixit Abrahæ, *judicet Dominus inter me & te.* Sic 1. *Reg. 24.* David ad Saulem, *judicet Dominus inter me & te, & ulciscatur me Dominus ex te.* Sed hæc fuerunt provocaciones ad Dei tribunal, à nemine, quod scio, improbatæ. 2. Ex historia Ecclesiastica, ex qua patet, sapius ab hominibus Sanctis Deique dilectis servis provocatum esse contra injustos oppressores innocentie ad Dei tribunal, Deumque sapius manifestis signis ostendisse, id sibi non ingratum fuisse, ab opprimentibus etiam in hac vita gravissimam vindictam sumendo, & oppressis patrocinando. Sic P. Drexelium in *suo Tribunali l. 2. c. 3.* assert 24, tragica exem-

exempla, in quibus tales citationes ad Divinum tribunal omnes suum effectum consecuta sunt. 3. In principiis Juris; quia secundum hæc licita est appellatio seu provocatio ad Judicem Superiorem, & Principem, qui succurrat oppressis: sed provocatio ad Divinum tribunal, debite facta, est appellatio ad Judicem Superiorem, & Summum Principem, scilicet ad Deum, quando deficit & haberi nequit Judex & protector in Mundo inter homines, nihilque est aliud, quàm rogare Deum, ut aliquo Providentiæ aut Justitiæ suæ opere aperiat (vel in hoc vel in altero Mundo, prout ipsi libuerit) latentem veritatem, atque oppressam juvet, etiam vindicet innocentiam. 4. In hac ratione, quia hujusmodi provocatio potest esse signum confidentis in conscientia sua animi, ac subinde conducere ad hoc, ut iniqui Judices, vel alii injustè opprimentes salubriter consternati & perterriti ab injuria cessent, proin servire ad amoliendam injustam vexam, quod non est illicitum.

Opposita ferè unica responsione tolluntur omnia, dicendo, utique licitam non esse provocationem ad Dei tribunal, si fiat ex iræ vel impatientiæ vel desperationis motu, si ex vana ostentatione, si studio vindictæ, si concurrat tentatio Dei, ut si petatur miraculum, v. g. si (secluso speciali instinctu Dei) citatio ad Dei tribunal fiat pro certo tempore, v. g. intra anni curriculum, ut nempe

Deus intra tale tempus manifestet innocentiam &c. si injusta oppressio non est certa, vel solùm levis, si alia via in terris adhuc superest &c. Sed ista omnia absolute possunt abesse, consequenter provocatio absolute esse licita. Utrum verò in presenti casu ista omnia abfuerint, nec interverit passio & affectio inordinata iræ, desperationis, cupiditatis vindictæ, nequitia rustica &c. Deus noverit, qui scrutator est cordium: saltem hæc provocatio bene cessit Rupto, sive ob Domini toparchæ lenitatem & misericordiam Christianam, sive ob animum malè sibi conscium, & pertimescentem Dei vindictam; habent enim Judices, & alii oppressores innocentum ac pauperum, iisque gravamea injustum inferentes, cur timeant Dei vindictam, quia illorum certè exaudit clamores, eosque juvat, ac sceleratos certissimè plectet graviter vel in hac vel in altera vita, ut sæpissimè ac prodigiosè ostendit. Cæterùm bona fide litigantes in Judicio, vel Judex justè ferens sententiam, vel alii res, quas putant ad se pertinere, repetentes vel retinentes &c. ridere debent, non timere, ejusmodi provocationes & citationes ad vallem Josaphat &c. vel insanè vociferantes, ich giebs dir auf dein brinnende Seel. Cur enim timeat mens conscia recti? cùm Deus, utpote justissimus non tueatur temere provocantes ad suum tribunal, sed potius ipsos puniat ob passionem indomitam, temeritatem, & malitiam suam.

Ee 2

TITU-

TITULUS XXXVI.

De Injuriis, & Damno dato,

DECISIO CLXXX.

De quodam fabro ferario damnum aliis dante per culpam levem & levissimam, quam tamen vi contractuum præstare non tenebatur.

SPECIES FACTI.

Ephrem, faber ferarius, vir probus, industrius, & bene habens, in duplex infortunium intra breve temporis intervallum incidit. Primum erat, quòd aliquando per oblivionem cistam, in qua præter res suas melioris notæ poculum aureum, quod apud eum quidam Parochus tanquam amicum fidelem deposuerat, ferâ non clausam reliquerit domò egressus, post reditum verò deprehenderit unâ cum rebus suis sublatum esse poculum aureum sibi datum in custodiam & depositum. Alterum sequebatur post lapsum unius mensis; siquidem velut conductor inhabitabat ad 30. ferè annos domum sibi pro annua mercede locatam, domui Pistoris contiguam, & cum quodam die carbonem emisset, illos in secunda domûs contignatione ad parietem utrasque ades dividentem, cui fornax pistorina adhærebat, in cumu-

lum congestis. Nocte & die insequente Pistor ad pinsendos panes sæpius succendit fornacem, & ideo paries præter morem, opinionem, & expectationem successivè ita incaluit, ut carbonem, quod fieri non posse opinabatur Ephrem, ignem susceperint, quo superior pars domûs conductitiæ penitus est consumpta. Parochus poculum aureum ex culpa fabri ferarii, quam pro levi habendam existimo cum communi (saltem suppono) ex Lege Aquilia agebat contra fabrum in Judicio ad reparandum damnum sibi illatum. Paulò post successit locator ædium, & ex eadem Lege Aquilia egit ad reparationem damni ex parte ædium exusta sibi dati per culpam saltem levissimam, majorem enim non fuisse puto, & suppono. Certum quidem est, quòd vi Legis Aquiliæ pro foro saltem externo sit obligatio præstandi cul-

culpam levem, & probabilius, etiam levissimam, ita ut Judex teneatur eum, qui culpa levi aut levissima aliis damnum causavit, condemnare ad reparationem damni. Casu quo tamen Lex Aquilia concurrat & incidit in contractum, in quo secundum Leges minor præstatur culpa, uti in Deposito Depositarius solum culpâ

latâ, & in locatione - conductione solum culpa levi tenetur Conductor, an quoque procedat Lex Aquilia, ita ut non obstante contractu Depositarij Depositarius ad culpam levem, & non obstante contractu Locationis - Conductionis conductor ad culpam levissimam præstandam teneatur, est

QUÆSTIO.

An Lex Aquilia, damnum ex culpa levi & levissima datum reparari jubens, procedat etiam, quando concurrat cum contractu, in quo secundum Leges major tantum præstatur culpa?

Actionem Legis Aquiliæ etiam in hoc casu procedere & locum habere, sustinent Petrus Barbosa ad l. si mora. n. 32. ff. solutio Matrim. Zaccarius ff. tit. ad L. Aquil. n. 9. Favetque Brunneemannus ad d. tit. ff. l. 44. n. 6. & 7. Et sic arguunt. 1. Etiam si actio locati (idem est sua ratione etiam de actione depositi) non habeat locum, & exinde reparatio damni, ex culpa levissima dati, petinequeat, habet tamen locum actio Legis Aquiliæ, damnum ex culpa levissima, saltem commisionis, datum reparari jubentis: ergo non obstante, quod Lex Aquilia incidat in contractum, qui majoris tantum culpæ præstationem exigit, tamen habet locum. Antec. probatur tum ex l. 45. ff. Locati, vi

Legis Aquiliæ, locum habere potest, licet actio locati non habeat: tum ex l. 5. ff. ad L. Aquil. ubi J. C. dubitat, an in casu, quo Magister discipulum clufcavit, detur actio locati, non verò dubitat de actione Legis Aquiliæ. 2. Ex nostra sententia sequitur, quod, si conductor & extraneus simul per culpam levissimam damnum inferant, extraneus teneatur ex culpa levissima, conductor non teneatur; quod est absurdum, cum eadem utriusque sit culpa, imò fortè major conductoris esse videatur.

His non motus sentio cum Covarruv. de Matrim. p. 2. c. 6. s. 8. n. 14. Molina tr. 2. de J. & J. d. 697. n. 8. Menoch. l. 2. de Arbit. Jud. cas. 3. q. 9. apud Brunnem. lo. cit. n. 5. Jungantur Struv. ad ff. exercit. 14. th. 20. Eckolt

ad L. Aquil. ff. §. 1. & alii communiùs. Ratio est 1. Si Lex Aquilia procederet, quando concurrat cum contractu, in quo Leges majorem requirunt culpam, quam levissimam aut levem, ad resarcitionem damni illati injungendam, hujusmodi leges prorsus inanes, illusoriae, & sine effectu forent; quid enim prodesse contrahentibus, quos ad culpam levem vel latam tantummodo adstringunt, si interim sinerent ex alio capite, nimirum Legis Aquiliae, condemnari ex leviori vel levissima culpa? 2. Lege Aquilia non vindicatur quodvis damnum, sed illud duntaxat, quod injuriâ vel injuriâ datum est: sed damnum culpâ levissimâ, vel leviori, quam Leges in contractibus vindicant, non censetur injuriâ vel injuriâ datum, cum ipsae Leges hanc culpam condonent, & pro culpa in ordine ad reparandum damnum non habeant. 3. Damnum casu fortuito datum nec ad Legem Aquiliam pertinet: sed damnum culpâ levissimâ &c. datum, ubi Leges ipsae eam remittunt, rectè censetur esse datum casu fortuito, quia cavere non debuit secundum Leges, eam scilicet remittentes, & non vindicare volentes.

Ad Objecta sic. Ad 1. Imprimis si actio locati vel alterius contractus locum non habeat, utique procedit Lex Aquilia; ergo, si dictae Leges

dicant non dari actionem locati, bene tamen actionem Legis Aquiliae, nostram sententiam non impugnant, utpote vagantes extra statum questionis. Dein in l. 45. cit. ideo negatur iudicium locati locum habere, quia damnum à servis conductoris, non ab ipso conductore, fuit illatum, & ideo culpa extra contractus causam commissa fuit. In l. 5. autem J.C. solum id dicit, quod consultus sit eligere actionem Aquiliam, quia hæc certè datur, de actione locati verò dubium est, an detur. Igitur ex his Legibus non probatur, locum habere Actionem Legis Aquiliae, quando non habet Actio Locati, & tamen simul intervenit contractus locati. Ad 2. C. sequelam, sed nego, esse absurdum; certè absurdum non est, si conductor & commodatarius culpâ levissimâ damnum inferant, licet dicatur, & dici debeat, commodatarium teneri ex contractu, conductorem non teneri ex contractu ad reparandum damnum, non obstante, quod videatur esse par utriusque culpa. Dein negatur, quod extranei & conductoris eadem sit culpa, vel major ex parte conductoris; cum conductor culpâ levissimâ inferens damnum potius omnino non delinquat, & nullam committat culpam, quam Jura vindicent.

TITULUS XXXVII.

De Pœnis.

DECISIO CLXXXI.

De Constitutione Pontificia Pœnali & Revocatoria,
non promulgata in Provinciis.

SPECIES FACTI.

EDita est non multis abhinc annis Romæ Constitutio à SS. D. N. Benedicto XIII. *piiff. mem.* ac postmodum Concilio Patriarchali Romano, quod idem Sanctissimus instituit, inserta, in qua privantur sacrò asylo, qui meditatum committunt homicidium ac deliberatum contra Constitutionem Gregorii XIV. qui solum exceptit homicidium *proditorium*, seu illos homicidas ab asylo exclusos voluit, qui proximum suum *proditorie* occidunt. Constitutio Benedictina ad nostras partes, ut in Germania promulgaretur, non est missa, quantum mihi constat, & ideo à quibusdam dubitatum, an in Germania stringat. Venit aliquando ad me, in feriis autumnalibus ruri vacantem quieti, Reverendissimus quidam Vicarius Generalis, vir summæ & incomparabilis doctrinæ tam in Juridicis quam in Theologicis, meus quondam (quo non parùm glorior,

sed in Domino) Discipulus in Sacro Jure, & dixit, se Constitutionem Benedicti XIII. novissimam secutum jam duos extradidisse ex asylo Curiaæ Sæculari, meam mentem explorans, an bene vel malè fecerit? Respondi, me nòsse, quis sit & qualis, nempe talem, quem mihi longè præferam, ipsum melius scire, quid in illis circumstantiis factu opus fuerit. Quia tamen meam mentem rescire instanter voluit, reposui, ipsum omnino potuisse hoc facere, at obligatum non fuisse juxta meam doctrinam, qua trado, Bullas Pontificias novam legemponentes non obligare in Provinciis, in quibus promulgata debetò modò non fuit, præsertim pœnales, correctorias & revocatorias, qualis est ista Benedictina, quæ privat asylo meditatum homicidium absque proditorie factum, & sic punit certò modò, quos & quo modo non punivit Bulla Gregoriana, imò potius à
pœna

pœna defendit, dudum in his partibus recepta, adeoque eam corrigit & revocat quoad hoc punctum. Quo dato responfo exarsit Disputatio fervens, & Reverendissimus, ingenio & linguâ promptissimus, simul tamen modestissimus, & hilariter facetus, quasi nihil agendo ad duas horas ad

raucedinem usque me clamantem, & quod respondi, defendere conantem, benignè audivit, suis objectionibus minimè contemnendis me fatigans in omni amicitia & gratiosa suavitate. In hujus tanti viri venerationem ventilanda mihi hoc loco digna videtur

QUÆSTIO.

An Constitutio Pontificia Pœnalis & Revocatoria, speciatim Benedicți XIII. de asylò, in Provinciis non promulgata, in iis obliget?

PROSPER Farinacius Consiliorum Criminalium lib. 2. Consil. 149. in quadam causa, in qua erat defensor Fisci pœnam sibi deposcentis, contendebat obligare, at non omnino evicit, quia in fine testatur, causam suam se expeditam per compositionem. Allegabat pro se Bellamer. Henricum Boich. Anton. Burgos. testantem de veriori, Quintil. Mandos. Paulum de Eleazar, Zaborell. Jo. Andr. Jo. Menoch. Card. Alexandrin. Hofsiens. Rosell, Navarrum in Consil. Tit. de Constit. Abbatem, sibi tamen non constantem, aliòsque.

Hæc opinio probari potest & solet his argumentis. 1. per solam promulgationem novæ Constitutionis factam Romæ habentur omnia novæ Legis constitutiva, & jam datur intentio Legislatoris, totum mundum Christianum obligandi, eò quòd

Promulgatio Romanalis sit, ut elapso moraliter sufficienti tempore divulgari ita queat, ut in exteris quoque provinciis ad omnium notitiam pervenire possit, ac pervenisse præsumendum sit: ergo omnes, etiam in exteris provinciis existentes, jam obligat, licet specialis ac solennis ibi promulgatio non fiat. 2. Nulla lex Ecclesiastica reperitur, quæ ultra Romanam requirat alibi novam promulgationem, & licet Leges Civiles requirant novarum Constitutionum promulgationem in singulis provinciis faciendam, ut ibi obligent, Ecclesia tamen illas nunquam acceptavit: ergo novæ Constitutiones Ecclesiæ non exigunt promulgationem aliam in singulis provinciis faciendam, ut ibi obligent. 3. Quando Pontifices nolunt obligare externos sine speciali promulgatione alibi faciendâ, & ad
ita-

italiam novas restringere leges, id solent disertè exprimere, ut Clemens VIII. in *Consl. sua* 83. & Innoc. X. in *sua Constit.* 13. § 28. to. 4. Bullarii. ergo, ubi id non exprimunt disertè, ut ordinariè non exprimunt, obligare intendunt exteros sine speciali apud ipsos facienda promulgatione. 4. Ecclesia quàm maximè desiderat in suis fidelibus conformitatem: sed hanc non obtineret, si novæ ipsius leges, quas plerumque solum Romæ promulgari facit, in externis provinciis non obligarent; ex quo sequeretur magna confusio, magna perturbatio. 5. Praxis obtinet & consuetudo, ut causæ gravissimæ variarum Nationum decidantur secundum Constitutiones solum Romæ promulgatas. Farinac. *lo. cit. n. 2.* Erasim. Chockier *de Jurisd. Ord. in Exempt. p. 1. q. 50. n. 7.* imò ut puniantur transgressores: sed quo iure fiunt hæc decisiones, & pœnæ graves infliguntur, si Constitutiones solum Romæ promulgatæ non obligent in exteris Provinciis etiam in foro interno, cum Ecclesia non puniat nisi propter culpam veram, aut præsumptam, in conscientia contractam, & pœna non habeat locum, ubi culpa vel delictum non præcessit. *can. dignum. caus. 3. q. 9. § c. sine culpa. de R. J. in 6.* ergo sana ratio non permissit, ut innocentes cum nocentibus ad paria judicentur. *Videant proin,* ut sibi non nemo videretur salubriter monere, *sententiæ contrariæ Patroni, quàm dura, quàm difficilia contra æquitatis ratio-*
(R. P. Picbler Decis. T. 2.)

nem, quàm aliena à suavi ac sancto Ecclesiæ regimine admittere debeant.

Hæc omnia autem, quamvis istam sententiam verè probabilem reddere valeant, mihi non videntur esse tanti roboris, ut contrariæ, quam semper habui pro æquiori & probabiliori, non porro subscribam. Moveor primò auctoritate Doctorum, qui communitis eam amplectuntur ut fatetur ipse Farinac. hic Adversarius. *d. l. n. 3. 4. atque n. 5.* existimat, si Fificus, pro quo agebat ad pœnam, non habuisset alia fundamenta, eum ex hoc capite, quòd promulgatio novæ legis non sit necessaria ad obligandos exteros, præsertim si lex sit pœnalis, facilè succubiturum fuisse. Eandem opinionem, quæ exigit promulgationem in Provinciis exteris, apud eundem Farinac. vocant communem & magis communem Mantua, Angel. Capr. Alex. Anch. Burfatus & alii, veram autem & æquam, imò æquiozem, Fran. Consl. Senen. & Aufr. præsertim si lex sit pœnalis, uti hæc nostra, de qua agimus, quò in casu non pauci ex Adversariis quoque nobiscum sentiunt ex communi Doctorum distinctione, uti Alciat. Bellarm. Corn. Gabriel &c. allegat quoque totam idem Farinac. Idem sentiunt & alii DD. aliàs Adversarii cum Eximio Suarez, & magno Laymanno, de lege irritante, suspendente, annullante, revocante, sicut de puniente, de qua hic sermo. Absolutè autem de omni lege nova Pontificia universali, ut obliget in exteris
* Ff Pro-

Provinciis, specialem in his promulgationem, aut aliud ei æquivalens, exigunt præter dictos Armill. Solus. Becan. *Less. de J. & J. l. 2. c. 22. dubit.* 13. Nicol. Serar. *disp. de Legib. à n. 36.* Molina *tr. 2. de J. & J. d. 395. à n. 6.* Zypæus *Anal. Jur. Pontif. ad tit. de Constit. n. 1.* Gibalin. *de scient. Canon. l. 7. c. 2. q. 1.* Nav. *in Man. c. 23. n. 44.* licet in consiliis tit. de constit. *conf. 1.* oppositum tenuerit, atque ex Nav. & Alex. nostram quoque sententiam dici communem notat Cherubin. *in Compendio Bullarum to. 3. ad constit. 95.* Addidi, vel per aliud promulgationi æquivalens, per quod nolim intelligi notitiam claram vel sufficientem legis aliunde & quomodocunque obtentam, sed vel receptionem, usum, & observantiam communem, quo modo, licet nunquam fuerit promulgata in nostris partibus, stringit Bulla Cœnæ, & aliæ nonnullæ: vel mentem Pontificis clarè expressam, quòd intendat obligare ubique sine alia promulgatione, vel fortè etiam promulgationem præsumptam, quæ præsumptio post longum tempus, præsertim si aliæ conjecturæ accedant, in calu dubii inducitur teste Farinac. *n. 7.* cum Menoch. & Mascard. mihi autem neganda videtur hæc præsumptio, cum præsumi non debeant, quæ in factis consistunt, sed convincenter probari, præsertim ubi agitur de imponendo onere.

Probatum assertio 1. ex communi regula, in c. 1. de N. O. N. tradita, vi cuius generaliter Jus Canonicum se-

quitur Leges Civiles in materia non spirituali, & peccatum non concernente vel immunitatem Ecclesiasticam, ubi Leges Civiles clarè aliquid statuunt, Jus autem Canonicum nihil, vel non clarè aliquid statuit. Sed Leges Civiles in Nov. 66. rubr. & c. 1. requirunt clarè promulgationem Legis novæ pro toto Imperio lata in singulis provinciis, ut in iis habeant vim obligandi: ergo. Neque dicas, illam regulam ex c. 1. de N. O. N. de sumptam locum habere tantum in causis Judicialibus; cum planè hæc restrictio regulæ tam universaliter positæ à Summo Pontifice fiat gratis & sine sufficienti fundamento. Dein si saltem in causis Judicialibus procedat, cur tribunalia Romana eam non observant, & in praxi, uti dicunt Adversarii, causas decidunt, & pœnas infligunt contra hanc regulam Juris proprii? At hinc, inquires, per Jus Canonicum consuetudinarium dictæ regulæ & Juri Civili, promulgationem in singulis Provinciis requirenti, derogatum est. Sed esto, si omnia derogatum esse per consuetudinem contrariam, at ista non est universalis, non viget ubique: ergo saltem alibi viget adhuc regula generalis ac manifesta Juris Canonici, Leges Civiles imitantis, ubi Jus Canonicum scriptum ac debitè promulgatum nihil aliud, saltem clarè, statuit.

Prob. 2. Ex Bulla *sicut ad Sacrarum* Pii IV. ubi Pontifex dat rationem, cur decreta morum Concilii Tridicini noluerit obligare ante lapsum 3. men-

mensium à promulgatione, & nisi in singulis Parochiis fuerint promulgata, scilicet hanc, in *di. Nov. 66. rubr.* contentam, quia Jure etiam Communi sancitum est, ut constitutiones novæ vim non nisi post certum tempus obtineant: ergo Papa generaliter approbat Leges Civiles, quæ post promulgatam in Provinciis singulis legem nolunt obligare ante lapsum certi temporis, quod quidem de Jure Civili est solum bimestre, ibi autem specialiter Pontifex statuit trimestre, sicut specialiter in singulis quoque parochiis Tridentinum promulgari voluit, cum tamen de Jure Communi (nempe Civili, quod in reliquis imitari velle videntur Sacri Canones) sufficiat in singulis Provinciis: ergo Pontifex generaliter amplectitur Jus Civile quoad promulgationem in singulis provinciis, & ab hac facta lapsum 2. mensium, nisi ipse specialiter aliud exprimat, & in parochiis quoque promulgationem exigat, aut lapsum majoris temporis post illam requirat. *Confirmatur ex c. 12. de Pœnit.* ubi dicitur, Medicos, qui pergunt visitare ægros periculose decumbentes, & non curant, ut ægri vocent medicum animæ seu confessorium, illa legē, quæ ipsos ab ingressu Ecclesiæ arceri præcipit, non teneri, nec pœnæ subiacere, antequam *Pralati locorum* particularium hanc legem promulgaverint: ergo Pontifex se conformat Juri Civili, & specialem in Provinciis legem Eccle-

siallicarum promulgationem requirit ultra Romanam, nempe ut in Provinciis externis obligent.

Dices 1. hanc legem quidem non stringere ante novam promulgationem quoad illam partem, secundum quam statuit pœnam, non tamen quoad alteram partem, secundum quam præcipit medicis, ut moneant ægrum, ut advocet medicum spirituales. Ita cum Suar. Palao, & Navarro quidam Neotericus in *tract. de Legib.* (quem vocat *Scientiam Legum*) p. 1. c. 1. §. 2. n. 43. Dices 2. textus c. 13. cit. continet casum particularem, & exemptionem à regula & via ordinaria, per quam firmatur potius regula in oppositum, ac tacite insinuatur, semper & universaliter, ubi Pontifex non expressè requirit promulgationem in particularibus locis & Provinciis, obligationem legis statim ubique induci, quando & quomodocunque notitia illius ad externas provincias devenerit, vel saltem devenisse ex lapsu temporis proportionaliter necessario præsumi potest; donec enim notitia novæ legis pervenerit ad externos, promulgatio nondum est omnino completa. *Ad 1.* Imprimis sine fundamento asseritur, dictam legem pro medicis latam, cum prorsus una eademque sit, ac de tota lege sine ulla distinctione Pontifex dicat, eam esse, antequam obliget, promulgandam in locis particularibus, quoad partem quidem pœnalem, non verò quoad præcipi-

Ff 2

entem

entem opus habere nova promulgatione. Deinde si quoad partem pœnalem opus habet promulgatione nova, saltem lex Pontificia pœnalis, de cujusmodi hic est quaestio, debet promulgari in Provinciis, quod tamen ille Neotericus negat. Ad 2. Negatur, quòd sit *exceptio* à communi regula, sed potius dici debet *exemplum* seu declaratio recepti generaliter Juris Civilis pro omni casu, in quo Jus Canonicum vel Papa non clarè exprimit, se intendere in omnibus Provinciis sine alia inibi facienda promulgatione legi tribuere vim obligandi; cum enim Jus Canonicum generaliter receperit Leges Civiles in c. 1. de N. O. N. ubi nihil diverfi statuit, ac insuper Pius IV. se referat & quasi fundat in Lege Civili promulgationem in singulis provinciis exigente, ut supra ex adjecta à Pontifice ratione annotavimus, & sic legem istam Civilem specialiter quoque approbet & quasi canonizer, verisimilius planè videtur esse, quòd mens Pontificum sit generaliter hac in parte sequi Jus Civile promulgationem in Provinciis requirens ad hoc, ut novæ leges ibi obligent.

Prob. 3. Ex ratione. Siquidem illa ipsa causa, quæ induxit Imperatores, ut nollent obligare suas leges novas pro toto Imperio latas, antequam in singulis provinciis promulgarentur, & à die promulgationis fluxissent duo menses, reperitur etiam in Lege Ecclesiastica nova pro toto mundo Christiano lata, scilicet ut

vitetur confusio, perturbatio, difformitas in populo Christiano, cum hi obligarentur, alii non, hi citius, alii ferius, scilicet propter ignorantiam, quæ haud immeritò obendi potest à remotioribus ab Urbe populis, licet fortè per accidens ad aliquos in particulari pervenerit notitia: qua enim ratione præsumi potest, quod ad remotiores populos, & quosvis in particulari, vel ad majorem partem pervenerit, etiam post longum & longissimum tempus, notitia legis solum Romæ promulgatæ, licet nemo ex officio curet notitiam perferre ad exteras nationes per promulgationem competentem & tali modo factam, ut singulæ nationes mentem Legislatoris intelligere valeant? Id quod magis adhuc procedit, si hujusmodi leges novæ frequenter ferantur, uti hodie contingit, dum tot Bullæ & Constitutiones Pontificiæ emanant. Hæc ratio singulariter efficacis est in legibus pœnalibus, irritantibus, revocatoriis &c. ita ut non pauci ex Adversariis cum Suar. & Laym. agnoscant, has leges in Provinciis promulgandas esse, ut obligent. Sed ubi est eadem ratio, censetur quoque esse eadem Juris dispositio, si Jus non expressè aliud statuat, per l. illud. ff. ad L. Aquil. l. illud. C. de SS. Eccles. Jus autem Canonicum nullibi diverfum quid statuit in hoc puncto à Jure Civili: ergo.

Dices 1. Licet hæc ratio potuisset Pontifices permovere, ut idem statuerent, quod Leges Civiles: sed de facto

facto non permovet, cum praxis & consuetudo sit contraria. 2. Non æqualiter pugnat eadem ratio in Legibus Ecclesiasticis & Imperialibus; nam hæc concernunt forum & actus externos, illa verò animum præcipue & forum internum. 3. Ad 1. Defacto permovet Pontifices, cum ex una parte generaliter sequi velint, Leges Civiles, ubi speciale ac diversum non ordinant, ex altera verò nihil diversi statuerint, vel legem contrariam nullibi posuerint. De Praxi & consuetudine infra. Hic sufficit, modo Adversarii paritatem rationis agnoscant, propter quam Leges Ecclesiasticæ in hoc puncto non recedant à Civilibus. Ad 2. Quare non pugnet ratio æqualiter etiam in Ecclesiasticis Legibus, cum hæc non minus per se, directè, ac immediatè spectent tranquillitatem ac felicitatem reipublicæ Christianæ per actus externos & in foro externo promovendam, quam Leges Civiles tranquillitatem & felicitatem politicam per dictos actus externos obtinendam, hæc simul ligent conscientiam (quod & Leges Imperiales faciunt) ac animum bene disponant, ac ultimò homines fideles ad salutem & felicitatem supernaturalem dirigere intendant?

Prob. 4. Ex convenientiâ & conducibilitate ad suavius regendam Ecclesiam, vastissimum corpus, toto mundo diffusum, & constans ex diversissimis Nationibus, inter se multum discrepantibus genio, indole,

moribus &c. Atque ideo dari possunt in particularibus Provinciis speciales rationes, atque circumstantiæ, propter quas novæ leges potius obessent quam prodesse, ac non sine violentia, vel saltem sine fructu aut spe observationis, obruderentur cum dispendio animarum ac prostitutione potestatis Ecclesiasticæ: ergo valde expedit Pontifices non statim obligare exterarum nationes facta promulgatione Romana, antequam per Archiepiscopos, qui melius norunt mores & indoles suorum subditorum aliasque circumstantias, curet in Provinciis promulgare, & mediante hac promulgatione vim legi tribuere, postquam nempe notatum est justè nihil opponi posse novæ Legi in Provinciis exteris.

Dices. Hoc modo Leges Pontificiæ pendebunt ab Episcopis, & Principibus sæcularibus, datur occasio impediendi vim legis impediendo promulgationem in suis terris, & præjudicatur uniformitati Ecclesiæ, ac obedientiæ Summo Pontifici debita. 3. Pendebunt Leges Pontificiæ quidem ab Episcopis ut arbitris & circumstantiarum peritis informatoribus, ne leges magis noxiæ quam salutares introducantur, & quasi per vim imponantur, quas provident verissimè non observandas, & vix observationem vel ne vix quidem sperari posse apud suos subditos, non tamen pendebunt ab Episcopis ut conlegiatoribus, aut autoritativè potentibus se opponere. Si sæculares Prin-

Ff 3.

cipes:

cipes viâ facti, violentè, & sua potestate damnabiliter abutentes impedirent promulgationem novæ legis per Episcopos faciendæ, & sic vim legis, utique facerent contra omnes & obligationem; quod per accidens est, ut per accidens foret, si prohiberent, ne subditi sui in suis terris observent legem novam Romæ promulgatam. Aliud est, si Principes sæculares ex iustâ causa iudicarent, legem novam Ecclesiasticam in suis terris non fore utilem, sed magis noxiam, & sic deprecando promulgationem in suis provinciis impedire laborarent cum debita observantia ac reverentia erga Sedem Apostolicam. Uniformitas Ecclesiæ universæ quoad observationem omnium legum Pontificiarum nunquam fuit, nec unquam sperari poterit, cum multæ non quadrent pro omni Provincia & populo, multæ etiam pridem in quibusdam locis abrogatæ, multæ nunquam usu receptæ &c. id quod futuris quoque legibus communi fato haud dubiè eveniet. Obedientiæ Summo Pontifici debitæ longè magis præjudicatur, si leges imponantur invitis sine prævia exploratione, an quadrent pro hoc loco, vel an spes sit observationis &c. sic enim faciliè continget, eas passim non observari, & sic graviter peccari contra obedientiam Pontifici debitam, ac si prævia exploratione circumstantiarum per novam in Provinciis promulgationem suaviter atque ideo majore efficacia introducantur, & tum primum

vim obligandi obtineant. Nihil fit contra obedientiam Pontifici debitam, si legem Romæ promulgatam non observent populi exteri, nisi Papa specialiter velit eos obligare sine nova in Provinciis promulgatione, ut & si Archi- & Episcopi promulgatæ iussu informant Pontificem, in suis Provinciis & Diocæses legem non fore utilem, & sic promulgationem specialem modestè deprecantur.

Reliqua, quæ in contrarium adducta sunt, faciliè concidunt ex hucusque disputatis. Ad 1. *diff. Antec.* habentur omnia legis novæ constitutiva pro locis, in & pro quibus promulgata non est. *N. Antec. & Conf.* Negatur pariter, mentem Pontificis ac intentionem esse obligandi totum mundum Christianum, casu quo Romæ tantum promulgatur nova lex, nisi id specialiter exprimat (si enim solum in mente intenderet etiam exteras provincias obligare, non verò exprimeret modo ab Ecclesia intelligibili, nihil ageret.) Ratio negandi ista patet ex dictis. Ad 2. non est necesse, ut detur specialis Lex Ecclesiæ requirens promulgationem in Provinciis, modo non detur lex hujus promulgationis necessitatem specialiter & disertè negans jam sufficit, quia Leges Civiles requirunt necessitatem talis promulgationis, quas Ecclesia etiam quoad hoc generaliter acceptavit, non statuendo contrarium, *vi c. i. de N. O. N.* imò & specialiter approbavit in Bulla Pii IV. se referentis, & rationem promul-

mulgationis novæ ultra Romanam faciendæ fundantis in Jure Civili. Id quod confirmant c. 13. cit. de Pœnit. Identitas rationis, quæ æquè reperitur in Ecclesiasticis atque in Imperialibus Legibus, item convenientia & conducibilitas ad suavius regendam Ecclesiam, idem corroborant. Ad 3. Quando Pontifices specialiter expriment, se velle, ut in Provinciis quoque promulgetur lex nova, non faciunt exceptionem à communi regula, sed novò exemplò confirmant, quòd se Juri Civili velint conformare in suis Legibus. Ad 4. jam satis est suprà annotatum, concordiam omnium fidelium nunquam fuisse, nec sperari deinceps posse quoad observantiam omnium legum; cum multæ in quibusdam locis abrogentur, multæ nunquam recipiantur &c. De in concordia & uniformitas ista per sententiam oppositam non tam promovetur, quam impeditur; cum leges solum Romæ promulgatæ passim in Provinciis vel non satis innoscent, vel non observentur. Et hinc oritur longè major confusio, & deformitas ac perturbatio Ecclesiæ, præsertim quoad leges pœnales, irritantes, casuum reservationem statuentes, revocatorias &c. Ad 5. dist. Ma. Praxis, consuetudo, & stylus Curie Romanæ sic habet, pro foro externo judicantis & punientis conformiter oppositæ sententiæ tanquam probabili. *trans. Ma.* Etiam aliorum tribunalium extra Curiam Romanam, aut pro foro etiam interno, quasi in con-

scientia non liceret nostram sententiam æquè, imò magis probabilem tutâ conscientiam sequi. *N. Ma.* Dixi, *trans. Ma.* vehementer enim dubito, & in nullo Authore reperi, Praxim Curie Romanæ etiam esse in casu, quo quis Romæ litigans allegaret nostram sententiam habitam pro verè probabili imò probabiliori, vi cujus in aliis provinciis existens, in quibus non fuit facta promulgatio Legis, seque illâ non obligatum fuisse diceret, vel assereret se hanc legem propter defectum promulgationis in sua provincia factæ semper ignorasse, & ignorantiam suam fuisse inculpabilem. Nec enim video, quò Jure talem condemnare possit aut punire Curia Romana, cum ob probabilitatem nostræ sententiæ (quam scit à multis defendi acteneri, nec reclamare Pontifices) convinci nequeat, quòd sit reus, quòd contra legem, tam probabiliter in suo loco non existentem, egerit, vel deliquerit; aut quòd legem Romæ duntaxat promulgatam sciverit, vel culpabiliter ignoraverit. Quo pacto contra talem causa decidere poterit, pœna dictari? Cum obstant communia inter Jurisperitos & Theologos recepta principia, vi quorum nemo condemnari, vel puniri possit, nisi per legitimis probationes convictus aut confessus, & quem nulla justa exceptio defendit: ego cerè non audeam. Unde probatur in tali homine culpa vera, vel præsumpta, præsertim pro foro interno? Illa non-nemini annexa admonitio, vel

vel adhortatio, intempeſtiva videtur eſſe, nimis ſcrupuloſa, nec ſatis fundata (uti quorundam cenſuræ adverſus noſtram ſententiam nimis præcipites, & ignorantiam noſtræ ſententiæ fundamentorum indicantes) nihil me movet, ſed potius in adverſarios quadrat, qui longè duriora, magisque difficilia, ac aliena à ſuavi Eccleſiæ regimine debent admittere ſecundùm hucusque declarata, imò multum habent negotii, ut praxim & ſtylum Curie Romanæ, quem identidem jactant, ita illimitatè & pro utroque foro à ſe admiſſum defendant, atque oſtendant, quo pacto exterum, tam juſta & probabili exceptione munitum, qua opponit, talem conſtitutionem, ex qua deciderè cauſam, & ſe condemnare, vel punire molitur: in ſua patria & provincia promulgatam non eſſe, adeoque non exiſtere ob defectum partis conſtituentis vim obligandi, juſſè poſſit condemnare vel punire.

Ad propoſitum caſum objicies adhuc, quod ille Reverendiſſimus, de quo in ſpecie facti, ut plurimum uſit, hoc modo: Ex mea reſponſione, quam Reverendiſſimo dedi, ſcilicet ipſum potuiſſe quidem, at obligatum non fuiſſe, extradere ex aſylo reum homicidii meditati juxta Bullam Benedicti XIII. ſequitur, eum potuiſſe ſequi legem non exiſtentem contra legem exiſtentem; nam lex ſeu Conſtitutio Gregorii XIV. privans aſylo ſolum proditorium, non verò mediatum homicidium committentes, in

Germania exiſtit; lex autem ſeu Conſtitutio Benedicti XIII. in Germania non exiſtit; quia lex non debet promulgata non eſt lex, utpote carens conſtitutivo eſſentiali, ut habet communior & mea quoque ſententia. *Re.* Veram nihilominus fuiſſe meam reſponſionem ex duplici capite. 1. quia licitum eſt ſe conformare probabili ſententiæ, conſequenter & licitè potuit iſte Reverendiſſimus amplecti ſententiam oppoſitam, quæ dicit, legem Romæ duntaxat promulgatam exiſtere & jam dari in & pro aliis provinciis, in quibus non eſt promulgata; obligatus autem non fuit eam amplecti, & ideo extradere reum ex aſylo, cum potuiſſet ſequi noſtram ſententiam, æquè vel magis probabilem, juxta quam non exiſtit lex nova in Provinciis non promulgata. 2. quia exiſtentes in exteris Provinciis nullibi prohibentur acceptare legem Pontificiam apud ſe non promulgatam, ſicut nulli jubentur acceptare: ergo licitè potuit (citra obligationem tamen) iſte Reverendiſſimus ultronea acceptatione ſequi legem & Conſtitutionem Benedictinam, Romæ & poſtea per Concilium in tota Italia debitò modò promulgatam; ac certò, ſi forſan cauſa fuiſſet Romam, & ipſe propterea delatus, vicifſet, ac ibi apud legitimum Judicem aſſiſtentiam invenifſet pro foro externo, ac proin etiam in interno tutus fuiſſet, ſicut tutus fuit extradem-

TITULUS XXXVIII.**De Pœnitentiis, & Remissionibus.****DECISIO CLXXXII.**

De Parocho, personam alterius Diœcesis sine licentia proprii Parochi Sacramentaliter absolvente à peccatis.

SPECIES FACTI.

DUO Parochi, quorum unus in Diœcesi A. alter in Diœcesi C. quem vocare placet Conradum, priorem verò Sympertum, parochias confines in utriusque Diœcesis limitibus obtinebant. Conradus in suo pago habebat perillustrem quandam Familiam, plerumque ruri habitantem, ad quam Sympertus, favoris nobilium valde appetens, frequenter invisebat, ac sua affabilitate, servitiis, honorariis &c. Familiam illam adeò sibi demerebatur, ut Conradus vix non despiceretur tanquam hominem parùm cultus, & vix non rusticus, cum nesciret modum tractandi nobiliores personas, e contra Sympertus plurimum valeret gratiâ. Cum quodam die moraretur hilariter Sympertus in Arce, una ex filiabus nobilibus malè cœpit habere, ac citra periculum mor-

tis propinquam, nihilominus tamen voluit confiteri peccata sua Symperto presenti, ac ab omnibus Domesticis multùm dilecto. Sympertus annuit, audiit Confessionem, deditque Sacramentalem Absolutionem inficiò, non interrogatò, & probabilitè, si interrogatus fuisset, non censurò Conradò propriò Parochò propter simultates, quas hi duo Parochi ob Zelotypiam quandam fovebant ad invicem. Id rescians Conradus primùm mussitare contra hoc factum, dein hinc inde murmurare & conqueri cœpit, demum publicè ac frequenter asserere, confessionem & absolutionem, à Parocho alieno ac alterius diœcesis sine sua licentia datam, fuisse invalidam ac nullam. Videamus igitur, qua ratione sit decidenda

QUÆSTIO.

An valida fuerit absolutio Sacramentalis à Symperto data sine consensu Conradi?

PRIMA facie videtur affirmativè decidenda, quia Sympertus fuit Sacerdos ad audiendas Confessiones approbatus vi Tridentini, quod *Sess. 23. c. 15. de reform.* pro approbatis agnoscit omnes, qui *Parochiale beneficium obtinent*, quale habuit Sympertus. 2. Tempore Jubilæi, ubi datur cuilibet potestas eligendi Confessarium, quicumque fuerit approbatus ab Ordinario, quilibet Parochus, etiamsi sit alienæ diœcesis, eligi in Confessarium potest, ut cum aliis docet Suar *in 3. part. to. 4. d. 28. sect. 4. n. 18.* & Barbosa *de offic. Episc. pot. Episc. alleg. 25. n. 19.* ex ratione, quia, qui obtinet beneficium Curatum, & sic approbatus est pro cura animarum exercenda pariter approbatus censetur pro audiendis ubique confessionibus quarumcunque personarum, etiam sibi non subditarum. Barbos. *de offic. Par. c. 19. n. 4. 5.* Sed hæc ratio militat etiam extra tempus Jubilæi: ergo. 3. Quilibet Sacerdos approbatus, etiam simplex, sive Sæcularis sive Regularis, à quocunque saltem infirmo, vocari potest domum suam ad audiendam ipsius confessionem absque eo, quod debeat prius peti & obtineri licentia proprii Parochi, ut pluries respondit S. Congregatio Episc. & Regular. si-

nanter 13. Sept. 1641. ut novissimè referri Pignateum *to. 10. consult. 71. n. 6.* ergo & Parochus alienus, etiam alienæ diœcesis, utpote ratione Beneficii Parochialis approbatus, vocari potest, & audire cujuslibet confessionem irrequisitò Parochò proprio. 4. Et præcipuè stabiliter observatur hæc opinio ex consuetudine, vi cuius licitè ac validè Parochi vicini alienæ non solum parochiæ, sed etiam diœcesis, subditos absolvere à peccatis solent. Suar. *n. 19.* Barbos. *ad Trid. s. 23. c. 15. n. 19.* cum aliis allegatis. Id quod etiam in nostra Germania passim observari notatum est in felis solennioribus, ubi ex variis locis homines confluunt, & in locis parium peregrinationum, scilicet ex tacito consensu Episcoporum & Parochorum extraneorum ac vicinorum, uti ego ipsèmet sæpius adverti, & in Italia observavit Clericatus *de benef. discord. 62.* ubi simillimum resolvit casum. 5. Sufficit consensus præsumptus proprii Parochi: sed Sympertus potuit præsumere consensum Conradi: ergo.

His tamen haud obstantibus attempta rei veritate non dubius negatvã amplector, & Sympertum nec licitè nec valide absolutionem Sacramentalem impertitum esse assero, præ-

præcipuè ex duplici fundamento. Primum sumitur ex defectu legitimæ approbationis: ut quis licitè ac validè absolvat à peccatis, debet esse legitimè approbatus. Textus in Trident. sess. 23. c. 15. de ref. & DD. omnes: sed Sympertus non fuit legitimè approbatus ad audiendas confessiones pœnitentium alienæ diœcesis, & in aliena diœcesi confitentes peccata, quod tamen est necessarium, ut nempe Confessarius ipse à suo Ordinario (& non tantum pœnitentis Ordinario, ut olim quidam censebant sufficere cum Henriquez) sit approbatus. Suar. lo. cit. sect. 8. n. 3. ac alii, vel, quæ sententia adhuc securior est & communiter approbata à DD. confirmata à decisionibus S. Congregationis, imò & Bullis Apostolicis, atque ipsa Praxi, ut sit approbatus ab Episcopo illius loci, in quo facienda est confessio, & administratur pœnitentiæ Sacramentum. Sic enim sentiunt expressè Barbosa de offic. & pot. Episc. allegat. 25. n. 30. Card. de Lugo de Sacram. Pœnit. d. 21. sect. 2. n. 35. cum Suar. to. 1. de Relig. l. 2. c. 14. à n. 9. Card. de Lauræa in 4. sentent. to. 2. de Sacram. Pœnit. d. 20. art. 3. n. 83. sqq. atque alii mellioris notæ Doctores plerique, utique fundati partim in declarationibus & decretis S. Congreg. Concilii clarissimis, prout referuntur à Card. de Lugo lo. cit. n. 34. Barbosa n. 32. Pignatello to. 1. consult. 314. quæ declarationes apertè habent, quòd approbatus in una diœcesi pro

confessionibus audiendis istas audire non possit in alia diœcesi absque hujus diœcesis Episcopi approbatione, sive confessarius sit regularis (nisi munitus sit speciali privilegio) sive sæcularis: partim in Constitutionibus Pontificum, uti Urbani VIII. de anno 1628. ubi revocavit omnes concessiones, licentias, & privilegia audiendi confessiones sine approbatione Episcoporum Diœcesanorum: & Clementis X. quæ incipit *Superna* de 20. May 1670. ubi §. 4. sic decernit: *ad hæc Religiosos* (multò magis id intelligendum de Sæcularibus, cum de his minor sit ratio dubitandi utpote non obtinentibus tot privilegia, quot habent Religiosi) *ab Episcopo ad confessiones sæcularium in sua diœcesi audiendas approbatos non posse in alia diœcesi eas absque Episcopi diœcesani approbatione audire, quamvis pœnitentes subditi sint ejus Episcopi, à quo ipsi Religiosi jam fuerant approbati.* Ex quibus inferitur bene: ergo, cum approbatus in & pro una diœcesi non sit approbatus in & pro alia diœcesi, validè & licitè non audit confessiones in aliena diœcesi propter defectum approbationis legitimæ. Et hoc, ait Clericatus n. 22. certum est & indubitatum apud omnes tam Theologos quàm Canonistas. Quidquid sit de illa quæstione, utrùm Parochus, vel alius approbatus ab Ordinario suæ diœcesis, habendus sit pro approbato pro tota diœcesi eadem, omnium diœcesanorum confes-

Gg 2

fessio-

ffiones possit audire, in qua definienda discordant DD. aliis affirmantibus, aliis negantibus.

Alterum fundamentum petitur ex defectu jurisdictionis: nam ad hoc, ut quis licet ac valide absolvat à peccatis, jurisdictione præditus sit oportet, cum Christus Jo. 20. instituerit Sacramentum Pœnitentiæ per modum *Judicialis sententiæ* administrandum: sed ad valorem actus & sententiæ Judicialis requiritur juxta omnes jurisdictione in: absolvendum vel condemnandum, in foro interno: æquè ac in externo: atqui Symperus in puellam nobilem, quam absolvere præsumpsit, velut in subditam non habuit jurisdictionem, nec ordinariam ratione proprii officii in hoc loco sibi competentem, nec delegatam vel à Jure, ubi enim istud reperitur? nec ab homine, scilicet à Conrado, proprio puellæ parochi & pastore aut à Conradi Episcopo, nec ex ullo privilegio, cujusmodi habent PP. Societatis & cum ea communicantes: ergo &c. quamvis enim cui-libet sacerdoti in actuali ordinatione conferatur potestas absolvendi quoscunque fideles, adeoque jurisdictione, ea tamen adhuc incompleta, remota, in actu primo, & quasi conditionata est, si nempe ab Ecclesia ipsi assignentur subditi præviâ cognitione de ejus idoneitate, per quam subditorum designationem, in qua consistit actualis collatio jurisdictionis, tribuitur, primum jurisdictione com-

pleta, proximè expedita, absoluta, & in actum secundum redigibilis, ut tenent omnes ex c. 6. de majorit. c. 2. de Offic. Vicar. in 6. c. 7. c. 12. b. t. Trid. sess. 5. c. 2. & sess. 14. c. 2. 6. & 7. de ref. l. 5. l. 6. ff. de Jurisd. Confirmatur hoc, simul & primum fundamentum, ex eo, quòd Patribus Societatis (& qui cum ea in privilegiis communicant, Mendicantibus aliis) concessum sit privilegium audiendi confessiones quorumcumque fidelium ad eos accedentium (quamvis eo non utendum invitis Parochis & Episcopis) & à quibuscumque peccatis absolvendi, sine nova approbatione Episcoporum, & sine alia jurisdictionis collatione: ergo, ut rectè infert Barbofa cit. n. 30. in contrarium stat Jus Commune, & Sacerdotes Sæculares, etiam Parochi, & Regulares non privilegiati, carent jurisdictione in alienos diocesanos (sicut & approbatione) imò in alienos quoque parochianos in suis Parochiis absolvendos, nisi accedat consensus proprii Pastoris, jurisdictionem ordinariam in loco obtinentis, Licet enim prædictum privilegium concedatur esse revocatum à Clem. X. in constit. *Superna*, constat tamen aliquando datum fuisse à Paulo III. in constit. *dilecti filii* & à Greg. XIII. in Constit. *Decet*. (& in Germania ex Episcoporum consensu in usu etiamnum sit) formatum tamen à Barbofa argumentum procedit.

His ita firmatis difficile non est removere obmota. *Primum* ope distinctionis: Symptertus per obtentum beneficium Parochiale fuit quidem legitime approbatus, at non pro alia diœcesi (vel fortè etiam nec pro tota diœcesi sua, sed tantum cum restrictione ad suam propriam Parochiam & ad suos parochianos inibi absolvendos) minus per hoc acquisivit jurisdictionem in alienos diœcesanos, imò nec in alienos parochianos intra suam diœcesim. *Secundum*, quia imprimis non versamur in tempore Jubilæi, in quo datur potestas pro libitu eligendi in Confessarium quemcumque Sacerdotem ab Episcopo approbatum. Imo valde dubium est, an etiam tempore Jubilæi eligi valeat in Confessarium Parochus alienæ diœcesis & advocari in diœcesim pœnitentis. Certè id negat Card. de Lugo *d. disp. 21. n. 14. v. puto* & Card. de Lauræa *disp. 20. n. 145. Garc. de benefic. p. 5. c. 8. n. 87.* afferens responsum S. Congregationis negativè datum ad hoc quaesitum: *an obtinens Parochiale beneficium in una diœcesi possit in alia absque Ordinarii loci approbatione eligi in Confessarium ab habentibus privilegium vigore Jubilæi eligendi Confessarium idoneum?* ergo nec satis tutum est (imò juxta Clericatum *n. 29.* erroneum & falsum) extra-diœcesanum etiam Jubilæi tempore Confessarium eligere, solum in alia diœcesi approbatum. *Tertium* non procedit generaliter & absolute: apud infirmos cum pro-

pinquo mortis periculo procedit, quia Trident. *sess. 14. c. 7. de ref. in articulo mortis*, seu ubi vel certum vel probabile est mortis periculum, cui libet Sacerdoti facultatem concedit validè absolventi à quibusvis peccatis. Apud alios non procedit, præsertim ubi se intruderet Sacerdos extraneæ diœcesis, ac in pœnitentiæ diœcesi non approbatus (ut hic contingit) si parochus proprius non consentit, uti probatum manet. *Quartum* præcisè tunc invenit locum, quando parochus proprius vel expressè, vel tacitè per signum aut per factum, consensus sufficienter manifestativum, consentit, ut approbatus in aliena duntaxat diœcesi audiat confessionem in sua diœcesi & suum parochianum; nam consuetudo illa, vi cuius Episcopi censentur approbare parochum alienæ diœcesis contiguar, restricta est ad consensum proprii parochi velut ad conditionem, sine qua non, scilicet si propriæ diœcesis parochus parochum alienæ diœcesis confinem vocet, requirat, & consentiat; ut in ipsius parochia confessiones audiat, uti contingit in festis sollemnioribus, ubi magnus est pœnitentium affluxus. Idem ferè dicendum de Parochis vicinis etiam ejusdem diœcesis. Sic enim omnes Scholastici & Moralistæ, ut ait Clericatus *n. 26.* cum Suar. *cit. d. 28. sect. 4. n. 19.* Bonacina *to. 1. de Pœnit. sacr. d. 5. q. 7. pu. 4. n. 12.* Card. de Lugo *d. disp. 21. n. 14.* Card. de Lauræa *d. disp. 20. n. 120.* Gobat *in Theol. Exper. tr. 7.*

n. 45. § 95. docent, supponunt, & in hoc sensu intelligunt consuetudinem, quod nempe viilius concedatur approbatio & jurisdictio alieno parochi confini vel diversæ, vel ejusdem etiam diocesis sub conditione, si proprius Parochus consentiat expressè vel tacitè; proin, si non consentiat, sicut in scius non consentit, vel etiam invitus sit, absolutio Sacramentalis sicut illicita, ita & invalida est; nam actus conditionalis non valet, nisi existente conditione. *l. si quis sub conditione. ff. si quis omiſſa causa.* & conditione deficiente dispositio (consuetudo) non sortitur effectum. *l. qui heredi. l. Mevius ff. de condit. §. demonstr.* Barbosa axiom. 48. n. 1. 2. cum plurimis: ergo nec absolutio Symperti, se forte fundans in consuetudine, quæ in casu non accedentis consensus proprii parochi non datur, fuit valida. *Quintum* denique prorsus nihil valet, nam & *Major & Minor* est falsa: *Min.* quidem, quia non apparet, quomodo prudenter potuerit Sympertus præsumere consensum Conradi, aliàs agrè ferentis tam frequentem & importunum ad Illustrem suæ parochiæ familiam accessum, inconvenientes blanditias, servitium non satis decora, quibus proprium parochum si non exosum, saltem minus dilectum & æstimatum effecit, vel saltem efficere potuit, si non intendit. *Ma.* autem falsa est, quia consensus merè præsumptus, qui scilicet nec tacitè datus est & manifestatus sufficienter per ali-

quod indicium; sed solùm daretur, si peteretur, certè non sufficit ad valorem actus jurisdictionalis, partim quia, quæ requiruntur ad valorem actus, & ad potestatem completam agendi, juxta DD. debent actu existere, quando ponitur actus, & priori, tanquam essentielle constitutum potentia; partim quia Sacramentum poenitentia non potest dependere à futuro eventu, sed statim vel est validum vel invalidum tempore, quo administratur, sed dependeret ab eventu futuro, scilicet à consensu dando, si peteretur, & nondum dato vel existente, si innteretur consensui merè præsumpto: ergo.

Dices adhuc: Sympertus potuit judicare, filiam illam Illustrem non allaturam in Confessione nisi peccata venialia; aut, si mortalia, jam prius aliquando clavibus subjecta, vel eam esse in periculo probabili mortis: ergo licitè ac validè ipsius confessionem audivit, quia in his tribus casibus ex perpetua consuetudine & benignitate Ecclesiæ in Confessario nec approbatio nec jurisdictio alia quàm collata in Ordinatione Sacerdotali, requiritur. *¶* Imprimis ex specie facti apparet, quod necdum probabile mortis periculum adfuerit: dein statim judicare, poenitentem non habere nisi peccata venialia, aut mortalia jam semel per confessionem expiata, nisi poenitens disertè prius sacerdotem faciat certum, est se exponere periculo audiendi confessionem invalidam, & for-

forte ob peccatum grave nondum ex-
piatum absolutionis non capace,
consequenter illicitè audiendi, vel, si
sequeretur absolutio, hanc dandi in-
validè, uti secundum dicta in presenti
casu certè fuisset invalida, si mortale,
nondum expiatum confessione, alla-

tum fuisset. Si autem puella secu-
rum fecisset Sympertum de non af-
ferendo peccato gravi, vel jam aliàs
confesso, nec illicitè nec invalidè
egisset audiendo, nisi forsan ex alio
capite inordinatio irrepsisset inducens
peccatum saltem veniale.

TITULUS XXXIX.

De sententia Excommunicationis.

DECISIO CLXXXIII.

De Sacerdote, qui tempore Bacchanalium larva-
tus incescit, propter exercitam insolentiam egregiè dedolato
à quodam cive.

SPECIES FACTI.

ANte sat multos jam annos habi-
tavi in quadam urbe, ubi Bac-
chanalia à petulanti juventute ple-
beia, & magnam partem rustica,
faunorum instar vestita, & indecoris
larvis faciem tectâ celebrari in condi-
tè solent. Circumcursant turmatim
per plateas cum clamoribus variisque
subin non satis decentibus corporis
gesticulationibus. Huic turbæ ju-
venis quidam sacerdos, pariter in-
dutus & larvatus, aliquando se jun-
xit, & postquam aliquanto tempo-
re cum cæteris per urbis plateas petu-

lanter, ut reliqui, bacchatus est, re-
pente in ejusdem civis domum irru-
pit, & usque ad stabulum vaccarum,
ubi civis uxor morabatur pabulandi
pecoris causâ, penetrans eam magnâ
insolentiâ, citra impuditiæ gestum
tamen, multum divexavit. Tumul-
tum & clamorem audiens maritus
accurrit, & apprehenso fuste larva-
tum hominem adeò validè repetitis
ictibus percussit, ut verberum satur,
compellente dolore, rogaverit, ut
cessaret à verberibus, dictitans se sa-
cerdotem esse. Quid ais? reponit
ex-

exacerbatus & irā plenus civis, tu sacerdos? iste habitus & hi actus tam petulantes non sacerdotem indicant, turco es & trifurcifer, nebulo es & tenebrio, homo es nullius frugi & trivialis: quo dicto adhuc duos vel tres ictus validos suo fustuario infixit, ac dimisit. Postmodum verò rescit, planè sacerdotem fuisse, quem ita dedolaverat, satisque crudeliter, fortè suspicatus eum ve le uxori vim inferre. Proxima igitur die Domini-

ca, ubi peragere volebat confessionem Sacramentalem, perquam tristis & mirè anxius ac animò perturbatus ob suum factum, præsertim quòd, postquam larvatus dixerat se esse sacerdotem, denuo percussit ipsi non credens, sollicitè quævit ex me, an excommunicationem propterea incurrerit. Quid responderim patebit ex statim dicendis, quibus resolvetur hæc

QUÆSTIO.

An iste civis sacerdotem personatum & larvatum ac insolenter uxorem ejus divexantem, graviter percutens incurrerit excommunicationem Canonis?

CAusatimendi, & suspicandi, excommunicatum fuisse, non levis videtur esse. I. quòd in hoc casu omnia ad incurrendam excommunicationem Canonis (sic dictam ob *can. si quis suadente. 29. caus. 17. q. 4.* qui sic habet: *si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrerit, ut in Clericum, vel Monachum, violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat: & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere &c.*) Summo Pontifici reservatam requiruntur à Jure; scilicet *manus violentæ fuerunt injectæ per verberationem satis crudelem*

& gravem, *suadente diabolo*, hoc est, ex ira, passione, studio vindictæ &c. & quidem *in Clericum*, eumque sacerdotem, qui privilegiò Canonis gaudet, licèt nec beneficium habeat, neque habitum Clericalem deferat, juxta omnes, modò non sit degradatus, vel dimisso habitu non se immisceat enormitatibus, v. g. tyrannidi, seditionibus, latrocinis, assassinis, vel alio modo privatus à Jure non sit privilegiò Canonis prædicti; ergo iste civis tam acerbè percutendo sacerdotem incurrit excommunicationem latæ sententiæ & Pontifici refer-

reservatam. Nec ipsum excusat praesentia ignorantia, partim quia 2. ipse Canon illimitatè statuit excommunicationem, & casum ignorantiae non excipit, partim quia 3. quilibet posset praetendere ignorantiam, & sic eludere vim hujus Canonis. Partim quia 4. civis adhuc percussit, postquam satis intellexerat, eum, in quem ita saevit, esse sacerdotem. Partim quia 5. ignorantia crassa non excusat ab incurSIONe excommunicationis, per expressum textum in c. *fn. de constit. n. 6.* partim quia 6. iste civis planè non fuit innocens; eò quòd deliquerit contra Jus Naturale, quod prohibet omnem percussionem gravem sub peccato gravi, quae est injuriosa, quae nimirum non fit à Superiore potestatem habente, nec ex necessitate ad defensionem: sed iste civis non fuit Superior hujus latrati sacerdotis potestate plectendi praeditus, nec percussio tam gravis fuit necessaria ad defensionem vel propriam vel uxoris, cum neutri vim ille intulerit in vita vel membris vel corpore, nec uxoris pudicitiae. Jam sic: casu quo Ecclesia aliquid prohibet, etiam sub censura, quod Jure Naturali jam est prohibitum, v. g. furtum, homicidium &c. stringit quoque Lex Ecclesiastica idem prohibens sub censura. Palao *tr. 29. d. 1. pu. 8. n. 11.* Hurtad. *de Censur. difficult. 23. n. 10.* ergo civis iste non fuit innocens, sed deliquit graviter sicut contra Jus Naturale, ita & contra Jus

(R. P. Pichler *Decis. T. 2.*)

Ecclesiasticum poenale, & excommunicationem statuens: ergo hanc incurrit. Et hinc 7. Si res delata fuisset ad Episcopum, & constitisset de percussione Clerici, licet percussus allegasset ignorantiam status Clericalis, fuisset praesumptio contra ipsum, & quòd culpa non abfuerit, praesertim cum, postquam percussus aperuit se esse sacerdotem, consequenter per sententiam percussus fuisset declaratus incurrisse excommunicationem, & is pro excommunicato se gerere debuisset. gloss. & DD. in c. 1. b. t. in 6. quia sententia Judicis, juste, h. e. secundum allegata & probata procedentis, justa est ac valida, ac sententia Pastoris, sive justa, sive injusta fuerit, timenda est. *can. 1. caus. 11. q. 3.* ergo etiam jam ante sententiam, merè declaratoriam, excommunicationem incurrit iste civis percussus Clericum, & pro excommunicato se gerere debuit; quia declaratio non infert, sed supponit excommunicationem. 8. Qui dubitat, an non percutiat Clericum, & tamen percutit non adhibitam prius debitam diligentiam ad cognoscendam veritatem, excommunicationem incurrit, si percussus revera fuit Clericus; quia talis ignorans pro sciente habetur, cum ignorantia sit voluntaria, vincibilis, & culpabilis ac percussus manifesto periculo se exponat percutiendi Clericum, dubiumque praetium non excuset. DD. communiter. Barbosa *in loc. commun. lit. 7.*

* Hh

n. 4.

n. 4. cum Surdo *decis. 265. n. 62.* Sed iste civis saltem dubitabat, postquam audiit à percusso se sacerdotem esse, an non percutiat Clericum, nec adhibuit diligentiam debitam in veritate inquirenda, quam facile potuisset cognoscere, nisi passio iræ, quæ utique non excusat, ipsum stimulasset & movisset ad pergendum in verberando: ergo. 9. Si quis agat Judæum in die Parasceves, & Christum personatum, quem scit vel suspicatur esse Clericum, graviter percutit ex odio vel passione iræ, qua flagrat in hunc Clericum est excommunicatus, non obstante, quòd hic Clericus in his circumstantiis non repræsentet Clericum exterius eò quòd statui Clericali tamen inferatur injuria: ergo etiam iste Civis est excommunicatus, licet Clericus, quem percussit, præsertim postquam suspicari potuit esse Clericum, in his circumstantiis non repræsentaverit Clericum exterius quoad habitum &c.

Verùm hæc omnia, licet numero multa, robore tamen infirma, nullatenus me inducere poterant, quò minus civem hunc, summè anxium ac fatis perturbatum, consolarer, & ab omni periculo incuræ excommunicationis liberum pronuntiarem, adeoque securum esse quoad hoc juberem, saltem pro foro interno; nam quoad externam agnoscebat non esse periculum, eò quòd nemini

hæcres innotuerit, nisi ipsi sacerdoti percussio, qui metu pœnæ ab Ordinario infligendæ, & infamiæ merito credebatur altò silentiò omnia occultaturus. Fundamentum principale, & verè solidum, petitur ex ignorantia facti, cum scilicet bonus civis hominem larvæ & Fauni habitu indutum deprehenderit in stabulo cum uxore sua, petulanter agentem & divexantem ad clamores usque, ac nulla ratione vel suspicari potuerit, sub tam turpi larva ac tali vestitu, quem non nisi infima scæ induere, talisque inconvenientes gesticulationes exercere solet, latere sacerdotem; ac, licet verberum satur sacerdotem se esse edixerit, id tamen statim credere percutiens non tenebatur, eò quòd ipsi incredibile videri potuerit, & re vera visum sit ac propterea non crediderit, cum externa omnia longè alium referrent, & nullum Sacerdotii signum apparuerit. Atqui ex communi Doctorum cum Sanch. l. 9. de Matrim. d. 32. n. 41. Palao tr. 29. d. 3. pu. 23. §. 3. n. 4. & Barbosa in can. si quis suadente cit. n. 50. excommunicatio Canonis non incurritur ab eo, qui probabili (necdum certâ) ignorantia laborat, seu probabiliter ignorat, Clericum esse, quem, etiam injuriosè & injustè percutit graviter. Idque desumitur clarè ex c. 4. h. t. ubi excusatur ab excommunicatione percussor Clerici comam nutrientis (à fortiori utique larvati ex habitu Bacchanalicio, & ab hone-

honestate vitæ Clericalis alienissimo induti) quia probabiliter ignorare poterat statum Clericalem, & existimare, Clericum non esse vel sacerdotem. Adde, quòd nulla censura incuratur ab illo, qui laborat ignorantia non crassa & supinâ Juris vel facti. *c. fin. cit.* quia censurae sunt poenae, quæ contemptum legis Ecclesiasticæ saltem virtualem requirunt. La Croix *to. 8. l. 7. n. 47. 93.* cum communi aliorum. Alterum fundamentum minus principale potest esse, quòd excusetur ab excommunicatione, qui percutit Clericum turpiter inventum cum uxore &c. percipientis, licet percutiendo fortè graviter peccet, quia Jus Canonicum partim in derelictionem hujusmodi criminis, partim ob difficultatem cohibendi vindictæ impetum noluit talem percussorem poenâ excommunicationis punire. *c. 3. v. nec illa. t.* & ibi glossa. Navar. *Man. c. 27. n. 84. P. Wiestner b. t. n. 88.* cum Molin. Suar. Laym. Engel &c. Sed iste civis hunc sacerdotem invenit cum uxore in loco secreto, segregato, in stabulo, & quamvis tactus, amplexus, oscula &c. non viderit, tamen expetulantia ibi exercita, divexatione, & aggressionem uxoris in tali loco secreto & ab hominum aspectu multum remoto haud vana potuit marito oriri suspicio, quòd vel præcesserint, aut, si non intervenisset, secuti fuissent ejusmodi insultus & actus impudici, atque ipsa uxor timere potuisset, ac probabiliter timuit, quia ita clama-

vit, ut maritus vel alii sibi succurrerent; quid enim aliud suspicari licuit de homine taliter bacchante & petulante, ac foeminam in loco solitario aggrediente? sicut enim ad defendendam vitam vel membra vel honorem proprium aut alienum opus vel neceffe non est expectare, donec aggressor primum ictum faciat, vulnus infligat, facto ipso noceat, sed licitum est prævenire ita etiam, quia peiora timeri poterant, licitum fuit prævenire: propter similem causam concedunt Jura furem nocturnum etiam occidere, quia nescitur, an ad prædandum vel etiam ad occidendum ingressus sit domum. *c. 3. de homicid. l. 4. ff. ad L. Aquil. l. 9. ff. ad L. Cornel. de Sicar.*

Ad contraria sine negotio *v. Ad r. Negando Antec.* omnia nempe ad incurrandam excommunicationem à Jure requisita in hoc casu concurrisse; siquidem non fuit manus injecta in Clericum formaliter, hoc est, cum notitia sufficiente, hominem hunc larvatum Clericum esse, & cum peccato sacrilegii formali; nam juxta Canonem *si quis suadente* expressè requiritur peccatum sacrilegii, & quidem formale, cum cognitione status Clericalis; aliàs non percutitur Clericus *suadente diabolo*, & persona sacra solum materialiter læditur. Ad 2. satis excipitur casus ignorantia tum in *d. can. sacrilegium formale*, tum alibi in Juris textibus peccatum formale & grave in suo genere consummatum requirentibus ad excom-

Hh 2

muni-

municationem incurrendam. Ad 3. Pro foro interno vanè prætentitur ignorantia ab eo, qui, quem percutit vel injuriosè tractat, Clericum esse novit. Pro foro externo frustra prætentitur ignorantia tunc, quando aliunde non redditur verisimilis ignorantia: sed hic utique ignorantia fuit verisimillima; quis enim sub tali larva & veste Clericum latere credat vel suspicetur tantùm. Si dubitaretur, an percutiens probabiliter ignoraverit, juramentò purgatoriò eam probare permittendus foret. Ad 4. Non statim fuit obligatus credere asserenti se esse sacerdotem, cum habitus, gestus, & externa omnia potius tenebrionem trivalem referrent; & hinc pro foro externo civem non credidisse præsumendum foret, & potius metu ulteriorum verberum, quam ex rei veritate, præsumtum fuisse statum sacerdotalem; atque ideo fuit adhuc verisimilis & saltem probabilis ignorantia. Pro foro interno non excusarem percutientem, si revera credidisset asserenti, & percutere nihilominus perrexisset: sed civis constanter affirmabat, se in illo æstu iracundiæ rem non satis examinasse, nec credidisse. Ad 5. Non fuit ignorantia crassa statûs Clericalis, sed verisimillima, vel certa. Ad 6. *N. Ma.* vel *dist.* non fuit innocens, h. e. liber ab omni peccato gravi contra Justitiam, charitatem, vel aliud præceptum Jûris Naturalis commissio. transeat *Ma.* non fuit innocens seu

liber à peccato formali sacrilegii, quod ad incurrendam excommunicationem Canonis requiritur, & à culpa gravi contra Legem Ecclesiasticam pœnalem quâ talem commissio. *N. Ma.* Licet transmittatur (quod tamen alii negant) Legem Ecclesiasticam stringere ignorantem, qui facit aliquid, jam prohibitum Jure Naturali, non tamen stringit quoad pœnam, præsertim si hæc sit censura, nisi sciatur lex Ecclesiastica hanc pœnam statuens, vel si non tali modo delinquat aliquis contra Jus Naturale, quomodo exigit lex Ecclesiastica ad hoc, ut incurratur pœna: sed lex Ecclesiastica exigit ad hoc, ut incurratur excommunicatio Canonis, sacrilegium formale, quale noster civis non commisit, cum ignoraverit, saltem probabiliter, personam percussam sacram esse. Ad 7. *N. Antec.* imò & transmissio *Antec. Conseq.* Alleganti ignorantiam tam probabilem debuisset Episcopus credere, saltem mediante juramento eam asserenti. Dein licet per sententiam injustam fuisset declaratum, excommunicationem fuisse incursum, pro foro quidem externo ad vitandum scandalum, atque ut Judici secundum apparentiam justè præcipienti pareatur, debuisset condemnatus se gerere pro excommunicato, pro interno tamen liber fuisset ab omni excommunicatione. Præterea juxta mentem sententia, licet feratur secundum allegata & probata, non est valida; ad hoc enim non.

non sufficit iuste & servato Juris ordine Judicem procedere, sed insuper necesse est, ut iustum decernat aut præcipiat, ac sententia non fundetur in præsumptione falsa & errore particulari. Sententia declaratoria supponit excommunicationem verè vel falsò; esto: semper verè: negatur. In *cit. can. 1. Gregor. Papa non dixit, sententiam iniuste latam servandam esse, sed timendam, id est, ex superbia non contemnendam. Ad 8. transeat Ma. N. Min. vel dist. civis, an non percutiat Clericum, postquam audit esse Clericum, dubitabat verè, prudenter, vel practice & culpabiliter. N. Min. non prudenter, non practice & culpabiliter, ita ut non habuerit rationem probabilem dubitandi nec agnoverit vel agnoscere debuerit obligationem inquirendi vel credendi C. Min. § N.*

Conf. Hic potius procedit regula contraria, quæ dicit, ignoranticomparatur dubius. Surd. decis. 265. cit. n. 17. Ad 9. Antec. non est certum, quia talis percussio Clerici, qui gerit personam Christi à Judæis malè habiti, non videtur esse actio exteriùs graviter peccaminosa in his circumstantiis. N. Conf. § paritatem, quia civem nostrum non excuso exinde, quòd sacerdos percussus non representaverit Clericum exteriùs, sed exindè, quòd propter habitum à sacerdote alienissimum probabiliter ignoraverit esse Clericum, etiam postquam audit à percusso, se Clericum esse. Ille autem Judæus, cum quo instituitur paritas, probè novit, & putat, eum, quem prava intentione percussit, esse Clericum.

TITULUS XL.

De Verborum Significatione,

DECISIO CLXXXIV.

De Successione ex genuino verborum Testamenti intellectu regulanda.

SPECIES FACTI.

Rupertus Nobilis, qui duos habuit filios, Albertum & Carolum, atque tres filias per ultimam voluntatem testamentariam tanquam hæredes in Hoffmarchia N. instituit, primò quidem Albertum, postea verò huic, si sine masculino hærede filio decederet, substituit Carolum: hoc autem etiam sine filiis decedente vocavit filias eorum, atque illarum descendentes, & tum etiam suas proprias filias, earumque liberos & posteros in vivis existentes: denique sexu etiam femineo suorum liberorum penitus extincto transit ad lineam collateralem, & hæredem esse voluit fratrem suum, eoque defuncto descendentes masculos, quibus ultimis sine ulteriori nexu fideicommissi voluit liberum hujus Hoffmarchia dominium concedere, quo tamen nexu gravasse priores hæredes credendus est. per tradita à Franc.

Mantica de conject. ult. volunt. l. 8. tit. 1. n. 31. Carpzov. in Jurisprud. For. p. 3. constit. 7. defin. 18. & Knipschild. de fideicommissi familiar. c. 6. n. 88. 93. 99. &c. Verba Rupertii testatoris erant hæc: Ich sehe bey meiner Hoffmarch N. ein zu wahren Erben meine 2. Söhn, Albert und Carl (ein nach dem andern, wosfern der erste ohne männlichen Leibs Erben versterben sollte) und ihre männliche Descendenten. Da sich aber zutrugen wurde, daß gedacht meine Söhn und deren Manns-Stammen in absteigender Lini alle mit Tod abgegangen seyn sollten, und allein Töchter von ihnen vorhanden seyn wurden, so ist mein Will, daß erwehnte Hoffmarch N. mit all ihrem Recht, Gerechtigkeit, und Jährlicher Einnehmung auff derselben Töchter und Kinder, und dann auch auf meine Töchter, und ihre Kinder, und derselben Kinds-Kinder, so die im Leben seyn

seyen werden, erblich fallen, und zuste-
hen sollte. Da aber das weibliche
Geschlecht, und andere von ihnen ge-
bohrne Erben alle mit Tod seyend abge-
gangen, und also von meinen Söhnen in
absteigender Linie ein Sohn noch Toch-
ter, und derselben Eheleiche Leibs Erben
im Leben vorhanden seyn wurde, so
will ich, instituere und setze ein zu rech-
ten Erben der ermeidten Hoffmarch
meinen Eheleiblichen Bruder Erne-
stum und seine Manns Erben abstei-
gender Linie, welche diese Hoffmarch
als ihr frey eigenhafft Gut mögen inn-
haben, damit nach Belieben handeln,
thun, und lassen. Idem contingit, ut
prima pars hujus substitutionis fidei-
commissariae per mortem utriusque
filii ac virilis proles deficiente, evacua-
ta, & successio translata sit ad alteram
partem, seu casum, pro quo vocatae
sunt filiae filiorum, ac illarum de-

scendentes, actunc etiam filiae testa-
toris propriae earumque liberi ac po-
steri, derselben (filiorum meorum)
Töchter und Kinder, und dann
auch auff meine (des testatoris)
Töchter und ihre Kinder, und der-
selben Kinds Kinder. Quia vero
filius natus minor, Carolus, unicam
moriens reliquit filiam, quam voco
Mechtildem. ac insuper plures, imò
quindecim liberi ex filiabus testatoris,
tam masculi quam foeminae, in vi-
vis existunt, dubium & lis orta est,
an Mechtildis sola exclusis liberis fi-
liarum testatoris succedat in Hoff-
marchia adhuc fideicommissaria, an
etiam isti cum illa. Id quod maxi-
mè ex illis testamenti verbis, und so
dann auch ic. eorumque genuina
significatione & sensu decidendum,
& sic resolvenda est

QUÆSTIO.

*An Mechtildis sola, exclusis liberis filiarum Ruperti Testatoris,
vi verborum Testamenti succedere possit ac debeat?*

Non excludi filiarum Ruperti li-
beros, quin unà cum Mechtil-
de succedere possint ac debeant, im-
primis evincere videtur particula co-
pulative &, dum testator in casum,
quò filii & descendentes masculi de-
cesserint, in quo casu versamur, ex-
pressè ad successionem vocavit non
solum liberos & filias ultimò dece-

dentis masculi, sed simul etiam suas
filias & harum liberos per verba, auf
derselben Töchter und Kinder. NB. und
dann auch auff meine Töchter und
Kinder; siquidem de natura copulae
est, ut par jus tribuat, dispositionem
ampliet, augeat, adiciat, non mi-
nuat, restringat, vel connexa ex-
cludat, text. gloss. & DD. in l. ea
tantum

tantum adjectio ff. de Legat. III. atque natura dictionis & est copulare diversa. l. naturaliter §. nihil ff. de acquir. potest. Besoldus in Thesuro litt. l. n. 46. cum Alex. & aliis. Id quod plurimum roboratur ex altera particula & dictione copulativa etiam, quam testator mox adiecit dicendo, und dann NB. auch, ut nimirum ob geminatas dictiones copulativas eò minus dubitari possit, à se vocari copulativè & collectivè tam suas quàm ultimi possessoris filias; quippe vocabulum etiam indicit similem dispositionem cum præcedenti, imò eandem ampliat ac extendit. Besold. litt. A. n. 98. in additione. Patet quoque ex Jure, quòd geminatio verborum denotet majorem deliberationem & enixam voluntatem. l. Balista. ff. ad S. C. Trebell. atque tantam fortitur vim, ut nihil possit opponi. Curt. Jun. Consil. 278. n. 18. Card. Tusch. fo. 4. concl. 28. n. 44. Hinc etiam confessio extrajudicialis, si geminetur, plenè probat, & pactum nudum geminum parit actionem, juxta communem DD.

Deinde, ubi testator specialiter nihil providit aut disposuit, censetur se voluisse Juri Communi conformare. per l. 8. ff. de Jure Codicill. atqui de Jure Communi Novell. 118. omnes descendentes, gradu pares, cumulativè & conjunctim admittuntur ad successionem, scilicet vel in capita, vel in stirpes; & testator pro casu, quo filii & descendentes Masculi fue-

rint extincti, nihil specialiter providit vel disposuit, eò quòd pro hoc casu fideicommissum non ordinaverit, & quòd pro masculis introduxit, nunc in foeminis expiraverit; ergo filia Ruperti testatoris extantes in capita, & filia ultimi possessoris in stirpem, vel, si filia Ruperti non extant, sed soli liberi, omnes in capita succedunt.

Verum enimvero, si verba Testamenti penficutius considerentur, eorumque significatio ritè trutinetur, atque ad communem sensum inter doctos æquè ac indoctos receptum explicentur, uti debent verisimilius mihi longè est, Mechtildem solam, exclusis filiabus testatoris Ruperti, earumque liberis in Hoffmarchia quæstionis succedere. Siquidem ex tenore & verbis testamenti eruitur, hanc Hoffmarchiam esse fideicommissariam non solum pro primo casu, quo filii & descendentes masculi supersunt, sed etiam pro secundo casu, quo iis extinctis filia eorum ac liberi vocantur primo loco, & tum filia testatoris ac liberi; partim quia, si testator ita disponit, ut post mortem hæredis bona hæreditaria perveniant ad alios, uti hic factum; his per modum fideicommissi prospexisse, atque hæreditatem fideicommissariam reliquisse intelligitur. Bartol in l. quoties n. 3. ff. de heredib. instit. Mantica de conject. ult. vol. l. 8. tit. 1. n. 31. Carpozov. Jurispr. For. p. 3. constit. 7. defn. 8. partim quia testa-

testator post hunc casum, in quo versamur, tertium quoque fideicommissum constituit, dum post filias ultimi masculi hæredis fideicommissarii, & filias suas, eorumque liberos vocavit fratrem suum de linea collateralis: ergo sicut prima & tertia dispositio & vocatio ad successionem fuit, & est fideicommissum, etiam secunda ac intermedia erit fideicommissum; qualia enim sunt extrema, talia & media esse præsumuntur. Regnar. Sixtin. Consil. Marpurg. vol. 2. cons. 8. n. 66. atque probatis principio & fine media quoque censentur probata. Menoch. l. 6. præsumpt. 26. n. 1. partim quia, si in secunda dispositione non fuisset substitutio fideicommissaria, sed vulgaris, ulterior dispositio & vocatio tertia lineæ collateralis, nempe fratris testatoris, fuisset inanis, vana, & sine effectu (quod nequitiam admittendum & credendum juxta omnes, cum quælibet verba testatorum dispositiva debeant aliquid operari) quippe substitutio vulgaris evanescit, & ad alios non exporrigitur, quando hæres substitutus semel acquisivit hæreditatem, ut notum est: partim quia primum post tertiam dispositionem, qua fratrem substituit, testator voluit cessare fideicommissum, ut expressis verbis declaravit: ergo illud perseverare & continuari evidenter voluit usque ad hunc casum tertium. Atqui in successione fideicommissaria attenditur descendens ex linea recta seu proles ultimi possessoris tanquam proxima

(R. P. Pichler Decis. Tom. 2.)

gradu, sicut in successione feudali consideratur proximitas ultimo decedentis, licet ad sint proximiores vel æquè propinqui agnati respectu primo acquirentis, per textum expressum in cap. 1. de natur. success. feud. cum bonum ducatur argumentum à feudo ad fideicommissum. Menoch. l. 1. cons. 88. n. 65. cum aliis; & successio ex fideicommissis regulatur juxta successionem ab intestato, ita ut proximior gradu succedat. text. in l. 69. §. 3. ff. de Legat. II. & ibi glossa communiter recepta: de Jure autem Communi successio ab intestato ita est ordinata, ut succedat is, qui proximior gradu est illi, qui moriens reliquit bona, exclusis remotioribus l. 2. §. legitima ff. de suis & legit. hered. Favet huic legi etiam l. in codicillis ff. de usufr. legat. ubi in fideicommissis idem statutum est, ut pulchrè deducit Francisc. Marzarius p. 2. cons. 1. Id quod confirmatur ex l. cum avus ff. de condit. & demonstr. & l. cum acutissimi C. de fideicommiss. ubi habetur, quod, cum aliquis in fideicommissis est prædilectus, etiam ejus descendentes censeantur prædilecti: sed Rupertus testator prædilexit filios fiduciarios vel fideicommissarios, adeoque etiam ultimò defunctum præferendo cunctis aliis: ergo etiam descendentes ex eo Mechtildem, eamque prætulit omnibus aliis. Atque hanc sententiam suo calculo comprobant plurimi gravissimi & Classici Auctores, nempe proximitatem ex persona gravati in fideicom-

* li

missio

missio attendendam esse, uti Accursius, Bartolus, Baldus, Imola, Castrensis, Corneus, Romanus, Decius, Rubeus, Ruinus, Julius, Clarus, Alciatus, Bursatus, Marzarius, & plures alii, quos allégat uterque Socinus, senior quidem l. 2. conf. 249. n. 21. Junior autem l. 1. conf. 26. n. 8. quos idcirco haud immeritò sequuntur Recentiores cum Carpzov. in *Responsis lib. 6. tit. 4. Resp. 35. n. 6.* Ex facto autem in aperto est, quòd Mechtildis ultimo defuncto masculino fideicommissario hæredi sit proximior, quàm filia testatoris earumque liberi: ergo his exclusis tanquam remotioribus ultimò defuncto masculino succedere debet.

Eruntur 2. ordo voluntatis, & dilectionis erga Mechtildem, ex ordine scripturæ, quem testator adhibuit, dum primo loco vocavit filias & liberos ultimò defuncti masculi, Töchter und Kinder, suas verò proprias filias earumque liberos primum secundo loco, meine Töchter und ihre Kinder: sed primò institutus excludit secundo institutos, quandiu superstes est, & postea nominati censentur esse substituti tantum; nam ordo denominationis designat ordinem dilectionis & charitatis. l. qui solvendo ff. de heredib. instit. l. quoties ff. de usufr. Barbofa axiom. 172. cum aliis, ac in dispositionibus ordo scripturæ generaliter semper attenditur, ordinemque voluntatis ostendit. l. generaliter. §. siquid ff. de fideicommiss. libert.

c. penult. de rescript. in 6. Baldus in d. l. quoties. & alii apud Barbos. lo. cit. nisi nimirum aliunde constaret certò de alia disponentis intentione. Ultrius & adhuc clarius

Eruntur 3. vocationem Mechtildis & filiarum testatoris successivam esse, & non simultaneam, ita ut illæ primum succedant deficiente illa & ejus liberis, ex dictione dam, dum testator ita scripsit, auf derselben (masculorum) Töchter und Kinder, und NB. dann auch auf meine Töchter und ihre Kinder &c. Siquidem dictio dann ex communi usu & recepta significatione denotat tractum temporis successivum, & suspensivum, idemque importat ac vox alsdann, & dictioni Latinæ tunc, vel tum, vel postea æquivalens, atque semper ad conditionis eventum trahi debet. Rüdinger centur. 1. observ. 17. cum Innoc. & Canonistis in c. praterea; §. c. à Judice. in 6. de appellat. nec verificatur, antequam præcedentia fuerint effectui data per l. 4. §. ult. ff. de condit. & demonstr. l. 35. ff. de usufr. leg. c. 5. de concess. Præb. in 6. Sic in communi usu intelligi solet vox dann, alsdann, v. g. Invitat quis quatuor ad convivium ex aliqua communitate, & initidò nominat Petrum, Paulum, Andream, & Joannem, dein addit und dann, seu, alsdann, Jacobum, & Philippum; in hoc casu non censentur esse invitati absolute Jacobus & Philippus, sed sub conditione, si unus & alter ex prioribus venire non possent

set vel non vellet, adeoque illis subrogati vel substituti censentur, non simultaneè invitati. Item si quis alteri referat, Titium, & tum Cajum etiam, ad se invisisse, det Titium, und dann auch Cajus, haben ihne heimgesuchet, ita intelligeretur, quod Titius & Cajus ordine successivo, non simul eodem tempore inviserint, unus post alterum: ergo etiam verba Testatoris priùs ad successionem vocantis filiam ultimò defuncti masculi, & tum, und dann auch, filias suas, ita accipienda sunt, ut non simul, sed successivè, ac ista post illam succedant; cum verba sint intelligenda in sensu, quem habent ex communi hominum usu. *non aliter* 69. *pr. ff. de Legat. III.* & juxta intentionem disponentis rationabiliter præsumptam. *per c. 6. b. t. § l. 69. cit.* nam verba intentioni, non intentio verbis, deservire debet *can. 11. caus. 22. q. 5.* Sed intentionem disponentis aliam fuisse, quam ut sola Mechtildis succedat exclusis reliquis, prudenter credi non potest, & ulterius ostenditur partim quia aliàs Hoffmarchia quæstionis in plurimas partes deveniret contra communem usum testamentium, qui hujusmodi bona, præsertim fideicommissaria, nolunt simul ad plures devolvi, aut in multas dividi partes: partim quia censendus esse voluisse conformare Juri Communi, secundùm quod in fideicommissis gradu proximus ultimo possessori succedit exclusis respectu

ipsius remotioribus gradu: partim quia testator providere adhuc voluit suo fratri ultimo loco, quem casum prudenter sperare nunquam potuisset, si ad filias suas (& filias filii) earumque liberos velut in capita devolvi ac dividi voluisset dictam Hoffmarchiam.

Oppositis occurri convenienter potest dicendo. Ad 1. in thesi quidem verum esse, dictiones copulativas *§, etiam*, par jus tribuere, dispositionem ampliari &c. præsertim si geminentur, in hac tamen hypothese non procedere, partim propter interpositam vocem *dann, und dann auch*, quæ successionem temporis, & conditionem importat, & quia necessariò aliquid operatur, ne sit superflua. *can. 17. dist. 1. de Pœnit. c. 4. de Cleric. non resid. l. 1. §. 2. ff. quod quisque Juris.* proinde restringit, limitat, & enervat vim dictarum vocum *§, etiam*, ut quidem adhuc copulent, par jus tribuant, dispositionem amplient, at non simultaneè ac absolute, sed successivè & conditionatè, scilicet post Mechtildem, & ubi hæc ejusque liberi decesserint, in quem casum filiabus testatoris earumque liberis suum jus salvum & reservatum manet; sicut enim verba præcedentia declarantur per subsequentia, & subsequentia per præcedentia, ut habet communis regula ex *l. 23. ff. de heredit. petit. l. 50. in fin. ff. de Legat. I.* ita quoque præcedentia & subsequentia per interme-

termedia, vel per vocem intermediam, quæ unam subsequitur & alteram præcedit, uti verba, und dann auch. Partim propter alias circumstantias, v. g. ordinem scripturæ, prædilectionem, naturam successionis in fideicommissis &c. quæ omnia has particulas *Et, etiam*, ita restringunt ac limitant, ut propriæ filiæ testatoris non simul, sed primum post Mechtildem ejusque liberos censentur vocata. Unde etiam nihil importat geminatio vocum *Et, etiam*, cum contrarium effectum operetur *tum, dann, alsdann*, nempe successivum temporis tractum vel conditionem. Barb. *axiom.* 105. n. 19. Accedit, quod Menoch. *consil.* 200. tres casus, huic nostro per similes, refert, in quibus omnibus non obstante particula copulativa *Et*, à testatore posita, decisum esse ait, successionem non simultaneam esse debuisse inter primò & secundò nominatos, licet per tò *Et* copulatos. Ad 2. faciendum est discrimen inter Jus Commune simplex generale ac absolutum, quale continetur in allegata *Novella* 118. Secundum quod o-

mnes descendentes paris gradus conjunctim admittuntur ad successionem ab intestato: & inter Jus Fideicommissorum Speciale, in quo hic verifamur, cum satis suprà probatum sit, etiam in secundo dispositionis testamentariæ casu constitutum esse fideicommissum: sed Jus & Lex fideicommissorum tanquam Specialis derogat Juri Communi generali, & ad successionem vocat filium vel filiam ultimò defuncti, tanquam gradu proximam ultimò defuncto possessori, non obstante, quod respectu testatoris, vel fideicommittentis proximiores gradu, vel aequè propinqui sint alii. Adde, quod in fideicommissis per testamentum erectis non succedatur ab intestato, de qua successione disponit *Nov.* 118. *cit.* sed ex dispositione testamentaria & ex voluntate hominis, scilicet fideicommittentis, qui juxta hucusque probata vocavit filiam sui filii defuncti solam, & post hanc ejusque liberos primùm suas filias proprias; quæ voluntas velut regina dominari debet, vel velut lex observari.

TITULUS XLI.

De Regulis Juris.

DECISIO CLXXXV.

De Veritate Regularum, quæ contra Jus fiunt, debent
utique pro infectis haberi. c. 64. b. t. in 6. & peccatum non dimittitur,
nisi restituatur ablatum. c. 4. eod. in 6.

SPECIES FACTI.

Rogerus Nobilis, seu injuriâ temporum seu prodigalitate, ad eum statum redactus est, ut plura successive bona immobilia vendere coactus sit ad expungenda debita. Inter alia fuit arx cum quibusdam prædiis 30000. florenorum æstimatis juxta infimum etiam pretium. Sed vicinus Chrylogonus, Officialis Principis præpotens, qui dudum his prædiis suo territorio aditis inhiabat, ea à pecuniis indigente, quas paratas offerebat, pro 20000. extorsit, statim quidem persolutis, sed gemente Rogero. Conquestus propterea est apud varios, & quandoque etiam apud Chrylogonum, & pretii supplementum petiit. Is respondit, se fideliter solvisse conventum pretium, & contractum emptionis-venditionis, inter se celebratum, validum fuisse, nec rescindi posse, eò quòd, læsio quam prætendit, non sit ultra dimidium justipretii. per l. 2. C. de rescind.

vendit. Quid ageret miser actione destitutus, scilicet vel ad supplendum pretium vel ad rescindendum contractum, imò, etsi haberet actionem, mediis tamen ad eam intentandam vel prosequendam, quin & spe alterutrum consequendum carens ob Adversarii potentiam? Consuluit afflictus nonneminem, an ergo contractus cum tanta sui læsione fuerit validus, & Chrylogonus non teneatur saltem supplere defectum pretii, si non restituere arcem cum prædiis emptis, in conscientia, quam Confessarius, à se rogandus, vel alius vir gravis, pius, & doctus vellicare & stimulare posset. Igitur quaesivit 1. an iste contractus, quem iniiit cum Chrylogono, valeat? 2. An non obstante valore nihilominus in conscientia teneatur Chrylogonus supplere defectum justipretii?

li 3

QUÆ.

QUÆSTIO I.

An hæc Emptio-Venditio fuerit valida?

Ratio dubitandi præcipua est hæc. Actus, qui est illicitus, & factus contra Jus, invalidus est. c. 64. de R. J. in 6. ibi: *quæ contra Jus sunt utique pro infectis haberi debent.* Et adhuc magis clariorque secundum Jus Civile l. non dubium §. C. de Legib. ibi: *nullum pactum, nullum contractum inter eos valere volumus subsæcutum, qui contrahunt lege contrahere prohibente.* Quod ad omnes etiam legum interpretationes, tam veteres quam novellas, trahi generaliter imperamus - h. e. ut ea, quæ lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habeantur: licet Legislator fieri prohibuerit tantum, nec specialiter dixerit inutile esse debere, quod factum est &c. Quæ lex Civilis Canonizata est à Gregorio Papa, qui in can. 13. caus. 25. q. 2. sic ait: *Imperiali constitutione aperte sanctum est, ut ea, quæ contra leges sunt, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habenda sint.* Atqui ista emptio-venditio contra Jura & leges prohibentes facta est, adeoq; illicita: ergo quoque invalida fuit, & pro infecta, seu non facta, haberi debet. *Min. prob. 1.* quia non solum Jus Divinum ac Naturale: & Justitiæ Commutativæ virtus prohibent minus dare pretium, quam res valet, & sic ditescere cum alterius damno, sed etiam 2. Leges humanæ, quæ vetant aliquem locuple-

tari cum alterius jactura. l. nam hoc natura. l. naturaliter. §. f. l. hæc conditio ff. de cond. indeb. l. bona fides. ff. de act. empt. c. suam de pœnit. c. 47. h. t. in 6. Atqui Chrysógonus per hunc contractum emptionis locupletatus est cum notabili jactura Rogerii. 3. Esto, quod Rogerius fraude non sit inductus à Chrysógono, nec aperta vi adactus, ut tam vili pretio venderet bona sua, tamen indigentia & necessitate sua, ut molestis creditoribus satisfaceret, fuit compulsus vendere, & avaritia Chrysógoni ad conveniendum de tam levi pretio, quod est iniquum, illicitum, & contra Leges, quæ prohibent alteri per alterum iniquam conditionem inferri. l. debitorum passionibus. C. de pactis. l. non debet. ff. de R. J. c. non debet. eod. in 6.

Sed quamvis transmittatur, ea, quæ à Jure vel Lege fieri prohibentur, regulariter & generaliter spectato Jure Civili nulla ac invalida esse; id tamen non procedit generaliter de Jure Canonico propter textum & regulam in c. ad Apostolicam 16. de Regular. ibi: *multa prohibentur, quæ, si facta fuerint, roboris obtinent firmitatem.* Consonant c. ex litteris 2. de Matrim. contra-cto contr. Interd. &c. un. de Voto in 6. Imò nec procedit de Jure Civili, ubi istud actui prohibito tribuit valorem, vel rescindi jubet, ut fit in latione ultra

ultra dimidium justii pretii, vel ne quidem actionem ad rescissionem concedit, uti in emptione - venditione, in qua læsio est infra dimidium justii pretii (ut in presenti casu) l. 8. C. de rescind. vendit. concordantibus l. 16. §. 4. ff. de Minor. §. l. 22. §. 3. ff. Locat. Ex quibus manifestum fit, hunc emptionis - venditionis, qua de sermo, contractum omnino subsistere, ac ita quidem, ut nec impugnari valeat tanquam rescindibilis, cum Jura negent actionem læsio infra dimidium justii pretii ex causa, ut contractus inter homines majori fiducia celebrentur, & evitetur frequentia & multitudo litium, quæ haud parùm noxia est reipublicæ. *Confirmatur*: emptio - venditio subsistit, licet læsio venditoris (vel etiam emptoris) sit ultra dimidium justii pretii, ut evidenter patet ex l. 2. C. de rescind. vendit. ubi datur actio vel ad supplementum pretii vel ad rescissionem contractus (electione penes lædentem existente) nam rescindi nequit, quod est invalidum, & nunquam coaluit: ergo à fortiori subsistit emptio - venditio, in qua læsio est infra dimidium justii pretii, & dimidium non excedit, quia ad hanc rescindendam ne quidem datur de Jure actio.

Ad argumentum contrarium expedita est responsio, si distinguatur *Major*: actus illicitus, & factus contra Jus irritans, seu clausula irritante munitum: aut formam substantialem actui præscribens, si hæc non observetur. *Conc. Ma.* factus contra Jus merè prohibens, nulla clausula irritante munitum, nec formam substantialem præscribens. *Neg. Ma.* saltem spectato Jure Canonico. Id quod probabiliter quidem procedit etiam de Jure Civili; si tamen propter textum ex l. non dubium. §. C. de LL. allegatum placeat sustinere, actus contra Leges Humanas simpliciter & merè prohibitivas factos hoc ipso quoque invalidos esse, adhibere oportet aliam distinctionem, scilicet hanc: actus contra legem prohibentem factus hoc ipso est nullus & invalidus generaliter, nisi nimirum lex ipsa haud obscurè ipsi tribuat valorem, vel rescindi jubeat (aut actionem neget) uti emptionem - & venditionem ratione læsionis ultra vel infra dimidium justii pretii. *Conc. Ma.* si tribuat valorem, aut actum rescindi jubeat, vel actionem neget. *Neg. Ma.* Proin concessa: *Min.* cum suis probationibus eodem modo distinguendum foret *Consequens*.

QUÆ

QUÆSTIO II.

*An non obstante valore Emptionis - Venditionis obligetur
Chryfogonus supplere defectum iusti pretii, si bona emptæ
retinere velit?*

Patronos forsan aliquos inveniet Chryfogonus (sicut hujusmodi homines studiosè inquirunt, donec inveniant vel imperitum, vel nimis laxum, vel adulatorem sibi faventem) qui ipsum ab omni restituendi obligatione pronuntient liberum. 1. ex eo capite, quòd huic contractui ipsa Jura assistant, tantas ipsi vires tribuendo, ut nec impugnari actione valeat pro foro externo: ergo & pro foro interno facere tutos censenda sunt eos, qui per contractum alios lædunt in pretio; nam lex justa pro foro interno est etiam justa pro interno conscientia, ut habet commune & receptum brocardicum. 2. ex paritate cum sententia & re judicata; nam is, pro quo sententia in judicio est lata, eaque transit in rem judicatam, ad nihil restituendum obligatur, licet postea advertat, rem sibi adjudicatam non fuisse suam, sed partis adversæ; modò bona fide litigaverit, ut multi probabilissimè sustinent, ac inter eos ego ipse in meo *Candidato ad tit. de sent. & rejud.* eò quòd Jura pro foro externo assistant tali sententiæ, eamque firmam conservari velint. Ergo etiam, cum Jura assistant contractui emptionis - venditionis à Chryfogono celebratæ,

eumque firmum esse velint, Chryfogonus ad nihil restituendum obligandus est, cum bona fide contraxerit; quis enim dolum præsumat? 3. Ex c. 9. de pœnit. ubi mulier alieni partus, ad legitimos hæredes ab hæreditate excludendos suppositi, aut ex adulterino concubitu suscepti rea, ad pœnitentiam admissa est, non imposita ipsi obligatione manifestandi delictum, & sic tollendi damnum legitimis hæredibus illatum: ergo nec Chryfogono imponenda est obligatio tollendi damnum & reparandi, Rogerio illatum. 4. Ex consilio Christi, qui *Lucæ 6. v. 9.* dixit: *facite vobis amicos de Mammona iniquitatis*, scilicet per erogationem rei etiam alienæ in pauperes; ergo saltem non obligatur Chryfogonus residuum pretium refundere Rogerio venditori, sed potest illud in elemosynas pauperum convertere.

Sed cassæ hæc sunt & inania blandimenta, non solida, & in genuinis veræ Theologiæ ac Juris Naturalis principiis minimè fundata argumenta. Quapropter pro indubitato tenendum, graviter in conscientia obligari Chryfogonum ad pretium eò usque augendum & Rogerio reddendum, donec evadat iustum, saltem infimum (cum

Cum justitia pretii vulgaris patiatur latitudinem, & sub se complectatur summum, medium, & infimum) si velit retinere bona empta. Ad id evincendum sufficit vel unica regula Juris Sacri (abstrahendo ab aliis argumentis solidissimis) ritè intellecta, quæ habetur c. 4. h. t. in 6. ibi: *peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum*. Sensus est: peccatum contra Justitiam Commutativam commissum, per quod alteri damnum est illatum injustè sive formaliter, h. e. scienter, studiosè, & dolò, sive materialiter, h. e. sine dolo & mala fide, non remittitur quoad reatum culpæ & pœnæ, nisi fiat restitutio & reparatio damni formaliter aut materialiter injustè causati per exhibitionem rei vel æstimationis, nisi aliquid excuset, cujusmodi causa excusans hinc nulla apparet. Siquidem juxta omnes Theologos, Canonistas, & verè Christianos Legistas cum S. Thoma 2. 2. q. 58. art. 1. & Molin. tr. 1. de J. & J. d. 2. n. 3. virtus Justitiæ Commutativæ obligat ad reparandum jus læsum, cum ex natura sua inclinet voluntatem adtribuendum cuique jus suum, sive quod vel ipsius est, vel ipsi debitum. l. 10. pr. ff. de J. & J. ut nimirum deveniatur ad omnimodam æqualitatem, ita ut alter non habeat minus, quàm ipsi debetur, & lædens non habeat plus, quàm ipsi competit, h. e. habeat nihil de re vel jure ad alium pertinente. Ratio est, quia damnum injustè illatum reparare detrectans proximi læsionem

(R. P. Pichler Decis. T. 2.)

continuat contra præceptum Juris Naturalis ac Divini, exigens, ut Justitia, & imperata ab hac æqualitas observetur, & si quæ per actionem vel contractum inducta est, rursus tollatur inæqualitas. Sed Chryfogonus per contractum emptionis-venditionis induxit inæqualitatem dando pretium justò minus, & fecit (sive dolò & formali peccato, sive bona fide & peccato tantum materiali, contra Justitiam Commutativam, ut Rogerius habeat minus, quàm ipsi debitum est: ergo.

Quæsitæ à Chryfogono effugia eum ex labyrintho non educunt, nec allatum argumentum nostrum ullatenus infringunt. Non primum, quia Jura non positivè assistunt contractui, in quo emptor non solvit justum pretium, nec emptorem liberant obligatione supplendi defectum pretii, quàm Jus Naturale ac Divinum & natura Justitiæ Commutativæ certò imponit, sed solùm assistunt negativè non tribuendo actionem læso infra dimidium justii pretii ad evitandam litium multitudinem; & hinc, quia lex negans actionem pro foro externo nihil disponit à Jure Naturali & c. diversum pro foro interno, manet obligatio Juris Naturalis pro foro interno. Est quidem etiam hæc lex justa pro foro interno, sed solùm quoad id, ad quod obligare intendit in foro interno, scilicet ut læsus non instituat, & Judex non admittat actionem in foro externo, quos duos justè obligat etiam pro foro interno,

* Kk non

non verò deobligat ludentem pro foro interno. Non *secundum*; quia Leges rei iudicatæ assistunt polivè, & obinenti sententiam pro se tribuunt jus ac dominiunt: ludenti autem in emptione - venditione solùm assistunt negativè negando actionem contra ipsum instituendam, nec ipsi tribuunt jus servandi de pretio, quantum deest de pretii iustitia. Non *tertium*, quia mulier illa ideo non fuit iusta delictum manifestare, & sic damnum ab hæredibus legitimis avertere, quia sine majori suo damno, & jacturâ altioris ordinis boni, scilicet famæ & honoris, aut fortassis etiam vitæ vel membrorum, id facere non potuit, quæ causâ communiter habetur pro sufficiente ad non tollendum damnum aliis imminens: quæ causâ excusans si abfuisset, nemo est, qui dictam mulierem non obligasset ad tollendum, licet in *d. c.* non fuisset de hoc monita. Non *quartum*, quia illud Christi pronuntiatum porrigendum non est ad injustè acquisita vel retenta, quorum dominus scitur, sed ad divitias sordibus & avaritiâ quæsitæ, & ad ea bona aliis debita, quorum dominus, & quibus determinatè debita sunt, ignoratur, restringendum. Peckius *ad b. regulam n. 10. in fin.* Atqui Chryfogonus bene scit, cui sit debitum, quod necdum solvit, residuum pretium, & sic injustè continuat læsionem, quamdiu non solverit.

Quæres, quando igitur solvere, quod interea resinuit, teneatur pre-

tium Chryfogonus? & statim, quamprimum potest, nisi Rogerius spontè indulserit moram expressè, vel tacitè. Ratio, quia alias pergit nocere, ac injustum damnum continuat retinendo pecunias Rogerio debitas. Proin si Rogerius supp. ementum pretii exigat, vel (quod idem est) si ex desperatione solutionis obtinenda ex ignorantia, timore, impotentia &c. creditor non exigere, statim oportet solvere, cum nonissimi juris sit, quod in obligationibus puris, quæ non habent oppositum certum tempus vel præfixum terminum satisfactionis, debetur præsentî die & horâ, & debitor statim constituatur in mora. §. 3. *Inst. de V. O. l. 41. pr. §. 1. ff. eod. l. 21. ff. quando dies legator. ced.* Idem esse ajunt, si debitum descendat ex delicto, vel Chryfogonus dolosè circumvenisset Rogerium, vel injusta vi adegisset ad vendendum tam modicò pretiò. Sylv. *v. mora. q. 1. König tit. de solution. n. 27.* Si tamen Rogerius spontè, & non ex timore, ignorantia &c. non exigeret solutionem, censeretur consentire in moram, & hinc differri solutio posset, per text. *in l. 10. & ibi DD. C. de pignor. §. l. 12. C. de contrab. §. committ. stipul.* Oppones: si non teneretur solvere residuum pretii Chryfogonus, nisi expressè vel tacitè exigat solutionem Rogerius, poterit differre per totam vitam, si eò usque interpellare omittat Rogerius, & sufficere, si hæredes solvant. & cum distinctione: si advertens periculum mortis adesse, & cul-

& culpabiliter non obliget, vel non moneat hæredes, ut solvant (nisi hi aliunde jam satis nōrint obligationem suam) non sufficit, bene tamen, si moneat, vel hæredes aliunde sciant obligationem hanc. Pars prior in dē constat, quōd hoc modo causa sit nunquam expungendi hujus debiti injustē contracti, etiamsi postea hæredes fortē refusionem pretii faciant, quōd respectu Chrysōgoni per accidens est, & quantum fuit in ipso, solutio & refusio injustē fuit impedita, & sic damnari debuit. S. Thomas quodlib. 6. art. 13. Navar. Manual. c. 27. n. 6. §. *quæsitum*. Nec aliud evincit textus in c. 5. de Raptor. ubi Alexander III. præcipit ab Episcopo hæredes moneri & compelli, ut his, quibus ille (mortuus pœnitens) per incendium, vel alio modo damna contra Justitiam irrogaverat, juxta facultates suas condignē satisfaciant, ut sic à peccato valeat liberari: ergo, inferes, sufficit ad salutem defuncti debitoris, licet ipse non monuerit vel obligaverit hæredes restitutionem facere, modò hæredes tamen faciant. & enim N. Conf. Si enim ipse defunctus ex culpa neglexerit in vita decernere restitutionem, & hæredibus obligationem refundendi pretii intimare ac injungere, nihil ipsi amplius prodest refusio & restitutio independentē ab ipso postmodum facta ab hæredibus, sicut nihil ipsi obest, si hæredes ab ipso moniti refusionem & restitutionem non faciant, vel inique differant.

In citato textu lectio est mendosa, quia pro *valeat* legi debet *valeant*, scilicet hæredes, qui à peccato non forent immunes, si damna scienter & culpabiliter non resarcirent. Si tamen velis retinere verbum *valeat*, ita ut ad defunctum referatur, dic, restitutionem ab hæredibus factam prodesse posse defuncto, verè pœnitenti & non culpabiliter omittenti monere hæredes, ad hoc, ut Suffragia & preces oblatae pro ipsius anima certiozem & celeriozem fortiantur effectum ad liberationem è purgantibus flammis.

Hic tandem in nomine, in quo coepi, & ad cujus exaltationem, honorem & gloriam omnes apices scriptos volo, meas Decisiones cum libris Decretalium finio, & calamum, quem nuper trimestralis morbus ad tempus excussit, suspendo, reliquam vitam singulariter consecraturus Deo atque in id incubiturus, ut nomen meum, quod hucusque luebrationibus meis præfixi, libro Vitæ inscribam. Utinam pauca, quæ tum pro Theoria tum modò pro Praxi in lucem dedi, bona, proximo utilia, cuius commodum, Deoque, cuius honorem & gloriam principaliter intendi, grata forent, & SS. Ecclesie Canonibus, Decretis, & ordinationibus ubique consentanea. Sicubi hoc à Scopo aberravi (cum errare humanum sit) ut meæ tenuitati facile potuit accidere, veniam precor, retracto,

sto, & pro non Scripto haberi volo,
omnia humillima & devotissima
mente submittens Sedi Apostolicæ,
veritatis Magistræ, ac infallibili tam
morum quàm Fidei Regulæ corri-
genda & emendanda, pro qua tuen-
da pridem non solum calamum, sed
etiam vitam & vires omnes devovi,

felicem me reputans, si pro ejus au-
ctoritate, sicut vivere & scribere, ita,
& mori contingeret, certus me hoc
modo pro ejus sponso, amantissi-
mo Redemptore nostro, Christo
JESU, vitam posi-
turum.

Laudetur JEsus Christus. Amen.

